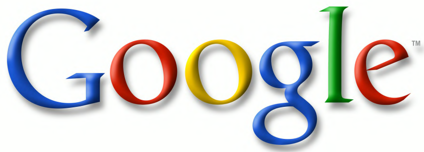
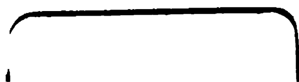





600014006H



KONG

CHRISTIAN DEN FJERDES

EGENHÆNDIGE BREVE.

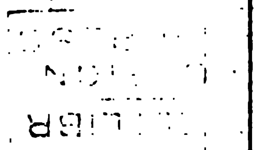
UDGIVNE VED

C. F. BRICKA OG J. A. FRIDERICIA

AF

SELSKABET FOR UDGIVELSE AF KILDER TIL DANSK HISTORIE.





MED UNDERSTØTTELSE AF DEN HJELMSTJERNE-ROSENCRONESKE STIFTELSE.

11te HEFTE (1645—46).

KJØBENHAVN.
FORLAGT AF RUDOLPH KLEIN.
1885.

Selskabet for Udgivelse af Kilder til dansk Historie

stiftedes i Januar 1877 med det Formaal at fremme Studiet af Fædrelandets Historie ved Offentliggjørelsen af nogle af de mange Aktstykker, Breve, Krøniker og andre Kilder, som endnu henligge utrykte eller ere mindre tilfredsstillende udgivne. Planen for Selskabet er den at betro Udgivelsen af de enkelte Kilder til et eller flere Medlemmer af Selskabet eller til Udenforstaaende, saaledes at de almindelige Regler for Udgivelsesmaaden vedtages af Selskabet, og saaledes at Udgivelsen kontrolleres gjennem et af Selskabet nedsat Udvalg.

Selskabet har hidtil udgivet:

Kong Frederik den Førstes danske Registranter, udgivne ved Kr. Erslev og W. Mollerup. 1879. 5 Kr.

Kong Christian den Fjerdes egenhændige Breve, udgivne ved C. F. Bricka og J. A. Fridericia. 1—10. Hefte (1632—44). 1878—85. 29 Kr. 40 Øre.

Codex Esromensis. Esrom Klosters Brevbog, udgivet ved O. Nielsen. 1880—81. 4 Kr.

Danske Kancelliregistranter 1535—1550, udgivne ved Kr. Erslev og W. Mollerup. 1881—82. 5 Kr.

Aktstykker og Oplysninger til Rigsraadets og Stændermødernes Historie i Kristian IV's Tid, udgivne ved Kr. Erslev. 1 Hefte. 1883. 3 Kr.

Libri memoriales capituli Lundensis. Lunde Domkapitels Gavebøger og Nekrologium, udgivne ved C. Weeke. 1. Hefte. 1884. 2 Kr.

Tilsynet med Udgivelsen af Christian IV's Breve er af Selskabet overdraget til Universitetsbibliothekar S. B. Smith og Bibliotheksassistent C. Weeke.

Kjøbenhavn. I. Cohens Bogtrykkeri.

KONG
CHRISTIAN DEN FJERDES
EGENHÆNDIGE BREVE.

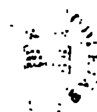
UDGIVNE VED

C. F. BRICKA OG J. A. FRIDERICIA

AF

SELSKABET FOR UDGIVELSE AF KILDER TIL DANSK HISTORIE.





1645—1648.

MED UNDERSTØTTELSE AF
MINISTERIET FOR KIRKE- OG UNDERVISNINGSVÆSENET
OG DEN HJELMSTJERNE-ROSENCRONESKE STIFTELSE.

KJØBENHAVN.
FORLAGT AF RUDOLPH KLEIN.
1885—86.

KJØBENHAVN I COHENS BOGTRYKKERI.

Selskabet for Udgivelse af Kilder til dansk Historie har den 11te Februar 1877 besluttet at udgive Kong Christian den Fjerdes egenhændige Breve 1632—1648 ved Arkivassistent C. F. Bricka og Bibliotheksassistent, Dr. phil. J. A. Fridericia under Tilsyn af Universitetsbibliothekar S. Birket Smith og Underbibliothekar C. Weeke.

Selskabet for Udgivelse af Kilder til dansk Historie

stiftedes i Januar 1877 med det Formaal at fremme Studiet af Fædrelandets Historie ved Offentliggjørelsen af nogle af de mange Aktstykker, Breve, Krøniker og andre Kilder, som endnu henligge utrykte eller ere mindre tilfredsstillende udgivne. Planen for Selskabet er den at betro Udgivelsen af de enkelte Kilder til et eller flere Medlemmer af Selskabet eller til Udenforstaaende, saaledes at de almindelige Regler for Udgivelsesmaaden vedtages af Selskabet, og saaledes at Udgivelsen kontrolleres gjennem et af Selskabet nedsat Udvalg.

Selskabet har hidtil udgivet:

Kong Frederik den Førstes danske Registranter, udgivne ved Kr. Erslev og W. Mollerup. 1879.

Kong Christian den Fjerdes egenhændige Breve, udgivne ved C. F. Bricka og J. A. Fridericia. 1632—48. 1878—86.

Codex Esromensis. Esrom Klosters Brevbog, udgivet ved O. Nielsen. 1880—81.

Danske Kancelliregistranter 1535—1550, udgivne ved Kr. Erslev og W. Mollerup. 1881—82.

Aktstykker og Oplysninger til Rigsraadets og Stændermødernes Historie i Kristian IV's Tid, udgivne ved Kr. Erslev. 1. Bind. 1883—85.

Libri memoriales capituli Lundensis. Lunde Domkapitels Gavebøger og Nekrologium, udgivne ved C. Weeke. 1. Hefte. 1884.

Forretningsudvalgets Medlemmer ere for Tiden: C. F. Bricka, J. A. Fridericia og Johannes C. H. R. Steenstrup.

Forord.

Som omtalt i Forordet til det foregaaende Bind var det paatænkt, at nærværende Bind foruden Brevene fra Tidsrummet 1645—1648 tillige skulde indeholde de udaterede Breve fra Aarene 1632—48 og et Supplement til de daterede fra samme Tid. Denne Plan er imidlertid undergaaet en Forandring som en Følge af, at Selskabet for Udgivelse af Kilder til dansk Historie under 14. Februar d. A. har besluttet at udgive Christian IV's egenhændige Breve ogsaa før 1632 ved os, thi det maatte da blive det naturligste at samle alle de udaterede Breve, hvis Tilblivelsestid ikke omtrent lader sig bestemme, paa ét Sted, hvad enten de falde før eller efter hint i og for sig betydningsløse Aar, saa meget mere som det ikke engang altid vil være muligt at afgjøre, til hvilken af de to Perioder de henhøre. Da det paa den anden Side forekom os uhensigtsmæssigt at udskyde Afslutningen af nærværende Bind, indtil Brevene før 1632 foreligge i den nye Udgave, standser det med Kongens Død i Februar 1648. Bindet, som er udkommet i to Hefter, hvoraf det første udgaves i Juli 1885, er saaledes blevet betydelig mindre i Omfang end fra Begyndelsen paaregnet; da imidlertid Slutningsbindet, som skal indeholde udaterede Breve og Supplementer, sikkert vil blive endnu mindre, kunne de, der ønske det, godt lade de to Bind indbinde sammen. Dette til foreløbig Underretning for Bogsamlere.

At, hvad Indholdet af dette Bind angaar, Brevene til Korfits Ulfeldt ere aftagne i Antal, er en naturlig Følge af det spændte Forhold, der en Tid lang bestod mellem Kongen og denne hans Svigersøn. Foruden Brevene til Christen Thomesen Sehested og Rentemestrene, der atter i dette Bind findes i betydelig Mængde,

er det især de mange Skrivelser til Rigsraadet, der tildrage sig Opmærksomheden, ikke alene ved deres Antal, men ogsaa i Henseende til Indholdet. Den omhyggelige Læser vil i øvrigt let skjønne, at Kongens Evne som Brevskriver er i aftagende; det er en gammel Mand, der nu fører Pennen.

Selskabet skylder ogsaa for dette Binds Vedkommende Understøttelser fra Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet og fra den Hjelmstjerne-Rosencroneske Stiftelse, at det har kunnet udkomme, og vi Udgivere staa ligesom ved de tidligere Bind i stor Gjæld til d'Hrr. Universitetsbibliothekar S. Birket Smith og Underbibliothekar ved det store kgl. Bibliothek C. Weeke for den Maade, hvorpaa de have røgtet deres Hverv som Tilsynshavende ved denne Udgave.

Kjøbenhavn, i Marts 1886.

C. F. Bricka. J. A. Fridericia.

KONG

CHRISTIAN DEN FJERDES

EGENHÆNDIGE BREVE

1645—48.

1. **1. Januar 1645.**

Til Korfits Ulfeldt.

Kongen forlanger at vide, hvorfor Biskoppen i Skaane Peder Vinstrup ikke efter Ordre har indfundet sig hos ham, og befaler, at han strax skal komme. — *Afskr. i Kgl. Bibl., Kallske Saml., 4., 439.*

Ieg befol for nogen tyd siiden, at der skulle skriffuis Epther *D:* Peder wynstrup, at hand skulle komme hiid til Nytarssdag och waare paa[1]), huilckit Inted sked Er, huorfor ieg uyl uyde Aarsagen, huorfor hand sig inted haffuer Indstillit. *Vale.* Frederigsborg den 1 *Ia: Anno* 1645.

Christian.

Hand skall strax komme heroffuer.

Udskrift: Riigens Hoffmeister till hande.

2. **2. Januar 1645.**

Om Kaspar Markdanners Fordringer til Melchior Oldeland, om hvilken Sag Kongen vil høre nærmere Besked. — *Geh. Ark.*

Aff huosføiiede *suplication* haffuer du at Erfahre, huad Cassper Marckodan sig offuer Melcker Oldeland haffuer att

[1]) Jvfr. forrige Bind S. 501. Hofprædikanten Jakob Madsen var syg (forr. Bd. S. 538; jvfr. Wad, Rektorerne paa Herlufsholm S. 108). To Dage senere udstedtes der et kongeligt Gjældsbrev til Biskoppen for 1004 Lod gammelt Sølv (Geh. Ark., Top. Saml., Thestrup).

besuerge [1]). Och Endog ded muelig aldtsammen siig saledis forholder, da ma dog Oldeland inted spiisse hannem aff med Indted, aldenstund hand bør att haffue Nogiit aff indkomsten aff godtziit, sauit hans *quota* sig kan strecke. Huorfor du dig om samme leiilighed skaldt Erkundige Och mig ded lade wyde. *Vale.* Aff frede: den 2 *Ianu: Anno* 1645.

Christian.

3. **5. Januar 1645.**

Til Korfits Ulfeldt.

Om Christoffer Lindenov vil Kongen senere udtale sin Mening. Han sender noget Hjortetaksvand, hvoraf mere findes paa Rosenborg. — *Afskr. i Kgl. Bibl., Kallske Saml., 4., 439.*

Om [2]) Christoffer Lindenou wyl ieg lade dig uyde myn mening, Naar samme Lyndenou kommer tilbage [3]).

Saa megiit Hiordttetack wand, som ieg haffuer hafft her huoss mig, ded haffuer du her huoss att Empfange,

---

[1]) Kaspar Markdanner til Rønninge-Søgaard var født 1625 og faldt i en Duel 1651 (Bendz, Rønninge og Rolfsted Sogne S. 16. Nielsen, Kjøbenhavns Diplom. V, 345). Hans Farmoder Sophie Oldeland, der døde 1639 (Bendz, anf. Skr. S. 15), var Faster til Melchior Oldeland. Denne var Værge for Børnene efter Kaspar Markdanners Broder Frederik (Sjæll. Tegn. XXVIII, 179. XXXI, 19; efter Meddelelse af Arkivassistent Thiset). Baade Oldelander og Markdannere ejede Uggerslevgaard (Dsk. Atlas III. 480).

[2]) Langebeks Afskr. (i Geh. Ark.) har: Den.

[3]) Christoffer Lindenov til Lindersvold, Bækkeskov og Refstrup. † 1679. I 8 Aar (1635—43) havde han nydt kongelig Understøttelse for i Udlandet at forsøge sig til Skibs (Grundtvig, Meddelelser fra Rentekammerarch. 1872 S. 176). Han beskikkedes 25. Jan. 1645 til Oberstlieutenant og Holmens Chef (Garde, Somagtens Hist. 1535—1700 S. 165. Bruun, Curt Sivertsen Adelaor S. 404). Jvfr. forrige Bind S. 101 og Brevet af 16. Jan. 1645.

och findis herhuoss En Seddell tyl Iohan y haffuen [1]) om nogit aff samme wand, och haffuer M: Hans paa Holmen [2]) myn Nøgell tiil skabbet, som ded staar y. *Vale.* Frede: den 5 *Ianu: Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Riigens Hoffmeister til hande.

4. **5. Januar 1645.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Iver Vind og Frederik Reedtz skulle dømme mellem Magistraten og Hospitalet i Helsingør. — *Geh. Ark.*

Epthersom der Er En trette y Helsingør ymellom Borgemeister och Raad Och Hosspiitalit sammestedtz, Och *Admiralen* saliig [3]) och H: Christoffer wlfeldt y samme sag haffuer werrit befahliit at dømme, Da Eptherdi *Admiralen* Er død, Och den anden Er *occuperit*, som bekendt Er [4]), Daa skall Iffuer wiind Och H: frederich Reedtz befahliis, sa snardt mueligdt Er, at tage samme sag for siig och derudi dømme [5]). *Vale.*

Aff frede: den 5 *Ianu: Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen till hande.

---

[1]) Johan Funcke.

[2]) Hans Ulrik Svitzer.

[3]) Jørgen Vind.

[4]) Christoffer Ulfeldt havde 24. Decbr. 1643 faaet den øverste Kommando i Skaane sammen med Tage Thott (Skaanske Tegn. VII, 36).

[5]) Et Kongebrev af 9. Jan. 1645 paalægger Iver Vind og Frederik Reedtz at afgjøre de Tvistepunkter mellem Magistraten i Helsingør paa den ene og Iver Pedersen, forrige Raadmand sammesteds, paa den anden Side, som Herredagsdommen af 1643 havde henvist til Paakjendelse af Jørgen Vind og Christoffer Ulfeldt. Et nyt Kongebrev af 26. Jan. 1645 befalede Lensmanden Hans Ulrik Gyldenløve at tilholde Borgmester og Raad i Helsingør at møde i Kjøbenhavn inden den følgende

5. **5. Januar 1645.**

Til en af Rentemestrene [1]).

Ordre til at møde paa Kongens Vegne til Fadder hos Philip Julius Bornemann. — *Geh. Ark.*

Epthersom Ieg aff Phiilip Borneman Er beden tiil fadder [2]), Da skaldtu pa myne uegne Sliigdt forrette Och denne herhuosføiiede faddergaffue pa myne wegne *prę-sentere.*

Frederigsbo[r]g den 5 *Ianu: Anno* 1645.

Christian.

6. **9. Januar 1645.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Han henvises til at faa Besked paa sin Skrivelse hos Ditlev Reventlov. Kongen udtaler som sin Overbevisning, at de nederlandske Gesandter ville blive overraskede af det, der vil fremkomme fra svensk Side. — *Geh. Ark.*

Dyn skriiffuelse Er mig ued *D: fabritio* til hande kommen, Och deraff *contenta* forstanden Huad ieg mig Nu derpa haffuer Erklerit, ded Erfahrer du aff Chanseler Reuendtlou. Dy hollandtske gesandter lehrer Epther-handen at kende dy Suenskiis Puudtz, Mens Inden grendtze modit faar Ende [3]), daa faar dy uell ded att høre, som dy

---

Dags Aften eller sende dem med Magt derhen, for at Sagen kunde blive afgjort (Sjæll. Tegn. XXVIII, 252. 268).

[1]) At Brevet er til en af Rentemestrene. fremgaar deraf, at dets Indhold er noteret paa Bladets Bagside med den samme Haand, som har gjort lignende Optegnelser paa Brevene til Rentemestrene fra denne Tid.

[2]) Philip Julius Bornemanns Søn Christian fødtes 2. Jan. 1645; han døde 1668 i Udlandet (Personalhist. Tidsskr. VI. 55, jvfr. II, 204).

[3]) Mødet i Brømsebro aabnedes 8. Febr.

saa letteligen indted skulle Ellers kund *imaginere* sig. *Vale.*

Frederigsborg den 9 *Ianu: Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian Tommissen tiil hande.

7. **10. Januar 1645.**

Til Korfits Ulfeldt.

Til at anstille Prøver paa det af Christoffer Gjøe leverede guldholdige Erts kræves en større Masse af det dybest liggende. Der skal kjøbes noget Skedevand. — *Langebeks Afskr. (efter Orig. hos Klevenfeldt 1770) i Geh. Ark.*

Siiden at kunst Cassper [1]) haffuer verrit her med ded Erdtz fraa Christoffer Gøiie, som holder Guld, da haffuer ieg giiordt adskiillige Prober deraff, Mens befunden, at man ingen wyshed kan haffue deraff, førend man kan faa mengden deraff, vngeferlig paa en heel eller halff tønde fuld aff ded, som briidis nederst sammestedtz. Huorfor du skaldt lade mig uyde, om Christoffer Gøiie kan skaffe sadan *quantitet* deraff, som sagdt er, och huor snardt [2]). *Vale.* Frederigsborg den 10 *Ianuarii Anno* 1645.

Christian.

---

[1]) Kaspar Herbach, se forrige Bd. S. 364. 549.

[2]) Jvfr. det følgende Brev og flere af Kongens Breve fra 1646 samt Slange S. 1421. 30. Jan. 1645 udgik der Befaling til Christoffer Gjøe (om hvem se Brevene 1636—40 S. 365), at han strax skulde indsende Erklæring til Kancelliet om, hvor langt den af ham i Norge fundne Mine af Gulderts var fra Stranden. og om han havde fundet flere Miner af samme Art (Norske Rigsregistr. VIII, 338). Christoffer Gjøe gav i et Brev fra Kjøbenhavn af 5. Febr. Otte Krag den Oplysning. at det af ham fundne Guldmalm fandtes dels i Bratsberg Len i Nærheden af Krageøers Havn, dels i Nedernæs Len paa hans og hans Hustrus Grund, omtr. halvandet Bøsseskud fra Stranden (Breve til Oversekretæren Otte Krag i Geh. Ark.).

Saframdt samme Gøiie haffuer nogit deerdt[1]) aff samme Erdtz, da skall hand begiiffue siig hiid och tage ded med sig.

Der fyndis en pa Myndten, som hedder kasten och pleiier at haffue Skeeuand. Den samme skall sende 2 pund deraff hiid, huortil Ieg haffuer faat *M:* Hans Ohnemøller Penger. Ded samme wyl packis, sa at ded kommer inted y sønder.

Udskrift: Riigens Hoffmeister til hande.

8. **14. Januar 1645.**

Til Korfits Ulfeldt.

For at opnaa større Sikkerhed skulle Prøverne paa det norske Erts hentes fra en større Dybde. — *Geh. Ark.*

Med Christoffer gøiie haffuer Ieg taliit om den Pladtz, som ded Erdtz Er kommen fraa, Och saa megiit fornommen, Att om man uyl gaa wyss, daa wiil Er(!) tree eller fiihre Berriggeseller derhen, som kan sencke Ett hull neder y Byergiit pa thu eller tre faune dyb, Huilckit best kan skee, Naar denne Nii Berrighopmand[2]) drager op til Norrie. *Vale.* Frede: den 14 *Ianu: Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Riigens Hoffmeister tiill hande.

9. **16. Januar 1645.**

Til Rigsraadet.

Kongen tilstiller det Papirer til Oplysning om Hertug Frederiks Hærs Tilstand og om Grunden til, at han ikke har an-

---

[1]) Dert (digert), stort, meget.
[2]) Johan Christian Lepine, se forrige Bind S. 549.

grebet Fjenden i Jylland, og underretter det om de Ordrer, han har givet Hertugen. — *Kgl. Bibl.* [1])

Aff herhuosføiiede Packett haffuer Riigens Raad at Erfahre, Huad woriis Elskelige kere Søn, Erdtzbyskoppen aff Brehmen skriiffuer Om Armeiiens tilstandt, Och huorfor hand Epther Riigens Maarssis begehring indted haffuer søgdt fiinden y Iudtland [2]). Wii haffuer befahlit H: ker: at Staa med syn *Armei* ued Rensborg och passe paa fynden paa den siide, som formenis at gaa pa Holsten, Dog indted at glemme, om nogit kan *tenteris* pa Christianpriis och deromkring. Befahlendis Eder hermed Samdt och y Sehr den Allerhøiiestis beskermelsse. Aff Friderigsborg den 16 *Ianu: Anno* 1645.

Christian.

10. **16. Januar 1645.**

Til Korfits Ulfeldt.

Kongen skriver, at han intet har at indvende mod Christoffer Lindenovs Person, men at han ikke veed, hvorfra han skal skaffe Penge til at lønne ham, idet Finanserne overhovedet ere i en foruroligende Tilstand. — *Langebeks Afskr. (efter Orig. hos Klevenfeldt 1770) i Geh. Ark.*

Aff dyn Skriiffuelse haffuer ieg forstanden, huad du pa Christoffer Lynnous [3]) uegne huos mig søgdt haffuer,

---

[1]) Er kommet hertil med afdøde Prof. C. Paludan-Müllers Papirer. Han maa have udtaget det af Karen Brahes Bibliothek, se Aktstykker, udg. af Fyens Stifts lit. Selsk. II, 125.

[2]) Jvfr. nærmere herom Meidell, Fra Enevældens Dæmring i Danm. S. 13 ff. 22. Jan. sendte Kongen Rigsraadet de fra Anders Bilde indkomne Oplysninger angaaende hans Forhold til den „holstenske" Armé, for at det efter at have sat sig ind i begge Parters Fremstillinger kunde gjøre det forklarligt for Kongen, hvorfor der „imod al Forhaabning" ikke var udrettet mere mod Fjenden (Sjæll. Tegn. XXVIII, 256).

[3]) Jvfr. ovfr. S. 2. 23. Jan. 1645 sender Iver Vind fra Kjøbenhavn til Otte Krag en Kopi af Erik Ottesens Bestalling, for at Christoffer Lindenovs kan udfærdiges derefter. Han

Huorpa ieg dig inted forholder, Att pa hans person och skyckelighed fattis mig inted, Mens huorfra pengen, som hannem loffuis, skal komme, ded haffuer du glemdt y en hast, Tii om uy skøndt faar friid, som uy med Gudtz hiielp uel faar, da er ded dermed inted giiort, ty uy tager nu friidt ud huos den ene och den anden Guld, Sølff, korn, flesk och kød med andit, som erlangis kan, Mens, nar ded skal betalis, da uil ded inted klinge neer sa well. Tii, om dii skøndt, som nu sliigdt vdlaner, faar att haffue *patiens* med Hoffuidstolen, daa uil dy dog, som bylligt, at haffue derris Rendte deraff, som Ieg inted seer, huorfra den skulle komme. Tii derpaa er inted at thuiffle, at der er io mange, som habis at naa Lehn, naar Gud uyl, wy faar friid, Och dy, som haffuer Lehn, forhabis at nyde dy samme, som dy dem tilforn niit haffuer. Mens ded uyl uerre den hardiste knude at løsse, om kronen eller Lensmenden skal myste, Tii ded uyl ware lenge. førend kronen kan fa Hiielp aff den *contribution*, som pabydis tiil at betale Rendten inden och vdenlandtz, Och myne Myddel erre bordte, som her tiil dags haffuer giiordt *crediten* pa dy steder, som penge er at bekomme y fridtz tiid. Huorfor du med dii andre gode herrer skall deroffuer lade mig derris betenckende forsta, att man kan ga fast, ty derpa uyl den staa. *Vale.* Frederichsb: den 16 *Ian: Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Riigens Hoffmeister till hande.

---

beder ham om at fly Christoffer hans Bestalling strax, „saa vil han strax annamme Holmen og der have Tilsyn, som højligen gjøres fornøden, dog at du vil læse det for hans Maj., jeg haver indsat, og underdanigst forfare. om hans Maj. nøjes saa dermed". Christoffer ønsker samme Pension som hans Fader [Godske Lindenov, der blev Chef for Holmen 1610] havde, nemlig 600 Rdl., 3 Hofklædninger og Foder til 2 Heste (Breve til Oversekretæren Otte Krag i Geh. Ark.).

11. **17. Januar 1645.**

Til Rigsraadet.

Erklæring om den store Pengenød. — *Kgl. Bibl.*

Wy haffuer aff Riigens Radtz vnderdanige Skriffuelse Nadigst forstanden, huad Adelen, som nu y køben: forsamlit Er, Siig paa worris nadigste begering om nogen forstreckning y denne besuerlige tylstand at gørre sig haffuer Erklerit, Huorpa uy[1]) gode Herrer inted forholder, At ded Er dennom best bekendt, Att kronens Indkomst allerede Er sa Riinge, at uy neppeligen kan haffue ded tørre brød deraff for al uorris store møde, sorrig och wmag, Saat uy holder dem, som sliigdt oss anmoder, for dy att uerre, Som inted achter gud y himmelen, Megiit mynder derris herris och federne landtz *conseruation*. Och slutter hermed, Att huem der uyl laane oss Nogiit Endten aff ded Ene eller ded andiit slags, som y denne tyd kan brugis, for Aarlig Rendte, Da haffuer uy. dem at tacke. Dy andre befahler wii gud och tyden[2]). Befahlendis Eder hermed Samdt och y Seer den Allerhøiiestis beskermelsse.

Friderigsborg den 17 *Ianu*: *Anno* 1645.

Christian[3]).

Udskrift: Riigens Raad Samdtligen tiil hande.

[1]) Her er glemt: de.

[2]) 15. Decbr. 1644 var der udgaaet Breve til Lensmændene og Adelen i Sjælland, Laaland og Falster om at møde 12. Januar 1645 i Kjøbenhavn for at forhandle om Landets Defension (Sjæll. Tegn. XXVIII, 241 f.). 16. Decbr. befaledes det Anders Bilde, Mogens Kaas og Henning Valkendorf snarest mulig at forskrive Adelen i Fyn til Odense og opfordre den til at sende Fuldmægtige til Mødet i Kjøbenhavn (Fynske Tegn. V, 298). 15. Januar 1645 bevilgede den sjællandske Adel Kongen et Laan af 1 Sletdaler af hver Tønde Korn og 3 Speciesdalere af hver 100 Dl., som de havde paa Rente, „alt efter den Kondition, som Adelen er begjærende“. Forskjellige Adelige afgave særlige Erklæringer. Rigsraadet paategnede Bevillingen, at Kongen havde lovet Rente af Forstrækningerne (Geh. Ark., Reg. 89, S. 123, Krigen 1643—45).

[3]) Datering og Underskrift fattes nu, da Foden af Brevet er af-

12. 17. Januar 1645.

Kongen sender nogle Recepter, hvorefter der paa Apotheket skal præpareres forskjellige Sager. — *Geh. Ark.*

Hiibei habdt Ihr Euuehre miir zugeskiickede zettelen wieder zu Emphangen, So nach der Appotecken sollen gesandt werden, das dii sachen *prepariret*, auff das Ich sii miit dem stersten(!) gebrauchen kan. Wass dahfiir begeret wiirdt, das soll miir darbeii zuwissen gethan werden.

Friderigsburg den 17 *Ianuarij Anno* 1645.

Christian.

13. 20. Januar 1645.

Til Korfits Ulfeldt.

Kongen sender ham en Memorial, som han skal besørge til Kansleren. — *Geh. Ark.*

Ded *memoriall*, som Ieg ydag for maltiid lod dig see [1]), ded haffuer du herhuos at Emphange, Som du skaldt Chanseleren tylstigge(!). *Vale.* Frederigsborg den 20 *Ianuarij Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Riigens Hoffmeister til hande.

14. 21. Januar 1645.

Til Rigsraadet.

Dets Betænkning om Christian Rantzaus Tilbud om et Laan paa visse Betingelser forlanges. — *Geh. Ark.*

---

klippet. Werlauff har tilskrevet dem i Randen. I den Klevenfeldtske Afskr. (Kallske Saml., 4., 439) findes de.

[1]) Korfits Ulfeldt var den foregaaende Dag taget fra Kjøbenhavn til Frederiksborg (Vedel Simonsen, Jørgen Brahes Levnetsbeskr. S. 80). Han var paa Rejsen til Grænsemødet, hvori ogsaa Christen Thomesen Sehested skulde deltage.

Herhuos haffuer Riigens Raad Christian Randtzous forslag pa Nogle penge at Emphange, Som hand wiil forstrecke oss med, Om hand kan Naa dy *conditiones*, som der udi fyndis, Huorfor Riigens Rad ded skal ygennom See Och oss derpa derris vnderdanige betenckende lade forsta. Befhalendis dem samdt och y Seer den Allerhøiiestis beskermelsse. Aff frederigsborg den 21 *Ianuarij Anno* 1645.

Christian.

15. **26. Januar 1645.**

Til Rentemestrene.

Kongen forlanger Oplysning om Rigsraadernes og Lensmændenes Genanter. — *Geh. Ark.*

Rendtemeisterne Skal lade mig wiide, Huor høiit y penge En aff Riigens Radtz genandt om Aarid siig kan beløbe, *item* lensmendens genandt[1]).

Och Eptherdi mig bekendt Er, Att genandterne Erre ganske wliige Sauel Iblandt Radiit som lensmenden, Da skall Et aff begge slags, som Meiist, och Ett, som myndtz giiffuer, antegnist(!) och mig tilstillis med siine omstendigheder, huorudi dy *discreperer*.

Køben: Slott den 26 *Ianu: Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Rendtemeisterne til hande[2]).

16. **28. Januar 1645.**

Til Rentemestrene.

Kongen sender dem Feltraabet, som skal gives i Kjøbenhavn. — *Geh. Ark.*

[1]) Jvfr. Brevet af 21. April 1642.
[2]) Modtaget samme Dag.

Herudi fyndis Ordiit, som skal vdgiiffuis y københaffuen, Christianshaffuen Och pa Holmen.

Københaffuen Slott den 28 *Ianu: Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Rendtemeisterne till hande[1]).

17. **30. Januar 1645.**

Til Rentemestrene[2]).

Om Opførelsen af en Vindeltrappe i Holmens Kirke i Kjøbenhavn. — *Geh. Ark.*

Nu ieg uar y køben:, da glemde ieg at befahle, at der skulle gørris En wyndeltrappe y holmens kyrcke op til ded Nederste Pulpiitur tuerdt offuer fra Predickestolen tyl ded Adelige fruentømmer, som der søger predicken, paded dii inted haffuer behoff at sta yblandt ded gemene folck, Huorfor der skal fortingis Sadan En trappe huos En aff Sneckerne y byen, som den forferdiger, dog inted wiider End tiil En person. Hans betaling skal hand fa aff kammerit, Nar den Er ferdig. Ieg formener, at der fyndis uel dy y køben:, som Errindrer siig, huor ieg uylle haffue, at fruentømmerit skulle staa y Samme kyrcke, Dog kan ded gørre lyge megit, huor ded anordnis, Naar dii kommer fra hiinanden at sta.

Frederigsborg den 30 *Ianu: Anno* 1645.

Christian.

18. **3. Febr. 1645.**

Til de danske Fredskommissærer[3]).

Kongen underretter dem om, hvorledes Nederlænderne tidligere have stillet sig til Korntolden, som de nu saa stærkt be-

---

[1]) Modtaget 25.(!) Jan.

[2]) Jvfr. ovfr. S. 4 Anm. 1.

[3]) De Kommissærer, som skulde forhandle om Freden, vare

klage sig over. Han melder, at Wrangel er brudt op fra Randers og har forladt Jylland. — *Geh. Ark.*

Epterdi Hans wldrigs dødelige afgang haffuer *causerit*, at uy dennegang Er kommen hiid[1]), da haffuer uy strax Epther uorris ankomst ladiit tollerne komme for oss, at gørre nogen Riichtighed om tolrullerne, aldenstund den, som dy indleffuerede, fattedis nogit y. Da befandt uy yblandt nogen antegnelse, uy fandt heer, at den korn toll, dy hollender Nu sa storligen offuer *Lamenterer*, haffuer for Nogen Aar siiden uerrit den fornemste arsag til den *conuent* y Stade ymellom oss och staterne[2]), Och der dii hollender saa, at der gaffuis indted mehre End En ordt aff En lest korn[3]), som beløbber otte tussind daler om Aarit, da ginge dy den *Punct* med Stilletyen forby, Saat dii uil kun Nu haffue Nogiit at siige.

Wrangel[4]) er gangen af Iudtland Igen och ladt Et mechtig stycke korn Epther siig y Randers. Den afften hand fiick *order* att begiiffue siig ud til tosstensøn, da

---

Korfits Ulfeldt, Christen Thomesen Sehested, Christoffer Urne og Jørgen Sefeldt. Deres Instrux var af 13. Jan. 1645 (Fridericia, Danm. ydre pol. Hist. II, 451).

[1]) Hans Ulrik Gyldenløve døde 31. Jan. 1645 paa Kronborg, hvor han var Lensmand (Resenius, Inscriptiones Haffn. S. 75. I Nye Dsk. Mag. II, 4 sættes hans Dødsdag til 1. Febr.).

[2]) Mødet i Stade aabnedes i Maj 1641 og varede til ud paa Efteraaret, se forrige Bd. S. 87. 89 f. 92 ff. 96. 106. 109. 111 ff. 116 f. 122. 124.

[3]) Hvad Kongen har ment hermed, er ikke klart. I Følge Toldrullen af 2. Decbr. 1640 (altsaa umiddelbart før Mødet i Stade) var Sundtolden paa 1 Læst Byg 1 Rdl. (= 4 Ort). Den nedsattes efter Mødet til $^3/_4$ Rdl., hvilket den havde været i den største Del af Tiden fra 10. Decbr. 1629 til 1. April 1638. Af disse $^3/_4$ Rdl. var den ene Ort en Forhøjelse udover den ældre Told, og denne Forhøjelse gik under Navnet: „End“. Skulde Kongen have tænkt herpaa, og skulde han have villet skrive: „mere End end en Ort“?

[4]) Helmuth Wrangel. Han stod allerede 30. Januar i Hamborg (Meidell. Fra Enevældens Dæmring S. 67).

uar hand tiil gest huos En borger, som giiorde Barssel, och uaar. heel lystig, Mens dentyd hand haffde lest tostensøn *order*, da sprang hand op fra bordiit och strax *commanderede* folcken at *marsere.* Ded siiste wy spurde tyl hannem, da waar hand flensborg forby, Huilckit uy haffuer uyllit lade Eder uyde till at køle uorre Naboer y denne store heede. *Valete.* Aff *Croneborg* den 3 *febru: Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Worriss *Commisarier* tiil hande.

19. **4. Febr. 1645.**

Til **Rentemestrene.**

De skulle herefter strax underrette Kongen om alt, hvad der kommer ind i Rentekammeret, og intet udgive uden efter hans skriftlige Befaling. — *Geh. Ark.*

Rendtemeisterne Skal Epther denne dag Strax, Eptherad penge ankommer, dy ma och komme, huorfra dy komme kan, At di Io Strax u[n]der derris hand lader mig uyde, huor mange dii Erre, och huorfra dii kommer, Och siiden Ingen deraff udgiiffue wden myn Skriifftlig befahling.

Croneborg den 4 *februarij Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Rendtemeisterne tiil hande.

20. **5. Febr. 1645.**

Til **Rigsraadet.**

Kongen sender det sit Svar til det engelske Parlaments Afsendinge og hvad der ellers behøves, for at det kan forhandle med dem. — *Geh. Ark., England Nr. 49 b.*

Herhuos framskiickis ded, som uy dennom, som fra Parlamentit y Engeland til oss afferdigit Er, pa derris *triplice* Suarit haffuer, Med huis *information* Riigens Raad behøffuer tiil at *tractere* med dem y den Sag[1]. *Valete.*

Aff frederigsborg den 5 *febru: Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Riigens Rad, som tilstede Erre, tiil hande.

21. **9. Febr. 1645.**

Til Korfits Ulfeldt.

Nogle hamborgske Kjøbmænd have tilbudt et Laan paa 500,000 Rdl. mod at faa Island i Pant, hvilket Kongen er gaaet ind paa. — *Geh. Ark.*

Heer haffuer uerrid y disse dage En person hus mig fra Nogle købmend fra Hamborg, som kallis dii v: wffelen, som *prçsenterer* mig fem gange hundrede tussind daler, Om dy ma bekomme Issland tiil Ett brugeligdt Pandt, huilckit Ieg ochsa haffuer Indgangen med uysse *conditioner*[2].

---

[1]) De i forrige Bind S. 514 omtalte Gesandter fra det engelske Parlament. Richard Jenkes og Thomas Skynner, som vare komne til Danmark i Oktbr. 1644, opholdt sig endnu her. Medens de klagede over Overgreb mod engelske Kjøbmænd i Sundet og paa Elben, fremførte man fra dansk Side Modklager over Anholdelse af danske Vaaben og Munition i England. Et Indlæg fra Gesandterne af 3. Febr. 1645 besvaredes af Kongen 5. Febr. Først 26. April blev der afsluttet en Overenskomst (Geh. Ark., England Nr. 49b); dog var Rekreditivet for Gesandterne allerede udstedt 21. April (Latina). Om Gesandternes Beklagelser over den lange Tid, som medgik, jvfr. Zeitschr. d. Vereins f. Lübeckische Gesch. III, 418 f. (Gesandternes Navne ere her urigtig gjengivne).

[2]) Der blev ikke noget af denne Pantsættelse (Pontoppidan, Orig. Hafnienses S. 360). 1661 solgtes Lundenæs Gaard fra Kronen til Brødrene v. Uffelen i Hamborg (Fløe og Nielsen,

Huad nu y dy made skeer, ded giiffuer tyden. Pengene kunde y denne tyd gørre allehande, Om gud y himmelen uylle unde mig dem. *Vale.* Frede: den 9 *febru: Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Riigens Hoffmeister tiill hande.

22. **9. Febr. 1645.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Kongen sender ham forskjellige Indberetninger, deriblandt om Hannibal Sehesteds Fremrykning i Sverig, hvoraf Kongen venter sig Fordele for Fredsunderhandlingerne. — *Geh. Ark.*

Ieg sender dig herhuoss, huis som man haffuer her fra vnderskedtlige steder, Huoryblandt Stadtholderen y Norrie Skriffuelse fyndis om hans *progres* y Suerrig[1]), som med gudtz hiielp nogiit skall befoddere *tractaterne. Vale.* Aff Frederigsborg den 9 *febru: Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian Tommissøn tiil hande.

23. **11. Febr. 1645.**

Til Melchior Oldeland.

Kongen vil vide, hvad Kobber han kan faa at kjøbe hos de kjøbenhavnske Kapere. — *Geh. Ark.*

Hist. Efterretn. om Lønborg og Egvad Sogne S. 23. 72. Danske Atlas V, 769), og samme Aar solgte Kongen Stjernholm og Bygholm til Peter v. Uffelen (Fabricius, Horsens Beskriv. og Hist. S. 381).

[1]) Muligvis Hannibal Sehesteds Skrivelse til Kongen af 28. Januar 1645 (Samlinger t. d. norske Folks Sprog og Historie II, 582).

Epthersom du berettede mig y køben:, Nu ieg war der, att dii københaffuenske friibytter haffde nogiit kobber at affhende, Da Eptherdi man behøffuer kobber tiil skiiben, da skaldtu lade mig uyde, Huad for kobber der Er, *item* huad ded skall koste, nar ded strax bliiffuer betaldt. Dog uyl Ieg inted haffue mere, End som der behøffuis til kaabysserne pa skiiben att besla med. Frederigsborg den 11 *febru: Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Melcher Oldeland tiil hande[1]).

24. **12. Febr. 1645.**

Til Rigsraadet.

Det skal forhøre hos Christoffer Lindenov, om det lader sig gjøre at udsende nogle Skibe til at angribe Svenskerne ved Kiel. — *Geh. Ark.*

Riigens Raad skal Erfahre huos Christoffer Lyndenou, Om der staar Icke Raad tiil at gørre Nogen skiib wd tiil at griibe dii Suenske An, som Erre ued kyl[2]). Wii formene, at folcken tyl samme Skiib kunde man Erlange aff myt Egiit och aff københaffuens bye, *item* aff Soldaterne. Wille wor herre giiffue lycke dertiil, daa skulle ded suardt *facilitere tractaterne. Valete.* Aff frederigsborg den 12 *februarij Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Riigens Raad, som tilstede Erre, tiill hande.

25. **18. Febr. 1645.**

Til Rigsraadet.

Kongen sender det nogle af de Forslag, som de nederlandske Gesandter have gjort Generalstaterne. Der er kommet Gesandter

---

[1]) Modtaget samme Dag

[2]) Der blev ikke noget af denne Plan.

fra Hamborg, hvis Hverv ikke kjendes; men dersom de ville over Grænsen (til Fredsmødet), vil Rejsen blive dem forbudt. — *Geh. Ark.*

Herhuos haffuer Riigens Raad ded at Emphange, som uy haffuer tiil weiie bracht aff ded, som dii Hollandtske gesandter, som uar y Suerrig [1]), haffuer *proponerit* Staterne.

Dii hamborger gesandter kam hiid ygaar, Och ued man Endomstund indted derris *intent*. Tyer dii Stylle, daa skall ded ochsa skee pa worris siide, mens wiil dii gaa den weii henad grendtzen, da skall *passen* ued *Crone:* bliiffue dennom formendt, ty dii haffuer Indted der att skaffe [2]). *Valete.*

Køben: Slott den 18 *febru: Anno* 1645.

Christian [3]).

26. 24. Febr. 1645.

Til Apothekeren Esaias Fleischer.

Befaling om nogen Muskatblomme. — *Geh. Ark.*

---

[1]) Samtidig med at Generalstaterne 1644 sendte tre Gesandter til Danmark, nemlig Borgmester Gerard Schaap fra Amsterdam, Borgmester Albert Sonck fra Horn og Hofraad Joachim Andreae, lode de ogsaa et Gesandtskab paa tre Personer, nemlig Borgmester Jakob de Witt fra Dordrecht, Andries Bicker fra Amsterdam og Raadspensionær Cornelis van Stavenisse fra Zeeland, afgaa til Sverig (Slange S. 1272. 1275. Fridericia, Danm. ydre pol. Hist. II, 421). Af de sidste tre droge de to i Slutningen af Aaret tilbage til Nederlandene, medens den tredje, Jakob de Witt, deltog i Brømsebro-Forhandlingerne 1645 (Fridericia, anf. Skr. II, 426).

[2]) 27. Jan. var det blevet befalet Hans Ulrik Gyldenløve, at naar der kom Gesandter fra Generalstaterne, Hamborg, Lybek og Bremen til Sundet, maatte han ikke lade dem passere (Sjæll. Tegn. XXVIII, 270). Jvfr. Brevet af 27. April 1645.

[3]) Christen Thomesen Sehested har skrevet bagpaa Brevet: „Leweret den 24 Febr: Ao. 1645“.

Der Hoff *Apotecker* Sol miir Eiine kleiine Skachtel miit Muskaten blumen zukommen lassen[1]).

Rossenburg den 24 *febru: Anno* 1645.

Christian.

27. **Før 28. Febr. 1645[2]).**

Adelen bør ikke have Ret til at gjøre Indvendinger mod det, som Rigsraad og Konge have vedtaget. — *Geh. Ark.*

NB.

Man haffuer att see sig vell for, att Adelen indted faar den friihed att *Contradicere* ded, som aff Riigens Raad och konningen befahliiss, ty ded uylle giiffue selsamme *Consequentias.* Wyll Riigens Raad derom Nogit statuere, daa uyl Ieg haffue ded vnder alle Riigens Radtz hand, fordi myn mening Er slett indted, att ded *comperer*(!) dennom y nogen Made at *Contradicere* ded, Som aff Riigens Raad och konningen landit till beste *Commanderis*, ty Naar ded skall uerre anderledis, da betyder Riigens Raad En Ringe ting, Och ded kan aldrig beder *Corrigeris* End Nu.

28. **28. Febr. 1645.**

Til Rigsraadet.

Om nogle Tropper. som fra Als skulle begive sig til Sjælland og fordeles omkring Kjøbenhavn og paa Laaland og Falster. — *Geh. Ark.*

Eptherdi dy *Auisser*, som man Nu haffuer Och Nu herhuos framskyckis[3]), da Er ded befahliit, att ded Riitteri,

---

[1]) I Randen er skrevet med en fremmed Haand: „8/1 R“.

[2]) Brevet har en samtidig Paategning: „Nr. 3“. Med samme Haand er der paa Brevet af 21. Januar til Rigsraadet skrevet: Nr. 1, paa det af 12. Febr.: Nr. 2, og paa det af 28. Febr.: Nr. 4. Derimod har Brevet af 18. Febr. til Rigsraadet ingen saadan Paategning.

[3]) Her maa mangle noget.

so[m] Er paa Aalssen och fyndis tussind[1]) stercke, skall begiiffue siig henad korsør. Da uyl ded gørris fornøden, diisamme strax bliffuer lagdt omkring køben:, pa Amagger, y laland och falster, dersom dy kan gørre best tiieniste, Huorpa *commissarierne* Strax skall gørre *Order*[2]). *Valete.* Frederigsborg Den Siiste *febru: Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Riigens Raad, som Erre y køben:, tiil hande.

29. **1. Marts 1645.**

Der skal forfærdiges et Signet til Elisabeth Sophie Gyldenløve. — *Geh. Ark.*

Der skal forferdigis Ett Syngnet tiil Iomfru Eliisabet Soffia gyldenløffue aff den størrelse, som ded uar, som siist bleff giiordt y københaffuen. Som skall fattis y guld paa den maner, som ded herhuosføiiede Siignet Er fattiit[3]).

Frederigsborg den 1 *Martij Anno* 1645.

Christian.

30. **2. Marts 1645.**

Til **Rigsraadet.**

Det skal foreholde Borgmestrene i Kjøbenhavn, at Byen nødvendigvis maa modtage en Indkvartering af Rytterne fra Als, uagtet den har faaet Tilsagn om Fritagelse derfor. — *Geh. Ark.*

Epthersom os aff Land *commissarierne*[4]) Er *Demonstrerit*, att dy 1000 heste fraa Aalss indted kan bekuem-

---

[1]) Her mangler Ordet: Heste.

[2]) Jvfr. Brevet Nr. 30.

[3]) Paa Foden af Brevet findes to Aftryk af et lille Signet. I Vaabnet er en Løve. Ovenover staa Bogstaverne: W. K. (ɔ: Vibeke Kruse).

[4]) Generallandkommissærer i Sjælland vare Niels Trolle, Sivert Urne, Wenzel Rothkirch og Flemming Ulfeldt.

meligen kan(!) losseris. wdenad der kommer 400 aff dem laagdt y køben: och der omkring, Och att Amag ingen Indkuartering wiider kan taale, Derhuos ochsa *Demonstrerit*, at Slagelsse bye giiffuer 2000 daler om Maneden, der køben: giiffuer 4000 daler, Da skal Riigens Rad for siig lade kalle Borgemeiisterne y køben: och dennom pa worre uegne formelde, At wansiet Hoffmeisteren haffuer tagen afskeen med dennom, at Naar dy Erlagde 4000 daler Malmøe tyl hiielp Om Maneden [1]), da skulle dy uerre frii for Indkuartering, Mens Epterdy disse tyder sliigdt Indted tillader, da faar dy skycke sig y tyden [2]).

Valete. Frederigs: den 2 *Mar: Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Riigens Raad, som Erre y køben:, tiil hande.

---

[1]) I Knud Ulfeldts Krigskommissariatsregnskab 1643—45 (Geh. Ark.) nævnes som Indtægt i 1645 12,000 Rdl. fra Borgmestre og Raad i Kjøbenhavn af den Pengeskat, som er udlovet af Kjøbenhavn til Underholdning af Garnisonen i Malmø.

[2]) 2. Marts udgik der Kongebrev om Indkvarteringen af de 1000 Heste, som skulde komme fra Als: Generalmajor Klavs Ahlefeldts Eskadron skulde indlægges i Kjøbenhavn, 2 Kompagnier skulde føres til Laaland og Falster og 1 til Møen. 5. Marts kom der en ny Ordre til Kommissærerne i Sjælland, der gik ud paa, at foruden de 1000 Heste skulde endnu 2 Kompagnier Dragoner have Kvarter i Kjøbenhavn. Lensmanden her fik 15. Marts Befaling til at paalægge Lenets Bønder at føre Hø og Strøelse ind i Byen, da der skulde indkvarteres 3 Kompagnier til Hest af Folkene fra Als, og samme Dag tillod Kongen, at Major Bertram Rantzau ved Klavs Ahlefeldts Eskadron maatte marschere med sit Kompagni til Laaland. 26. Marts toges den nye Bestemmelse, at de 200 Dragoner skulde indkvarteres paa Landet, hvorimod 3 Kompagnier til Fods skulde indlægges i Kjøbenhavn (Sjæll. Tegn. XXVIII, 300. 303. 310 ff. Nielsen, Kjøbenhavns Diplom. V, 276). 7. Marts klagede Mogens Kaas fra Nyborg over, at det var ham umuligt at skaffe Skuder til Overførelsen af Folkene fra Als til Korsør (Breve til Oversekretæren Otte Krag, Geh. Ark.). De kom til at marschere gjennem Fyn (se et Brev smstds. af 27. Marts).

31. **2. Marts 1645.**

Til Rentemestrene.

De skulle indhente Oplysninger om Tømmer og Jern til Stenkister og om Antallet af Skibe, som kunne sænkes. Der skal udses et Sted ved Amager til at lægge to Pramme. — *Geh. Ark.*

Rendtemeiisterne skal Erfahre, huad tømmer der Er at bekomme paa holmen och huos borgeriit, som kan brugis tiil Brokar Eller Stenkyster. Dy skall ochsa Erfahre huos Smidden pa holmen, Om der Er Raad til Iern til boldter at bruge tiil Stenkyster[1]).

Huos holmens *Admirall*[2]) skal Erfahris, huor mange Skiib der fyndis aff myne och aff borgernis skiibe, som man kan Sencke, Och haffuer hand indted att achte, om dii Errê icke høiit fortyrrett (?), Aldenstund dy skall dog Ryffuis aff, saatt man indted kan See, huor dii Staar.

Samme *Admirall* skal med dy fornemste Søefolck, forhanden Er, drage paa[3]) Amager Och der See En Platdz ud, huor man kan legge begge Prammen saa Neer landit, att dy kan Staa med laudt wande, fraa huilckit steed dy skall gaa liige offuer dybiit fraa Prammene Ett kernskod aff En halff kartau Och maale dybit, huor dybdt wand der fyndis.

Frede: den 2 *Martij Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Rendtemeisterne tiil hande.

32. **3. Marts 1645.**

Til Rigsraadet.

Da Kongen for at tvinge de Svenske til Fred har tænkt paa at spærre Farten gjennem Sundet ved at sænke Skibe, skulle

---

1) Nemlig til at spærre Løbene i Sundet. Jvfr. Brevene af 3., 9. og omtr. 19. Marts, 31. Maj, 12. Juli 1645 og Slange S. 1313.
2) Christoffer Lindenov.
3) Ordet er skrevet to Gange.

Borgmestrene i Kjøbenhavn underrettes om, at en Del af Byens Skibe behøves hertil. — *Geh. Ark.*

Eptherad uy med stor bekymring dag och Nat haffuer tenck derpa, huorledis wii kunde sette dy Suenske skelmer med derris anhang y den Postur, Att dy Imod derris wylle motte gørre friid med oss, som dii *mediatores* aldtyd haffuer ladt derris Ord staa derris mening at werre, Daa haffuer gud y himmelen Skudt os y synde, Ingen tyenligere myddel at uerre, End at man Sencker dybit ued Amag, Saledis att Renden allene bliiffuer oben langs landit, Och att densamme bliiffuer foruarit med En sterck skandtz pa landit. Och nar man mercker, att dy skelmer inted uyl den rette uey ud, da kunde man Sencke Renden, saat ingen kunde komme med Nogit godtz Endten Øster Eller wester uden ygennom beldt, hui[l]ckiit dem ochsa letteligen kan forbydis. Hui[l]ckit nar ded settis y werck, skal mechtig forandre derris och andris *consilia*. Tiil sligdt at sette y werck fyndis der skiibe nock aff worris Egne och borgernis Skiib.

Huorfor y skall lade kalle Borgemeisterne for Eder Och dennom lade forsta, at uy behøffuer En dell aff derris skiib, huorfor dy skall lade Holmens *Admirall* følge sa mange och aff huad slags hand begerer, Som hand strax skal lade wordere, Saatt uy Erfahrer, huad dy koster. Borgeriit skall ochsaa lade samme skiib med derris folck pa dy steder, som befahliit bliiffuer. Alle dy gammel Segell, som kan bekommis, skall worderis och Skriiffueren pa holmen tilstillis. Huad fraa grendtzen ygar Er oss tilhande kommen, ded fyndis herhuoss[1]. *Valete.*

Aff køben: slott den 3 *Mar: Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Riigens Raad, som tilstede Erre, til hande.

---

[1]) De tilstedeværende Rigsraader Just Høg, Hans Lindenov, Knud Ulfeldt, Iver Vind, Jørgen Brahe og Frederik Reedtz

33. **4. Marts 1645.**

Til Arkelimestrene.

Kaptajn Qvitzov skal aflevere alle sine Piker og i Stedet have Musketter. — *Geh. Ark.*

Capitein kuydtzow[1]) skall leffuere alle siine Pycker fraa siig, huorymod hannem skal tilstyllis sa mange Musketter.

Køben: Slott den 4 *Martij Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Ordinandtz, huorepther dy udi *Artholoriit* skall rette Siig.

34. **8. Marts 1645.**

Til Rigsraadet.

Kongen bebrejder det, at der ikke i Tide er tænkt paa Midler til Krigens Førelse, og klager stærkt over, at Adelen intet gjør for at afhjælpe Pengenøden, idet han gjør gjældende, at dens Ugedagstjenere bør sættes i Skat, og at den frivillig bør yde noget. — *Kgl. Bibl., Abrahams' Autografsamling*[2]).

. Eptherdi ded Er *Rationabile* och Bylligdt, at uy ingen friid Indgaar uden den, som Er for worre Eptherkommere

fraraadede i et Indlæg af 4. Marts paa det indstændigste Kongen at spærre Dybet ved Amager, da dette vilde gjøre et slet Indtryk paa Englænderne, Søstæderne og fremfor alt paa Nederlænderne; derimod anbefalede de en Nedsættelse af Sundtolden (Rigens Raads Breve, Fasc. 53). Kongen opgav dog ikke sin Plan, hvilket bragte Cracau til i en Skrivelse til Generalstaterne af 25. Marts at klage over, at Sænkning af Skibe ved Amager hindrede Sejladsen (Rigsark. i Haag).

[1]) Enten Henning Qvitzov, hvis Kompagni 1645 laa i Kjøbenhavn (Grundtvig, Meddelelser fra Rentekammerarch. 1877 S. 134), eller Erik Qvitzov til Qvitzovsholm, der som Kaptajn ogsaa havde et Kompagni (Sjæll. Tegn. XXVIII. 294).

[2]) En Afskrift i Geh. Ark. viser, at Orig. i 18de Aarhundrede opbevaredes i Kancelliets Arkiv.

forsuarlig, Naar Nu Riigens Raad *alligerer paupertatem Regnj*, da suarer uy der til, at man skulle strax y begindelsen, der kriigen begindtil[1]), haffue tengdt *de modo contribuendi*, som *parcticabel*(!) uaar och kunde forsla Nogiit, Mens man haffuer gangen sliigdt tyd epther anden forby, Och Endnu denne tyme indted bliiffuer giiordt der til vden *discurs*uys. Adeleng[2]) vggedagss bønder haffuer Endnu inted *contribuerit* ded Ringiste, Som Er for gud och werden indted forsuarligdt. Oss uyl man anmode ded, som os Indted anstar, Mens Adelen ma forskanis, fordi dy indted Er wandt dertil at gørre derris herre Nogit gaadt. Tii Dy klenodiier at lane kronen fornemmer man Endnu Indted tiil, Saat alting gaar smuck langsam tiil. Skal man haffue nogiit aff Adelen, da bør Riigens Raad, som haffuer godtz y Syeland och fiin, først siige, huad dy uyl gørre, Och siiden kalde Adelen huer for siig henad køben: Och y myn Neruerrelse Spørre dem ad, huad dy uyl gørre, Och gaa siiden Epther *maiora*[3]).

Vale. Tiil kaastrup[4]) y fogdens hus den 8 *Martij Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Riigens Raad, som tilstede Erre, tiil hande.

---

1) ɔ: begindtis.

2) ɔ: Adelens.

3) Under 9. Marts fik alle Herremændene i Sjælland, Fyn og Smaalandene Befaling til at forføje sig til Kjøbenhavn (Sjæll. Tegn. XXVIII, 306). Her afgave de 12. Marts en Erklæring i Anledning af, at Kongen ved Rigsraadet havde ladet forhøre hos dem om, hvor meget enhver hidtil havde forstrakt under Krigen, og hvor meget de endnu kunde forstrække. De fremhævede, at Adelen havde givet 2 Aars Indtægt, og tilraadede paa Grund af den store Nød at gaa ind paa mulige Fredstilbud (Rigens Raads Breve, Fasc. 53).

4) Paa Amager. Det var her, at Kongen lod anlægge nye Fæstningsværker, se ndfr. S. 29.

35. **9. Marts 1645.**

Til Korfits Ulfeldt.

Kongen udtaler sit Haab om, at de Svenskes Anslag skal mislykkes, og beretter om de trufne Foranstaltninger til at spærre Farten gjennem Sundet. — *Langebeks Afskr. (efter Orig. hos Klevenfeldt 1770) i Geh. Ark.*

Dyn Skriffuelse er mig tilhande kommen, och deraff forstanden, huad dig er *aviserit* om dii Suenskis forrehaffuende, huorpa ingen thuiffuel er, at dy io gør derris beste, Mens ieg habis nest Gudtz hiielp, at ded skal slaa dem feiil. Her skal inted bliffue glemdt, som hører til handtuerckit.

Ieg er nu til uercks med et blockhus at legge ued dybit ued Amag och sencke dybit pa den anden Siide, Sa at der bliiffuer ickun ett hul, som Skiiben kan ga igennom, indted breder offuer end man kan skyde deroffuer med skrodt. Wed samme Boluerck kommer begge Prammen at ligge, den ene paa den ene och den anden pa den anden Siide Och pa ded man kan komme fra Landit ud til Boluerckit, naar behoff gørris, da er der giordt en wei derhen fra Landit, Huortil dii Husse brugis, som bleff opsat heer bag Stallen. Skiibene, som skal senckis, ligger ued handen. och skal *S: Anna*, *Raphael* och *Gabriel* først deran och siden Borgerskiiben. som ochsa ligger ferdig och worderit for 30000 dl. Och eptherdi man haffuer icke Raad tiil at fa sa mange kamppestene att sy[n]cke dem med, da haffuer huer bunde madt giiffue en korn seck til att fylle med Sand, som med Gudtz hielp skal gørre ded samme. Den Allerhøiieste Gud giiffue dertil fremgang, hans allerhelligste Naffn tiil Ehre och dysse Lande tyl gaffn och gode, *Amen. Vale.* Aff københaffuen Slott den 9 *Martii Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Riigens Hoffmeister til hande.

36. **14. Marts 1645.**

Tilladelse for Rentemestrene til at afhente 3000 Rdl., som staa i Kongens Stue paa Kjøbenhavns Slot. — *Kgl. Bibl.*

Da steen 3000 daler In meiner Stube auff dem Slosse, welche dii Rendtemeister mugen abholen lassen, wan sii Ihre kuytung daruber in dii kammer legen.

Auff Amag in dem dorffe kaastrup den 14 *Martij Anno* 1645.

Christian [1]).

37. **18. Marts 1645.**

Til **Rigsraadet.**

Kongen underretter det om, at han har ladet de danske Fredsunderhandlere vide, at han er villig til at kjøbe Freden med store Pengeofre, men at han ikke vil gaa ind paa det, der vilde være ham til største Vanære, og det samme fastholder han nu overfor Rigsraadet. — *Geh. Ark.*

Suariit pa Riigens Radtz skriiffuelse fra grensemodit til oss war dette, Att den *Myllion* daler at Epthergiiffue kan oss med Ingen føiie anmodis, Mens pa ded dy skal Erfahre, at uy gerne gør ded, som skee kan, da uylle uy oss derudi *Accommodere*, Naar ded skeer ued *Mediatorens Interposition.*

Mens ded andiit kan inted skee, ty ded er ded, som Ingen aff uorre forfehdre haffuer wyllit dy suenske Indrømme, Saat ded uylle uerre oss tiil største *Disreputation* huos Indlendske och vdlendtske sliigt at indga, Tii dermed haffuer uy Icke allene ladt Suensken pengen Epther, som dii skulle udgiiffue for derris skarnstøcker, dy ymod oss forrettit haffuer, Mens ochsa *Cuionerit* oss ded aff,

---

[1]) Den Omstændighed, at Brevet er skrevet paa Tydsk, kunde tyde paa, at det er rettet til Slotsfogeden paa Kjøbenhavns Slot, Joachim Waldburger.

som dy aff ingen tilforn haffuer kund Erlange, Andre til anleiiding at byde oss dedsamme [1]).

Naar nu Riigens Rad Slaar oss ded for, som *in hoc passu* som (!) Er *Rationabile et Honestum* for worris person, da uylle uy gørre ded, som skee kan, Mens at haste med sliigdt, fordi at den och den dyste snarer kunde komme tiil dèrris igen. ded skeer Inted. Tii om uy Endskøndt [2]). ymens ded saledis staar, som ded staar, da achter uy ded dog Indted Imod ded, som worris Ehre och *Reputation* kan uerre hiinderlig, Tii uy ued, att gud leffuer Endnu, som Indted forlader oss y uorris Retferdige sag. Befahlendis Eder hermed samdt och y seer den gode gudtz beskermelsse. Aff Bundefogedens gaar y kaastrup by den 18 *Martij Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Riigens Raad, som y køben: fyndis, tiil hande.

---

[1]) De danske Fredskommissærers Forespørgsel af 12. Marts, om Kongen vilde tillade dem at frafalde Fordringen paa Skadeserstatning af de Svenske, naar disse vilde gaa ind paa at tilbagegive de erobrede Lande, og om de maatte tilstaa de svenske Byer i Estland og Lifland Toldfrihed i Danmark. mod at de Danske bleve toldfri i disse Byer, besvarede han 17. Marts med et Ja for det første Punkts og et Nej for det andet Punkts Vedkommende (Slange S. 1328). De i Kjøbenhavn tilstedeværende Rigsraader tilraadede imidlertid ved en Skrivelse af samme Dag til Fredskommissærerne vel disse, at de skulde forestille de nederlandske Gesandter den Skade, som Nederlandene vilde kunne lide ved den af de Svenske forlangte Toldfrihed, men tilføjede, at det dog ikke var deres Mening, at Freden skulde hindres derved (Geh. Ark., Reg. 27, Nr. 309). Under 23. Marts gav Kongen ogsaa Kommissærerne en almindelig Tilladelse til at slutte Freden paa de bedst mulige Betingelser, og det nævnte Stridspunkt bilagdes kort efter (Fridericia, anf. Skr. II, 470 f.).

[2]) Her synes noget glemt.

38. **Omtr. 19. Marts 1645.**

Til Rentemestrene.

Kongen forlanger Oplysning om nogle Tømmermænds Dagløn. — *Geh. Ark.*

Dii tømmermendtz Naffn, som haffuer disse dage Arbeiidit huos *M:* hans Ohnemøller uden och Inden byes, skall y kammerit Indskiickis, Och derhuos stettis(!), huad kronen giiffuer dem tiil dagløn, Naar dii wdtagis tiil Nogit arbeiide.

Ieg uyl ochsa uyde, Om den, som Er huos tømmermenden pa Amag, Endten holdis for En Meiister eller Meiistersuend [1].

Udskrift: Rendtemeisterne tiil hande [2].

39. **Omtr. 20. Marts 1645.**

Ordre om, at Rigsraadet skal underrette Borgmestre og Raad i Kjøbenhavn om Kongens Vilje med Hensyn til nogle Skibe der fra Byen, som Kongen har Brug for. — *Geh. Ark., Indkomne Breve til Danske Kancelli.*

Dette skall Riigens Rad, som tilstede Erre, holde borgemeister och Raad y køben: for, att ded Er myn wyllye att skulle settis y werck [3].

---

[1]) I Rentemestrenes Regnskaber forekommer oftere Udbetalinger til Helle Hansen. Oldermand for Tømmermændene i Kjøbenhavn, for Arbejde ved Kastrup Knæ. Han fik selv 1 Sletdl. om Dagen og hver Svend $2^1/_2$ Sletmark. I Krigsregnskaberne i Geh. Ark. findes et Regnskab over Udgifterne ved Arbejderne paa en Skanse ved Kastrup Knæ i Tiden fra 2. Marts til 3. Aug. 1645.

[2]) Modtaget 19. Marts 1645. Udenpaa Brevet har en af Rentemestrene noteret: „Anl. Thømmermendz dagløn wed Kastrup Knæ paa Amag“.

[3]) Dette er skrevet paa Foden af et Brev fra Korfits Ulfeldt til Kongen, dat. Christianopel 13. Marts 1645. Heri skriver Rigshofmesteren, at han har bestilt de 5 Skibe, Kongen har skrevet

40. **23. Marts 1645.**

Til Rentemestrene.

De skulle gjøre en Fortegnelse over alle Lenene med deres Indtægt og Udgift og Angivelse af, hvilke der er ledige. — *Geh. Ark.*

---

om, hos Albert Baltser Bertns og Leonhard Marselis, og at de have lovet dem, men ikke før til Maj. Desuden har han faaet Løfte om et Skib fra en Mand i Kjøbenhavn ved Navn Kornelius Lerke, om et Skib fra Henrik Müller, om to fra Kjøbenhavns By, om to fra det islandske Kompagni og om et fra Rasmus Jensen Hellekande. I en Efterskrift giver Korfits Ulfeldt Anvisning paa Borgmestrene Reinhold Hansen og Christoffer Hansen som dem, der bedst kunne besørge det fornødne, og hvem man saa i fornødent Fald har at holde sig til; „naar disse Mænd bekommer ikkun Eders kgl. Maj.s naadigste Befaling samme Skibe at skaffe tilrede, saa sker det strax som billigt". Til denne Efterskrift slutter Kongens Ordre sig. Samme Dag, 13. Marts, skrev Korfits Ulfeldt et Brev til Henrik Müller, hvori han meddelte ham, at Kongen havde skrevet ham til og opfordret ham til at angive, hvilke af Kjøbenhavns By der vilde undsætte Kongen med Skibe, „iblandt hvilke jeg haver nævnet Eders Navn, at I havde lovet et Skib til kgl. Maj.s Tjeneste med 12 eller 14 Stykker; jeg haver mine Aarsager, hvorfor jeg det gjort haver, og skal ej skade Eder; jeg vil vel det igjen passe Eder til gode. Tager det Skib, som dertil kjøbt blev: det skal dog siden blive hans kgl. Maj.'s, ikkun alene at I tager Eder nu Udredningen samt Folket an. I skal intet derhos tabe. I forstaar mig vel, er jeg vis paa. Naar hans kgl. Maj.'s Bud til Eder derom sendes, saa svarer ja, at Eders Skib skal sig indstille med alt Tilbehør. I lige Maade haver jeg nævnt Rasmus Jensen, at han en Fregat havde udlovet til kgl. Maj.'s Tjeneste i samme Maader; beder ham og være beredt, naar han derom bliver tiltalt. I skal begge slet ingen Skade deraf have, men god Rekompens. — — Begynder nu strax at gjøre samme tvende Skibe færdige; i hvad det koster, skal Eder med Guds Hjælp blive igjen godtgjort. Sapienti pauca." (Geh. Ark., Ulfeldtske Sager Nr. 38.) 20. Marts udgik der Kongebrev til de i Kjøbenhavn tilstedeværende Rigsraader, at de skulde kalde en Del af Byens Borgere for sig og forhandle med dem om at udrede Skibe (Nielsen, Kjøbenhavns Diplom. V, 275. Jvfr. Norske Rigsregistr. VIII, 360.) 26. Maj

Rendtemeisterne skal lade forfatte En uyss *designation* pa alle lehnen, Huorudi der fyndis Indtecht och vdgiifft, Saoch huylcke lehn der Nu leddige Erre.

Køben: slott den 23 *Martij*.

Christian.

Udskrift: Rendtemeisterne tiil hande [1]).

41. **2. April 1645.**

Til **Rigsraadet.**

Kongen forlanger, at hver enkelt af Raadet skriftlig skal udtale sin Mening om en Forhøjelse af Kronens Indtægter ved at forøge Lenenes Afgifter. — *Geh. Ark.*

Eptherdi uy Numer inted haffuer offuer fiire ugger til wolburgi, til huilcken tyd forandring pa lehnen pleiier at skee, Da uyl derpa y tyde tenckis, huorledis dy kan saledis settis, at kronens Indkomst kan strecke tiil den dagelige vdgiifft. Tiil geldens afleggelse Er ingen myddel uden ued *contributioner*, Som kronens indkomst indted syckerlig kan *funderis* pa, Isønderlighed Om lensmendens genandter indted forandris, Rosstienisten inted afskaffis och alting settis y den *Postur*, at uy och kronen os aff worris Egiit kan Erholde y friidtz tyd.

Huorfor Riigens Raad, som tiilstede Erre, huer *a part* skal lade os skrifftlig forsta derris vnderdanige betenckende om samme leiilighed forsta (!), Huilkit dy andre, som indted ued handen Erre, ochsa skal gørre, aldenstund uy ingen anden myddel seer, huormed uy och kronen kan Erholdis. Kan nu Riigens Raad fynde paa andre Raad End disse, som herudi findis, Da fornemmer uy dem Nadigst gans

1646 udstedtes der 3 Gjældsbreve til Henrik Müller og Rasmus Jensen for Skibe, der vare leverede under Krigen (Sjæll. Reg. XXI, 502. 504 f.).

[1]) Modtaget 23. Marts 1645.

gerne [1]). Befahlendis Eder hermed Samdt och y Seer den gode gud y himmelen. Aff køben: Slott den 2 *Aprilis Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Danmarckis Riigis Rad Samdtlig tiil hande.

42. **3. April 1645.**

Til Rentemestrene.

Om Fordelingen af nogle Penge, som Hannibal Sehested har bragt med fra Norge. — ***Geh. Ark.***

Dy 6873½ [2]) daler, som Stadtholderen y Norrie haffuer bracht med sig fra Norrie, skal deeliis, som Eptherfølger: Tiil generall *Commissario* [3]) 30000 daler tiil Riitteriiet och 14730½ tiil garnisonerne. Resten skall delis y thuende deel, saat holmens folck bekommer 22000 daler Och Riigens Raad paa g[r]endtzen 2000 daler.

Køben: Slott den 3 *Aprilis Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Rentemeiisterne tiill hande.

---

[1]) Følgende Notits, skreven paa et Omslag, der ligger uden om dette Brev, giver nærmere Oplysning om Udfaldet: „Ouffue Gedde, Hanniball Sestedz och Ieg [Iver Vind] war samme dag hoes K: M: och bad vnderdanigst, att her med maatte beroe, indtill Raaditt alle kom tilsammen, huilchet K. M. nadigst beuilgede.“ Et Kongebrev til Ove Gjedde og Hannibal Sehested af 11. April bekræfter denne Beretning; det hedder deri tillige, at Rigsraaderne havde forment, at Forandringen og Forhøjelsen paa Lenene lidet vilde forslaa mod den Besværing, der vilde opstaa derved (Norske Rigsregistr. VIII, 355).

[2]) Samme Tal er skrevet udenpaa Brevet, men det er urigtigt; der skal læses: 68,730½. Dette Tal findes ogsaa i Hannibal Sehesteds Skrivelse af 27. Marts (Saml. t. det norske Folks Sprog og Hist. III, 148).

[3]) Knud Ulfeldt.

43. **10. April 1645.**

Til Rentemestrene.

Kongen forlanger Opgivelse af, hvor mange Penge Tolderen i Kjøbenhavn Henrik Müller har udleveret til Rigshofmesteren. — *Geh. Ark.*

Rendtemeisterne Skal lade kalde Hendrich Møller for sig med alle dy beuysser, hand haffuer aff Hoffmeisteren Paa penge, Som hand aff tollen och y andre mader oppeborrit haffuer, Och dem pa En zeddel antegnit mig lade til hande komme.

Aff køben: Slott den 10 *Aprilis Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Rendtemeisterne tiil hande.

44. **11. April 1645.**

Til Sten Beck.

Kongen vil vide, hvorledes man kan faa det Kabelgarn, som er paa Kjøbenhavns Reberbane. — *Kgl Bibl.*

Du skaldt strax fornemme aff Bo[r]gemeister Nandixen [1]), huorledis man kan bliiffue ded kabelgarn mechtig, som der Er pa Byssens Reberbane forhanden, som Er 70 Skyppund [2]).

Køben: Slott den 11 *Aprilis Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Sten Beck til hande [3]).

---

[1]) Hans Nansen, se forrige Bd. S. 449.

[2]) 15. April gaves der Johan Steinkohl, Indvaaner i Kjøbenhavn, paa Forvalterne for det islandske Kompagni sammesteds deres Vegne, 1000 Rdl. paa Regnskab af deres Betaling for 52 Skippund Kabelgarn, som bleve afkjøbte dem til Kongens Behov og den foregaaende Dag leverede til Materialskriveren paa Bremerholm Hans Nummesen. 13. Juni 1645 fik samme Mand paa de sammes Vegne 1200 Rdl. som Betaling for 60 Skippund Kabelgarn, der 9. Juni vare leverede Hans Nummesen (Rentemestr. Regnsk.).

[3]) Udskriften er skreven to Gange, sagtens fordi den første er bleven utydelig ved en Blækklat.

45. **14. April 1645.**

Til Rigsraadet.

Kongen spørger, hvad han kan svare de danske Fredsunderhandlere paa deres Spørgsmaal om, hvad der maa indrømmes de Svenske. — *Geh. Ark.*

Eptherdi her Er kommen skriiffuelse fra worris *commissarier*, Som Erre pa grendtzen, Huorudi der Neffnis vnderskedtlige Pladtzer saoch penge, huormed dii formener, at Suensken kunde *disponeris* tiil friid[1]), Da motte wii wel wiide, huad uy kunde suare dem derpa, Aldenstund dy haffuer Epther derris begehring Erlangit aff oss fuldkommen fuldmacht tiil at slutte friidden, som dii den best kan bekomme[2]). *Valete.* Køben: Slott den 14 *Apri: Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Riigens Raad til hande, som tilstede Erre.

46. **24. April 1645.**

Til Korfits Ulfeldt.

Kongen har rost den franske Gesandt for den franske Konge og Enkedronning. — *Langebeks Afskr. (efter Orig. hos Klevenfeldt 1770) i Geh. Ark.*

Vdaff dyn Skriiffuelse haffuer Ieg forstanden den fransøssiske Gesandters[3]) store fliittighed huos *tractaterne*,

---

[1]) Under 11. April havde Fredskommissærerne tilraadet Christian IV at tilbyde Sverig Øsel, Jemteland og Bornholm eller i det mindste en Sum Penge. Rigsraaderne i Kjøbenhavn vare af samme Mening, men Kongen vilde slet ikke gaa ind paa at afstaa Bornholm, hvorimod han tillod, at man begyndte med at tilbyde Jemteland, naar det havde vist sig, at de Svenske ikke vilde nøjes med Penge (Fridericia, Danm. ydre pol. Hist. II, 475).

[2]) Denne Fuldmagt var given 23. Marts (Slange S. 1332); jvfr. ovfr. S. 28.

[3]) Gaspard Cognet de la Thuillerie. Han havde i Virkeligheden

Och at hand gerne saa, at sliig hans fliittighed huos hans konning och Dronning motte berømmis, Huorfor ieg nu haffuer saat sliigdt y werck med al fliid, Som aff herhusføiiede *Copia* er at erfahre[1]). Huad tiil dy Herrer Staten y disse dage skreffuen er[2]), deraff er Chanseleren *copia* tilskyckit. *Vale.* Aff københ: Slott den 24 *Aprilis Anno* 1645.

Christian.

47. **24. April 1645.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Om en foreløbig Biskop paa Gulland. Kongen har anbefalet den franske Gesandt til den franske Konge og Enkedronning. Kopi af den sidste Skrivelse fra Kongens Resident i Nederlandene og af Ordren om, hvad han skal forebringe Generalstaterne, sendes. — *Geh. Ark.*

Wdaff dyn skriiffuelse haffuer ieg forstanden tylstanden huos Eder, wor herre y himmelen giiffue oss derpa En god ende, hans allerhelligste Naffn tiil loff, priis och Ehre.

Om den *interims* Byskop pa gulland haffuer lensmanden sammestedtz faat *order*[3]). Naar gud uyl giiffue andre tiider, da bliiffuer der uel Raad tiil En dychtig mand at bruge tiil byskop sammestedtz. Och Eptherdi Ieg haffuer forstanden aff hoffmeisterens och dyn skriiffuelse Den franssøssiske gesandters store fliid huos *tractaterne*, Da haffuer Ieg *Recommanderit* hans person huos konningen y francke-

store Fortjenester af Fredsunderhandlingerne i Brømsebro (Fridericia, anf. Skr. II, 461). Jvfr. Brevet af 13. Aug. 1645.

1) Breve af 19. April til Kongen og Enkedronningen af Frankrig (Latina).

2) 23. April erklærede Christian IV sig villig til at forhandle med Nederlandene paa Grundlag af Sundtoldfoden fra 1628 (Fridericia, anf. Skr. II, 484).

3) Superintendenten paa Gulland, Oluf Phocas Staphrophski, var død 1644. I den Anledning udgik 23. April 1645 Kongebrev til Lensmanden der, Holger Rosenkrands, at da Provsterne

riige och hans frammoder. huoraff *Copia* hoffmeisteren Er tilskiickit. Herhuos haffuer du ochsaa at Emphange, huad ieg siist haffuer hafft fraa *M: Tancke*. och huad hannem Er befahliit at anbringe huoss Staterne *generall*[1]. *Vale*. Aff køben: Slott den 24 *Apri: Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian Tommissen tiil hande[2]).

48. 26. April 1645.

Til Rentemestrene.

Om Besparelser ved Kongens og Hoffets Spisning. — *Kgl. Bibl.*

Der skal gørris Et offuerslag med køckenskriiffueren[3]), huad hand bør at[4]) om uggen aff rede penge tiil 12 retter

paa Øen havde foreslaaet En ved Navn Hr. Hans Nielsen til Biskop i den afdødes Sted, men Kongen intet vidste om samme Præsts Levnet og Lærdom, var det Kongens Ønske, at han skulde have Opsigt med Præsterne der paa Øen, „indtil vi en anden, som er bekvem til at agere en Biskop, did sender" (Skaanske Tegn. VII, 68). Denne Hans Nielsen Strelov, Forfatteren til „den Guthilandiske Cronica" (1633), blev dog virkelig Superintendent paa Gulland, hvorom det hedder hos Wallin, Gothländska Samlingar I, 180: „Han råkade ock just på at lefwa i Kullbytte-tiden, då Regeringen omwexlades på Gothland. Men det lende honom icke til skada, vtan til stor fromma; ty eljest, tror jag, hade han dödt en Herr Hans och blifwit begrafwen såsom en annan Probst". Han er født 1587 og døde 1656 (jvfr. Lemke, Visby stifts herdaminne S. 31 ff.). I Juni 1645 gik det Rygte i Kjøbenhavn, at Holmens Præst (M. Niels Christensen Spend) skulde forfremmes til Biskop paa Gulland; Erik Eriksen Pontoppidan, den senere Biskop i Throndhjem, begyndte allerede at arbejde paa at faa det kjøbenhavnske Præstekald, som derved vilde blive ledigt (se hans Brev af 9. Juni 1645 til Erik Rosenkrands i Breve til Oversekretær Otte Krag, Geh. Ark.).

[1]) Jvfr. det foregaaende Brev.

[2]) Modtaget i Christianopel 27. April.

[3]) Fester Walter.

[4]) Her mangler Ordet: have.

mad pa myn taffel til middag, huoraff wiibecke ochsa kan faa syn Notturfft.

Pa huilcke 12 retter mad skal gørris en uiis *designation*, huoraff samme retter skall gørris, och huorfra dii skal komme.

Nar ieg faar allene mad om middagen, da skal halffpardten aff dii 12 retter gemmis tiil afften, Och nar dennom y køckenit ansigis, at ieg om aftenen uyl holde taffel, da skal densamme mad brugis med kold och speege mad, *item* posteiier och backels med andiit sliigdt, som kan En dag eller thu waare. Och skal Epther saa ringe vdspiisning befahlis køckenskriiffueren at skaffe folckit aff, saner som En dreng och den, som Er y haffuen.

Pa herremendens taffel skal liigesa gørris En uyshed pa aldting, som skal Indkøbis, *item* huad Mordten Myckelsøn [1]) dertil skal skaffe.

Wdi liige made skall ded holdis med hoffstuen, saat man kan uerre uys pa, huad Morten Miick[e]lsøn skal skaffe.

Der skal Spiissis kød om køddagen och fiisk om fiiskdagen, saat der inted kød spiissis om fyskdagen vden wiildbradt, och Naar der Er ingen wiildbradt at bekomme, da skal der om morgenen sendis høns och kød op tiil wiibecke, som der, och Indted y køckenit, kan gørris ferdig.

Der skal ochsa gørris Et uyst offuerslag, huilckit der kommer tiil Miindst bekostning, Endten brødiit bagiis aff hoffbageren, eller ded købiis y byen, Naar bagerens kost och løn med hans opuardters løn och kleder Regnis.

Køben: slott den 26 *Apri: Anno* 1645.

Udskrift: Rendtemeisterne till hande [2]).

---

[1]) Proviantskriver.
[2]) Modtaget samme Dag.

49. **27. April 1645.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Om Forholdet til Hansestæderne, hvem det er lovet at stilles paa lige Fod med Nederlandene i Henseende til Sundtolden; om Nødvendigheden af, at Flaaden ikke bliver liggende ved Kjøbenhavn; om de tilstedeværende Rigsraaders Forhandlinger, der ikke føre til noget; om den store Pengenød, som forhindrer Kongen i at drage Fordel af de Svenskes Bevægelser i Skaane; om Indrømmelser med Hensyn til Norge, der ere gjorte den nederlandske Resident paa hans Klager. — *Geh. Ark.*

Riigens Radtz skriiffuelse, som pa friidtz *tractaterterne*(!) *deputerede* Erre, haffuer ieg Emphangen Och deraff *tractaternis* beskaffenhed forstanden, Huorpa ieg dig Indted forholder, At om sliig dii Suenskis forrehaffue med stedernis gesandter Er aldt taliid med dem heer, Menss befunden dem tiil sliigdt indted at *inclinere*, megiit mynder werre *instruerit*, Huorudoffuer dii fyck den tylsaun, att dii skulle Niide tollen y Sundiit, Epthersom ded bleff *Accorderit* med dii Hollender. Derriss Reiisse tiil grendtzen kunde man Indted *impederre*, aldenstund dii *prętenderede* derris *Magistratis* St[r]enge befahling, at dy skulle werre derom, att dii kunde bliiffue sluttiit med y fordragiit[1]).

At *separere* ded Riinge folck, som man Nu pa beenen haffuer, Ded skiicker siig uel selff, Mens ganske at lade flaaden ligge stylle for københaffuen, ded skeer Indted, ty da wiil wii werre den kuiiedt, Tii y haffnen kan den Inted secker ligge och wden til megiit mynder, Tii gaar flaaden

---

[1]) Hansestædernes Gesandtskab bestod af Johan Marquardt fra Lybek, Albert Beke fra Bremen og Hieronymus Frese fra Hamborg; det var forskjelligt fra det tidligere (S. 18) omtalte Gesandtskab fra Hamborg og ankom til Kjøbenhavn 27. Marts. Dets Opgave var at tilbyde Fredsmægling og opnaa fri Handel paa Sverig samt Nedsættelse af Sundtolden. Underlig nok var det i Følge Johan Marquardts Dagbog først 7. Maj, at Kongen tillod dem at rejse til Fredsmødet samt gav dem Løfte om at svare samme Sundtold, som maatte blive tilstaaet Nederlænderne (Zeitschr. d. Vereins f. Lübeckische Gesch. III, 415 ff.), og Passet for Gesandterne udstedtes ogsaa først 8. Maj (Sjæll. Reg. XXI, 361).

Indted. daa Er uy *separerit* fraa Norrie, och folckiit derudi Suldter yhiiel, om dy ingen tilførssel faar, Som Inted Er forsuarligdt [1]) Wylle wor herre giiffue myddel tiil penge, da skulle ded med gudtz hiielp ingen Nød haffue. Worris Raad, som heer fyndis, søger fliitig Radstuen bade om formiddagen och om Epthermiddagen, yndtil klocken Er slagen Siiu, Och Ieg kan Enda y Otte dage ingen *Resolution* faa aff dem.

Saframdt der tenckis Icke y tyde pa En *Vniuersall contribution, neminj excluso*, da Er indted andiit at formode End En *totall Ruin* y Riigiit. Ieg haffuer Icke y all myn werre Siiu thussind daler. Och ued[2]) att faa fleere dertiil, om Ieg skøndt uil sette Ehre och liiff y pandt derfor. Den *contribution* her y byen aff dii gaarde och waninger, man Mendte at Erlange En anseendtlig Summa Penge, Den Slaap op och bleff tiil 22 tussind daler y korn, kobber, tømmer och andit sliigdt [3]). Saat dy, som ded skal annamme, mehre forsømmer y myn tiieniste offuer

---

[1]) Hannibal Sehested havde under sit Ophold i Kjøbenhavn i Marts og April paa forskjellig Maade og særlig i en Skrivelse til de andre Rigsraader af 24. April tilraadet nøje at overveje Spørgsmaalet, om det ikke var rigtigt at sende Flaaden op mod de norske Kyster og, om end i forbeholdne Udtryk, fraraadet at lade den ligge rolig ved Kjøbenhavn (Samlinger t. d. norske Folks Sprog og Hist. III, 148 ff. 158. 168 ff.). Dette gav Anledning til forskjellige Overvejelser mellem de i Kjøbenhavn tilstedeværende Rigsraader, hvis Meninger vare delte (Geh. Ark., Reg. 89, Skab 9, Nr. 264). Derimod havde Fredskommissærerne paa Grænsen allerede 23. April fraraadet at sende Flaaden bort fra Kjøbenhavn (i Følge Jørgen Brahes og Fred. Reedtz's Skrivelse til dem af 8. Maj; Koncept i Geh. Ark., Reg. 27, Nr. 30). Jvfr. Brevet Nr. 53.

[2]) Her mangler Ordet: ikke.

[3]) Ved Breve af 23. Januar 1645 til Kjøbstæderne var det blevet paabudt, at alle Huse, Gaarde og Ejendomme skulde taxeres og siden efter Taxten svare 2 Rdl. af hver 100 Rdl., at levere i Penge, Guld, Sølv, Proviant eller Kobber (Sjæll. Tegn. XXVIII, 260 f.). Et Kongebrev af 2. Maj 1645 tillod, at Borgerne i Kjøbenhavn maatte give Proviant i Stedet for Penge af deres Gaarde (Nielsen, Kjøbenhavns Diplom. V, 280).

ded Prackerii at annamme och derfor at kuytere, End ded Er werdt.

Skulle ded nu[1]) komme dertiil, at hollenderne skulle ingen toll uille giiffue y Sundiit, førend *tractaterne* waar tiil Ende, da seer Ieg inted, huorledis man skulle komme tiil Rette med werckiit.

Haffde man Raad tiil En Maanidtz Sold tiil *Armeiien*, daa Skulle *M:* Horn Erfahre, huad hand haffuer giiordt, y ded at hand Er gangen fraa Issted ind y landit[2]), Menss ded Er forgefuiss att tencke Eller att[3]) derom.

Den Hollandtske *Resident* war heer disse dage och holdt an om affskaffing[4]) nogle *grauaminum* y Norrie, som hand lengesiiden haffde kundt Naa, haffde hand indted wiildt tale om andiit End ded, som sandt waar, Som hannem bleff beuilgit[5]), Huorudoffuer hand bleff Saa wenliig och *discret*, at ded uaar wnder och skaam att see derpa. *Vale.*

Aff københaffuen den 27 *Apri: Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian Tommissen tiil hande.

---

[1]) Ordet er skrevet to Gange.

[2]) Gustaf Horn havde haft sit Vinterkvarter i Ystad; derfra brød han op og drog ind i Bleking. Naar Slange S. 1302 henlægger Opbruddet til Begyndelsen af Maj, maa han i Følge Kongens Udtryk henføre det til et for sent Tidspunkt (jvfr. Boeclerus, Hist. belli Sveco-Danici S. 253: „appetente Majo mense").

[3]) Her mangler Ordet: tale.

[4]) Her mangler Ordet: af.

[5]) 27. April bekjendtgjordes det, at det paa Anmodning af Generalstaterne var bevilget, at de hollandske Skibe, som kom til Norge, skulde være fritagne for Rosenobel-Tolden og for at betale Ringepenge andre Steder end der, hvor der var Ringe. Ligeledes ophævedes den Afgift af 4 Rdl. 1 Ort, som skulde erlægges af hvert Hundrede efter Toldrullen af 1643 (Norske Rigsregistr. VIII, 360).

50. 1. Maj 1645.

Til Rigsraadet.

Dets Betænkning om Grev Valdemar Christians Forhold i Rusland forlanges. Kongen har tilfredsstillet den nederlandske Resident ved en Erklæring. — *Geh. Ark.*

Vdaff Greff woldemar Christians herhuos føiiede breff och H: Oluff Pasbergs Och Sten Byllis [1]) skriiffuelse Erfarer Riigens Rad bade greffuens och derris ganske Slette tiilstand.

Huoraff letteligen kan Erachtis, at ded, som dennom ymod troe och loffue vedderfahris, ded *tangerer* vorris *Reputation* och huad deraff *dependerer* [2]). Huorfor Riigens Raad derris vnderdanige betenckende om samme [3]) heel vnderlige *prosedurer* skal lade forsta.

Pa ded, som worris Raad, som pa grendtzen Erre, Errindrer y derris herhuosføiiede skriiffuelse, haffuer uy oss ymod den Hollandtske *Resident* Erkleerit, saat hand heel *contant* drog herfra, Som Chanseler Reuendtlou bekendt Er. *Valete.*

Aff Rossenborg den 1 *Maj Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Danmarckis Riigis Rad til hande, som tiilstede Erre.

51. 5. Maj 1645.

Til Korfits Ulfeldt.

Der skal tales til de nederlandske Gesandter ved Fredsmødet om Ansættelsen af en nederlandsk Resident i Norge og om at afløse den gamle Resident Cracau i Helsingør. — *Langebeks Afskr. (efter Orig. hos Klevenfeldt 1770) i Geh. Ark.*

Eptherdi Ieg fornemmer aff dyn sa uel som aff dy andris Skriiffuelse [4]), at dii Hollender er keed aff at kaste

[1]) De vare begge med Greven i Rusland, se forrige Bd. S. 357. 388. 504.

[2]) Jvfr. Brevene Nr. 54 og 55.

[3]) Ordet er skrevet to Gange.

[4]) Vistnok Fredskommissærernes Skrivelse af 27. April, hvori de

penge y wandit for Suenskens wbillige forrehaffuende skiild, som ingen *fundament* haffuer, da skall der talis med dem, at saframdt handelen y Norrie skal komme y den Suang, som den heel well komme kan, daa faar dii holde en *Resident* der y Riigit, som strax kan lade Stadtholderen uyde, huad di siig offuer den ene eller den anden haffuer at *grauere*, som kan hiielppe dem tiil rette epther dii forordninger, som om aldting giiordt er eller herepther giiordt bliiffuer, pa ded den gammel Giek y Helssingør inted med dii Norske Sager haffuer at skaffe. Haffde dy ochsa en anden y hans sted, som dy kunde indted aldtiid gørre nogit wiis, som dii kan gørre denne gammel Geck, daa troer Ieg uyst, att dii skulle ingen skade haffue deraff, ty Manden gaar y barndom och ued aldriig, huad hand skriffuer til Holland. *Vale.* Aff københaffuen den 5 *Maji Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Riigens Hoffmeister tiil hande.

52. **8. Maj 1645.**

Til Rentemestrene.

Om Betingelser, der skulle indføres i Arent v. d. Kuhlas Lensbrev paa Kronborg og Frederiksborg. — *Geh. Ark.*

Arendt von kulauss forleningsbreff pa *Croneborg* och frederigsborre lehn [1]) skall gørris. at hand deraff skall haffue 1500 Riixdaler och ingen heste holde deraff. Sa megit korn, som dii andre haffuer hafft, ded skall hannem ochsa følge, tønden for fem Ordt.

Køben: slott den 8 *Maij Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Rendtemeisterne tiill hande [2]).

anbefalede at imødekomme de nederlandske Gesandters Ønske om at bevare Venskabet med Danmark ved Indrømmelser (Geh. Ark., Reg. 27, Nr. 309).

[1]) Jvfr. Annaler f. nord. Oldkynd. 1855 S. 157.

[2]) Modtaget samme Dag.

53. 17. Maj 1645.

Til de danske Fredskommissærer.

Kongen kan ikke svare paa de nederlandske Gesandters Fordringer med Hensyn til Sundtolden før han veed, hvori de bestaa. Han angiver Grunden, hvorfor han ikke vil lade Flaaden blive liggende ved Kjøbenhavn, og Størrelsen paa en Forstærkning, der er sendt til den norske Hær, og paa det Rytteri, han har hos sig. Havde han blot Penge, skulde han nok bringe de Svenske til at tænke paa Fred. — *Geh. Ark.*

Aff Eders vnderdanige skriiffuelse haffuer uy Nadigst forstanden, huad dii Hollandtske gesandter giiffuer for om tollen y Sundit, Huorpa uy Eder Nadigst indted forholder, At ded er os wmueligdt at suare til ded, som uy inted ued, huorudi den forlindring y tollen bestar. Naar ieg Erfahrer, huad ded Er, da uil ieg Indga ded, som *Rationabile* Er. At y gode herrer skulle vnderdanigst haffue skreffuen oss til om nogit, som uy inted haffuer Erklerit os pa, ded Errindrer uy os indted. Haffde uy nu derom bleffuen Errindrit, da skulle ded inted haffue mangliid pa uorris Nadige Erklering [1]). At uorris flade skulle bliiffue ued køben: liiggendis, dertiil haffuer uy den megit for keer, ty den kan inted ligge der secker och kan sammestedtz ingen tiieniste gørre [2]). Dii tyffue geuorben skiib, som y Norrie skall støde tiil fladen, haffde Ickeheller kund secker kund (!) *coniungere* sig med uorris flade. Wy haffde yckeheller

[1]) Fredskommissærerne havde i en Skrivelse til Kongen af 10. Maj beklaget sig over, at de trods deres gjentagne Begjæringer intet Svar havde faaet paa at gaa lavere end til Sundtoldfoden af 1628 overfor Nederlænderne (Geh. Ark., Reg. 27, Nr. 309).

[2]) Jvfr. ovfr. S. 39. Saavel i deres Skrivelse til Kongen af 10. Maj som i en lignende til Rigsraaderne af samme Dag havde Kommissærerne fastholdt deres Opfordring til at lade Flaaden blive ved Kjøbenhavn. Resultatet af Overvejelserne i Kjøbenhavn blev dog, at Kongen fulgte Hannibal Sehesteds Raad (jvfr. Samlinger t. d. norske Folks Sprog og Hist. IV, 144) og afsendte Flaaden op mod Norge (Garde, Den dansk-norske Sømagts Historie 1535—1700 S. 209). Instruxen for Ove Gjedde udstedtes allerede 5. Maj (Sjæll. Reg. XXI, 360).

kund faa Nogiit aff ded, som den herhuosføiiede zeddel om formelder, Endten tiil ded Ene eller ded andiid sted. Nu kan fladen ga tilbage, nar den skal, med alle dii slags weehr, som kan tiiene at ga y sundit och y Østersøen. Der Er sendt op tiil halland under fladens *confoii* Sex *companier* til hest och Ett *companj* draguner, som skal gaa tiil den Norske *Armej*[1]). Her findis Endnu nogle och tyffue *companier* tyl hest. War der Ickun myddel tiil thu maneders *gaiisi* tiil *Armeien*, man kam dii skelmer uel tiil at tencke pa friid. Befalendis Eder hermed samdt och y sehr den gode gudtz beskermelse.

Aff *Croneborg* den 17 *Maij Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Danmarckis Riigis Rad, som til friidtz *tractaterne* forordnit Er, till hande

54. **17. Maj 1645.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Fremstilling af Kongens Bestræbelser for at skaffe Grev Valdemar Christian paa fri Fod i Rusland. — *Geh. Ark.*

Wdaff dyn skriiffuelse haffuer Ieg forstanden, huad greff woldemar Christian aff dig begehrit haffuer huos mig at anbringe, Huorpa Ieg dig inted forholder, Att Ieg haffuer ladit mig meiist uerre angelegen, at greffuen motte komme pa syn frii fod Igen, Och derom skreffuen grodtfiirsten heel skarp tiil Och begerid aff kon: y Pohlen, at hand for mig uylle *cauere de non Vindicando* for ded, som sked Er, Saat ieg habis, at ded skal gørre Nogit. Tiiden ma siiden giiffue anleiiding tiil ded offuerlige[2]).

---

[1]) Jvfr. Samlinger t. d. norske Folks Sprog og Hist. IV, 145 f. 152.

[2]) Jvfr. Slange S. 1290 og Fridericia, anf. Skr. II, 385. I en Skrivelse til Kongen af Polen af 6. Maj havde Christian IV lovet denne ikke at ville svigte ham, hvis han vilde gaa i

Den Allerhøiieste herre och gud *dirigere* alting hans Allerhelligste Naffn tyl loff, priis och Ehre, Och oss arme menniske til tymelig friid och Ewig Salighed. *Vale.* Aff *Croneborg* den 17 *Maij Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen til hande.

55. **24. Maj 1645.**

Til Korfits Ulfeldt og Christen Thomesen Sehested.

Skrivelse om, hvad Kongen har gjort for at befri Grev Valdemar Christian og de danske Gesandter i Rusland. — *Geh. Ark.*

Eders skriiffuelse Om Greff woldemar Christian Och myne gesandters y Riisland *Lyberation* angaendis haffuer Ieg Emphangen, Huorpa Ieg Eder inted forholder, At huad y dii made, som y skriiffuer om, skee kan. Ded Er allerede wdførligen sked Och kon: y Pohlen tilskickit pa dandtziig, Som aff herhuosføiiede *Copier* Er at Erfahre. Arsagen, at dysamme breffue kam offuer til dandtziig, [1]) indted bref[2]) heer, at dii med H: Oluff Passbergs tiiener kunde haffue bleffuen offuersendt, Er denne, At samme H: Oluffs tiiener drog hastig herfra och bleff lenge bordte,

Borgen for ham hos Storfyrsten „de non vindicando". Af en senere Skrivelse af 25. Juni til den polske Konge ses dog, at den russiske Storfyrste ikke var tilfreds hermed, men fordrede en Revers af Christian IV selv om ikke at ville hævne den skete Fornærmelse, hvilken Kongen saa ogsaa oversendte igjennem Kong Vladislav (Latina). Mærkes kan en Skrivelse fra Kongen til General Baudissin af 19. Novbr. 1645, hvori han skriver, at han har erfaret af en af Valdemar Christians Følge, som er kommen til Danmark, at Grevens Frigivelse udelukkende skyldes den russiske Storfyrstes (Michael Feodorowitsch's) Død, medens den polske Interposition kun har fremkaldt Jalousi; dog er Kongen taknemmelig for den (Ausländ. Reg.).

[1]) Her mangler vel et Ord (og eller men?).

[2]) Vel Fejlskrift for: blev.

Saat Ingen wiiste, huordt hand uaar Støffuen eller fløiien. *Valete.* Aff køben: Slott den 24 *Maij Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Riigens Hoffmeister Och Chanseleren H: Christian Tommissen til hande.

56. **31. Maj 1645.**

Til Rentemestrene.

Om Betaling til dem, der paa Amager arbejde paa en Dæmning og en Skanse. — *Geh. Ark.*

Der skal En aff Rendteriit ud pa Amag Epthermiddag, som gør affregning med dem, som der haffuer arbeiidit y denne ugge.

Och Eptherdi der Er fortyngit En skandtze pa Amager ued Broen sammestedtz[1]), huormed skal begiindis Nu pa mandag før[st]kommende[2]), Da skall der giiffuis acht pa, at dy, som arbeiider pa demningen, inted regnis yblandt dy, som arbeiide pa skandtzen, som Meister klaus[3]) haffuer loffuit ferdig om 14 dags tiid.

Och Eptherdi hannem Er loffuit for samme arbeiid 280 dl., daa skall hannem aff samme Summa huer dag giiffuis 20 dl., huilcke penge skal staa ferdig, Naar derpa kuyterit blyffuer.

Køben: Slot den 31 *Maij Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Rendtemeisterne till hande[4]).

[1]) Lassen (Doc. til Kiøbenhavns Befæstnings Hist. S. 57) formoder, at der menes en Ravelin eller andet mindre Værk udenfor Broen fra Christianshavn til Amager; men det kan dog være tvivlsomt, om denne Formodning er rigtig; maaske den omtalte Bro snarere har ligget paa Kysten af Amager. Jvfr. Brevet af 12. Juli 1645.

[2]) 2. Juni.

[3]) Klavs Bach, Tømmermand i Kjøbenhavn.

[4]) Modtaget samme Dag.

57. **7. Juni 1645.**

Til Leonora Christina.

Kongen erklærer sig tilfreds med, at hun har kjøbt en Have i Kjøbenhavn, men hun maa ikke leje den ud, som om den var hendes Ejendom, da den bør betales af Borgmestre og Raad og anvendes til Byens Befæstning. — *Geh. Ark.*

Elskelige, kere datter, Epthersom Ieg fornam y gaar, dig at haffue købdt Iacob Myckelsens, fordom borgemeister her y staden, hans haffue, liggende indenfor wester Pordt, Och ieg dig lod forsta, mig dermed at uerre tylfriidtz, wdi huilcken mening ieg ochsa forbliiffuer, Dog saledis at salenge du selffuer besøger samme haffue Och lader ued dyne Egne folck forrette ded derudi, som [1]) fornøden gørris, da Er ieg dermed tilfriidtz, Mens at gørre framlan deraff vnder ded skiin, at den hører diig tiil, ded ma indted werre. Mens Borgemeister och Raad bør at betale samme haffue Och den anuende tyl Byssens befestnings fornødenhed, som den før uerrit haffuer, Och ded aff Eptherfølgende arsag, At Borgemeister och Raad haffuer ladiit sig forlyste at lade wordere samme haffue och ded tylsted att motte selgiis, huortil dy ingen macht haffuer, Tii der bør at gaa En ageuey aff wester wold neder til wester Pordt, at man pa den kan bringe Styckerne op paa wester wold. Naar nu Planckeuerckit om samme haffue kommer langss pa siiden aff samme weii, da haffuer Borgemeister och Raad myndighed tiil att selge och affhende den Pladtz, som fyndis Imellom samme uey och Planckeuerck hen ymod dy husse och waninger, som der Er tuerdt offuer fra. Befahlendis dig hermed den gode gud y himmelen. Aff Rossenborg den 7 *Iunij Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Myn Elskelige, kere datter Eleenoram, greffuynde tyl slessuig holstein, tiil hande.

[1]) Ordet er skrevet to Gange.

58. **24. Juni 1645.**

Til **Hans Lindenov.**

Om Partiforholdene i Sverig og det ønskelige i at vinde Axel Oxenstjernas Modstandere. — *Geh. Ark.*

Memoriall.

Epterdi der Er En herredag vdskreffuen y Suerrig, tiil huilcken Oxenstern lader sig fornemme at uylle siig begiiffue [1]), Och man Erfahrer, at dy beginder at Riide y thu habe der y landit, Da uar ded indted aff weien, Om man ued Ett Eiigit bud Skreff Stenderne tiil och siig offuer samme Oxensterns med hans anhang oss paførde kriig [2]), Och derhuos Erbiide siig ymod Stenderne, at man kunde liide, at dy uaar dommer ymellom Oss och samme Oxenstern, Och huad dy kunde Erachte at uerre Sked ymod dy Oprettede *pacta* och forbund, ded uylle man giiffue dobbeldt Igen. Huorudi man inted ma ga Paldtzgreffuen forby, aldenstund Ieg Er kendt med hannem [3]).

Paa frederigsborg *S:* Hans dag *Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Riigens Raad Hans lyndenou til hande.

---

[1]) 14. Juli holdtes et Møde i Stockholm af den svenske Adel for at besvare Regeringens Forespørgsel med Hensyn til Underhandlingerne med Danmark (Sveriges ridderskaps o. adels riksdags-protokoll IV, 1 ff. 23 ff.). Axel Oxenstjerna, som deltog i Fredsforhandlingerne paa Grænsen, var ikke tilstede i dette Møde.

[2]) Her mangler Ordet: besværede ell. lign.

[3]) Gustav Adolfs Svoger, Pfalzgrev Johan Kasimir (f. 1589 † 1652) stod i en vis Opposition til den svenske Formynderregering; han var stemt for en fredelig Politik (Odhner, Sveriges inre hist. under Christinas förmyndare S. 12 ff. 112 ff.). 1618 var han Christian IV's Gjæst i Kjøbenhavn (Molbech, Christ. IV's egh. Breve I, 54).

59. **12. Juli 1645.**

Til Gregers Krabbe og Hans Lindenov.

Om Bestykningen og anden Forsyning af Skansen paa Amager. — *Geh. Ark.*

Ephersom Ieg mendte y Morris, att dy store støcker pa Amag kunde dragis tiilbage tyl den Skandtze, som derhuos ligger, Saa skal sliigdt Eptherbliiffue, indtil *generall Maioren*[1]) Och Rucheubdt[2]) formener siig med derris geworben folck och landfolckiit indted att kunde werge fiiendens ankomst paa landiit. Arckeliimeistren[3]) med krud och lod och folck bør att werre der ude och haffue krud och lod och lundter med siig tiil fodfolckiit saoch smaa stycker, som dii kan slebe med siig langss stranden.

Rossenborg den 12 *Iulij Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Riigens Raad gregerss krabbe och hans lyndenou tiil hande.

60. **Omtr. 20. Juli 1645.**

Paategning paa en Liste over Sølv- og Guldsager, som ere afleverede fra Frederiksborg. — *Geh. Ark., Frederiksborg Slots Inventarielister.*

Naar Ieg ued, til huad Ende att denne Seddell framliggis, daa skall derpa wancke Erklering[4]).

---

[1]) Klavs v. Ahlefeldt.

[2]) Oberst Rudolf Rauchhaupt (Grundtvig, Meddelelser fra Rentekammerarch. 1877 S. 134).

[3]) Christoffer Schwencke (den yngre).

[4]) Listen har følgende Overskrift: „Haffuer Johan Adam Berckh, Tilsiunsmannd paa Frederichsborrig, Offuerleffuerit aff Frederichsborrig Inuentarium, som hand wdj Andtuoring hafft haffuer, Nembligenn aff Sølff och Guld som følger.“ Den er trykt hos Rasbech, Frederiksborg Slots Beskriv. S. 177—78. Til den sidste Post i Listen: „Noch een Potte med thre Been aff Clar Guldt“ har Kongen tilføjet: „Den haffde hand aldriig

61. **24. Juli 1645.**

Til Arent von der Kuhla.

En Kalk og Disk af Guld skulle sendes fra Kronborg til Frederiksborg. — *Geh. Ark.*

Weiil auff dem hausse *Croneburg* in der skreiiberstube Eiin kalck vndt dysk von goldt verhanden, Alss sollestu denselben anhero Senden [1]).

Friderigsburg den 24 *Iulij Anno* 1645.

Christian [2]).

Udskrift: Dem Slodtzherren auff *Croneburg* zu handen.

62. **31. Juli 1645.**

Til Rentemestrene.

Hofholdningen skal sættes paa samme Fod som før Krigen, hvorfor der skal gjøres Overslag over, hvad der behøves dertil. — *Geh. Ark.*

Husholdingen angaendis, da skal den anslas, som den uerrit haffuer, førend dette optog begindtis, vden at mig kan *demonstreris*, for huiis skiild ieg skulle Endere den, Sa lenge der Er myddel til at fynde y disse Riiger och dessen vnderliggende lande.

---

y hans *Inuentarium.*" Listen er dat. Frederiksborg 20. Juli 1645. Tallet 20 er tilskrevet med andet Blæk, det samme, hvormed Kongens Bemærkninger ere skrevne. Om Fortegnelsens Bestemmelse jvfr. Danske Saml. II, 129.

[1]) Den foregaaende Dag havde Arent v. d. Kuhla givet Otte Krag den skriftlige Oplysning, at den Kalk og Disk af Guld, som i de forrige Slotsherrers Tid efter Sigende vare i Skriverens Gjemme og ikke i Slotsherrens, bleve optagne i Slottets Inventar, da han fik Lenet. Allerede 24. Juli afsendte han efter Kongens Befaling de to vasa sacra (Breve til Oversekretæren Otte Krag, Geh. Ark.; det første Brev refereret efter Registranten, da det nu fattes paa sin Plads).

[2]) Paa tredje Side af Brevet findes følgende Begyndelse til et Brev: „Den Eiisserne graapen sol Er ful wasser auff des fewer setzen vndt allemal."

Paded nu sliigdt kan skee, som ded siig bør, Da uyl aff dem och aff derris Regenskaber, som meiist haffuer sliigdt vnder henderne, Erfahris, huad dertil fornøden gørris, Huorpa med køckenskriiffueren kan gørris en begyndelsse, ty man haffuer indted uden for rede penge, fersk fysk och wiildt vndertagen, huorhus uyl haffuis y acht, huad der gaar pa dysamme thuende *speties* om Aarit pa høiie och laue persohner, som fordis Ens holdiis.

Naar nu begindelsen Er giiordt pa køckenskriiffuerens dondt, Sa følger derpa dii andre Poster.

Rossenborg den siiste *Iulij Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Rentemeisterne tiil hande.

63. **1. Aug. 1645.**

Til Rentemestrene.

Der findes Fejl i en Beregning over Udgifterne. Alt, hvad der skal dækkes af Lenenes Indtægter, skal noteres op, for at man kan se, om Lensmændenes Genanter kunne forøges. — *Geh. Ark.*

Denne bag haffuer Ieg Igennom[1]) och funden disse *fauter* derudi: først da er Prindtzens genandt indted derudi, 2. derris Naffn, som Er y hoffstathen, neffnis indted, yckeheller derris besolding, 3. dii vnge herres pa Soer[2]) derris fortehring findis ickehelder derpa.

Lehnens Indkomst skal Indføris tiil den Ende, at man kan see, huoruydt ded kan strecke tiil myn hoffstatt, *item* tiil Regeringen och dem, Som derpa bestiildt Er, Huoryblandt ded lehen, Hoffmeisteren haffuer[3]), ycke allene skal Neffnis, mens derhuoss settis, huad hand deraff haff-

---

[1]) Her mangler Ordet: set.

[2]) Hertugerne Frands Philip af Glücksborg og Hans Bugislav af Nordborg, jvfr. forrige Bd. S. 34. 180.

[3]) Møen.

uer, sauel som y andre mader. Huylcket ochsa skall skee med Chanseleren[1]) och andre, som haffuer nogiit aff *Cronen.*

Item til landtzens *defension* tiil landtz och wandtz, som Indted haffuer at skaffe med hoffstathen. Mens En *generall* Lythenandt med hans vnder *offiserer* skall Inddragis med y hofstathen med hans vnder *offiserer*, som vngeferlig uyl koste ued En 12 tussind daler om Aariit. *Item* En gelerther, som skall haffue den besolding, som Iochim hiibener y dy forrige tyder hafft haffuer[2]). Førend dette Er klaardt, da tør man inted tencke pa lensmendens genandt.

Rossenborg den 1 *Au: Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Rendtemeisterne tiil hande.

64. **9. Aug. 1645.**

Til **Rigsraadet.**

Det skal overveje, om man ikke kan forhindre de Svenskes Forbindelse mellem Skaane og Saltholmen, og udtale sig om Ansættelsen af Simon Paulli som Fysikus i Kjøbenhavn. – *Geh. Ark.*

Memoriall.

Eptherdi fiinden Nu haffuer syn fardt Imellom Skane Och saldtholm, uden thuiffuer(!) tiil att gørre fardten wsiicker ymellom Malmø och køben:, Da Er at betencke, Om sliigdt indted kunde forhindris aff uorris flade, Mens dy andre och fornemste[3]) inted sa letteligen kan komme Prammene forby och *secundere* dy andre.

---

[1]) Hans Embedslen var St. Knuds Kloster i Odense.

[2]) Hofraad Joachim Hübner var ansat i det tydske Kancelli fra 1605 til sin Død 1613 (Grundtvig, Meddelelser fra Rentekammerarch. 1872 S. 166. Slange S. 250. Schlegels tydske Bearbejdelse af Slange I, 393).

[3]) Nemlig af de svenske Skibe.

Och Eptherdi man Plagis huer dag aff *D:* Symon Pauliis *Adherenter*, At hand ma werre Byens *fysicus* [1]), Da skal Riigens Raad om samme leiilighed lade mig uyde derris betencken.

Rossenborg den 9 *Augustj Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Riigens Raad, som tylstede Erre, tiil hande.

65. **11. Aug. 1645.**

Til Rigsraadet.

Det skal sammen med Adelen og de andre Stænder overveje Midlerne til Hoffets og Regeringens Førelse, til Landets Forsvar og til Afbetaling af Gjælden til Kongen. — *Geh. Ark.*

Eptherdi frydden imellom oss och uorris Naboer epther den Allerhøiiestis welbehag synis at uerre sluttit [2]), da skal Riigens Rad med Adelen och dii andre stender, som hiid kallit Er [3]), Oss lade forsta derris vnderdanige mening och betenckende, Huorledis man Epther denne tiidtz beskaffenhed kan sette sig y sadan *Postur:* 1. Att uy kan haffue at leffue aff, 2. Att Regeringen kan føriss gud y himmelen til loff, priis och Ehre och den menige mand tyl trøst och gode, 3. Att landtzens *defension* saledis y frydtz tyd kan anstillis, at man med gud y himmelens Nadige bystand tiil landtz och wandtz kan haffue Ehre, tyeniste och seckerhed aff, Huortil uyl Erlige och fornemme *offiserer* tiil landtz och wandtz, Som forstar ded, som dy giiffuer dem ud for.

---

[1]) Efter den i Brevene 1636–40 S. 101 nævnte Joachim Scheel var Otto Sperling bleven Stadsfysikus i Kjøbenhavn. Den bekjendte Simon Paulli fik virkelig Embedet 1645 (Ingerslev, Danmarks Læger og Lægevæsen I, 334. Mansa, Folkesygdommenes og Sundhedspleiens Hist. i Danm. S. 339).

[2]) Fredstraktaterne udvexledes 13. Aug.

[3]) Rigsdagen i Kjøbenhavn aabnedes 11. Aug. Indkaldelserne til den vare udgaaede 19. Juli, 27. Juli og 10. Aug. (Nyt hist. Tidsskr. V, 348 f.).

Och Eptherdi gelden for aldting uyl betalis, och ded Er bekendt, at uy strax y begindelssen aff denne Skelmske kriig bleffue aff med uorris formue y førstendommen sauel som y Iudtland och skane, Och dog sat til huos *Cronen* offuer ded forrige En anseendtlig summa penning, huoraff *designationen* herhuos fyndis [1]), Och dertil ladiit formindte af ded sølff och guld, som løst och faast forhanden waar, da forseer uy oss Nadigst tiil Riigens Rad och dii andre gadt folck, Som forskreffuen Er, at uy for andre, som *Cronen* y denne tyd forstreckit haffuer, bliiffuer betaliit [2]). Befahlendis Eder samdt och y seer den Allerhøiiestis beskermelse. Aff Rossenborg den 11 *Au: Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Danmarckis Riigis Raad, som tilstede Erre, tiil hande.

66. **12. Aug. 1645.**

Til Byfogeden Klavs Ravn.

Han skal anholde en Smed, som er mistænkt for at have hjulpet en Morder ud af Fængslet. — *Geh. Ark.*

Byfogden skall strax lade heffte den Smiid, som Er fort[e]nckt for att haffue hyolppen den Morder aff Iernen [3]).

Rossenborg den 12 *Au: Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Byfogeden til hande.

---

[1]) Overslaget over, hvad Kongen har ladet forstrække Rentekammeret til Rigens Nødtorft og Behov, dels fra sit eget Kammer, dels fra Sundtolden, i Tiden fra 1. Maj 1620 til 28. Febr. 1645, hvilket beløb sig til en Totalsum af 3,393,940½ Rdl. 33½ Skill., findes i Rigens Raads Breve, Fasc. 54.

[2]) Om Rigsraadets Proposition til Stænderne af 11. Aug. og disses Svar se Nyt histor. Tidsskr. V, 350 ff.

[3]) Jvfr. det følgende Brev.

67. 12. Aug. 1645.

Til Byfogeden Klavs Ravn.

Befaling om Forhør, der skal anstilles over en undvegen Morder, som igjen er paagreben. — *Geh. Ark.*

Eptherdi den Mørder, som uaar vdbrudt, Er bekommen Igen, da skal Byfogden strax lade spørre hannem ad ued skarpretteren y dannemendtz paahør:

1. Huem der haffuer giiffuen hannem anleiiding til at bruge flere *intercessores* hiielp, dentiid hand uyste mig ingenlunde uylle giiffue hannem *dilation*.

2. Huem dii haffuer uerrit, som haffuer hussiit och heiilid hannem, der hand kan(!) løss, *item* y huis hus hand bleff aff med Iernen, och huem der skiildte hannem derued.

3. Huem der haffuer giiffuen hannem anleiiding tiil att komme pa den maner løss, som sked Er.

4. Om ingen fleere End hans fader Er *inte[re]sscrit* y dy penning, som der fandtis huos hannem.

5. Huor Slutteren och hans Broder kam hen, dentiid hand kam udaff Byen[1]).

Rossenborg den 12 *Au: Anno* 1645.

Christian.

68. 13. Aug. 1645.

Til Rigsraadet.

Der skal tænkes paa Midler til at aftakke de overflødige Tropper, paa gode Officerer til at kommandere de Folk, der beholdes, og paa Penge til at kunne deltage i Fredsunderhandlingerne i Tydskland. Om en Gave til den franske Gesandt. — *Geh. Ark.*

Memoriall.

Ded første, der uyl tenckis pa, Er, huorledis man kan bliiffue aff med folck, som myndtz tieniste kan gørre,

[1]) Om denne Sag se videre Brevene af 19., 20., 24., 25.(?), 26. og 30. Aug.

huoryblandt Randtzous *Schadron*[1]) Er den fornemste. 2. At dii unødige høiie *offiserer* afskaffis, och at ded folck, man uyl beholde y tyenisten, saledis bliiffuer *commanderit*, at man kan haffue Ehre och tiieniste deraff, nar behoff gørris. 3. Eptherdi derpa er indted at thuiffle, Att ded første keysseren Erfahrer, att friidden Er sluttit, at hand io begerer oss igen *pro mediatore pacis in germania*, som uy hannem for uorris Egiit *interesse* skiild indted kan wdslaa, Huorfor der uyl tenckis pa myddel, aldenstund dii erre indted huos oss att fynde. Gud giiffue, uy haffde uorris udlagde p[e]nge Igen, som uy pa samme *tractater spenderit* haffuer, der uy dog sliigdt indted aff oss selffuer begiindt haffuer, Mens for Riigens Raadtz vnderdanige begehring oss sliigdt haffuer patagen.

NB. Der uyl tenckis y tyde pa den forehring, som skal giiffuis den Ÿransøssiske gesandter[2]) for hans wmag, hand huoss *tractaterne* haffuer hafft, saoch huor hoy och huoraff den skall werre[3]).

Rossenborg den 13 *Au: Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Danmarckis Riigis Raad, som tilstede Erre, til hande.

69. **17. Aug. 1645.**

Til Rigsraadet.

Kongen udtaler sig velvillig om en Forøgelse af Rigsraadernes Antal ved Valg. — *Samtidig Afskr.*[4]) *i Geh. Ark., Rigens Raads Breve, Fasc. 53.*

---

[1]) Enten Oberstvagtmester Bertram Rantzau's Kompagni Ryttere (Grundtvig, Meddelelser fra Rentekammerarch. 1877 S. 134) eller Ritmester Henrik Rantzaus Kompagni.

[2]) De la Thuillerie, jvfr. ovfr. S. 34. Han kom 22. Aug. til Kjøbenhavn, hvor han modtoges med store Æresbevisninger (Gazette de France 1645 S. 937 f. Slange S. 1373).

[3]) Jvfr. Brevene af 7. og 29. Oktbr. 1645.

[4]) Afskriftens Rigtighed er bekræftet af Christen Skeel Albertsen.

Vi hafve i gaar læst oc med flid igiennem seet det, som os af tvende af Rigens Raad paa Stendernis *Deputeredis* wegne leveret er, oc befinde det vel oc fornuftig stilet. Naar nu sligt bliffver sat i werck, saa at mand seer nogen fremgang, da er vi naadigst til freds, at land *Commisarierne* med Rigens Raad nefner 6 eller 8, som de formeene at vere tienlige til at komme i Raadet, dog ville vi os hafve forbeholden at *eligere* deraf hvem vi wille.

At forstercke Rigens Raads Antal til 22, det kand ocsaa skee. Naar Rigens indkomst kand bringis derhen, at vi deraf kand erlange voris vnderholdning som en konning oc holde floden oc *Achtolleriet* med deris tilbehør ved mact, som det sig bør. Da kand mand erfare, hvad *Cronens Intrada* kand vdrette i en eller anden maade. Befallendis eder her med sampt oc i sær Gud i himmelen [1]).

Aff Rosenborg den 17 *Augusti* 1645.

Christian.

Udskrift: Danmarckis Rigis Raad, som tilstede er, til hende.

70. **18. Aug. 1645.**

Til **Rentemestrene.**

Fortegnelse over Orlogsskibe. – *Geh. Ark.*

1.	*S: Sophia.*	14.	Oldenborg.
2.	*Pasientia.*	15.	Den Suordte Byørn.
3.	Trefoldighed.	16.	Nelleblad.
4.	Dii tre kroner	17.	Suaanen.

[1]) Under 15. Aug. havde Adelens Deputerede indgivet Forslag om Valg af Landkommissærer og Rigsraader. 3. Septbr. udfærdigede Kongen en Resolution om Valget af Rigsraader, hvori han gik ind paa den i Texten nævnte Valgmaade, men ikke paa at fastslaa deres Tal til 22 (Hist. Tidsskr. I, 287 f. 293. Nyt hist. Tidsskr. V, 356. 361).

5. Dii tree løffuer.
6. Delmenhorst.
7. Riitteren.
8. Stormarn.
9. Lyndormen.
10. *Fęnix.*
11. Den huyde Byørn.
12. *Spes.*
13. *Iustitia.*
18. Dy thu løffuer.
19. Dy thü *Croner.*
20. Lammid.
21. Stockfysken.
22. Markatten,
23. Hauhesten.
24. Snarensuend.
25. Trost.

Dybendall med ded andit Selskab, Som dertyl hører, Erre nocksom dem pa holmen bekendt, om dii ellers Nu uyl kende dem.

Rossenborg den 18 *Au: Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Rendtemeisterne til hande[1]).

71. **19. Aug. 1645.**

Til Byfogeden Klavs Ravn.

Kongen opkaster det Spørgsmaal, med hvad Ret en Raadmand kan afhøre Vidner i vigtige Sager, uden at den paagjældende stævnes eller kaldes. — *Geh. Ark.*

Tiil Niiel[s] Hansøn[2]) Er fornemlig myt Spørsmal, Huor ded staar y Stadtzretten, Att En Radman allene, dii andre waffuydendis, ma forhøre eller lade forhøre nogen wyndysbiir, som lygger Ehre och welfardt macht pa,

---

[1]) Modtaget samme Dag.
[2]) Niels Hansen Folskenk, Raadmand i Kjøbenhavn fra 1622 til 1664, da han døde, 77 Aar gammel; forinden havde han i 2 Aar været Byskriver (Nielsen, Kjøbenhavns Hist. og Beskriv. III, 235. Nielsen, Kjøbenhavns Diplomat. VI, 106. 115). Jvfr. Brevet Nr. 74.

wansiiet at den, som ded angar, huercken bliiffuer Steffnit eller kaldiit[1]).

Rossenborg den 19 *Augu: Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Byfogeden y københaffuen tiil hande[2]).

72. **20. Aug. 1645.**

Til Byfogeden Klavs Ravn.

En Slutter, som har hjulpet en fangen Morder paa Flugt, skal tiltales. Antydning af, at Korfits Ulfeldt ikke tør tage sig af nogen, der er indviklet i denne Undvigelsessag. — *Geh. Ark.*

Memoriall.

Ieg uyl uyde, huorfor Slutteren inted tyltalis, fordi hand bade inted foruarede den Mørder, som hand burde, Mens ochsa Rømmede med hannem[3]). At samme Slutter skulle ga frii, fordi hand haffuer tyendt lenge, *item* hand Er giifft och haffuer mange Børn, da er derpa denne myn *Resolution*, At ingen kan Rømme[4]) siig aff syn lange tyeniste, om den tager En vnd Ende, som Slutterens haffuer tagen, dentyd hand lod Mørderen ded Ene Ben och begge hender frii och giick hen och tappede Øl for ham och hans karnutter.

Hans kuynde och mange Børn angaendis, Da haffuer ieg huercken y geystlig eller werslig Ret kunde fynde, at den, som er giifft och haffuer mange børn, ma gørre, huad

---

[1]) 16. Aug. havde Byfogeden i Kjøbenhavn faaet Befaling til at tiltale Raadmand Niels Hansen for at erfare, med hvilken Ret han havde examineret Maren Ernstes „i de Sager, som angaar Andres Ære og gode Navn, der de dog, som det angik, dertil hverken var stævnet eller kaldet“ (Nielsen, Kjøbenhavns Diplomat. V, 288).

[2]) Udskriften findes paa et løst Blad; om den hører til dette Brev eller til Nr. 67, kan ikke ses.

[3]) Jvfr. ovfr. S. 55.

[4]) Rose, berømme sig.

hannem lyster. Kan dy høylerde y køben: Errindre mig om Nogiit y Bybelen, som y dy made kan uerre hannem behielppelig, da skal hand nyde ded gaat ad.

Dy, som formener sig at uylle haffue hiielp aff hoffmeisterens ankomst[1], dy skal uysselige Erfahre, at hand icke tør lade syn mund op at tale for dem. Rossenborg den 20 *Au: Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Byfogeden y køben: til hande.

73. **21. Aug. 1645.**

Til Rentemestrene.

Kongen vil vide, hvor mange Skibe der aarlig lades med Tømmer i Norge, og hvad Trælasten kan være værd. — *Geh. Ark.*

Rendtemeisterne skal Erfahre aff dii Norske tolders[2]) Regenskab, Huor mange skiib der ladis om Ariid med tømmer pa vnderskedtlige Steder y Norrie, Derhuos gørre En vngeferlig offuerslag, huad lasten kan werre werdt.

Rossenborg den 21 *Au: Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Rentemeisterne tiil hande[3]).

74. **24. Aug. 1645.**

Til Korfits Ulfeldt.

Kongen giver en Fremstilling af, hvorfor han har afsat Reinhold Hansen som Borgmester i Kjøbenhavn, og hvorfor Raadmanden Niels Hansen ogsaa bør fjernes. — *Langebeks Afskr. (efter Orig. hos Klevenfeldt 1770) i Geh. Ark.*

---

[1]) De danske Rigsraader, deriblandt Korfits Ulfeldt, som havde deltaget i Fredsunderhandlingerne, vendte 21. Aug. tilbage til Kjøbenhavn (Vedel Simonsen, Jørgen Brahes Levnetsbeskr. S. 81).

[2]) Ordet er skrevet to Gange.

[3]) Modtaget samme Dag.

Arsagen, huorfor Reinholt Hansøn kom aff hans Borgemeister Seede, er denne, At hand aff eigen Myndighed lod den Mørder, som senisten bleff henrettit, sydde sex ugger tiil Slutterens, ind til hand fyck Hiielp at komme syn kaas. Der hand nu fornam, att ieg hannem sliigdt inted uylle lade passere, daa tenckte hand en løiien op, Huorledis wiibecke krusse haffde uerrit Arsag der y, y ded at hun ued wogenmeisteren [1]) haffde hafft bud til hannem om *Iustitiens prolongation* offuer samme Mørder, Huilckit hand ochsa skrifftlig tiilstod sanden at uerre. Der hand nu ded, som sagdt och skreffuen uar, inted kunde beuysse, da stod hand mig intid lenger an for en Borgemeister, mens skaffede ham aff och satte fynd Nylsøn til den fiierde borgemeister [2]). Siiden da kom Nyels Hansøn aff frie Stycker med y Lauyd Och lod mig tilstylle under siin eiigen Hand, huorledis winderne y samme Sag uaar gangen. Der ieg nu haffde leest samme hans Indleg, da skreff ieg der under, Att sliigdt skulle beuyssis. Wden pa ded samme befol ieg Borgemeister och Raad, at dy skulle tylholde samme Niiels Hansøn, at hand beuyssede ded, som hand mig tilskyckit haffde, och att hand ymidlertyd skulle vndtholde sig Raadstuen. Da eptherdi der holdis pa Sex uggers tyd ingen Rett her pa Radhussit, och uy er uys pa, at hand inted [3]) nechte, ded at uerre Løiien, som hand skreffuit haffuer, da skal y tyde tenckis pa en anden dychtig Mand, som hans sted y Raa-

---

[1]) Hieronymus Pfal.

[2]) Om Reinhold Hansen se Brevene 1632—35 S. 88 Kongen afskedigede ham 9. Aug. (Nielsen, Kjøbenhavns Diplomat. V, 287) og fastholdt denne Afskedigelse, skjønt Rigsraaderne 11. Aug. gik i Forbøn for ham (Nielsen, anf. Skr. IV, 785 f.). Find Nielsen (Trellund), som aflagde sin Borgmester-Ed 14. Aug. og blev indsat 30. Aug. 1645, var født i Ribe 1594, blev Raadmand i Kjøbenhavn 1642 og døde 1663 som Borgmester (Saml. t. jydsk Hist. og Topogr. VIII, 53 f. Nielsen, Kjøbenhavns Hist. og Beskriv. III, 218 f. Nielsen, Kjøbenhavns Diplomat. V, 789. VI, 111. 113. 115).

[3]) Her mangler Ordet: kan.

dit kan beklede[1]). *Vale.* Rossenborg den 24 *Augusti Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Riigens Hoffmeister til hande.

75. **25. Aug. 1645.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Det skal overvejes, om Kongen bør overtage Mæglingen mellem den engelske Konge og Parlamentet, hvem han bør anvende dertil, og hvorfra de fornødne Pengemidler skulle tages. — *Geh. Ark.*

Eptherdi mig pa vnderskedtlige tyder bade aff konningen af Engeland och Parlamendtit under handen Er anmodit at *tractere* dennom ymellom, Och ded siinis, at dy indted letteligen for mange arsager skiild skal kunde bruge andre dertiil,

Da Eptherdi man Sliigdt uden stor betenckende inted kan udsla ickeheller *Acceptere*, Aldenstund ded Er mig wbekendt, huor dii *Requisita*, som Endeliigen uyl uerre derhuos, Er att Erlange, Nemblig dy Personer, som dertil brugis kan, Och sa Penge, som til samme *tractaters consummation* kan tilstrecke, Da skal derom *delibereris*, Paded om samme *tractater* skulle forretagis, at man da strax kunde afferdige En herfra til Engeland, Att Erfahre begge Parternis mening deroffuer, Paded man icke forgeffuis, som før sked Er, skal gørre nogen bekostning. Och Eptherdi samme person, som skal derhen, hand uerre siig och huem hand uerre kan, Inted kan Reiisse wden penge, da uyl derpa for altyng tenckis[2]). *Vale.* Rossenborg den 25 *Au: Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen til hande.

---

[1]) Niels Hansen Folskenk mistede ikke sin Raadmandsstilling, se ovfr. S. 58.

[2]) 10. Septbr. 1645 sendte Kongen et skriftligt Tilbud om Mæg-

76. 25.(?) Aug.[1]) 1645.

Til Korfits Ulfeldt.

Fremstilling af den kjøbenhavnske Byfogeds Forhold i Sagen angaaende en Morders Undvigelse. — *Langebeks Afskr. (efter Orig. hos Klevenfeldt 1770) i Geh. Ark.*

Eptherdi Ieg formercker, at der talis inted mere derom, att Byfogden haffuer uerrit størst Arsag y den Mørders bordtrømmelse, fordi hand inted epther dommens Indhold lod hannem rette, Da haffuer ieg uyldt lade dig forsta sagsens rette beskaffenhed. Den tyd ieg uylle uyde sagsens rette Grund, da kam byfogden for en dag och formente, sig ingen skiild at haffue derudi, mens Enthermalsmanden. Da lod ieg strax hendte den Bunde, som er Epthermalsmand, Och hannem lod adspørre, huorfor hand haffde ladit den Mørder siidde saa lenge hen wrettit. Daa suarede Bunden: Den tyd ieg leffuerede samme fangen y Borgemeister och Radtz gewaldt, da stod ded inted mig tiil at sørge lenger der for[2]). Huorfor Byfogden bør att tale Bunden tyl, om hand formener hannem at naa tyl syn forsømmelsis besmyckelse. *Vale.*

Rossenborg den 28 *Aug: Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Riigens Hoffmeister tiil hande.

---

ling saavel til Karl I som til det engelske Parlament og omtalte i Skrivelsen sin Sendelse af Sir John Henderson, der skulde virke for Fred, og som skulde faa en fyldigere Fuldmagt, hvis Kongen erfarede, at Mæglingen var antagen af begge Parter (Latina). Jvfr. om Sir John Henderson Brevene af 2. og 3. Septbr. 1645.

[1]) Den Luxdorphske Afskr. i Kgl. Bibl., Ny kgl. Saml., 4., 986 b, har ligesom Afskr. i Kall., 4., 442 som Datum 25. Aug., og det er vel sandsynligt, at dette er det rigtige Datum, idet man maa antage, at Brevet af 26. Aug. (Nr. 77) er yngre end nærværende, paa Grund af den Maade, hvorpaa Byfogeden omtales i hint. Langebeks Afskr. har 28. Aug.

[2]) Som et Exempel paa, at det dog snarere var den modsatte Praxis, der raadede, kan henvises til, hvad Leonora Christina fortæller i sit „Jammersminde" (2. Udg. S. 120) om Fangen

77. **26. Aug. 1645.**

Til Korfits Ulfeldt.

Kongen ytrer sin Misfornøjelse med Fremgangsmaaden i Sagen angaaende en Morders Undvigelse og paabyder Afsættelsen af Byfogeden i Kjøbenhavn. — *Langebeks Afskr. (efter Orig. hos Klevenfeldt 1770) i Geh. Ark.*

Ieg haffuer igennom siiet ded, som du mig y gar tilstillede, och ded samme befunden pa en fremmid maner at uerre bracht tiil weiie. Den, som er formand y samme Bencke uynde [1]), er mig heel uel bekendt. Da eptherdi Rett bør at uerre Rett, och du selffuer formendte, Byfogden och inted Reinholdt Hansøn at uerre Arsag, at den Mørder sa lenge bleff wstraffit [2]), da skaldt du skaffe Byfogden aff och sette en anden y hans Sted [3]). Naar ded er passerit, da kan man epther Lou och Rett och inted pa den maner, som begyndis, erfahre sanden. *Vale.* Rossenborg den 26 *Aug: Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Riigens Hoffmeister tiil hande.

78. **30. Aug. 1645.**

Til Korfits Ulfeldt og Christen Thomesen Sehested.

Kongen erklærer, at han ikke vil opfylde Adelens Begjæring, da den slet intet gjør for ham. — *Geh. Ark.*

Christian. der var dømt fra Livet for begaaet Drab, men blev siddende i Blaataarn, fordi den Dræbtes Enke ikke vilde bekoste Exekutionen (jvfr. S. 198 f.).

[1]) Bænkevidne, ugyldigt Vidne (Kalkar, Ordbog I, 321).

[2]) Den samme Sag, som oftere er omtalt i det foregaaende.

[3]) Klavs Iversen Ravn blev ved at være Byfoged lige til 1660, da han blev Raadmand i Kjøbenhavn; som saadan døde han 1669 (Nielsen, Kjøbenhavns Hist. og Beskr. III, 256. Nielsen, Kjøbenhavns Diplomat. VI, 114. 117).

Epthersom der bleff ygar aff Chanseleren Errindredt Om Adelens begering[1]), Och ieg y en hast inted kunde Erklere mig derpa, Da haffuer ieg Nu uyllit lade Eder forsta myn mening.

Giiorde Adelen nogit, som ieg kunde haffue gadt aff. da uylde ieg gørre ded. som dy begerer, Mens Nu Nyder Ieg aff aldt ded, som dy Erbyder sig at gørre[2]), icke en skiillings gaffn deraff, der ieg dog haffuer myst myt, sauel som En pardt aff dem haffuer myst derris, Dertilmed forstreckit *Cronen* mange penge. Ieg Er uys pa, at Adelen inted skal kunde siige, Miig at haffue hafft En dalers uerdt aff dem, Sa lenge Ieg haffuer ueriit tyl y werden, Der Ieg dog uel haffuer hafft sa stor Omsorrig for Riigens welstand, Som mueligdt nogen aff myne formendt hafft haffuer.

Wyl dy indted hiielppe mig aff myn geld, da haffuer Ieg ingen arsag tiil at tacke dem. Mens mere at beklage myn darlighed, at ieg Sa En Rom tyd haffuer uerrit Omhygelig for dette Riigis welstand. *Valete.* Aff Rossenborg den 30 *Au: Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Riigens Hoffmeister Och Chanseleren H: Christian tommissen tiil hande.

79. 30. Aug. 1645.

Til Korfits Ulfeldt.

Kongen lover ham en Seddel tilbage, naar den er afskreven. Kongens Vognmester skal svare for Hofretten. — *Geh. Ark.*

[1]) Adelens Deputerede begjærede under 25. Aug., at Regeringen vilde paaskynde Soldaternes Aftakkelse, og at Kongen vilde udlaane de fornødne Penge hertil (Nyt hist. Tidsskr. V, 355).

[2]) Adelens Deputerede havde lovet 1 Sldlr. for hver Tønde Hartkorn og 2 pCt. af Renten samt desuden at forstærke Rostjenesten med 1 Mand og Hest af hver 400 Tdr. Hartkorn, aarlig at lægge 6 Skilling for hver Td. Hartkorn i Landkisten og at lade Adelens Bønder tage Del i Fæstningsarbejderne (anf. St. og Minerva, Jan.—Marts 1803 S. 181 f.).

Den zeddel, du begerer, skall dig ygen blyffue tilstillit, Naar den Er wd *copierit*, ty wogenmeisteren[1]) ma indted suare tyl Bytingit, mens for hoffretten. *Vale*. Rossenborg den 30 *Au: Anno* 1645

Christian.

Udskrift: Riigens Hoffmeister til hande.

80. **1. Sept. 1645.**

Til Korfits Ulfeldt.

Dr. Saur skal skriftlig oplyse, hvad det er for et Lægemiddel han har indgivet Fiskemesteren, for at det kan blive bedømt af Doctores medicinæ i Kjøbenhavn. — *Langebeks Afskr. (efter Orig. hos Klevenfeldt 1770) i Geh. Ark.*

Epthersom Ieg erfahrer, at *D:* Saur[2]) y Christianshaffuen haffuer megit *inconsiderat* giiffuen fyskmeisteren Iohan funck[3]) nogit ind, da skaldtu holde samme *Docter* derhen, at hand giffuer dii *Medicamenta* skrifftlig fra siig, at *Doctores Medicinæ* her y byen kan *iudicere* derom, Om hand haffuer brugdt andit tiil fyskmeisteren, end som forsuarlig er. *Vale*.

Rossenborg den 1 *Septemb: Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Riigens Hoffmeister til hande.

---

[1]) Hieronymus Pfal. Han var indblandet i Reinhold Hansens Sag, se ovfr. S. 61.

[2]) Johan Konrad Saur (Saurius) havde 9. Febr. 1643 faaet Tilladelse til at nedsætte sig paa Christianshavn og der bruge sin Kunst (Nielsen, Kjøbenhavns Diplomat. III, 244). 19. Marts 1642 havde de kjøbenhavnske Doctores faaet Befaling til at erklære sig om ham (Matzen, Kjøbenhavns Universitets Retshist. II. 101). Længe blev han ikke i Danmark; 1650 træffes han i Stralsund (Ol. Wormii Epistolæ S. 1101).

[3]) Johan Funcke var i Juni 1645 bleven Fiskemester i Kjøbenhavns og Frederiksborg Len, se Brevene 1636—40 S. 178 (jvfr. en Skrivelse fra ham af 1. Juni 1645 i Breve til Oversekretær Otte Krag, Geh. Ark.).

81. **1. Septbr. 1645.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Kongen erklærer sig villig til at gaa ind paa Borgerstandens Begjæring om at maatte holde Sammenkomster for Handelens Skyld, men forlanger, at der skal være En tilstede paa hans Vegne. -- *Geh. Ark.*

Ieg haffuer siiden tenckt pa ded, du talede med mig, dentid du siist uarst herude, At Borgeriit begerer at komme sammen Och tale med hinanden om derris *trafiche* och handel[1]), Och befunden sliigdt hel Nødu[e]ndigdt at uerre, om man begerer at haffue fleere och bedre køb-mend y Riigit, End nu derudi fyndis. Mens paded Samme *conuentus* kan holdis uden nogen mystancke, da bør altiid En pa myne uegne at uerre tilstede, som optegner, huad *tracterit* och Sluttit bliiffuer, Paded at, huis som dii under hinanden pa købmans uys slutter, at ded ochsa under En uyss straff Eptherkommis.

Man kan ochsa ued ded myddel Erfahre derris formue, Och om ded Er derris eller fremmedis penge, dii handler med.

Den, som pa myne uegne til sliigdt skal brugis, den faar vnder Syn Eed forseckere sa uel købmenden som mig, at hand ingen skulle abenbare ded, som der kunde forfalde. *Vale.*

Rossenborg den 1 *Sep: Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen til hande.

---

[1]) Borgerskabets Deputerede havde begjæret, at det maatte tillades Kjøbstæderne i hvert Land (ɔ: Provins) at holde Møde en Gang om Aaret paa bekvemt Sted og Tid (Nyt hist. Tidsskr. V, 406).

82. 2. Septbr. 1645.

Til Korfits Ulfeldt.

Den engelske Konges Afsending Major Henderson kan den følgende Dag faa Kongen i Tale. — *Geh. Ark.*

Ephersom du pa *Maior Handersons*[1]) wegne begerer att uyde, Naar och huor hand mig pa hans Herris wegne kunde komme tiil ordtz, da kandtu lade hannem forsta, Att ieg y Morgen, Om gud uyl, achter att were tylig Pa slottid, huor hand Epther hans begering kan komme mig y tale.

Vale. Rossenborg den 2 *Sep: Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Riigens Hoffmeister tiil hande.

---

[1]) 1642 og 1644 var Oberst Sir John Henderson her som Kongen af Englands Gesandt. Christian IV sendte ham i Efteraaret 1644 tilbage til Karl I for at opfordre denne til at hjælpe sig med Skibe mod Sverig. Denne Sendelse blev selvfølgelig frugtesløs, og Henderson blev tilmed fængslet i Marts 1645 af Parlamentet som Forræder mod det og Riget. Paa Christian IV's Forbøn blev han dog frigiven og vendte tilbage til Danmark. Som anført ovfr. S. 63, sendte Christian IV ham paa ny til England for at prøve en Mægling mellem de stridende Parter. (Fridericia, Danm. ydre polit. Hist. II, 314. 382. Journal of the Commons IV, 89. 308. Karl I til Christian IV, 12. Marts 1644 (ɔ: 1645), Parlamentet til Christian IV, 30. Juni 1645 (Geh. Ark., England Nr. 34). Christian IV til Parlamentet, 5. Juni 1645 (Latina). Jvfr. Brevet Nr. 83.) Det er uvist, om det er den samme John Henderson, der paa svensk Side deltog i Slaget ved Lützen og derefter kæmpede i de Kejserliges Række indtil 1642, da han faldt i fransk Fangenskab (J. E. Hess, Biographien u. Autographen zu Schiller's Wallenstein, Jena 1859, S. 142—47, et i øvrigt ikke meget grundigt Arbejde), eller den samme Mand, der 1656 kæmpede i Slaget ved Warschau paa polsk Side og siden gik i dansk Tjeneste som Generalmajor (Becker, Saml. t. Frederik III's Hist. I, 152. 154. 158. 395).

83. **3. Septbr. 1645.**

Til Korfits Ulfeldt.

Om Kongens Samtale med den engelske Konges Afsending Major Henderson. Kongen vil give ham Penge til hans Rejse til England. — *Langebeks Afskr. (efter Orig. hos Klevenfeldt 1770) i Geh. Ark.*

Maior Handerson haffuer uerrit huoss mig och berettiit, at konningen aff Engeland nu suarligen *inclinerede* til friid och begerede, at ieg uylle tage mig sliigdt an, Huortil ieg suarede, mig lydit at kunde derhuos vdrette, aldenstund ded uar mig vbekandt, huad dennom fattedis pa hiinanden. Huorpa hand sagde, siig y en hast at uylle begiiffue sig offuer til Engeland och skaffe mig Erklering fra konningen och Parlamendtiit. Huorfor Ieg uyl skaffe hannem penge dertil, nar Ieg erfahrer, huad hand til samme reiisse begerer [1]. ***Vale.***

Rossenborg den 3 *Sept: Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Riigens Hoffmeister tiil hande.

84. **3. Septbr. 1645.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Kongen er meget misfornøjet med Anders Bildes Optræden. — *Geh. Ark.*

Eptherdi ieg y aftis loffuede dig, at Ieg uylle tage den [2] sag med anders bylle [3] y betencken. Da haffuer ieg ochsa ded giiordt Och befunden, At om ieg uar sa gal, at ieg tillod hans Naffn at motte indføris y fordragit [4], da

[1] 8. Septbr. fik Generalmajor „Johan Hinderssen" 400 Rdl. som Tærepenge paa en Rejse til England (Rentemestr. Regnsk.).
[2] Ordet er skrevet to Gange.
[3] Jvfr nærmere herom det udat. Brev fra før 12. Oktbr. 1645.
[4] Ratifikationen af 7. Septbr. af Brømsebrofreden. Den er underttegnet af Rigsraaderne, men Anders Bildes Navn fattes (Slange S. 1510 f.).

[illegible] ieg mig selffuer til En [illegible]. [illegible] ieg holdte hannem altid lenger for den hand uar. derudi ieg fornam, hannem at haffue skreffuen ded som passerit Er. At ded intet skeede [illegible] som [illegible] [illegible]. [illegible] uar Riigens Raad som [illegible] uar. [illegible] Som [illegible] at ieg uylle lade [illegible] y [illegible] [illegible] man uar [illegible] pa friidden.

At hand giffuer for. at der haffuer uerrit nogle herremend som haffuer forit sliigdt pa hannem. Sa holder ieg dem. som siiger eller haffuer sagdt sliigdt. lyge sa gode, som ieg holder hannem. [illegible] dy beuisser mig at haffue [illegible] nogen Eeden *per directum* eller *per indirectum* ded. som løber ymod ded. som ieg loffuit haffuer. *Et [illegible]* om der haffuer uerrit nogle [illegible] Essels deryblandt. da burde hand som En Riigens Rad at haffue Rad dem fra sliigdt och indted uerrit formand y sagen. Imod dem som formener. att man burde at haffue hans børn och *familie* y acht. Er dette at achte. Att i[e]g haffuer ochsa børn. slecht och uenner. som lydit haffde at glede siig deroffuer. naar dy spurde. mig att haffde handlid ymod ded. som ieg loffuit haffuer. At hand haffuer giiordt dette. fordi at hand haffuer uyldt gørre siig Et ansiend yblandt syne karnuter. at hand uar den Mand, som torde siige mig, huorledis myne kleder stod mig an. Ded Er deraff at Erfahre. Att hand allene skreff den *discurs* som den, som sliigdt anstod. der dog H: Mogens kaas sammetyd uar y liige *Commission* med hannem. *Vale.*

Rossenborg den 3 *Sep: Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommisson til hande.

85. 4. Septbr. 1645.

Til Christen Thomesen Sehested.

Han skal lade Prinsen vide, at Dr. Dieterich for denne Gang maa drage til Nykjøbing, men at det ikke vil blive tilladt en an-

den Gang, naar det ikke er Prinsen eller hans Gemalinde, der har Brug for ham. — *Geh. Ark.*

Eptherdi Prindtzen haffuer begerit aff mig, at Ieg uylle giffue *D:* dytterig[1]) forloff tiil at drage henad Nykøbing, huilckit Ieg ochsa gerne giorde, Imens ieg formendte, at hand selffuer uylle bruge hannem, nar hand dyd ankom. Mens nu Erfahrer ieg, at ded Er ansiiet pa En aff herremenden, Huorfor du skaldt om samme leiilighed tale med Prindtzen tiil den Ende, Att pa denne gang ma samme *Doctor* drage derhen, Mens at ded skulle skee tyer, wdenat hand selffuer Eller hans gemal haffuer hannem behoff, ded skeer Indted. Prindtzen holder med stor bekostning En *docter*[2]), Som icke allene bør att uare pa hannem och hans folck, Mens ochsa lade siig bruge ud pa landit huos dem, som hannem begerer. Ellers kommer mig *D:* dytterig gauske udaff Snoren, Tii hand haffuer Nu ded vnder henderne, som hand indted y tre Maneder kan *absoluere. Vale.* Rossenborg den 4 *Septem: Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissøn tiil hande.

---

[1]) Helvig Dieterich, født 1601 i Hessen, var, efter at have været Livlæge hos forskjellige tydske Fyrster, første Gang kommen til Danmark 1638 for at behandle Prins Christian, af hvem han var meget yndet. Senere nedsatte han sig her i Landet, hvor han 1644 blev Læge ved Børnehuset og kongelig Livlæge, men hos Kongen kunde han, der skildres som en indbildsk og anmassende Person, ikke ret vinde Yndest, og han rejste snart bort igjen. Han døde 1655 i Hamborg (forrige Bd. S. 503. Ingerslev, Danm. Læger og Lægevæsen I, 309 ff. Nielsen, Kjøbenhavns Diplom. III, 251 f. O. Sperlings Selvbiografi S. 129. 249).

[2]) Prinsens Livlæge var siden 1635 (til sin Død 1647) Henrik Köster fra Rostock. En væsentlig Del af sit Udkomme skulde han netop have ved sin Praxis hos Private paa Laaland og Falster (Ingerslev, anf. Skr. I, 291. 308 f. Personalhist. Tidsskr. II, 111. O. Sperlings Selvbiografi S. 63).

86. **6. Septbr. 1645.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Det skal undersøges, hvem der er Skyld i, at Skibet St. Sophie gik tabt; og der skal tænkes paa, hvem man kan overdrage at anstille Undersøgelsen om, hvorledes det er gaaet til med Bornholms Overgivelse til de Svenske, og hvem der paa Kongens Vegne kan optræde som Anklager. — *Geh. Ark.*

Der skal tenckis pa y tyde, Huorledis man kan Erfare den Eiigendtlig beskaffenhed om den store mig tilføiiede skaade, dentyd dy satte *S: Sophia* sa skammeligen derhen [1]), ty ded uyl staa derpa, huem der haffuer raad at løbe derind, *Item* Huem man kan Bruge tyl at Erfahre, huorledis ded Er tilgangen, At Borringholm kam y Suenskens hender, Tii pa samme *Commissariers* oprichtighed Er megit angelegen, Aldenstund Rossenkrandtz haffuer stor anhang. *Vice Admiralen*, den danske Sekretarius och lenssmanden her pa Slottit haffuer hans døtter. Och fruen, som hand nu haffuer, Er dii krabbers Søster [2]), Och uyl

---

[1]) Ove Gjeddes Admiralskib St. Sophie stødte under et stærkt Stormvejr 26. Maj 1645 paa en Klippe udenfor Göteborg og sank; kun med Nød og næppe reddedes Besætningen, Ove Gjedde brækkede Benet ved at springe i en Baad (Slange S. 1308. Samlinger til det norske Folks Sprog og Hist. IV, 443). Garde (Somagtens Hist. 1535—1700 S. 209) siger, at det skete ved Lodsens Forseelse, men som Kilde hertil anfører han nærværende Brev af Kongen, der dog intet indeholder herom.

[2]) I Juni 1645 kom Svenskerne under Wrangel til Bornholm og indtoge i Løbet af faa Dage hele Øen med Hammershus. Lensmanden her, Holger Rosenkrands til Glimminge (f. 1586 † 1647), var to Gange gift, først med Lene Gyldenstjerne, der døde 1639, derpaa (1641) med Karen Krabbe, en Søster til Niels Krabbe til Skjellinge og Iver Krabbe til Jordbjerg. Blandt flere Børn havde Holger følgende tre Døtre: Helle, som 1636 havde Bryllup med Niels Trolle, der 1645 blev Rigs-Viceadmiral, Anne, hvis Bryllup med den øverste Sekretær Otte Krag stod 19. Oktbr. 1645, og Mette, der 1642 blev gift med Niels Vind, Lensmand paa Kjøbenhavns Slot, efter hvis Død (1646) hun ægtede først Erik Bilde og siden sin Stifmoders Broder Niels Krabbe.

der tenckis pa En, som pa myne uegne taler pa sagen[1]), Eptherdi Otte kraag y den sag indted kan brugis, Om hand skøndt ded som En Sekretarius ded burde at gørre. *Vale.* Rossenborg den 6 *Sep: Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommessen til hande.

87. **11. Septbr. 1645.**

Til Rigsraadet.

Det skal erklære sig om, hvorledes Kronens Indtægter kunne forslaa til Hofholdningen, Regeringens Førelse og Forsvarsvæsenet, for saa vidt Holmen og Arkeliet angaar, da det ikke kan blive ved at gaa som hidtil med, at Kongen forstrække Kronen med Penge. — *Geh. Ark.*

Eptherdi ded Er høynødigdt at tencke pa, huorledis worris husholdings Staadt, *item* Regeringen och *defension* werckit, sauyt holmen och *Archeliit* angar, kan settis y den *postur*, at dysamme trende werck aff *Cronens intrade* kan Erholdis och vnderholdis, Daa er worris nadige wiillie, at dii gode herrer danmarckis Riigis Raad skal tage Indtecht och vdgiift for siig Och lade oss forsta derris vnderdanige mening, huorledis man best kan b[r]inge ded derhen, at[2]) *Cronens* Indkomst kan strecke tiil dii trende forbenendte *poster.*

Der fyndis uel dy, som Indbylder sig, at Indkomsten sa uel nu som y dii forrige tyder kunde och burde at Naa tiil. Mens dy forløbber sig storligen derudi, Aldenstund dii achter Indted, at dii mange tønder guld, som uy tyd epther anden haffuer forstrackt Rendteriit med,

[1]) Valget faldt paa Oluf Brockenhuus. 20. Jan. 1646 indstævnedes Holger Rosenkrands for Rigsraadet, og 4. Maj faldt Dommen, der frifandt ham for Tiltale (Danske Mag. V, 22 ff. Nye Danske Mag. II, 289 ff.). Jvfr. Brevene af 13. Septbr., 13. Oktbr. og 22. Decbr. 1645 og flere Breve fra 1646.

[2]) Ordet er skrevet to Gange.

uar arsag derudi, at Indkomsten streckede sa uel til, Huilckit Nu slager feyl. Och om ded skøndt pa samme maner kunde Na tiil. Da motte uy uel uyde, huad os herepther dertil[1]) skulle kunde *Mouere*, at uy skulle ***Hasardere*** vorris formue pa ded, som os indted allene, mens Riigit pa ded høiieste vedkommer. Isønderlighed mens uy icke haffuer faat En skyllings ue[r]d ygen aff dy mange tønder guld, som uy bade y En och anden made haffuer forstrackt *Crovcn* med. At andre skulle Niide ***Cronens*** lehn och Indkomst, och uy skulle myste ded, kan Enhuer uel tencke, at uy sliigdt inted tiillader, megit mynder lader passere. Befahlendis Eder hermed samdt och y seer den allerhøiiestis beskermelse[2]). Aff københaffuen Slott den 11 *Sep: Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Danmarckis Riigis Raad tiil hande.

88. **13. Septbr. 1645.**

Til Rigsraadet.

Dets Betænkning forlanges om, hvem Kongen kan sende til Bornholm for at undersøge, hvorledes det er gaaet til ved Hammershuses Overgivelse til de Svenske. — *Geh. Ark.*

Eptherdi ded Er landkiindigdt. At Holger Rossenkrandtz Axelsøn haffuer Opladt Hammer huss pa Borringholm til dy Suenske, och der talis vnderlig om samme hussis Opladelsis arsag[3]). Da uyl der Endeligen *Commissarier deputeris*, som der pa landiit *inquirerer*, huorledis aldting Er tiilgangen Och Eptherdi Samme Rossenkrandtz haffuer mange Suoger, slecht och wenner, som mueligdt, sauydt til dennom staar, skal uylle holde pa hans hand, Da skal Riigens Raad lade oss forsta derris vnderdanige betenckende, Huem man kan Seeker bruge til samme

[1]) Ordet er skrevet to Gange.
[2]) Jvfr. Brevet Nr. 89.
[3]) Jvfr. Brevet Nr. 86.

commissions forretning, at den kan med ded første[1]) saatt y werck och saa bylffue(!) fuldendt, att ded kan uerre for gud y himmelen och Oss forsuarligdt[2]). Befahlendis Eder hermed Samdt och y seer den Allerhøiiestis beskermelsse. Rossenburg den 13 *Septembris Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Danmarckis Riigis Raad tiil hande.

89. **15. Septbr. 1645.**

Til **Rigsraadet.**

Kongen forelægger det en Del Spørgsmaal, med Hensyn til de aarlige Udgifter til Forsvarsvæsenet og Vedligeholdelsen af Kronens Slotte og Gaarde, hvilke maa afgjøres, før Budgettet kan læegges. — *Geh. Ark.*

Wii haffuer inted uyllit forby ga at lade Riigens Rad Nadigst forsta, Att strax eptherad uy ygar for prediicken kan(!) y uorris stue her pa Slottit, Daa kam begge Rendtemeisterne[3]) derind, Och uy strax derpa spurde dem ad, huor Neer ded uar med *Cronens* Indtecht och udgiifft, dy skulle bringe tii[l] Papiir. Da suarede dii, siig at uerre med hofstaten sa Neer ferdig, at uy den kunde bliiffue mechtig, nar uy uylle. Huortil uy suarede, ded ingen kunst at uerre, aldenstund dii haffde uorris *ordinandtz* at ga Epther, Mens uy uylle uyde, huorledis man kunde b[r]inge dy andre poster y En god stand, som drog nogit beder til Maliid End hofstathen. Da begindte dy strax at spørre siig for, 1. Huor mange folck tyl landtz och wandtz dii skulle gørre offuerslag pa, 2. Huor mange skiib der skulle huerdt Aar biggis och købis, 3. Huor mange Støcker der Arliigen skulle Støbis och købis, 4. Huor

---

[1]) Her mangler Ordet: blive.
[2]) Hvervet overdroges til Sivert Urne, Flemming Ulfeldt og Kjeld Krag (Slange S. 1381). Jvfr. Brevene af 13. Oktbr. og 18. Novbr. 1645.
[3]) Sten Beck og Melchior Oldeland.

mange tussind gewehr och *Matherialia* dertyl skulle gørris och købis, 5. Huor megit der skal *spenderis* och bekostiis pa *Cronens* Slotte och gaarde, som Erre *Ruinerit*. Huorpa uy dem y En hast indted uylle suare, Mens loffuede dem med ded første worris Erklering derpa. Huorfor dii gode herrer Riig[e]us Raad Samme leiilighed skal betencke och os, sa snardt skee kan, derpa derris vnderdanige betenckende lade forsta, Aldenstund derpa ingen Endelig Ende Er at foruendte, førend dii gode herrer siig ymod oss sig haffuer Erklerit, huad skee kan. Befahlendis Eder hermed samdt och y seer den Allerhøiiestis beskermelse[1]). Aff Rossenborg den 15 *Sep:* *Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Danmarckis Riigis Raad tiil hande.

90. **15. Septbr. 1645.**

Til Korfits Ulfeldt.

Kongen afslaar at give ham hans Afsked uden som en midlertidig Permission. — *Langebeks Afskr. (efter Orig. hos Klevenfeldt 1770) i Geh. Ark.*[2])

Aff dyn Skriffuelse haffuer ieg forstanden dyn begering at uerre, at du matte aff dyn *scharsi dimitteris*[3]),

---

[1]) Rigsraadernes Svar paa Kongens to Propositioner af 11. og 15. Septbr. afgaves 26. Septbr. Det gik ud paa, at der endnu intet Overslag paa Indtægt og Udgift var leveret dem fra Renteriet, og at et saadant ikke heller kunde ventes i de første Uger, men da det for Tiden ikke var muligt at paalægge nogen ny Skat, saa de intet andet Middel end ikke at gjøre nogen Adskillelse mellem Kongens og Kronens Indtægter og rette Udgifterne efter Indtægterne. I skarpe Udtryk fraraadede de en Forandring af Lensvæsenet, hvorved Kronens Len skulde betroes Skrivere og Fogeder i Stedet for Adelen. Derimod lovede de vedblivende at overveje Midler til at forbedre Forholdene (Rigens Raads Breve, Fasc. 53).

[2]) En egenhændig, men udat. Kopi haves i Geh. Ark., med Paaskrift: „Dette Er *Copien* aff Breffuit".

[3]) Kopien: „Att du motte forløffuis aff Hoffmeister *scharsi*".

Huorpa Ieg dig inted forholder, At ded er mig ganske[1]) wkerdt at fornemme dyn Skrøbelighed, som dig er kommen tiil hande. Mens at du derfor skulle *dimitteris*[2]), ded er uerhørdt huos christen folck, at man skulle skylle sig ned en Tiiener, fordi hand[3]) er falden y nogen Skrøbelighed. Huorfor ieg indted seer, at sliigdt[4]) kunde skee wden pa en tyd lang[5]). *Vale.* Aff københaffns Slott den 15 *Sept: Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Riigens Hoffmeister tiil hande.

91. **22. Septbr. 1645.**

Til Korfits Ulfeldt.

Kongen vil have nærmere Underretning om Ejendomsretten til Wandsbeck, inden han erklærer sig om Albert Baltser Bernts's

---

[1]) Kopien: „heel".
[2]) Kopien: „forløffuis af bestillingen".
[3]) Kopien: „skulle *dimittere* syne tyener, fordi dy".
[4]) Kopien: „Ieg seer indted, Sliigdt at".
[5]) Om de formentlige Grunde til dette Skridt af Korfits Ulfeldt jvfr. Smith, Grevinde Ulfeldts Hist. I, 130 ff. Det kan bemærkes, at Prins Christian i et Brev fra Nykjøbing af 5. Oktbr. 1645 til Korfits Ulfeldt, i hvilket han bad ham udrette noget hos Kongen med Hensyn til Foræringerne til Kongen af Polens Bryllup, tilføjede, at han regnede paa, at Ulfeldt vilde kunne forrette dette, „eftersom jeg tænker vel, at man insensibiliter bringer Eder til Eders Hofmesters Bestilling igjen" (Geh. Ark., Danske Kong. Hist. Nr. 97). Af de følgende Breve fra Kongen til Korfits Ulfeldt fremgaar, at han ikke har været suspenderet fra sin Stilling. Oplysende ere for øvrigt nogle Breve fra den franske Gesandt de la Thuillerie til Brienne. I et af 16. Septbr. (n. St.) hedder det, at Ulfeldts og Christen Thomesens Fraværelse har ladet dem miste noget af deres Anseelse; han og Prins Christian arbejde paa at gjenoprette den og have i den Anledning den foregaaende Dag haft en lang Konference. 7. Oktbr. (n. St.) skriver han, at Prinsen og han have formaaet Ulfeldt til ikke at opgive sin Stilling og slutte et Forlig, som gaar ud paa, at han bevarer sit Embede, men giver Afkald paa alle smaa Funktioner (Udenrigsministeriets Arkiv i Paris).

Begjæring desangaaende. Hvis Christoffer Gjøe vil sælge noget Tømmer, maa han først føre det til Kjøbenhavn. — *Geh. Ark.*

Ieg haffuer aff dyn skriiffuelse forstanden Albredt Baldtzer[1]) begering wandysberg angaendis, Huorpa Ieg dig indted forholder. At ieg uel haffuer for nogen tyd hørdt deraf, at greff Pens den affheude uylle, mens indted tiil huem, Mens ieg haffuer inted uyldt myske mig derudi, aldenstund mig uar vbekendt, *sub quo titulo* myn datter Sophiia besad den. Tii om der Er En Riichtig *donatio* skeed, da kommer samme myn datter och inted greff Pens Pengen tyl for samme gard. Huorfor Ieg Ma Endeligen først werre Ret *informerit* derudi, førend ieg kan Erklere mig derpa. Ty Ellers da *tractcrede* Ieg dy sager, som uar snorret(?) ymod myn datter, Och ieg Indrømmede dy hamborger, at derris geleyde giick lenger ind y holsten End før, om samme gard kam y Borger folckis hender[2]).

Christoffer gøiies tømmer angaendis, da er ded Best, at hand skaffer ded hiid, om hand uyl Selge ded, Sa kan holmen fa ded, som der tiener, Och andre kan faa ded, dennom tyener. *Valc.* Aff køben: Slott den 22 *Sep: Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Riigens Hoffmeister tiill hande.

[1]) Albert Baltser Bernts.

[2]) Jvfr. Brevet af 4. Oktbr. 1645. I Aaret 1564 havde Henrik Rantzau kjøbt Wandsbeck af den bekjendte gottorpske Kansler Adam Tratziger, og kort efter opførte han i Stedet for den gamle Bygning et nyt Slot, der fik Navnet Wandsburg, hvilket Navn dog efterhaanden afløstes af det gamle. 1614 solgtes Godset til Christian IV, der lod det bestyre, bl. a. af Bernt v. Hagen, kaldet Geist (Brevene 1632—35 S. 317); men omtr. 1641 afstod Kongen det tilligemed en Sum Penge til Christian Pentz mod at faa Godset Neudorf og Byen Lütjenburg. Den nye Ejer afhændede allerede 8. Decbr. 1645 Godset til Albert Baltser Bernts i Hamborg (for 39.000 Rdl.), og 22. Febr. 1646 stadfæstede Kongen denne Handel (Zeitschr. des Vereins für hamburg. Gesch. III, 371 ff. Her henføres Kongens Salg

92. 27. Septbr. 1645.

Til Christen Thomesen Sehested.

Lensmanden paa Vordingborg skal ansætte en anden Færgemand ved Vordingborg i Stedet for sin Skriver. – *Geh. Ark.*

Epthersom Ieg Erfahrer, at H: frederich Reedtz haffuer saat En aff hans skriiffuer tyl ferremand ued warenborrig [1]), Och sligdt kommer huermand wnderligdt for, at skriiffuer kommer nu til sligge bestilning, Da skaldtu tale med samme Redtz, att hand Seer sig om En dychtig ferremand, Och saframdt den forrige ferremandtz søn, som haffuer tyendt heer pa fladen, kan Sette lowen och wyssen, att hand uyl holde aldting ferdig sammestedtz, at ingen deroffuer kan klage, daa Er hand Sa god som En anden, ty hand kan indted dertyl, att hanss fader uaar En Bernhytter. *Vale.*

Køben: Slott den 27 *Sep: Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen til hande.

93. 28. Septbr. 1645.

Til Rigsraadet.

Kongen imødegaar dets Ytring om Tilstrækkeligheden af Rigets Indtægter i de foregaaende Aar. Der maa ske en Forandring

til Aar 1640, og der siges, at Pentz tiltraadte Besiddelsen 14. Juni 1641, hvorimod Salget i forrige Bind S. 225 efter de der anf. Kilder er henlagt til A. 1642).

[1]) Om Vordingborg eller Hvidenger (Hviding) Færgested se Hist. Tidsskr. 5. R. IV, 729 f. Et Brev fra Frederik Reedtz af 7. Maj 1645 til Otte Krag viser, at han da var meget ivrig for at sikre sig, at Færgegaarden, hvis den daværende Færgemand kom derfra, blev given til en af hans gamle Tjenere, hvem han havde givet Løfte derpaa (Breve til Oversekretæren Otte Krag, Geh. Ark.).

med Lenene, og det haster med at skaffe nye Indtægtskilder. Raadet skal erklære sig om, hvem man kan sende til Jylland og Skaane for at undersøge Bøndernes Tilstand. — *Geh. Ark.*

Wy haffuer aff dy gode herrers danmarckis Riigis Radtz vnderdanige Suar pa thuende uorris *propositioner* forstanden derris vnderdanige Erklering, Huorpa uy dy gode herrer Nadigst inted forholder. At Riigens Indkomst y dy forrige aringer, som *Allıgeris*, pa nogit Neer haffuer kundt Na tiil, ded kan uy os indted Errindre, at uy haffuer uerrit y den mening, Huorfor ded bør *demonstreris*, at uy sammetiid haffuer y dy made uerit Ens med Riigens Raad. At uorris Indkomst siiden deraff skulle uerre forbedrit, at uy haffuer myst sa mange lande och *prouinsier*, ded seer uy inted. At ded indted Er Radeligdt, at fogeder och skriiffuer skal Rade for *Cronens* lehn, derudi Erre uy y samme mening med dy gode herrer, Mens lensmendens genandt bør at gørris saledis och lehnen leggis sammen, at uy och *Cronen* kan staa derued. At dy gode herrer formener dennom at uylle fynde pa dii myddel, at ded kan Na tiil, Ded er mig heel kerdt at fornemme, Och uyl ønske, at ded med ded første ma settis y werck.

Mens at ded inted kan ske, førend uy ingen geworben folck ydermere behøffuer, Ded uyl falde os for tungdt at bye Epther.

Och Eptherdi ded Er høiieligen fornøden, at nu strax sendis *commissarier* henad Iudland och Skaane, som Steed for steed kan Erfahre Bøndernis tilstand. at man derepther siig kan rette, Da skal dy gode herrer lade oss derris mening forsta, wed huem sliigdt kan pa huerdt sted forrettis. Befahlendis hermed dy gode herrer samdt och y seer den Allerhøiiestis beskermelse. Aff købem: Slott den 28 *Septem: Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Danmarckis Riigis Raad tiil hande.

94. **28. Septbr. 1645.**

Til Rentemestrene.

De skulle opgive, hvad Kjøbenhavns og Tryggevælde Len kunne indbringe. — *Geh. Ark.*

Rendtemeisterne skal lade mig wiide, huad køben: lehn om Aariit kan Indbringe med uyst och wuist, *item* tryggeueyle Lehn [1]).

Køben: Slott den 28 *septem: Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Rendtemeisterne tiill hande.

95. **29. Septbr. 1645.**

Til Rigsraadet.

Kongen spørger, om et Forbund med Frankrig bør modtages eller ej. — *Geh. Ark.*

Eptherdi wy pa vnderskedtlige tyder Er besøgdt aff den fransøssiske abgesandter Om Nermere *Allianse* ymellom Danmarck Och franckrige, Och hand Nu pa Ny holder an om ded samme, vden thuiffuel fordi hand formener sig inted lenge Nuhmer at kunde holde siig op y disse kuarter,

Da Eptherdi tiil sliigdt att suare Endten Iaa eller Ney kan *inportere* megit y framtyden, Da skal Riigenss Raad, som ued handen Er, med H: Christoffer wlfeldt Och dii, Som skrøbelige Erre, lade oss skriifftlig derris vnderdanige mening forsta, Om Samme *Alianse* skal *Accepteris*

[1]) 1642 angaves Kjøbenhavns Len at indbringe omtr. 5070 Rdl., efter at Lensmandens Genant, som beløb sig til 2200 Rdl., og anden Afkortning vare fradragne, og Tryggevælde Len at indbringe 671 Rdl. (Lensmandens Genant: 1516 Rdl.). Danske Saml. VI, 329 f. Grundtvig, Meddelelser fra Rentekammerarch. 1872 S. 118 f. Over det første Len var Niels Vind, over det andet Sivert Urne Lensmand.

Eller *Recuseris* [1]). Befahlendis hermed dy gode herrer Samdt och y Seer den Allerhøiiestis beskermelse.

Aff køben: Slott den 29 *Septem: Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Danmarckis Riigis Raad tiil hande.

96. **30. Septbr. 1645.**

Til Korfits Ulfeldt.

Kongen udtaler sin Forundring over, at han har kunnet underskrive Rigsraadets Betænkning, hvori der siges, at Rigets Indtægter i de senere Aar have været tilstrækkelige. Det er paa høje Tid, at de føreges. — *Geh. Ark.*

Epthersom dig bekendt Er, huordthen Riigens Raadtz betenckende, som mig aff H: Mogens kaas och Iørgen Seefeldt tilstillit Er, *dirigerit* Er, sa och huad myt suar derpa verrit haffuer [2]), Da Eptherdi dig sauel før som den tyd, som *Alligeris*, haffuer uerrit *Cronens* tylstand bekendt, Daa forundrer ieg myg Bylligen, att du haffuer saat dyn hand med vnder den snack [3]), Tii att Riigens Indkomst

[1]) Rigsraadet foreslog, at Kongen skulde udnævne Kommissærer til at forhandle med den franske Gesandt, for at man bedre kunde komme paa det rene med dennes Ønsker, og i Henhold hertil bestemte Kongen Christen Thomesen Sehested og Jørgen Brahe til at underhandle med de la Thuillerie om Sagen. Enden blev, at der 5. Novbr. sluttedes et Forbund mellem Danmark og Frankrig paa 6 Aar (Slange S. 1376 f.). Jvfr. Brevet Nr. 112. De la Thuillerie skildrer Forhandlingernes Gang i flere af sine Breve til Brienne og Mazarin; han omtaler den imellem Rigsraaderne herskende Uenighed om Sagen og skriver 22. Oktbr. (n. St.) til Mazarin, at Kongen og nogle af Raaderne vare stemte for Alliancen, men andre imod den af Frygt for Spanien (Udenrigsministeriets Arkiv i Paris).

[2]) Brevet Nr. 93.

[3]) Underlig nok findes Korfitz Ulfeldts Underskrift ikke under den Original af Rigsraadets Erklæring af 26. Septbr., som findes i Rigens Raads Breve, Fasc. 53.

Indted Nogiit Neer haffuer kundt strecke tyl y dy Ariinger, som Neffnis, ded Er dig nocksom bekendt, ty hafde ded sa uerrit, da haffde Ieg indted hafft behoff at forstreck[e] Rendttekammerit med sa mange pening, som sked Er. Och om ded Endskøndt sa uar, som sagdt Er, da motte Ieg uel uyde, aff huad arsag den Store forlust, som *Cronen* y dy mange lande och folck, som bordte Er, lyd haffuer, med stylletyen gaas forby.

Att Riigens Rad uyl tencke pa myddel, at *Cronen* kan hiielppis, ded kommer heel syldig y lauyt, ty haffde ded skeed, dentyd dy først loffuede mig ded, da haffde ieg nu fleere penge, End ieg haffuer. Huorfor ded Er best, at uy gaar den uey, som gennist Er, Nemblig at ded, som gud y himmelen aff Nade haffuer Eptherladt *Cronen*, At ded wden nogens anseelsse anuendis tyl Myn och Regeringens fornødenhed, Tii ieg Er nu alfor gammel dertiil, at Ieg skulle lade mig Nogit offuertale. *Vale.* Køben: slott den 30 *Septem: Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Riigens Hoffmeister tiil hande.

97. **1. Oktbr. 1645.**

Til Korfits Ulfeldt.

Da det er ham, der har sagt Rigsraadet, at Rigets Indtægter næsten kunne strække til, skal han opgive deres Størrelse, medens Kongen vil give Oplysning om Udgifternes Beløb. Rigsraadet kan ikke blive hjemsendt, før der er skaffet Ligevægt tilveje mellem Indtægt og Udgift. -- *Geh. Ark.*

Wdaff dyt suar pa myn skriffuelse, *Cronens* Indtecht och vdgiifft angaendis, kan Ieg mercke, dig at haffue *informerit* Riigens Raad. att Indkomsten pa Nogit Neer kunde strecke tiil (huilcken Eptherretning dy dannemend indted haffde Naad huos den gammel Hoffmeister walckendorp), Huorfor du skaldt lade mig bekomme Riigens wysse Indkomst, huorymod ieg uyl ledc herfor Riigens

Nøduendige vdgiifft. huoraff man kan Erfahre. Om Indkomsten kan Naa tyl eller Icke. Att sliigdt Nu kan med ded første settis y werck, Ded kan fuardt(?) hiielppe pa Riigens Raadtz *dimission*. Tii førend Ieg haffuer ded saa klardt. at Ieg kan tage och føle der pa, da hører Ieg Nu Indted op førend Ieg Er uyss pa. huad skee kan. Heer Er Icke En. Endten Adel Eller wadel. som forstrecker *Cronen* med En daler. at Riigens Raad kan andiit siige, wden at densamme bør att haffue siit Igen. Huorfor skulle Ieg myste myt. som Ieg haffuer hafft Større umag for. End dy andre haffuer hafft for derris?

Vale. Aff køben: Slott den 1 *Octobris Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Riigens Hoffmeister tiil hande.

98. 4. Oktbr. 1645.

Til Korfits Ulfeldt.

Om Wandsbeck. som Kongen ikke vil lade komme i Hænderne paa en Kjøbmand. Om en Samtale. Kongen har hatt med Kansleren angaaende Kronens Underballance. — *Geh. Ark.*

Ieg haffuer aff dyn skriiffuelse, den gard wandisbeck angaendis [1]). forstanden din mening, Mens du haffuer glemdt at sette derhuos, huor pengen skal komme fra, ty Rygit kan indted anmodis nogiit for ded sted skiild, Och myn datter kan ingen wyshed haffue pa pengen, uden dy staar *in deposito*. Greff Penss kan man Nock lade forsta, at man uyl uyde, til huem hand dedsamme uyl affhende, Eptherdi hannem bekendt Er, huorfor Ieg købdte samme gaard. Mens att ieg densamme skulle Indrømme En købmand [2]), fordi hand haffuer siig selffuer til profiit ladiit mig bekomme alle allehande waare, ded seer Ieg Indted huorfor.

---

[1]) Jvfr. ovfr. S. 78.
[2]) Nemlig Albert Baltser Bernts.

Ieg uar y tag med Chanselereu y dag for Predycken[1]) at Erfhare, huorfra ded *Modicum* skulle komme, som *Cronen* fattis y Indtechten, Mens Ieg kunde indted bliiffue wiiss aff hans Suar. I dedsamme uy talede om sliigdt, da kam Rendttemeisteren Beck gaendis med offuerslagit aff Hoffstathen y handen, Som Ieg kaldede tyl mig Och Spurde hannem ad, huor megit ded Modicum beløb sig. Da suarede hand, at ded uar nogit offuer 80 tussind daler, Huorpa ieg sagde strax til Chanseleren: Der haffuer y Summen, huorepther y kan *ordinere* alting. Da merckede ieg well, at hand haffde ingen ørren dertiil.

Ieg mercker uel meningen, at Ieg skulle bliiffue y betryck, och Adelen skulle herepther som før Nyde *Cronens* Lehn, som Indted kan skee, om ieg skal haffue nogit deraff. *Vale.*

Købeñ: Slott den 4 *Octo: Anno* 1645.

Christian.

Ieg haffuer siiden talit med Hans Bøiiessen Om wandisbeck gaard, da Errindrede hand mig, at samme gard Er skiifft greff pens tyl for Nogit godtz, som ieg fyck aff hannem[2]), huorfor ded uyl først Erfahris, *quo titulo* myn datter haffuer samme wandisbeck aff greffuen.

Udskrift: Riigens Hoffmeister tiil hande.

99. **7. Oktbr. 1645.**

Til Korfits Ulfeldt.

Rigsraadet skal orklære sig om, hvor meget Foræringen til den franske Gesandt de la Thuillerie bør være værd, og hvornaar den kan blive betalt. — *Langebeks Afskr. (efter Orig. hos Klevenfeldt 1770) i Geh. Ark*

[1]) 4. Oktbr. var en Lørdag.
[2]) Lütjenburg og Neudorf.

Ieg talede y gar med Chanseleren om den forehring, der skal giiffuis den fransøssiske Abgesandt, och lod hannem dette herhosføiiede Smycke see[1]. Huorpa hand lod siig mercke, at den uille uerre aff større *importans*, Som ieg ochsa mener, om man haffde Myddel eller *credit*, som fattis. Huorfor Riigens Rad skal lade mig uyde deris betenckende, huor høiit aff werd samme forehring skall werre, Och huor snardt betalningen kan falde, pa ded Ieg icke skal loffue mehre ud, end der kan bliiffue holden, Tii skulle dii, som haffuer nogit aff sliigdt att selge, som dertil kunde tiiene, biie epther betalningen, da uyl dy haffue Rendte aff pengen. *Vale.* Aff københ: Slott den 7 *Octob: Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Riigens Hoffmeister tiil hande.

100. **Før 12. Oktbr. 1645.**

Paategning paa et Udkast til en Skrivelse fra Rigsraadet til Anders Bilde, hvori denne underrettes om, at Kongen har erklæret sig tilfreds med hans Undskyldning[2]. — *Geh. Ark.*, *Rigens Raads Breve*, *Fasc. 53.*

Nar ded kan bryngis mig by, at ded haffuer uerrit brugeligdt, At En aff Radit hafuer hafft den myndighed,

---

[1]) Jvfr. ovfr. S. 56. 23. Aug. er indleveret i Kongens eget Kammer, ham selv til Hænde, et Guldlaag til en Kontrafej-Bosse med 27 „storagtige" Diamanter i, taxeret til 2000 Rdl., og 2. Sept. er indleveret sammesteds et Guldsmykke med 33 Diamanter, taxeret til 180 Rdl., begge bestemte til Foræringer til den franske Gesandt (Rentemestr. Regnsk.).

[2]) I Uddrag lyder Udkastet saaledes: En Skrivelse fra Anders Bilde til nogle af Rigsraadet om „den Hovedpenges Udgift" har vakt den Mistanke hos Kongen, at han dermed har villet beskylde denne for ved Propositionen [om denne Afgift] at have handlet mod Adelens Friheder og Privilegier. Af hans Erklæring erfarer Kongen imidlertid nu, at han fralægger sig dette paa det hojeste og mener, at han har udført det Hverv, han havde sammen med Hr. Mogens Kaas, med al underdanig

at hand haffuer maadt Meystere ded, som konningen med Radiit Erachter gaat at uerre, da Er dette uel *stylerit.* Mens Eptherdi ieg formener uyst, at Anders Bylde indted tør suerge, sig ymod ingen at hafue ladiit mercke, førend Adelen kam sammen y Othense, At den *Modus contribuendi* indted behagede hannem. Da staar dette *concept* mig inted an. Tii haffde hand giiordt ded, som hand haffde burdt at gørre da haffde hand *ipsa hora*, dentiid hand fiick befaling pa at *proponere* Adelen ded, som bekendt Er, at haffue Strax hafft bud hiid til hans medbrødre, førend ded haffde bleffuen saat y werck, Och begerit aff dem, at dy uylle anholde huos mig, at samme *Modus* haffde mat bliffue forandritt[1]).

Lydighed; ved sin Skrivelse har han blot villet underrette sine Medbrødre i Raadet om, hvad der passerede paa Mødet i Odense, og give dem at forstaa, at Adelen vilde have tilbudt at kontribuere langt mere paa en anden Maade, hvorfor det havde været at ønske, at man ikke havde tilraadet Kongen at begjære hin Art af Kontribution. Raaderne have paa bedste Maade forebragt denne Erklæring for Kongen, og denne har tilladt dem at tilskrive Anders Bilde, at han var tilfreds med den og herefter vilde være ham en naadig Herre og Konge.

[1]) Kongens Indvending bevirkede, at der blev indskudt følgende foran Udtalelsen om Kongens Tilfredshed: „Endog huis K: M: med de hoeswerende Rigens Raad en gang for got anseer och decreterer, billigen burde att werre aff den respect, at det aff en eller tou frawerende Raad, Som maa schee om Alting Iche kunde werre informerit, Iche schulle disputeris och scrupuleris, och hans K: M: naadigst formener, att hand billigen haffde burdt, førend propositionen for Adelen schedde, wed Sine medbrødre aff raaditt vnderdanigst anholde hoes hans K: M:, Att den modus contribuendi kunde haffue bleffuit forandritt, och den Iche Siden censurerer och improberer.“ Saaledes forandret forelagdes der Kongen et nyt Udkast, hvorpaa han egenh. har skrevet: „Med dette *concept* Er Ieg uel tilfriidtz. Køben: den 12 *Octo: Anno* 1645. Christian.“ Ogsaa dette andet Udkast har han dog tænkt paa at ville have ændret, thi han har i Randen tilføjet: „Ded skulle haffue uerrit, før ded haffde bleffuen *proponerit* Adelen. Eller och dy haffde faatt smag pa *propositionen*, och icke siiden, dentyd faast huermand uyste *propositionen* wdenad.“ Dette har han

101. **12. Oktbr. 1645.**

Til Rentemestrene.

De skulle gjøre en Fortegnelse over al Kronens Indtægt med Undtagelse af Sundtolden og ligesaa over Udgiften før den sidste Krig. — *Geh. Ark.*

Rendtemeisterne Skal gørre En *designation* pa aldt *Cronens* Indtecht y Dannemarck och Norrie, Den komme och fra, huorfra den komme kan, Tollen y Sundit vndertagen, Och siiden gørre En *designation* pa vdgiifften, Som den war, førend dette Indfald Skedde.

Aff køben: Slodt den 12 *Octobris Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Rendtemeisterne tiil hande.

102. **13. Oktbr. 1645.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Opgivelse af et Spørgsmaal, der skal stilles til Holger Rosenkrands med Hensyn til Hammershuses Overgivelse. — *Geh. Ark.*

Holger Rossenkrandtz skal her y Riigens Radtz pahør adspørris, Huorfor hand indted haffuer besat hussit saa Sterck med folck, som behoff giiordis, Tii om hand Skøndt indted Epther hans begering indted fyck folck herfra, Daa Er folckit der pa landit y alle made sa gaadt, som dii war, som Iagede hannem deraff, Och om folcken der paa landit Indted haffuer kund Omgais med gewehrid, som dy burde, da haffuer derudi ingen skiild uden hand, Som saa lenge haffuer hafft landit y forlehning [1]) Och wiiste, huad Macht der la danmarck pa samme Pladtz.

---

imidlertid atter overstreget. Bagpaa den første Koncept har Kongen skrevet: „Ded Breff till Anders Bylde“ og omtrent det samme paa den anden. Jvfr. ovfr. Nr. 84 og en nærmere Fremstilling af den hele Sag i Hist. Tidsskr. 4. R. III, 596 ff.

[1]) Holger Rosenkrands havde haft Bornholm i Forlening siden 1625.

Huad hand Nu hertil suarer, dereptber uyl *interrogatoria* aff *commissarierne* anstyllis[1]). *Vale*. Køben: Slott den 13 *October Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen tiil hande.

103. **13. Oktbr. 1645.**

Til Christen Thomesen Sehested (?).

Forholdsregler for de Kommissærer, der skulle sendes til Bornholm for at anstille Undersøgelser angaaende Øens Overgivelse. — *Geh. Ark.*

I den *Commission*, som dy thuende herremend skall haffue, som skal henad Borringholm, skal haffuis y acht, At ded, som dy uyl uyde aff geiistlige Och wersselige, indted skeer *tumultuarie*, mens *a part*, at den Ene inted ued, huorom den anden adspørris. Der uyl ochsa werre En *secretarius* med, som kan *protocollere* aldting[2]).

Der uyl ochsa Endeligen settis *Interroga[to]ria* y *commissionen*, huorepther dy skall anstylle *inquisitionen*, som dy skall forrette. *Vale*. Køben: slott den 13 *Octo: Anno* 1645.

Christian.

---

[1]) Jvfr. ovfr. S. 72 f.

[2]) Som ovfr. S. 75 anført, var det Sivert Urne, Flemming Ulfeldt og Kjeld Krag, der sendtes som Kommissærer til Bornholm. I Følge Thurah, Beskriv. over Bornholm S. 233, vare de allerede 29. Septbr. komne til Bornholm og brøde 8. Novbr. op derfra; men Kongebrevet af 13. Oktbr. til de to førstnævnte befaler dem, da de ere udsete til at bruges som Kommissærer ved de Svenskes Overgivelse af Bornholm, at møde saa betids i Kjøbenhavn. at de derfra kunne naa over til Øen til 30. Oktbr., da Overgivelsen skal finde Sted (Sjæll. Tegn. XXVIII, 459), og 21. Oktbr. fik de Fuldmagten hertil (Sjæll. Reg XXI. 406). Passet for alle tre er af 12. Oktbr. (Sjæll. Reg. XXI, 411).

104. **13. Oktbr. 1645[1]).**

Til Frederik Günther.

Der skal gjøres Klavs v. Ahlefeldt forskjellige Spørgsmaal om Christian Pentz's Optræden i Glückstadt og om Generalmajor Bauers Opførsel i Jylland og Hertugdømmerne. — *Geh. Ark.*

Friderich gundter sol von dem *general Maior*[2]) vernemmen, was im von graff Pendtzen auffziige mit Eiinem vndt anderen in der glyckstadt bekandt ist, Insonderheit was dii vrsache gewessen, das der graff vndt H: key von Anefeldt vndt andere, so das kriigeswessendt anbefohlen, nit stallen können, *item* auss wass wrsach der graff Maior gundter[3]) ausserhalb der vestung gebrauchet vndt nit in der festung bleiiben lassen. *NB.* man wiil sagen, dass man dii Slyssel nit hatt dem graffuen trauen wollen, welches ohne wrsach nit mus geskeen sein. *Item* wass im von *Maior* Bauuiir[4]) *comportament* in Iudtlandt vndt in den fiirstenthum bekandt.

---

[1]) Datum efter Fred. Günthers Paategning. Han har foruden dette og Brevets Indhold noteret følgende paa det: „Item etwas mitt friderich von Bockwold zureden“, hvilken Bemærkning vistnok er foranlediget ved Brevet Nr. 107.

[2]) Klavs v. Ahlefeldt.

[3]) Martin Günther blev baade 1644 og 1645 lejlighedsvis anvendt udenfor Glückstadt (Neues Staatsbürg. Mag. I, 880. 882. 885. 893 f.).

[4]) Der menes Generalmajor Frederik Bauer (se forrige Bind S. 120). 19. Novbr. 1645 fik Ove Gjedde Befaling til hurtigst at tilstille Kongen, der da var i Haderslev, alle Papirerne vedkommende Trætten mellem Grev Christian Pentz og Generalmajor Fred. Bauer, hvilke vare overgivne ham, Hannibal Sehested og Ditlev Reventlov til Gjennemsyn (Sjæll. Teg. XXVIII, 474). 16. Febr. 1645 havde Henrik Oldeland skrevet, at Striden mellem Bauer og Pentz var standset af Kaj Ahlefeldt (Breve til Oversekretæren Otte Krag i Geh. Ark.).

105. **16. Oktbr. 1645.**

Til Korfits Ulfeldt.

Kongen har intet imod, at Grev Valdemar Christian træder i fransk Tjeneste. Kongen rejser den næste Dag til Kronborg. — *Langebeks Afskr. (efter Orig. hos Klerenfeldt 1770) i Kgl. Bibl., Ny kgl. Saml., 4., 980.*

Ieg haffuer aff dyn Skriiffuelse forstanden, dyn Mening at werre, at Greff woldemar Christian er bedre y den fransossiske end y keysserlige tiieniste, Huorpa Ieg dig indted forholder. Safremdt Greffuen selffuer *inclinerer* derfor, da hauer ded syne weiie [1]). Heer er indted at hente for hannem vden att sliide tyden omsunst hen.

Ieg drager y morgen, Om Gud wil, henad *Cronceborg. Vale.* Københaffuens Slott den 16 *Octob: Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Riigens Hoffmeister tiil hande.

106. **19. Oktbr. 1645.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Et Pas til den kejserlige Resident sendes. Om Ansættelsen af Folk ved et Bjergværk i Norge og om deres Lønning. — *Geh. Ark.*

Den Paass pa den keysserlige *Resident* fyndis herhuos [2]). Och Epthersom ieg fornemmer aff Berrighopmanden y Norrie [3]), at hand haffuer stor mod tyl Berriguerckit sammestedtz, Mens ded waar hannem indted mueligdt at tiiene for den besolding, som hand Nu haffuer, saoch Endeligen maa haffue En Offuer Berchmeiister, En

[1]) Udfaldet blev dog det, at Grev Valdemar Christian 1646 rejste til Ærkehertug Leopold for at tjene ved den kejserlige Hær. Jvfr. Brevene Nr. 109 og 114.

[2]) Passet for den kejserlige Resident Georg v. Plettenberg udstedtes 19. Oktbr. (Inländ. Concepten).

[3]) Johan Christian Lepine, se forrige Bind S. 549.

Berrichwerkis verwaldter och En Riigens skriiffuer tyl hiielp, huorfor du skaldt Om samme leiilighed tale med Offue gedde Och saa lade gørre En befahling tiil Stadtholderen om samme leiilighed Och derhuoss lade hannem forsta. att alle dii Persohner, med huad Naffn dii och Neffnis kan, bør att besoldis aff menige *partisipanter* och indted aff mig, aldenstund dii haffuer *profitten*. *Vale.* Frederigsborg den 19 *Octo: Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen tiill hande.

107. **20. Oktbr. 1645.**

Til Frederik Günther.

Han skal spørge Frederik v. Buchwald, hvad denne veed om Generalmajor Bauers Opførsel i Hertugdømmerne. — *Geh. Ark.*

Weiil friderich von Buchwaldt Itzo hii verhanden, dem Ohne zueiffuel des *Maior* Bauiirs auffziige in den fiirstenthumen bekandt [1]), weiil Er sich Eiine geraume zeiit in Slessuich sich auffgehaldten, vndt Er an dem gottorpsken hoffue dessuegen guthen Nachricht haben kennen(!), Als sollestu dich zu im verfugen vndt von im Erfahren, was im daruon bekandt ist, worzu du Im disses beiigefugtes zustellen sollest.

Rossenburg den 20 *Octo: Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Friiderich gundter zu handen.

108. **21. Oktbr. 1645.**

Til Korfits Ulfeldt.

Han skal kjøbe en Foræring til den kejserlige Resident. — *Geh. Ark.*

[1]) Jvfr. ovfr. S. 90.

Eptherdi Chanseleren haffuer verrit heer och taliit om forehring til keysserens *Resident*, huorpa Ieg suarede, At ded uar best, att du saast dii(!) om Nogiit sliigdt, paded du kunde gørre køb med den, som ded haffuer, Och hand kan faa tyden och steden at uyde, Huor och Naar hand kan faa syne penge. *Vale.* Aff Rossenborg den 21 *Oct: Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Riigens Hoffmeister tiil hande.

109. **26. Oktbr. 1645.**

Til **Korfits Ulfeldt.**

Efter hans Raad har Kongen spurgt Rigsraadet om, i hvilken fremmed Stats Tjeneste Grev Valdemar Christian helst skulde gaa, men ikke faaet noget tilfredsstillende Svar. — *Langebeks Afskr. (efter Orig. hos Klevenfeldt 1770) i Kgl. Bibl., Ny kgl. Saml.,* 4., *980.*

Epthersom dig bekendt er, huad ieg haffuer *communicerit* med dig om Greff woldemar Christians dondt[1]), Och huad dyn syste mening y dy made haffuer verrit, Nemblig at ieg kunde deroffuer fornemme Riigens Radtz betenckende, Huilckit ieg ochsa haffuer giiordt, Mens inted kund fornemme, at dy gør siig stor tancke derom, Aldenstund Chanseleren lod siig ymod mig y dag formercke, att dy uyste indted at rade mig y den Sag, Tii ded uar betenckligdt at rade at gaa endten til den ene eller anden party[2]), Greffuen waar kommen tyl den Alder, at hand kunde tage huylcken Party han wylle, Dog syndtis dem, att ded uar seckerst att ga tyl dy *Venetianer*. *Vale.*

Københ: Slott den 26 *Oct: Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Riigens Hoffmeister tiill hande.

---

[1]) Jvfr. Brevet Nr. 105.

[2]) Kejserens eller Frankrigs.

110. **27. Oktbr. 1645.**

Til Korfits Ulfeldt.

Han skal søge at formaa den franske Gesandts Badskjær til at tage Tjeneste hos Kongen. — *Afskr. i Kgl. Bibl., Kallske Saml., 4., 439.*

Epthersom ieg Erfahrer, dig at werre bekendt med den fransøssiske gesandters Badsker, da skaldtu werre der om, at du kandt *disponere* hannem derhen, at hand bliiffuer huoss mig y tyenisten, och derhuos Erfahre, huad hand begerer til besolding [1]). *Vale.* Rossenborg den 27 *Octob:* [2]) *Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Riigens Hoffmeister tiil hande.

---

[1]) Modtagerens Paaskrift „tocante el barbero Frances Mons: Le Sage" giver Oplysning om Navnet paa den franske Badskjær, Charles le Sage. Han fik 2. Novbr. 1645 Bestalling som kongelig Livkirurg med en aarlig Løn af 700 Rdl., og denne Stilling beholdt han efter Thronskiftet 1648, idet han 20. Marts 1649 fik en ny Bestalling. Han døde her i Landet (Rentekammerets Bestallingsprotokol I, 52 f. (i Geh. Ark.). Nielsen, Kjøbenhavns Diplom. V, 345. Resenius, Inscriptiones Haffnienses S. 198. O. Wormii Epistolæ S. 940). I et fransk udat. Brev til Rigshofmesteren (Joachim Gersdorf) klager han over, at skjønt Kongen (Frederik III), da han afskedigede ham, lovede ham hans tilgodehavende Løn, har han intet kunnet faa af den trods daglig Ansøgning derom. Han gjør gjældende, hvad der mindre vel stemmer med de Oplysninger, Texten giver, at Christian IV „m'a faict quitter en Hollande bon apointement, que i'auois la pour toute ma vie honnestement. pour venir ici le seruir" (J. Gersdorfs Breve i Geh. Ark., Fasc. 7, Nr. 82). Mon ikke „den fransøske Balberer Lahorse", som Hans Rostgaard omtaler under Aaret 1646 (Dsk. Mag. 3. R. I, 259), skulde være le Sage?

[2]) Saaledes Langebeks Afskr. (i Geh. Ark.), hvorimod den i Texten fulgte har: 27 No:

111. 28. Oktbr. 1645.

Til Rentemestrene.

Rothgieteren skal have noget af sit Tilgodehavende. — *Geh. Ark.*

Eptherdi at Rodtgetteren haffuer megit folck, som y denne tyd Erre wmystendis, Och hannem Staar megidt tyl for hans arbeiide, som hand giiordt haffuer, Da skall hannem gørris forstreckning med Nogle penge, Naar skee kan[1]).

Rossenborg den 28 *Octo: Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Rendtemeisterne til hande[2]).

112. 29. Oktbr. 1645.

Til Korfits Ulfeldt.

Om Forhandlinger med den franske Gesandt om et Forbund mellem Danmark og Frankrig. — *Langebeks Afskr. (efter Orig. hos Klevenfeldt 1770) i Geh. Ark.*

Ieg haffuer y Afftis forstanden aff dyn Skriffuelse ded, som den fransøssiske Gesandter haffuer *discurrerit* med dig om den *Alliansi* ymellom Danmarck och francke-rige[3]), Huorpa Ieg dig inted forholder, At, eptherdi Riigens Raad er befahlit Epthermiddag at tale med Gesandten om samme *Allianse*, da erfahrer man vngeferlig hans endelig Mening derom. Naar nu sliigdt offuerstanden er, da skal hand y Afften epther Maltiid allene, om Gud

---

[1]) Af en (ikke egenhændig) Ordre fra Kongen af 31. Oktbr. 1645 ses, at Rothgieteren Klavs Dam skulde have Proviant af Provianthuset for 100 Rdl. (Orig. i Geh. Ark.). 20. Decbr. 1645 fik han paa Regnskab 500 Rdl. (Rentemestr. Regnsk.).

[2]) Modtaget samme Dag.

[3]) Jvfr. ovfr. S. 81 f. 30. Oktbr. udstedte Kongen en Fuldmagt for Christen Thomesen Sehested og Jørgen Brahe til at slutte Traktaten med de la Thuillerie (Latina).

uyl, komme her ud tiil mig. Sa uydt som Ieg endnu om hans forslag haffuer forstanden, da er ded hel betenckeligdt att indga. *Vale.* Rossenborg den 29 *Octob: Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Riigens Hoffmeister till hande.

113. **29. Oktbr. 1645.**

Til Korfits Ulfeldt.

Om to Heste, som skulle foræres den franske Gesandt. — *Geh. Ark.*

Epthersom Ieg Nu uar pa Slottid y den mening, at der skulle haffue bleffuen Predyckit[1]) deroppe, dentyd ieg saa fornam, att der ingen latyn wylle wancke, da traad ieg Ind y stallen Och fandt der thuende heste, som Er hendt fra Anderskou tyll den fransoske gesandter[2]). Da Eptherdi ded uar myn mening, at dysamme skulle haffue uerrit Brune, sa fandt Ieg, att dy uar graa.

Saframdt nu samme haar behager hannem, da kan dii bliiffue heer, Ellers skall dy ydag gaa tilbage igen, at her kan komme thuende Brune hiid. *Vale.*

Rossenborg den 29 *Octo: Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Riigens Hoffmeister til hande.

114. **29. Oktbr. 1645.**

Til Korfits Ulfeldt.

Han skal forhandle med en Person om at bringe et Brev til Kejseren angaaende Grev Valdemar Christians Indtrædelse i hans Tjeneste; han skal ogsaa tænke paa at skaffe Penge til denne Rejse, da Kongen slet ingen har tilovers. — *Geh. Ark.*

---

[1]) 29. Oktbr. faldt 1645 paa en Onsdag.
[2]) Jvfr. ovfr. S. 56 og 86.

Epthersom dig bekendt Er, huad der Er *passerit*, greff woldemar Christian angaendis [1], och at ded nu er kommen sa langdt, at Ieg pa hans wegne haffuer skreffuen keysseren tyl, y den mening att man gerne Sa greffuen y hans tieniste, Da Eptherdi Samme breff indted kan framskyckis uden ued Ett uyst bud. som kan bringe suar derpa Igen, Och ieg haffuer forstanden aff greffuens Marskalck [2], dig at uyde En, som dertyl tienlig kunde uerre, Da uyl med samme person handlis, att hand sig med samme breffue til keysserens hoff forføiier, Och tenckis pa middell, huormed samme Reiisse kan settis y werck, Tii huos mig fyndis y al sandhed ingen Penge. Ieg haffuer Icke y al myn macht mehre End 6000 daler, huormed Ieg skall hiielppe y wyndther bade heer och y fyrstendommen. Nu for faa dage siiden motte Ieg vndsette Rendteriit med dy Penge, som køckenskriiffueren skulle haffue att købe maad for. *Vale*. Rossenborg den 29 *Octo: Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Riigens Hoffmeister tiill hande.

115. 30. Oktbr. 1645.

Til Rentemestrene.

De skulle give en ung Person, som har været i Kapellet og har Lyst til Malerkunsten, en Rejseklædning. — *Kgl. Bibl.*

Der fyndis En wng person, som haffuer lyst tyl Malen och haffuer uerrit y *Capellit* Och nu opuardter den franssøssiske gesandter, Som Er tiilsagdt En Reiisse klenning. Huilcken Rendttemeisterne hannem skall lade bekomme [3]. Rossenborg den 30 *Octo: Anno* 1645.

Christian.

Samme Persons Naffn findis vnder ded herhuosføiiede tegning.

[1] Jvfr. ovfr. S. 91 og 93.
[2] Adam Henrik Pentz.
[3] Klædekammerets Regnskab 1645—47 viser, at der 4. Novbr.

116. **2. Novbr. 1645.**

Til Korfits Ulfeldt.

Kongen har lovet at ville tilbagebetale ved første Lejlighed 3000 Rdl., hvis Grev Valdemar Christian kan faa denne Sum til Laans. — *Langebeks Afskr. (efter Orig. hos Klevenfeldt 1770) i Kgl. Bibl., Ny kgl. Saml., 4., 980.*

Epthersom Greff waldemar Christians Marskalck Pens haffuer werrit heer huos mig och holdt an om Penge tiil Greffuen, da fyck hand tiil Suar, at ded uar dig best bekendt, huad forrad aff Penge der war huos mig. Huorpa hand suarede, dig att uylle skaffe Raad, nar Ieg wylle uerre god for betalingen. Huortil ieg suarede, Att, saframdt der uar tre tussind daler tiil fangs, som Greffuen kunde bekomme, daa uylle Ieg sette myn hand derfor, att Ieg den Summa, sa snardt ske kan, uyl betale [1]. *Vale.* Frederichsborg den 2 *Nouemb: Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Riigens Hoffmeister til hande.

117. **Novbr. 1645.**

Til Rigsraadet.

Om en Udlænding, hvis Skib er taget fra ham, og som er kommen med en Skrivelse derom fra den engelske Dronning. — *Geh. Ark.*

Denne Breffuisser Er kommen aff franckerige och hafft En forskriifft tiil mig fra dronningen aff Enge-

---

1645 udleveredes en hel Del Sager til en Rejseklædning til Peder Lavrsen, „som haver lært hos Simon de Pas“.

[1] 4. Novbr. udgik Brev til Korfits Ulfeldt om, at han skulde handle med Christen Eriksen [Valkendorf] til Fliginde, der sagdes at have 4000 Rdl. staaende hos ham, om at laane Kongen mod Ulfeldts Kavtion de 3000 Rdl. af den nævnte Sum til Valdemar Christians Fornødenhed. Samme Dag fik Christen Eriksen Brev om at komme til Kjøbenhavn for at forhandle med Korfits Ulfeldt (Sjæll. Tegn. XXVIII, 472).

land[1]) angaendis Ett Skiib, som Er tagen fra hannem och hans *consortes*, Och faatt den beskeen heer, att, om hannem fattis Nogit Endten paa den Ene Eller paa den anden[2]), daa skal hand søge ded wed Retten. Och Eptherdi man kunde Indted bliiffue hannem kuydt wden skriiffuelse tyl Riigens Raad, daa haffuer hand faatt dette breff. *Valete*.

Anderskou Slott den *Nouem: Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Riigens Raad, som tylstede Erre, tiil hande.

118. **9. Novbr. 1645.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Da Rytteriet ikke har kunnet blive indskibet ved Kjøge, maa det foreløbig drage videre til Lands. Kongen rejser den følgende Dag til Middelfart. — *Geh. Ark.*

Dyn skriiffuelse *sub Dato* den 7 *Huius* Er mig y afften syldig tilhande kommen, Och deraff forstanden, huorledis Riitteriit y køge haffuer werrit forhindrit med derris Indskybning til køge[3]). Saa Er derudi indted at forandre, at dy Io faar att gaa til landtz, indtil dy kan komme pa dy steder, dy kan komme til wandtz.

Imorgen tylig, om gud wyl, begiffuer Ieg mig pa weiien henad Melfardt. Haffuer Ieg lenge byett, daa haffuer Ieg Nu Ramdt den beste weii, som kan fyndis ded

---

[1]) Karl I's Dronning Henriette Maria opholdt sig i disse Aar i Frankrig under Kongens Fangenskab.

[2]) Her mangler Ordet: Maade ell. lign.

[3]) Henrik Ahlefeldts Kompagni laa indkvarteret i Kjøge (Sjæll. Tegn. XXVIII, 464).

heele Aar. *Vale.* Ottensegard den 9 *Nouem: Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen till hande [1]).

119. **13. Novbr. 1645.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Efter en besværlig Rejse er Kongen kommen til Haderslev. Han kan ikke opfordre sin Søn Hertug Frederik til at fremskynde sine Folks Rejse til Stockholm for den franske Gesandts Skyld. — *Geh. Ark.*

Ieg Er, gud uerre loffuit, ygar kommen hiid och funden offuerskencken [2]) heer med dyn skriffuelse. Myn reiisse hiid haffuer uerrit langsom och Mødsom for fergestedernis skiild, fordi att [3]) motte haffue hest och wogen med offuer. Att myn søn H: frederich skulle aff mig derhen *disponeris,* att hand syne tyener skulle befahle derris Reiisse henad Stocholm at *maturere* for den fransøssiske gesandters befohdering skiild, Ded kan Indted skee, fordi ded indted kan bliiffue holdt hiiemmeligdt, Om ieg giiffuer anleiiding tyl, Att myn søn, Som Er *immediate* vnder keysseren, skulle befahle Siine att Søge Nogiit slygdt huos keysserens abenbare fynders gesandter, y sønderlighed y denne tiid, der den keysserlige *Resident* holder sig op y

---

[1]) Bagpaa er skrevet med forskjellige Hænder: „45 den 9 Novemb: Er fra Ottensegard afferdiget, att det Lehen fra Lehen maatte fremsendiss. Den 10 Dito Ankomb till Nyborigh Klochen thj for Midd: och Strax igien fortschichedt. Till Korsør Klochen 6 leuerit Baadzmenden dette fraa sig efftermiddag. Till Andtuorschou den 11 9ber om [morg]en Klo: 6. 3 Slett till Ringsted Closter. Ankom til Roschildegaard 11 9br: om Afftenen Klochen 9 Slagen och Strax bortschichett."

[2]) Henrik Blome.

[3]) Her mangler Ordet: jeg.

glyckstadt[1]). *Vale.* Haderssel By[2]) den 13 *Nouem: Anno* 1645.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen tiil hande.

120. 17. Novbr. 1645.

Til Christen Thomesen Sehested.

Hertug Frederik og hans frugtsommelige Gemalinde ere hos Kongen i Haderslev med deres Følge, som det er meget vanskeligt at forpleje. — *Geh. Ark.*

Dy breffue, du y dyn skriiffuelse Errindrede om, dy sendis nu ued Posten fram. Myn søn H: frederich Er

[1]) Allerede 13. Septbr. havde Hertug Frederik i Glückstadt udstedt et Kreditiv til Christian IV for sin Hofmarskalk Jasper v. Oertzen og Licentiat Johan Helm, hvem han paa Kongens Raad vilde sende til Sverig (Geh. Ark., Danske Kong. Hist. Nr. 117). Gesandterne skulde i Stockholm optage Forhandlingerne om Tilbagegivelsen af Stifterne Bremen og Verden til Hertugen, hvilket Spørgsmaal ved Brømsebrofredens Art. 38 var blevet henvist til Underhandlinger med selve den svenske Regering. Kreditivet gjaldt for Gesandternes Rejse gjennem Kongens Lande. Opholdet i Danmark blev heller ikke kortvarigt, Jasper v. Oertzen boede i Kjøbenhavn fra 24. Septbr. til 16. Novbr. (for Traktement til ham i Løbet af denne Tid fik Niels Nielsen 4. Juni 1646 Restbetaling; Rentemestr. Regnsk. 1646—47). De la Thuillerie raadede imidlertid Kongen til, at Gesandterne ikke skulde opsætte Rejsen til Stockholm, og garanterede dem Sikkerhed, naar de rejste sammen med ham derhen, selv om de endnu intet Lejdebrev havde erholdt. Som det fremgaar af Brevet i Texten, maa Kongen have haft Betænkeligheder herved, men han overvandt dog disse, idet han 18. Novbr. skrev til de la Thuillerie, at han havde formaaet Hertug Frederik til at sende Gesandterne afsted, og opfordrede den franske Gesandt til at sørge for deres Sikkerhed og til at virke for, at de opnaaede Tilbagegivelsen af Bremen og Verden (Latina). Om Gesandtskabet jvfr. for øvrigt Slange S. 1392 f.

[2]) I Haderslev havde Kongen ikke længere noget Slot, thi 1644 var Haderslevhus (Hansborg) blevet sprængt i Luften af de Svenske.

heer och haffuer syn gemahl med sig, som Er heel trynd Och kommen offuer heldten[1]. Derris folck Er heer med[2], som Erre besuerlig at vnderholde, fordi heer Er indted for penge at bekomme. Høe och haffuer Er heer slett indted at bekomme.

Om ded Nu uyl bliiffue bedre til flensborrig, ded giiffuer tyden. *Vale.* Aff Hadersleben den 17 *No: Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen tiil hande.

121. 17. Novbr. 1645.

Til Christen Thomesen Sehested.

Han skal forhøre sig hos de kjøbenhavnske Kjøbmænd om deres Mening med Hensyn til et Forslag fra hamborgsk Side om Posten mellem Kjøbenhavn og Hamborg. — *Geh. Ark.*

Herhuos haffuer dii(!) Et *memoriall*, som *Broderus Paulj*[3]) Chanseler Rewendtlou haffuer tilstillit, at Emphange, huoraff du Erfahrer hans mening Om den *ordinari* post, som gaar Imellom køben: och Hamborg[4]. Om huylcken leylighed du skaldt tale med Iohan Braam och dii andre købmend Och lade mig ued Posten wyde derris mening derom. *Vale.* Hadersleff Bye den 17 *Novem: Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tømmissøn tiil hande.

[1]) Hertug Frederiks ældste Barn, Christian (V), fødtes 15. April 1646.

[2]) En Fortegnelse over Hertugens og hans Gemalindes Hofstat paa denne Tid findes i en Skrivelse fra Hertugen til Kongen af 25. Oktbr. 1645 (Geh. Ark., Bremen Nr. 38).

[3]) Syndikus i Hamborg, se forrige Bd. S. 142. Han var paa denne Tid som Gesandt hos Kongen (Slange S. 1379 f.).

[4]) Om Postforbindelsen med Hamborg se Nyt hist. Tidsskr. V, 582 ff. og Stolpe, Dagspressen i Danmark I, 117 ff. Jvfr. Grundtvig, Meddelelser fra Rentekammerarch. 1872 S. 207.

122. 18. Novbr. 1645.

Til Christen Thomesen Sehested.

Der er givet Holmens Admiral Ordre til at hente de paa Bornholm Fængslede over til Kjøbenhavn. — *Geh. Ark.*

Dyn skriiffuelse haffuer Ieg aff kiield kraag.[1]) Emphangen, Och Endog ieg Endnu indted haffuer lest dii *Acta* fraa Borrigholm, Sa haffuer Ieg dog alligeuell ued denne Post befahliit, at *Admiralen* pa holmen [2]) skal strax sende En aff Iachterne uel besat henad Borringholm och hendte dy, som fangen Erre, offuer tiil køben:[3]). *Vale.*

Aff hadersleff by den 18 *Nouem: Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen tiil hande.

123. 18. Novbr. 1645.

Til Christen Thomesen Sehested.

Hannibal Sehested har meldt, at han har sendt Penge ned fra Norge, hvilke dog ikke ville forslaa, og har bebudet gode Meddelelser, naar han selv kommer. Hertug Frederik og hans Folk falde Kongen til Besvær; han veed ikke, hvor Hertuginden kan ligge i Barselseng. — *Geh. Ark.*

Ieg haffuer aff Stadtholderen y Norrie hans breff forstanden, at hand haffuer sendt En hab penge henad

---

[1]) Kjeld Krag, Sekretær i danske Kancelli siden 1637 (Grundtvig, Meddelelser fra Rentekammerarch. 1872 S. 164), var en af de tre Kommissærer, der vare sendte til Bornholm (se ovfr. S 89).

[2]) Christoffer Lindenov.

[3]) Ordren af 18. Novbr. til at sende et Skib til Bornholm efter de der Arresterede er rettet til Ove Gjedde og Niels Trolle (Sjæll. Tegn. XXVIII, 473 f.). 4. Decbr. førtes de, som beskyldtes for at have forsømt deres Pligt ved Bornholms Forsvar, fra Øen til Kjøbenhavn (Thurah, Beskriv. over Bornholm S. 233). Jvfr. Brevet af 13. Decbr. 1645.

køben:[1]), som indted uyl forsla megit tyl hoffolckit, tyl Byskoppen aff Brehmens Och myn Eiigen person. Dy, som du skriiffuer om, skal bekomme Nogit, dy fattige skal bekomme 1000 daler och Resten, Naar Ieg Erlanger ded, som kronen mig skiildig Er.

Offuenbenendte Stadtholder loffuer y hans skriiffuelsse Stor vnderretning at gørre y aldting, kronen til beste, Naar hand kommer, huilckit ochsa kan skee, Naar hand uil Rett ud och indted achte om Nogens Suurseend.

Myn husholding bliiffuer mig heell besuerlig, ty myn søn med hans gemahl och folck ligger mig pa halssen, hans gemahl haffuer kun 16 ugger dag, Och ded skall werre En wiis karl, som skal kunde Neffne En pladtz aff myt Egiit, dersom hun kan ligge y Barselseng[2]). Nu tiil Omslag skall ieg giiffue tre arss Rendte, som Er 194064 daler[3]). *Vale.*

Aff hadersleffby den 18 *Nouem: Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H:. Christian tommissen till hande.

124. 18. Novbr. 1645.

Til Rentemestrene.

Om Anvendelsen af nogle af de Penge, som ere komne fra Norge, men i al Hemmelighed. Spørgsmaal om, hvad Bornholm kan indbringe aarlig. — *Geh. Ark.*

---

[1]) Kongen tænker vistnok paa Hannibal Sehesteds Brev til ham af 25. Oktbr. (Samlinger t. d. norske Folks Sprog og Hist. V, 409 ff.). Jvfr. Brevene Nr. 124, 129 og 130.

[2]) Hun fødte sin Søn paa Flensborg Slot.

[3]) Denne Sum opføres ogsaa i Kongens Instrux af 6. Januar 1646 for Hans Bøjesen, der skulde forrette Omslaget i Kiel, som Betaling for de resterende Renter for de 3 Aar 1643, 1644 og 1645. Paa Omslaget udbetaltes paa denne Konto 193,344 Rdl. (Kieler Omslagsregnsk. 1646 i Geh. Ark.).

Rendtemeisterne skall giiffue Meiisterne y Børnehussit derris besolding Och dii fattige 1000 daler aff dy Penge, som Er kommen aff Norrie, dog sa att al byen indted faar att uyde, att dy, som Neffn Er, haffuer faatt penge.

Med Neste Post, som Nu gaar, skall mig forstendigis, huad ded land Borringholm kan bringe ind Om Aarid [1]).

Aff hadersleffbye den 18 *Nouem: Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Rendttemeisterne til hande [2]).

125. **20. Novbr. 1645.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Han skal se at skaffe den Mand, som var Bøddel under Krigen, Tjenesten som Rakker i Kjøbenhavn. Omkring Haderslev er alt ruineret, saa at der er stor Mangel paa Foder. — *Geh. Ark.*

Eptherdi denne tydtz tylstand bringer mig tiil allehande, som Ellers indted skedde, da kommer denne forskriifft for Bøddelen, som y denne forleden kriig haffuer uerrit brugdt herfor, Om huyss person du skaldt tale med Borgemeisterne y københaffuen. Att hand kan komme tiil ded heederlig *offitium* och bliiffue Racker [3]).

Ded Er at forundre, huorledis aldting heromkring Er *Ruinerit,* man kan huercken faa høe Eller haffuer Nogenstedtz, huorudoffuer hestene bliiffuer tyl Indted, som skall sleebe Illebranden tiil. *Vale.* Aff Hadersleff Bii den 20 *Nouem: Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian friis(!) til hande.

[1]) 1642 angaves Kronens Indtægter af Øen til 2583 Rdl. (Danske Saml. VI, 328. 340). Jvfr. Brevene af 8. og 16. Decbr. 1645.

[2]) Modtaget i Følge Paaskriften samme Dag, hvilket ikke kan være rigtigt, saafremt Brevet, hvad der maa antages, er modtaget i Kjøbenhavn. I saa Fald maa Paaskriftens Datum betegne Brevets Datum. Dette gjælder ogsaa om flere af de følgende Breve til Rentemestrene.

[3]) Jvfr. Brevene af 3. og 29. Decbr. 1645.

[illegible] tyl hoffolckit, tyl [illegible] person. Dy, [illegible] dy fattige skal [illegible] Naar Ieg Erlanger ded, [illegible]

[illegible] y hans skriiffuelsse [illegible] kronen til beste, Naar [illegible] kan skee. Naar hand [illegible] Norgens Suurseend.

[illegible] besuerlig. ty myn [illegible] ligger mig pa halssen, [illegible] dag. Och ded skall [illegible] Neffne En pladtz aff [illegible] y Barselseng[2]). Nu tiil [illegible] Renthe, som Er 194064 [illegible]

[illegible] Anno 1645.

Christian.

[illegible] H: Christian tommissen till [illegible]

124. **18. Novbr. 1645.**

Til Rentemestrene.

Om Anvendelsen af nogle af de Penge, som ere komne fra Norge, men i al Hemmelighed. Spørgsmaal om, hvad Bornholm kan indbringe aarlig. — *Geh. Ark.*

---

[1]) Kongen tænker vistnok paa Hannibal Sehesteds Brev til ham af 25. Oktbr. Samlinger t. d. norske Folks Sprog og Hist. V, 409 ff.). Jvfr. Brevene Nr. 124, 129 og 130.

[2]) Hun fødte sin Søn paa Flensborg Slot.

[3]) Denne Sum opføres ogsaa i Kongens Instrux af 6. Januar 1646 for Hans Bøjesen, der skulde forrette Omslaget i Kiel, som Betaling for de resterende Renter for de 3 Aar 1643, 1644 og 1645. Paa Omslaget udbetaltes paa denne Konto [illegible] Rdl. (Kieler Omslagsregnsk. 1646 i Geh. Ark.).

Rendtemeisterne skall giiffue Meiisterne y Børnehussit derris besolding Och dii fattige 1000 daler aff dy Penge, som Er kommen aff Norrie, dog sa att al byen indted faar att uyde, att dy, som Neffn Er, haffuer faatt penge.

Med Neste Post, som Nu gaar, skall mig forstendigis, huad ded land Borringholm kan bringe ind Om Aarid [1]).

Aff hadersleffbye den 18 *Nouem: Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Rendttemeisterne til hande [2]).

125. **20. Novbr. 1645.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Han skal se at skaffe den Mand, som var Bøddel under Krigen, Tjenesten som Rakker i Kjøbenhavn. Omkring Haderslev er alt ruineret, saa at der er stor Mangel paa Foder. — *Geh. Ark.*

Eptherdi denne tydtz tylstand bringer mig tiil allehande, som Ellers indted skedde, da kommer denne forskriifft for Bøddelen, som y denne forleden kriig haffuer uerrit brugdt herfor, Om huyss person du skaldt tale med Borgemeisterne y københaffuen. Att hand kan komme tiil ded heederlig *offitium* och bliiffue Racker [3]).

Ded Er at forundre, huorledis aldting heromkring Er *Ruinerit,* man kan huercken faa høe Eller haffuer Nogenstedtz, huorudoffuer hestene bliiffuer tyl Indted, som skall sleebe Illebranden tiil. *Vale.* Aff Hadersleff Bii den 20 *Nouem: Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian friis (!) til hande.

[1]) 1642 angaves Kronens Indtægter af Øen til 2583 Rdl. (Danske Saml. VI, 328. 340). Jvfr. Brevene af 8. og 16. Decbr. 1645.

[2]) Modtaget i Følge Paaskriften samme Dag, hvilket ikke kan være rigtigt, saafremt Brevet, hvad der maa antages, er modtaget i Kjøbenhavn. I saa Fald maa Paaskriftens Datum betegne Brevets Datum. Dette gjælder ogsaa om flere af de følgende Breve til Rentemestrene.

[3]) Jvfr. Brevene af 3. og 29. Decbr. 1645.

130. **3. Decbr. 1645.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Kongen vil bestræbe sig for at faa en hidtilværende Proviantmester i sin Tjeneste og flere andre, der ere brugelige i Krigen. De Postbudde, der ikke komme i rette Tid, skulle straffes. Skarpretteren, som anbefales til at blive Rakker i Kjøbenhavn, kommer nok. Kongen undrer sig over, at Skibet med Pengene fra Norge ikke endnu er ankommet. Ritmester Rathlov skal mærke, at Kongen er misfornøjet med hans Adfærd. Det forestaaende Omslag vil falde besværligt paa Grund af de mange Penge, Kongen skal udrede. — *Geh. Ark.*

Den Prouyandtmeister, du sende hiid med dyn skriiffuelse, uyl Ieg *accommodere*, sa uyt skee kan[1]), Eptherdi

---

[1]) 4. Decbr. udgik der aabent Brev, at da Jørgen Skrøder, som i sidste Fejde har betjent Proviantmesters Bestilling, nu ydermere har tilbudt Kongen og sit Fædreland sin Tjeneste, ansættes han som Mønster-Kommissær (Sjæll. Reg. XXI, 415). Det er muligt, at denne Mand, hvem Kongen saaledes interesserede sig for, og som allerede 15. Juli 1643 havde faaet tilstaaet 200 Rdl. til Ventepenge aarlig (Skaanske Tegn. VII, 38), var dygtig i sit Fag, men at han i hvert Fald ikke var nogen Hædersmand, turde være sikkert nok. Trods den Yndest, der vistes ham fra Regeringens Side, som endogsaa gik saa vidt, at han ophøjedes i Adelsstanden (med Navnet Löwenklau), maatte han dog 1652 forlade Landet paa Grund af sin slette Opførsel. Han gik til Sverig, hvor han tidligere skal have tjent i 20 Aar og hvor han nu ved Korfits Ulfeldts Understøttelse blev Oberst; men mod at være Angiver mod denne blev han igjen tagen til Naade af den danske Regering efter et Par Aars Forløb og blev (1658) Oberst og General-Proviant-Kommissær i Norge. Men ogsaa her stødte han an; han kom i Strid med Statholderen Niels Trolle, som afsatte ham (1659), og dette førte til en Proces mellem dem, hvis Udfald blev, at Löwenklau, der var optraadt med nærgaaende Beskyldninger mod Statholderen, blev dømt til som Løgner at have sit adelige Navn og Vaaben forbrudt. Han forlod nu de nordiske Lande, udgav 1663 i Amsterdam et Skrift mod Niels Trolle og levede endnu 1668 i Udlandet. Hans sidste Skjæbne er ubekjendt, som der i det hele er meget i hans Livshistorie, der trænger til nærmere Oplysning. Han siges at være en Tydsker af Fødsel, men derimod stride Udtrykkene i Bestallingen af 4. Decbr. 1645, med min-

man Endeligen faar at haffue dem ued handen, som forstaar kriigen Och uyl der tenckis pa andre fleere aff allehande slags, som wmystendis Erre, Nar ieg kan komme sa uydt, at ieg kan ret sette myt dondt y laue. Naar der giiffuis fliitig acht pa Postbudden, at dy faar straff derfor, nar dy indted kommer y rette tyde, och lenssmenden pa fergestederne holder fergemenden til att føre dem offuer, nar dii kommer, som nylligen befahlit Er, da kommer breffuen uel frem.

Den skarpretter kommer uel for En dag med En seddel til Borgemeisterne, huorudi hand *Recommanderis* dem tiil En høiier *scharsi*[1]).

At ded skiib med dy penge fra Norrie indted Er ankommen, ded giiffuer mig vnder. Ieg formendte, at drengen, som førdte mig Stadtholderen[s] breff, uar kommen pa samme skiib[2]).

Rietmeister Radtlous[3]) optøger skall haffuis y acht, saatt hand skal Erfahre, at Ieg ded indted uil saledis haffue.

Dette omslag uyl uerre mig et suurdt omslag. Ieg

---

dre han har været en Holstener. (Hofman, Danske Adelsmænd I. 180. Worm, Lex. over lærde Mænd I, 622. Leon. Christ. Ulfeldt's Jammers-Minde, 2. Udg., S. 10 f. Daae, Det gamle Christiania S. 122 f. Nye Dsk. Mag. II, 290. 292. Nsk. Rigsregistr. VIII, 434. Smith, Grevinde Ulfeldts Hist. I, LXXXVII f. Becker, Saml. t. Frederik III's Hist. I, 97. 214. 223. Nsk. Saml. II. 480.) Jvfr. om ham Kongens Brev af 12. Jan. 1646.

1) Jvfr. ovfr. S. 105.

2) Jvfr. ovfr. S. 103 f. og Brevet af 15. Decbr. 1645.

3) Jochum Rathlov. Under 15. Oktbr. 1645 havde han faaet Befaling til ufortøvet at komme til Kjøbenhavn, for at der kunde ske Afregning med ham. 8. Decbr. 1645 tilskreves der Frederik Reedtz, i hvis Len (Vordingborg) Rathlov mest havde været indkvarteret, om at anstille Undersøgelse hos Borgerskabet, da det hed sig, at han havde haft adskillig flere Kvarterer, end han burde; hans Ryttere klagede over, at han ikke havde givet dem Anritspenge eller Mønstermaaned (Sjæll. Tegn. XXVIII, 461. 465. 479). 15. Febr. 1646 fik han Tilladelse til at udføre fra Laaland nogle Heste, han havde efterladt der (Sjæll. Reg. XXI, 416).

faar att giiffue allene 100 tussind 4 och 90 tussind daler Rendtepenge Och holde myn Søn Erdtzbiiskoppen med aldt hans folck Och, nar gud uyl, att hans gemall kommer y Barsselseng, gørre Barsselid dertiil, foruden andiit, som ydermere uyl dertiil. *Vale.* Aff flensborre hus den 3 *Decem: Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen tiill hande.

131. **3. Decbr. 1645.**

Til **Christen Thomesen Sehested.**

Islandsfarerne, som føre deres Ladninger til Glückstadt, skulle ogsaa sælge dem der. — *Geh. Ark.*

Eptherdi mig Er megit angelegen pa glyckstadt och dessen Induaaners *conseruation*, Och dig bekendt Er, at den Isslandtske handel Er dydhen lagdt[1]), at waaren sammestedtz skulle *depone[r]is*, Nu Erfahrer man, At Eptherdi Ickun En del aff samme waare selgis y glyckstadt och Resten y Hamborg, da haffuer man beder køb y hamborrig pa dy slags uare End y glyckstadt. Huorfor du pa myne uegne skaldt lade dy Isslandtz fahrer uyde, at dy herepther skal *deponere* den ganske lading y glyckstadt och der selge alle dy waare, dii fører aff Issland, for Reede penge. Och om dii uyl giiffue for, at dem altiid inted Er tyendt med Reede penning, mens med adskiillige waare, Daa skal aff dem Erfahris, Huad slags waare dy begerer, Och mig derpa lade tilkomme En *designation*, Saa skall dy waare Nest gudtz hiielp uerre y glyckstadt tilstede, Naar behoff gørris. *Vale.* Aff flensborehus den 3 *Decem: Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen tiil hande.

[1]) Jvfr. forrige Bind S. 455.

132. **3. Decbr. 1645.**

Til Rentemestrene.

De skulle opgive en Rigsraads aarlige Indtægt af Kronen. — *Geh. Ark.*

Rendtemeisterne skal med første Post lade mig wiide, Huor megiit En Riigens Raad Arliigen haffuer aff *Cronen* ynd at komme.

Aff flenssborger huss den 3 *Decem: Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Rendtemeisterne til hande.

133. **5. Decbr. 1645.**

Til Christen Thomesen Sehested.

En Mand skal foreløbig beholde sin gamle Besolding, indtil det, naar Rigsraadet kommer sammen, kan bestemmes, hvad han og andre, hvem det er vigtigt at have i sin Tjeneste for en paakommende Krigs Skyld, skulle have i Løn. — *Geh. Ark.*

Denne Breffuysser Er loffuit at ma Nyde syn besolding, som hand hiidindtil hafft haffuer[1]), Indtiil Riigens Raad kommer Sammen, at der kan *determineris* nogit uyst bade for hannem och andre, som man bør att haffue y acht y friidtz tyd, saat man Indted tager feiil aff dem, Naar Riigerne nogiit wformodtligen ankommer, Som y syste feiide Icke uden stor Ewentyr war y Suang. *Vale.* Aff flensborre hus den 5 *Decembris Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen till hande.

[1]) Er maaske samme Person, om hvem der handles i Begyndelsen af Brevet Nr. 130.

134. 8. Decbr. 1645.

Til Christen Thomesen Sehested.

Hans Melding om Kongen af Polens Foretagender paa Øsel er modtagen. Breve om Herredage i Danmark og Norge sendes. Om Besættelsen af det ledige Landsdommer-Embede paa Bornholm. Klavs Kaas kan forløves, men uden at beholde sin Besolding. Der er tilbudt Kongen Gods som Erstatning for en resterende Lensafgift, hvorover Kongen udtrykker sit Misnøje, idet han beklager sig over at have tilsat Penge og Helbred og hævder, at han ikke er forpligtet til at forsyne Adelen med Len paa sin Bekostning. Omslaget og Troppernes Aftakning holde Kongen tilbage i Hertugdømmerne. — *Geh. Ark.*

Aff dyn skriiffuelse ued siiste Post framskyckit haffuer ieg forstanden, huad kon: y Pohlen haffuer hafft for pa Øssel, och huad hand dermed haffuer vdrettit [1]). Herredagen betreffende, da sendis Nu breffuen fram pa herredagen y danma[r]ck och herredagen y Norriie [2]).

Och Eptherdi der er ingen lausdommer pa Borrigholm, da haffuer Ieg bespurdt mig om En, som dertil kunde brugis, mens Ingen kund fynde wden En ued naffn Hans hansøn, som haffuer uerrit Borgemeister y Laholm, som mig indted bekendt Er, Huorfor du om samme persons *qualitet* skaldt dig Erkundige, Och om du befinder hannem dertil at uerre tyenlig, da skal hand sendis hiid, at hand gør syn Eed [3]).

---

[1]) Kongen af Polen havde ved en til Indbyggerne paa Øsel sendt Protest mod Øens Aftrædelse til Sverig hævdet sine Rettigheder til den, dels fordi den var en Del af Lifland, dels fordi den danske Konge imod en Sum Penge havde pantsat ham sine derværende Godser; han opfordrede derfor den danske Lensmand (Ebbe Ulfeldt) og Indbyggerne til at anerkjende den polske Krones Højhed. Dog førte dette Skridt ikke til noget (Pufendorf, De rebus Suecicis ab expeditione Gustavi Adolphi in Germaniam ad abdicationem usque Christinæ, 2. ed., S. 624).

[2]) 3. Decbr. indkaldtes den danske Herredag til 6. April i Kjøbenhavn (Sjæll. Tegn. XXVIII, 476), og 6. Decbr. indkaldtes den norske Herredag til 6. Juli 1646 (Norske Rigsregistr. VIII, 377 ff.).

[3]) Jvfr. Brevet af 16. Decbr. 1645. Kongen husker Navnet fejl,

Hoffmeisteren haffuer skreffuen for klaus kaas, som tyener tiil skiibs [1]), att hand motte forløffuis En tydlang och dog beholde siin besolding. huorpa Er denne myn *Resolution*, at forloff kan hand faa, mens ingen penge, ty ded kommer mig tungdt nock an at besolde dem, som tilstede bliiffuer.

Hoffmeisteren haffuer ochsa *presenterit* mig nogiit godtz y Anderskou lehn for dy penge, som samme kassis fader Er mig skyldig pa ded lehn, hand haffuer hafft y Norrie [2]), Huilcket godtz hoffm[e]isteren och Rendtemeisterne beder End mig an, som begerer indted godtz, om ded skøndt war fuldt med haarer och anden dyur. Wyl gud y himmelen vnde mig hylbredden, da uyl Ieg med hans Nadis hiielp Och Riigens Radtz bystand Sette Riigerne y En Sycker och *Reputerlig* tylstand Och uden Nogens hyelp komme tylrette med myt Eiigit dondt Sauell som med aldt ded, som kronen med Rette kan tilfalde bade tiil Landtz och wandtz. Naar Riigens Rad Er *contenterit* Epther handfestningens Indhold, da faar dy andre uel lade siig siige.

Der staar uel om Adelen, at dii skal *promoueris*, Mens yndted sa, at dy skal haffue kronens lehn saledis,

---

thi 18. Decbr. udgik der Kongebrev om, at Hans Pedersen, forrige Borgmester i Laholm, var bleven Landsdommer paa Bornholm (Skaanske Reg. V, 438).

1) Som Kaptajn (Bruun, Slaget p. Kolberger Heide S. 34). Klavs Frandsen Kaas, f. 1618 † 1657 (Personalhist. Tidsskr. V, 273).

2) Frands Kaas til Indyr (i Nordlands Amt) var 1618 bleven forlenet med de nordlandske Len mod en aarlig Afgift af 3050 Rdl., hvilke Len han beholdt til sin Død 1638. For at dække hans Restancer til Kronen overdrog hans Enke Anne Hundermark 1641 hans Gaard Indyr og øvrige Gods i Nordlandene til Kronen, men det synes ikke at have strakt til (Norske Rigsregistr. IV, 690. VII, 505. VIII, 97 ff. 111. 125). Med denne sin Hustru havde han faaet Anpart i Hovedgaarden Gjerdrup ved Skjelskør (jvfr. Seehusen, Optegnelser om Lyngbygaard og Gjerdrup Hovedgaarde og Godser S. 12). Det er aabenbart denne Ejendom, Kongen taler om. Jvfr. Brevet Nr. 136.

at dy skal haffue pengen och Ieg Pungen med lyden tack och mynder tyeniste. Naar behoff gørris.

Ieg haffuer Nu saat myt godtz. Penge. Sølff och guld med helbreden tiil Och saat den krone. Ieg Er krønit med. y pandt for Penge[1]). paded Ieg kan Redde myt Erliige Naffn. Gud ma uyde. huad ieg for aldt ded faar ygen. *Vale.* Aff flensbore huss den 8 *Decem: Anno* 1645.

Christian.

Ieg haffde uel mendt. at Ieg haffde kundt komme y Riigit Igen for helligdagen. Mens Ieg mercker wel. at ded skeer Inted for ded besuerlige Omslag. som Er for dørren. Och sa den heel Mødsommelige afftackning med Riiter och knechte. som ingen kan komme til Rette med, Naar ieg vender Riiggen.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen tiil hande.

135. **8. Decbr. 1645.**

Til Rentemestrene.

Hvis nogen Proviant til Kongen ikke er sendt afsted, skal den holdes tilbage. Om Overslaget over Indtægterne fra Bornholm, om Møntningen af Toskillinger og Marker og om Indkjøb af Bly. — *Geh. Ark.*

Eders skriiffuelse Er mig tilhande kommen, Och deraff *Contenta* forstanden, huorpa Ieg Eder indted forholder, At saframdt ded prouyandt, som hiid att komme befahliit Er[2]), indted Er fordtskiickit, da skal ded Nu bliiffue tilbage.

Den Offuerslag pa Borringholms Indkomst[3]) skal

[1]) Christian IV's Krone, forarbejdet til hans Kroning af Diderik Fiuren i Odense, maa dog snart være bleven indløst igjen, thi den brugtes ved Frederik III's Kroning 1648 (Brock, Rosenborg. 1884, S. 42 f.). Jvfr. Dsk. Mag. 3. R. IV, 228.

[2]) Se Brevet Nr. 126.

[3]) Se Brevet Nr. 124.

indted settis Epther Rendterii taxsten, mens Epthersom wahren kan selgiis til købmend.

Huor mange 2 skiillingstycker der Er Myndtit, ded haffuer Ieg forstanden [1]. aff huylcke slags ingen fleere skal myndtis. Huad der kan uden skade myndtis aff dobbeldt, Enliige och halffue Mar[k]stycker, dii skal myndttis [2].

Ded Bly att købe [1]) kan Indtil wiider anordning Indstyllis.

Aff flensborger huss den 8 *Decem: Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Rendtemeisterne tiil hande.

136. **13. Decbr. 1645.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Ebbe Ulfeldt kan ikke faa noget Len, før Rigets Indtægter og Udgifter ere ordnede, men han bør have sit Tilgodehavende før andre af Adelen. Det Gods, som er tilfaldet Kongen for resterende Lensafgifter, vil han ikke beholde, men Hofmesteren og Rentemestrene kunne faa det til Hjælp, da de skulle erstatte ham hans Tab. Fangerne fra Bornholm skulle foreløbig forvares af Slotsfogden paa Kjøbenhavns Slot. Major Zernichow skal der gjøres Afregning med, at han kan blive aftakket. — *Geh. Ark.*

Dyn skriiffuelse haffuer Ieg aff Ebbe wlfeldt Emphangen Och deraff *Contenta* forstanden, Huorpa ieg dig Inted forholder, At ded er dig nocksom bekendt, at der Er ingen myddel tyl at forsørge hannem med lehn, førend Riigens Indtecht och udgiifft *Examineris* och *distribueris*, som ded siig bør.

Dii *companier*, som hand haffuer Rettit, dy bør hannem byllig aff Riigit och indted aff mig at betalis. Och Bør samme wlfeldt uerre betalit for alle dy andre aff Adel, som haffuer nogit aff kronen at foddere, ty hand

---

[1]) Se Brevet Nr 129.

[2]) Om Møntningen af Mark- og Skillingsstykker under Krigen 1644—45 se Scharling, Pengenes synkende Værdi S. 41.

haffuer wogit lyffuit och *creditten* for Riigit, som ingen haffuer giiordt [1]).

Ded godtz, som den kaas haffuer Eptherladt, ded Er wendtzel Rodtkyrch befahliit at annamme. Mens Ieg achter indted ded at beholde til mig selffuer, mens tiil Hoffmeisteren och Rendtemeisterne at beholde tiil hiielp at betale mig myn skade, som dy haffuer forarsagit mig dermed, at dy udi tyde Icke haffuer uarit mig ad, at samme kaas bleff Eptherstaendis med afgifften aff lehnit.

Dy fanger fra Borringholm kan bliiffue Indtil Herredagen pa købeu: y Slodtzfogdens foruaring [2]).

Denne wlfeldt haffuer ladit mig forsta, at *Maior* Christian dytterich Sarnykoffuer Er y køben:, Huorfor der skal folck forordnis, som kan See hans dond ygennom och gørre affregning med hannem. Paded Ieg kan bliiffue aff med hannem [3]). *Vale.* Aff flensborg hus den 13 *Decem: Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen til hande.

---

1) Ikke Kongens Svigersen Ebbe Christoffersen Ulfeldt, men Korfits's Brøder Ebbe Jakobsen Ulfeldt til Urup, f. 1610 † 1654, der siden 1642 tjente som Oberstlieutenant ved det jydske Regiment. Efter Krigens Udbrud havde han hverved 1000 Mand, med hvilken Styrke han deltog i Felttoget i Skaane (F. Rosenbergs Ligpræd. over ham, 1656, Bl. Hiij). 28. Juli 1645 fik han Bestalling som Oberst (Sjæll. Reg. XXI, 377 f.). 31. Maj 1646 forlenedes han med Skivehus (Jydske Reg. X, 401).

2) Jvfr. ovfr. S. 103.

3) Christian Diderik Friherre v. Zernichow (Czernichow) havde deltaget 1644—45 i Krigen som Oberstlieutenant ved Feltartilleriet i Skaane. I Følge Slange S. 1465 havde han gjort Tjeneste ved Ebbe Christoffersen Ulfeldts Regiment, men naar dette i Personalhist. Tidsskr. III, 198 rettes til Ebbe Jakobsen Ulfeldts Regiment, er denne Rettelse næppe tilstrækkelig begrundet. Der siges nemlig, at Ebbe Christoffersen Ulfeldt ikke vides at have deltaget i den skaanske Krig, saaledes som Tilfældet var med den anden Ebbe Ul-

137. 15. Decbr. 1645.

Til Christen Thomesen Sehested.

Om den nederlandske Resident i Helsingør, Karl v. Cracau. Til de Forretninger, hvortil Henrik Bjelke er foreslaaet anvendt, bruges Mylius. Det vilde være nyttigt at give Penge ud i Haag for at spørge Nyheder. Pengene fra Norge ville ikke forslaa til Holmens Folk, Hofbetjentene og Kongens Taffel. — *Geh. Ark.*

Huad du ued siiste Post haffuer ladit mig forsta Om den Hollandtzske *Resident* y helsingør hans *discurs*, ded haffuer Ieg forstanden. Huad siiden y samme sag aff *Tancke* Er indkommen, ded haffuer du vden thuiffuer(!) aff Chanseler Reuendtlou forstanden

Tiil ded, som du formendte, at Offuerste Bylcke in den haag kunde *Amploeris*, dertil bliiffuer *Mylius*, som dig bekendt Er, brugdt, Eptherdi hand Nu Er y myn tyeniste[1]). Dy penge, som skulle in den haag anuendis

feldt, og der henvises til Personalierne i Ligprædikenerne over begge; men det er sikkert nok, at Ebbe Christoffersen Ulfeldt som Generalmajor havde Befalingen over Tropperne i Skaane (se forrige Bind S. 519), og det er let forklarligt, at Joh. Winslows svenske Ligprædiken over ham med Tavshed forbigaar hans Virksomhed som dansk Kriger. 17. Januar 1646 fik Christoffer Urne og Jørgen Sefeldt Brev om at gjøre Afregning med Zernichow (Sjæll. Tegn. XXIX, 3). 15. Juni 1646 ansattes Zernichow som Felttøjmester over Tøjhuset og Artilleriet i Kjøbenhavn, fra 24. Maj at regne. Tøjhusets Brand i Febr. 1647 vakte Kongens Misstemning mod ham, men han blev frikjendt af Krigsretten og igjen indsat i sin forrige Bestilling. Under Frederik III fjernedes han imidlertid snart derfra, og 1650 træffes han i Sverig, hvor han, som det synes uden Held, søgte om Ansættelse. Hans Dødsaar kjendes ikke. Under sit Ophold i Danmark havde han ægtet en dansk Adelsdame, Ellen Budde. Se om ham de i Personalhist. Tidsskr. III, 198 ff. samlede Efterretninger.

[1]) Herman Mylius, Sekretær hos Grev Anton Gynther af Oldenborg, var netop da som Grevens Gesandt hos Kongen i Flensborg (Erklæring til ham af 10. Decbr. i Inländ. Concepten) og maa altsaa ved denne Lejlighed være traadt i hans Tjeneste.

tyl at Erfahre *Necessaria*. dy uar uel anuendt. om dii uaar forhanden. Dy Norske penge uyl liidit forsla tiil holmens folck och myt dagelige folck. *item* tiil myn taffel at vnderholde, Indtil der bliiffuer Raad tiil penge. *Vale*. Aff flensborre den 15 *Decembris Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen tiil hande.

138. **15. Decbr. 1645.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Kongen forsvarer sig, fordi han ikke har betalt Hospitalet i Christiansstad dets Rente. Han spørger, hvortil Laanet er anvendt. — *Geh. Ark.*

Dyn skriffuelse. ued kammerskriffueren [1]) framskiickit. Er mig tilhande kommen. Och deraff forstanden, huad Maldty Iul [2]) om den Rendte, ieg skulle uerre Hosspitalit y Christianstadt skyldig. tylskreffuit haffuer. Saoch dyne gudelige tancker om samme Rendtis Erleggelse. Huorpa Ieg dig inted forholder. At ded Er dig Nocksom bekendt. huad arsagen Er, at ieg y dii och andre mader inted kan skycke mig som en Christen. Mens Naar Riigens Raad kommer sammen, och dy tencker pa alting, Saat ded kan ga Christelig Reputerlig tyl med mig. Da skal ded inted fattis pa mig, at bade Hosspitalerne och andre skal Erlange ded aff mig, som dy bør at haffue. Samme Maldty Iull bør at lade mig uyde, huortil samme penge Er anuendt, paded ieg kan uyde, Endten Ieg haffuer drucken Eller Leegdt dem bordt, Eller dy er anuendt tyl festningens fornødenhed, som Indted mig. mens Riigit wed kommer at betale. Er dy brugdt tyl kyrckens bygning,

[1]) Johan Thomesen.

[2]) Lensmand over Christiansstads Len.

da ued man uell, huor dii andre penge til samme kyrckis bygning Er kommen fra. *Valc.*

Aff flensborre huss den 15 *Decem: Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen tiil hande.

139. **15. Decbr. 1645.**

Til Rentemestrene.

De skulle være Kongens Destillatør behjælpelige med at faa fra Apotheket, hvad han skal bruge til Forfærdigelsen af nogle Elixirer. — *Geh. Ark.*

Epthersom Hand, som Er *in Laboratorio* y haffuen [1], Er befahliit at forferdige nogen *Elixiria*, da skal y werre hannem behiielppelig, at hand aff *Apoteckit* kan faa ded dertil, som hand dertil behøffuer, Naar hand Eder derom besøger.

Flenssborre Huss den 15 *Decem: Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Rendtemeisterne tyl hande [2].

[1]) Formodentlig Niels Jensen Holst, der efter Peter Diderik Payncks Død overtog Ledelsen af Laboratoriet ved Rosenborg 1645, og som tidligere havde været Kudsk hos sin Forgænger. Han beholdt sin Stilling under hele Frederik III's Regering og samlede sig efterhaanden ret betydelige Midler, som han bl. a. anvendte til Indkjøb af Ejendomme i Kjøbenhavn (Brock, Efterr. om Rosenborg I, 55 f. 80 f. Grundtvig, Meddelelser fra Rentekammerarch. 1872 S. 193). At Sperling har Ret i sin Angivelse af, at Payncks Efterfølger oprindelig havde været hans Kudsk (Otto Sperlings Selvbiografi S. 137), bestyrkes af en Klage fra Apothekeren Samuel Meier af 21. Juli 1645 over, at han er bleven forulempet „von dem Kerl Nielss N., Peter Paynck gewesener kutsch u. jung (der nun itzo in Ihr Maytt. Laboratorio ein zeitlich ist gewessen u. noch)“ (Breve til Oversekretæren Otte Krag, Geh. Ark).

[2]) Modtaget 20. Decbr.

140. **16. Decbr. 1645.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Kongen er nu snart færdig med sine Forretninger i Hertugdømmerne. Han udtaler sig om Fordelingen af Fordele og Byrder i Staten med et skarpt Sidehug til Lensmanden paa Bornholm, Holger Rosenkrands. Han har ansat en Landsdommer paa Bornholm. — *Geh. Ark.*

Wy Erre Nu, gud uerre loffuit, heer kommen sa uytt, at afftackningen [1]) Smuck fordt. Saat ieg habis med gudtz hiielp. Naar Helligdagen, Omslagiit och kriigsretten [2]) med Landagen [3]) Er passerit, at ieg da faar nogen Raast, indtil Ieg Naar danmarck [4]). Att *prȩmia et pȩnȩ* Er *fundamentum Politiȩ*, derudi Er ieg Ens med dig, Naar ded ma Naa tiil herren med, Saat hand icke gør syn wmag omsunst Och myste ded, hand haffuer v[n]dsaat Riigit med, och andre skal betalis. Isønderlighed Naar *prȩmia* pa den maner bliiffuer vddeldt, som skeed Er med *Munsiør* Skramhans [5]), som Slaap Borringholm. Hand hafde 8000 daler och Ieg 2000 daler aff Landiit [4]). Om Nu myn wmag och hans *Benemerita* Erre *Conformes*, derom ladder Ieg alle Erlige folck dømme om. *Et sufficit unicum hoc* pa denne gang.

Den mand, Ieg skreff siist om, som skulle brugis pa Borringholm tiil landtzdommer [6]), den haffuer wor herre førdt hiid, saat Ieg haffuer hafft hannem huoss mig Och befunden, sa uyt man kan vduordtis see pa En kaall, at hand pa ded sted nocksom kan staa ded *offitium* for, huor-

---

[1]) Her mangler Ordet: gaar.

[2]) Krigsretten, som aabnedes 15. Jan. 1646 i Flensborg, skulde undersøge og paakjende flere højere Officerers Forhold under Krigen, saaledes Frederik Bauers, Christian Pentz's, Kaj v. Ahlefeldts, Henrik v. Buchwalds og Christian Rantzaus (Slange S. 1387).

[3]) Landdagen aabnedes 30. Jan. 1646 i Flensborg (Slange S. 1388).

[4]) Jvfr. ovfr. S. 114.

[5]) Holger Rosenkrands, jvfr. ovfr. S. 72.

[6]) Jvfr. ovfr. S. 112.

for hand Oss haffuer giiordt siin Eed och bekommen siin bestylling. *Vale.*

Flensborg Slott den 16 *Decem: Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian Tommissen tiil hande.

141. **22. Decbr. 1645.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Han skal opgive, hvem der kan bruges som Anklager mod Holger Rosenkrands for Herredagen. -- *Geh Ark.*

Eptherdi Herredagen y Danmarck Numehr er *Intimerit*, til huilcken den sag med den Rossenkrandtz. som Slaap Borringholm, wiil vdføris, sauydt hans person angar, Och ieg Imod samme Rossenkrandtz Inted kan Bruge Otte kraag for suogerskabiit skiild [1]. Da Eptherdi mig Indted Er bekendt, huem med samme Rossenkrandtz Endten med Slecht eller biird Eller Suogerskab foruandt Er. Da skaldt du om samme leiilighed lade mig uyde, Huem Ieg y dy made bruge kan. Paded steffningen kan bliiffue forkyndigit, Som ded siig Bør, Och den, som aff mig dertil forordnit blifuer, kan fatte myn mening y samme sag. *Vale.* Flensborre Huss den 22 *Decem: Anno* 1645.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen til hande.

---

[1]) Jvfr. ovfr. S. 72. Valget faldt, som der bemærket, paa Oluf Brockenhuus, efter at Kongen, som et udat. Brev fra omtr. 18. April 1646 viser, først havde paatænkt, at Flemming Ulfeldt skulde forfølge Sagen til Doms.

142. **29. Decbr. 1645.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Sorø Akademi kan til første Omslag faa nogle tilgodehavende Penge. Grunden til, at Kongen ikke har kunnet opfylde alle sine Pengeforpligtelser, er den, at han i 14 Aar ikke har kunnet faa hvad Rigsraadet har lovet ham. Borgmestrene i Kjøbenhavn maa gjerne ansætte den Rakker, de ønske. Kongen behøver ikke en Sekretær, da der er fler end nok i Kancelliet. — *Geh. Ark.*

Dyn siiste skriiffuelse ued Posten framskyckit Er mig tilhande kommen, och deraff Meningen forstanden. Huorpa ieg dig inted forholder. At dii penge, som den Seestedtz Børn er bleffuer(?) Soers *Acchedemj* Skyldig, dy kan igen bekommis til førstkommende omslag huos hans Boiissøn. At samme *Acchedemia* och andre Indted kan Erlange huos mig ded, som dii *Iusto titulo* haffuer at foddere. Dertil sender ieg dig herhuos En aff dy fast riigeste arsager, Nemblich At ieg y 14 aar indted haffuer kundt faa ded, som Ieg hafuer Riigens Radtz hand och segel paa.

Rackeren, som Borgemeisterne y køben: behager bedre End myn Meiister [1], den skal dii for mig uel beholde, Naar derris indted rører ued myn hors(?) *Apotecke* y Myne husse och boder saoch Paa Christianshaffuen.

Den Sekreterer, du Skriiffuer Om, den haffuer Ieg indted fornøden, ty der Er y samme Chanselii sa mange, at man uel kunde myste En eller thu aff dem. *Vale.* Aff flensborg den 29 *Decem:* *Anno* 1645.

Christian.

143. **Omtr. 1645 [2]).**

Optegnelse om nogle Præster som skulle prædike paa Prøve. — *Geh. Ark.*

---

[1]) Jvfr. ovfr. S. 105 og 109.

[2]) Som det fremgaar af de i Noterne givne Oplysninger om de i Fortegnelsen nævnte Personer (især om Nr. 11 og 13), kan den ikke være skreven før i de sidste Dage af Aaret 1644,

Prester. som skall lade siig høre Igen:

1 Presten y Bramdorp [1]. 2. Bysspen y fyn hans brodersøn [2].

men derimod nok senere. Gram har paa den skrevet følgende Forklaring om det Sted, hvor han fandt den: „Laae udi det i rødt Fløyel indbundne Exemplar af Gundæi Rosenkrantzii Corona amoris et obedientiæ in fol., som er trykt anno 1645". Heraf tør man maaske formode, at Optegnelsen er fra samme Aar, idet Kongen har stukket den ind i en Bog, han da havde liggende for sig. Kongens Hensigt har utvivlsomt været den at ville gjøre sig bekjendt med disse Præsters Talegaver for at udsøge den, der tiltalte ham mest, og det ligger nær, hvis Optegnelsen nu virkelig er fra 1645, at sætte den i Forbindelse med den Forandring i Hofprædikant-Embedet, som da foregik. Dr. Jakob Madsen blev i Juni 1645 Biskop i Aarhus (Danske Mag. I. 220, jvfr. Zwergius, Det Siellandske Clerisie S. 580) og fik til Efterfølger Præsten ved Frue Kirke i Kjøbenhavn Mag. Ole Vind. Aarhus Bispestol havde imidlertid staaet ledig siden Oktbr. 1643, og det er tænkeligt, at Jakob Madsen i længere Tid har været udset til den, før han fik den, men at Valget af hans Eftermand har voldet Udsættelsen. Om M. Niels Aagaard, Rektor paa Herlufsholm, vides, at han i Begyndelsen af Januar 1645 var i Kjøbenhavn (Wad, Rektorerne paa Herlufsholm S. 125). Skulde denne hans Rejse maaske — hvis det ellers er ham, der nævnes som Nr. 14 — være en Følge af Kongens Ønske om at høre ham? Maaske Listen ogsaa kan staa i Forbindelse med Hofprædikantens Sygdom, da Kongen 7. Decbr. 1644 befaler, at andre Præster i Sjællands Stift under den skulle prædike for ham (forrige Bind S. 538; jvfr. ovfr. S. 1). Endnu i Slutningen af April 1645 var Jakob Madsen syg; da søgte han at faa udvirket, at Kongen vilde høre M. Klavs Jensen af Laaland prædike (Breve til Oversekretæren Otte Krag, 28. April 1645. Geh. Ark.). M. Klavs Jensen Varbjerg var Sognepræst i Radsted og forblev der lige til sin Død 1671 (Rhode, Saml. t. Laalands og Falsters Hist., udg. af Friis, I, 151).

[1]) Bramdrup Sogn ved Kolding er Annex til Harte Sogn og var det ogsaa i det 17de Aarhundrede (Danske Saml. 2. R. IV. 83). Præst i disse to Sogne var Niels Simonsen 1633—46 (Wiberg, Alm. dansk Præstehist. I. 542), men det synes underligt at betegne ham som Præst i Bramdrup. Maaske kunde man formode, at der mentes Branderup (mellem Ribe og Løgumkloster). Her var Mikkel Pedersen Wolfdal eller Ulvdal Sognepræst 1629—67 (Wiberg, I. 205).

[2]) Biskop Hans Mikkelsens Brodersøn var i Følge Bloch, Den

3. [illegible] Hansen af [illegible]
4. [illegible] Hansen af [illegible]
5. [illegible]
6. [illegible] Hansen [illegible]
7. [illegible] Madsen af [illegible]

[illegible] Wiberg [illegible] Nyt kirkehist. Saml. [illegible]

[illegible] Sognepræst [illegible]

[illegible] Wiberg III. [illegible] Nyt kirkehist. Saml. [illegible]

[illegible] Sognepræst [illegible] Christen Pedersen. [illegible]

[illegible] Hansen [illegible] Sognepræst [illegible] Wiberg II. [illegible]

[illegible] Sognepræst [illegible] Rasmus Madsen [illegible] Nyt kirkehist. Saml. III. [illegible]

[illegible] Niels Frandsen, Sognepræst [illegible] Wiberg III. [illegible]

[illegible] Oluf Madsen [illegible] Sognepræst [illegible] Wiberg III. [illegible] Nyt kirkehist. Saml. [illegible]

9. Søren. Prest till tøllisse och agerup [1]).
10. Anders suendtsøn y Soderup y Melløsse herrid [2]).
11. Hans hansøn y Ondet och hellinge v lyndby [3]).
12. Christen Persøn y gundersloff [4]).
13. Peder Munck. prest uden byen y køben: [5]).
14. Skolemeiisteren pa herloffsholm [6]).

144. 3. Januar 1646.

Til Joachim Waldburger.

Han skal forhandle med Gartneren ved Rosenborg Have om at overtage Haven paa de Vilkaar, hvorpaa Haven ved Gottorp forvaltes. Hvis Gartneren ikke vil gaa ind derpaa, skal hans Bolig opsiges ham til Paaske. — *Geh. Ark.*

Dem gerdtener [7]) aussen im gardtten sollestu in beiiwessendt dess Newen *gubernörs* [8]) im gardten vermelden,

[1]) Søren Andersen, Sognepræst i Tølløse og Aagerup 1632—53 (Wiberg III, 399).

[2]) Anders Svendsen Hvass (Fembo), Rektor i Holbæk 1625–30, 1630 Kapellan og 1631 Sognepræst i Soderup (Merløse Herred), † 1652 (Wiberg III, 155. Hundrup, anf. Skr. S. 13).

[3]) Der maa menes Hans Hansen Fjeraas, Sognepræst i Hyllinge og Lyngby fra 1644 (ordineret 27. Decbr.) til sin Død 1661 (Wiberg I, 729).

[4]) Christen Pedersen, Sognepræst i Gunderslev 1635—54 (Wiberg I, 500).

[5]) Peder Iversen Munk, f. 1614. Mag. 1641, Sognepræst ved den nye Kirke udenfor Kjøbenhavn 1644 (ordineret 14. Juli), † 1654 (Personalhist. Tidsskr. IV. 55 og de der anf. Steder).

[6]) Niels Lavritsen Aagaard, f. 1612, blev 1641 Rektor paa Herlufsholm, tog samme Aar Magistergraden, kaldtes 1645 til Sognepræst i Faxe (ordineret 27. April, men forlod først 17. Juni Herlufsholm), afsattes 1646, men udnævntes 1647 til Professor i Sorø. † 1657 (Wad. Rektorerne paa Herlufsholm S. 121 ff. Personalhist. Tidsskr. II, 129). Er det ikke ham, Kongen mener, maa han tænke paa hans Eftermand Rasmus Enevoldsen Brochmann, f. 1619, der 1645 blev Rektor paa Herlufsholm (indsat 13. Juni), men allerede 1646 blev Professor ved Universitetet, † 1662 (Wad, anf. Skr. S. 129 ff.).

[7]) David Kønig.

[8]) Vistnok Slotsforvalteren Hans Hansen, som tiltraadte sin Stilling i Slutningen af 1645; han fratraadte den atter 1648 (Brock, Efterretn. om Rosenborg I, 63. 76).

weiil ich vernommen, das der herdtzog von gottorp grossen Nudtzen von seinem gardtten hat, vndt ich darkegen von ihm vndt seiiñe knechte Nichtes dan grosse kosten habe, Alss sol Er sich Erkleeren, Ob Er den gardtten auff dii maniir. wii der zu gottorp, annehmen wiil, Nemblich Dass Er miir dii Notturfft zu meinem thyske vndt kychen verskaffe. Das wberige. Es seii auch was ess wolle, das mach Er zu seiinen Nudtzen anwenden, wii Er best kan.

Hiirauff sol im denckzeiit gegeben werden, Bys das ich, Ob godt wiil, zu koppenhagen komme. Immitlerueil da Er den gardten auff dii manir, wii gesagdt, nit annehmen wiil, so mus das lossomendt, worein Er wohnet, leehr gemacht werden, das auff skiirkomstigen Ostern Ein ander darein wohnen kan[1]).

Auff dem Hausse flensburg den 3 *Ianu: Anno* 1646.

Christian.

Udskrift: Dem Hausfoget auff koppen: zu handen.

145. **5. Januar 1646.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Ditlev Reventlov vil sende ham Efterretninger. Axel Urup maa henvende sig til Kommissærerne om Midler til Underhold af Garnisonen i Christianspris. Hertugdømmerne ere mere ødelagte af Krigen end Jylland og Skaane. Man maa i Tide tænke paa Flaadens Udrustning. Omslaget er forbundet med store Vanskeligheder. — *Geh. Ark.*

Huad Niit her Er, ded Er Chanseler Reuendtlou befahlet dig att lade tilkomme. Offuerste wrup war heer y disse forgangene hellige dage Och beklagede siig, at hand ingen myddel wiiste tiil *garnisonens* vnderholding y Christianpriis, Huortil Ieg suarede, at hand derom skulle søge *commissarierne*, som uden thuiffuel Numehr sked Er. Huad

[1]) 14. April 1646 blev der afsluttet en Kontrakt med David Konig om Bestyrelsen af Haven (Nielsen, Kjøbenhavns Diplom. III, 261 f.).

y dii made ske skal, ded ma skee med ded første[1]. Landit her y førstendommen Er wlige mere forderffuit End Iudtland eller skane, Ty ded kan Ieg med all sandhed syge. at aldenstund ieg haffuer uerrit heer, da haffuer ieg indted siiet Et par høns, Endten Steget eller Søen, pa myt bord. En koe haffuer ieg til køckenit, som H: Phiilig(!) aff glyckxborg[2]) haffuer landt wybecke. Ded Er skammeligdt at tale om, huad Øll och mad, *item* høe och haffuer koster heer[3]).

Der uyl y tyde tenckis pa, at fladen kan komme y Søen med første abne uand, ty Ellers kan ingen secker gaa ymellom Riigerne. Der uyl stunder tyl at samle madskatten tyl vdristningen, Och Io lenger den bliiffuer ude, Io siilder kommer Skyben y søen.

Omslag Er nu y henderne[4]). Kommer Ieg dennegang derfra med Ehren, da ma Ieg tacke wor here Och indted tyer troe pa *discurs*. *Vale*. Aff flensborg hus den 5 *Ianu: Anno* 1646.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen til hande.

---

[1]) Rigsraadet fik 17. Januar Brev om at tænke paa Midler til at forsyne Garnisonen i Christianspris med Proviant og Penge. Den fynske Krigskommissær Henning Valkendorf fik 5. Febr. Ordre til at sende Axel Urup 3000 Rdl., og 28. Marts fik Christoffer Urne Ordre til at sende ham 2000 slette Dalere af Unionsskatten (Sjæll. Tegn. XXIV, 3. 12. Fynske Tegn. V, 368). Ogsaa den fynske Landkommissær Falk Gjøe og Generalkrigskommissær Knud Ulfeldt sendte i Løbet af 1646 Pengesummer til Christianspris (Regnsk. i Geh. Ark.). Jvfr. Kongens Brev af 9. Febr. 1646.

[2]) Hertug af Glücksborg 1622—63.

[3]) Om Krigens skadelige Følger for Hertugdømmerne se Stændernes Klager paa Landdagen i Oktbr. 1645 (Ipsen, Die alten Landtage d. Herzogth. Schleswig-Holstein S. 216).

[4]) Jvfr. ovfr. S. 104.

146. **12. Januar 1646.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Kongen har set af hans Skrivelse, at Landsdommeren paa Bornholm er kommen til Kjøbenhavn; han haaber snart at blive færdig med Forretningerne her; om hvem der skal tiltale Holger Rosenkrands, vil han erklære sig ved sin Ankomst til Kjøbenhavn. — *Geh. Ark.*

Aff dyn siiste skriiffuelse ued Posten framskiickit haffuer Ieg forstanden, At landtzdommeren pa Borringholm[1]) Er framkommen. Med ded, som heer Er at forrette, Liier ded, gud uerre loffuit, flux, saat den 15 *Huius* bliiffuer kriigsretten saat[2]). Gud giiffue, at ded ma ramme pa dii sandskiildige Den 26 *Huius* gaar landagen an[3]), Och den 4 *Febru:* begiindis Ambdtgerichtit. Naar ded Er offuerstanden, da Er heer forrettit, huad her kan ske pa denne gang skee. Paa den person, som Ieg uyl bruge at ga y Rette med Holger Rossenkrandtz, uyl Ieg Erklere mig, Nar gud uyl, ieg kommer til køben:[4]). *Vale.* Aff flensborre huss den 12 *Ianu: Anno* 1646.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissøn tiil hande.

147. **12. Januar 1646.**

Til Joachim Waldburger.

Han skal vise Jørgen Skrøder Kongens Stævning til Holger Rosenkrands og i Forening med ham holde Forhør over de paa Kjøbenhavns Slot Arresterede med Hensyn til, hvad Rosenkrands

[1]) Hans Pedersen, se ovfr. S. 113.
[2]) Se Brevet af 26. Januar 1646.
[3]) Om Landdagen i Flensborg i Januar 1646 se Ipsen, anf. Skr. S. 216 f. Ratjen, Verzeichniss d. Handschriften der Kieler Universitätsbibliothek III, 116 ff.
[4]) Jvfr. Kongens Brev af 8. April og hans udaterede Brev af omtr. 18. April 1646.

har gjort for Landets Forsvar, og hvad tidligere Lensmænd have gjort i lignende Tilfælde. — *Geh. Ark.*

Disse hiibeigefugete *Citation* vber Holger Rossenkrandtz [1]), so ambdtman auff Borringholm gewessen, Sollestu Iörgen skröderen sehen lassen vndt im darneben vermelden, das Es mein wylle seii, das Er nebenst diir von dii gefangenen, so auff kopenhagen verhanden [2]), Erfahren solle, wii der obengenandter ambdtman dy wachten bestaldt vndt sich des landes *defension* angenommen, Insonderheit warum Er das haus Niit lange fohrher Strax im anfange des kriiges Nach mugeligkeiit befestiiget, sondern Blos mit Pallisaden herumme besetzen lassen. Hiibei sol in acht genommen werden zu Erfahren, Ob dii leudte auf dem lande sich in befehstygung des hausses gewegeret, wii derse[l]be ambdtman ihnen solches zu thun befohlen. Es soll auch von den gefangenen vernommen werden, was dii aldten da auff dem lande sagen, Das dii ambdtleuthe in den fohrigen zeiithen in Solchen fellen, wan das landt angegriiffen, sich fohrgenommen, Ob sii Sich auff das haus *Reteriret* Oder sich beii dem landtfolcke zu des landes *defension* finden lassen [3]).

Auff dem Hausse flensburg den 12 *Ianu: Anno* 1646.

Christian.

Udskrift: Dem Hausfogit auff kopenhagen zu handen.

---

1) Stævningen til at møde for Herredagen 6. April er underskreven 20. Januar (ovfr. S. 73).

2) Jvfr. ovfr. S. 116. Joachim Waldburger havde under 1. Januar 1646 faaet Brev om paa Grund af den haarde Kulde at maatte lade fire af de arresterede Bornholmere hensætte i sit eget Kammer, dog at han forvarede dem vel (Sjæll. Tegn. XXIX, 1).

3) Om de arresterede bornholmske Officerers Vidneforklaringer til Jørgen Skrøder og Joachim Waldburger den 19 Januar og om Holger Rosenkrands's Bemærkninger dertil, hvori han kalder dem „Bænkevidner, som vare Forrædere og sade paa det blaa Taarn", se Danske Magazin V, 24 ff. og Nye Danske Magazin II, 290 ff.

148. **26. Januar 1646.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Dødsdommen over Generalmajor Bauer er fældet, men der forhandles nu om at lade ham slippe med en Bøde. De øvrige Krigsretssager ville snart være afgjorte, hvorpaa Kongen vil rejse. — *Geh. Ark.*

Siiden mit Siiste Er heer indted passerit, vden at Ieg haffuer faat dom offuer *generall Maior* Bauer paa hans halss, Och handelis nu med mig, at hand ma slippe med lyffuit och lade siin Rest y styckit och dertil giiffue En Summa penge. Haffde Ieg uyldt, da haffde dommen liid pa lyff, Ehre och godtz [1]). Ded lyer nu flux med kriigsretten, saat ded meiste bliiffuer affgiiordt y dag [2]), saat Ieg hobis om fyordten dage at komme herfra. *Vale.* Aff flensborre huss den 26 *Ianu: Anno* 1646.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen til hande.

---

[1]) Dommen i Kongens Sag mod Generalmajor Bauer afsagdes 24. Januar. Medens han frikjendtes for forskjellige Anklagepunkter, dømtes han for at have nægtet at adlyde Rigsmarskens Kommando til at miste Livet. Dog blev denne Straf, som omtalt i forrige Bind S. 120, forandret til en Pengebøde, og han gav tillige Afkald paa sin resterende Løn. I Breve fra Novbr. 1646 og April 1647 ansøgte han om Formindskelse af Bøden, og der synes ogsaa 1651 at være tilstaaet ham nogen Erstatning (Geh. Ark., Krigsministeriets Aflevering, Indkomne Sager, Chr. IV, B. Slange S. 1387. Ratjen, Verzeichniss d. Handschriften d. Kieler Universitätsbibliothek III, 117. 178. 209. Kongens Brev Nr. 149).

[2]) Krigsretten havde foruden Kongens Sag mod Bauer samt forskjellige mindre Sager ogsaa behandlet Sager, anlagte af Hertugen af Gottorp og Christian Pentz mod Bauer, samt Anklager mod Kaj von Ahlefeldt, Christian Rantzau, Oberst Henrik v. Buchwald og Oberstlieutenant Eggerich Johan Lubbes. Dommen over denne sidste afsagdes 26. Januar (Geh. Ark., anf. St., Chr. IV, B og E. Ovfr. S. 120).

149. 29. Januar 1646.

Til Christen Thomesen Sehested.

Om Anvendelsen af den Proviant til Soldaterne, som ventes fra Fyn. Skal man vente med at udskrive Madskatten indtil Rigsraadets Sammenkomst, vil det blive for sent. Kongen haaber, at det næste Omslag vil falde lettere end det nu overstaaede, hvis Rigsraadet tænker paa Midler til at erstatte ham hans Forstrækninger. Den franske Gesandt drog nødig til Sverig. Det ser ud til Forlig med Bremen. Der er sluttet en Overenskomst med Generalmajor Bauer. Hertug Frederik henter sin Gemalinde. Kansleren skal afhøre Hospitalernes Regnskaber. — *Geh. Ark.*

Dyn skriffuelse haffuer Ieg Emphangen Och deraff *contenta* forstanden. Den prouyandt betreffende, som skulle komme fra fyn, den kan tiiene til Soldaternis vnderholding, mens Indted til kleder, skou och skyordter, och Er der landt(!) hen Endnu, førend der kan komme *prouiant* derhen fra fyn[1]). Den madskat, som du mener Indted at kunde udskriiffuis, førend Riigens Raad kommer sammen[2]), den kan man inted bliffue mechtig førend tre Maneder derepther, huorudoffuer ded forsømmis, som y søen aff myne skiib burde at skee. Huad deraff til den Norske Reisse[3]) skall brugis, ded kan uel opsta til Epther herredagen.

Omslagit Er nu, gud uerre loffuit, forby, Och habis Ieg bedre att komme tilrette med ded[4]) førstkommende Omslag, Nar Riigens Rad stycker hoffuederne sammen och tencker pa middel, huorledis ieg kan Erlange ded ygen, som Ieg y denne siist forleden kriig haffuer forstrackt Riigit med, Med ded, som Ieg haffuer sagdt god

---

[1]) Ved Brev af 15. Oktbr. 1645 havde de fynske Landkommissærer Falk Gjøe og Lavrits Ulfeldt faaet Ordre til at sende en Del Proviant til Christianspris; da Ordren ikke blev fuldstændig udført, blev den fornyet 14. Marts 1646 (Fynske Tegn. V, 352. 375). Jvfr. Brevet Nr. 151.

[2]) Rigsraaderne indkaldtes ved Breve af 4. Febr. til at møde i Kjøbenhavn 23. Marts 1646 (Sjæll. Tegn. XXIX, 6). Om Madskatten se Kongens Brev af 18. Maj 1646.

[3]) Kongens paatænkte Rejse til Norge, som tiltraadtes 30. Juni (Slange S. 1420).

[4]) Ordet er skrevet to Gange.

for Riigens Rad tiil dy holsteiner, huoraff ieg y 14 ar haffuer Erlagdt Rendten, Saat ded forstrackte Och ded, som ieg haffuer loffuid for, beløbber sig nu offuer 4 gange 100 tussind och 97 tussind daler [1]. Den fransøssiske gesandter drog Nødig henad Suerrig [2], hand haffuer Nu vden thuiffuel [3], om dy [4] haffuer fransøssiske wyndter y suerrig.

Den Bremske gesandter haffuer ued siiste Post fat Order, at dii skulle *Accommodere* siig. Med *generall* Bauyr Er ded Nu kommen sa wiidt, at hand kuyterer syn Rest och giffuer 25 daler for lyffuit [5]) och forskriiffuer sig indted at tiiene Imod mig. Myn Søn Erdtzbyskoppen Er dragen herfra och hendter syn gemahl hiid, som her skal ligge y Barsselseng. *Vale.* Aff flensborre hus den 29 *Ianu: Anno* 1646.

Christian.

Eptherdi du haffuer Nu gode stunder tiil at høre Hosspitalens Regenskab, da ma ded inted forsømmis.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen til hande.

150. 3. Febr. 1646.

Til Christen Thomesen Sehested.

Kongen billiger, at M. Hans Svane udnævnes til Professor i Theologi. Han benytter Kanslerens Klage over, at der er saa faa at vælge imellem, til at sige Spydigheder om Rigsraadernes Udygtighed. — *Geh. Ark.*

---

[1]) Denne Opgjørelse stemmer ikke overens med Kongens egen i Brevet Nr. 156. Muligvis tænker Kongen paa de 20,000 Rdl., som Rigsraadet bevilgede i April 1632 (Brevene 1632—1635 S. 100).

[2]) Om de la Thuilleries Rejse til Sverig jvfr. ovfr. S. 101.

[3]) Her mangler Ordet: erfaret, eller lign.

[4]) Ordet er skrevet to Gange.

[5]) Jvfr. ovfr. S. 130. Kongen mener med 25 Dlr. 25.000 Rdl. (Slange S. 1387).

Aff dyn syste skriiffuelse haffuer ieg forstanden dyn mening, at *Meister* hans Suanning Er tyenlig til den *Theologische Profession*, som skal besettis, Huorpa ieg dig indted forholder, Att Ieg formener, samme *Suaningium* at uerre bekuem nock til samme *profession*[1]). Paa ded at du beklagede ded, at man haffuer sa faa at welle yblandt, Naar man uyl haffue sadan folck, wiil Ieg suare, som den gamle *Resenius*[2]) suarede Chanseleren Christian friis til Borreby. Dentyd hand beklagede siig dedsamme y samme *Resenij* pahør och giorde ded tyer End Engan, da suarede *Resenius* dertil saledis: H: Chanseler, der Er Ingen vnder, at ded gaar saledis tiil yblandt oss geiistlige, aldenstund danmarckis Riigis Raad Ickun Erre 18 eller 20 Persohner, som vdledis aff thuende konnigriger och dessen vnderliggende *prouintier*, Och dii Icke alle Erre, som y gerne saa dem. Ded uar at Ønske, att dy uar y alle stender, som dy burde at uerre, som Neppeligen skeer y uorris tyd. Huordan dy Er, som man dragis huer dag med, ded Er Ingen beder End gud y himmelen bekendt. *Vale.* Aff flensborrig Huss den 3 *Febru: Anno* 1646.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian Tommissen til hande.

151. **9. Febr. 1646.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Der er givet Befaling til Henning Valkendorf om at sende Penge til Axel Urup i Christianspris; Folkene der have en Fordring paa 19 Maaneders Sold. Det er for tidligt at tænke paa en

[1]) Den senere saa bekjendte Biskop Hans Svane, der siden 1635 havde været Professor i det filosofiske Fakultet, og som nu 1646 efter Niels Povlsen Schandorfs Død blev Professor i Theologi (Historisk Kalender I, 225 f.).

[2]) Biskop i Sjællands Stift Hans Povlsen Resen (f. 1561 † 1638).

Protest (overfor Generalstaterne?). Det ser ud til et Sammenstød mellem Hærene i Tydskland. — *Geh. Ark.*

Aff dyn siiste skriiffuelse *sub dato* den 15 *Ianu: passato* hafuer Ieg *contenta* forstanden. Dy penge angaendis, som wurup skulle haffue huos Henning walckendorp, dy Erre samme walckendorp befahliit at skaffe hannem, Om dy Erre forhanden.

Att sende prouyandt derhen, ded kan hiielppe tiil Soldaternis vnderholding, Menss inted tyl Skou, Skyordter och kleder, som Ieg siist lod dig forsta[1]). Dertylmed da Er man samme folck 19 Maneder skyldig, som Er heell farligdt for samme Ordt.

Att ded Er nogit for tyligdt at tencke pa den *Protestation*, du skriiffuer om[2]), ded Er att Erfahre aff *Tanchen* skriffuelse tiil Reuendtlou, som herhuos fyndis.

Att *simulere* y denne tyd, ded lehrer sig uel selffuer. *Morbus est nunc in Chrisi. Armeiierne* ligger Nu Neer sammen Och kan Indted, Menuiskelige uys at tale om, komme fra hinanden vden stor Nedderlag[3]). *Vale.* Aff flensborre huss den 9 *Febru: Anno* 1646.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen til hande.

152. **9. Febr. 1646.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Der er ingen Udsigt til Fred i Tydskland. Det vigtigste er at blive af med Gjælden; kunde man faa Penge hos Spanien mod et Stykke Land, var det godt. — *Geh. Ark.*

1) Jvfr. ovfr. S. 127. 131.

2) En saadan Protest skulde maaske angaa den Omstændighed, at Generalstaterne endnu ikke havde ratificeret Traktaten i Christianopel (Slange S. 1397 f.).

3) Kongen tænker vistnok paa Forholdene i Bøhmen, hvor den kejserlige og svenske Hær paa dette Tidspunkt stode overfor hinanden. Den svenske Hær rømmede i Febr. Bøhmen.

Herhuos haffuer du dy *Noua*, som man haffuer heer fra vnderskedtlige steeder, Huoraff man lyden *Apparens* Seer tyl den *generall*, megit mynder tyl den *spetiall* friid. Myn største trøst Er, at gud leffuer Endnu, Som best ued, huad Enhuer tyener. Wor herre skiide oss ickun tiienlige myddel y synde til at bliiffue aff med gelden, man sticker y, da bleff aldting uel gadt.

Huad om Spannien y *Auissen Refereris*, ded haffuer Ieg ladit myn tiiener tyl diinkercken forsta, at hand ded skall haffue y acht[1]). Kunde man fa Penge huoss Spannien for Ett støcke land, da uar ded inted aff ueiien. *Vale*. Aff flensbore hus den 9 *Febru: Anno* 1646.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen til haude.

153. 15. Febr. 1646.

Til Christen Thomesen Sehested.

Kongen tror ikke, at Defensionsværket bliver ordnet i Hertugdømmerne, førend man ser Forbedringer derpaa i Riget. Man ønsker Unionen udvidet. En stor Del af Adelen i Hertugdømmerne er meget ødelagt. Kongen har skrevet til Korfits Ulfeldt angaaende Ebbe Ulfeldts Ønske om at faa Vallø og Lellingegaard i Forpagtning; han glæder sig til, at Hannibal Sehested skal bringe mange Penge fra Norge, thi Pengemanglen er den største Ulykke. — *Geh. Ark.*

Aff ded *defension* werck, du skriiffuer Om, som her y fiirstendommen skulle anstellis, troer ieg inted, at der

[1]) Residenten i Dünkercken Vilhelm Mecklenburg fik, ligesom Residenten i Madrid Henrik Villumsen Rosenvinge, under 5. Febr. Brev om, at Kongen havde hørt, at Sverig søgte Forbund med Spanien for ved sin Toldfrihed at bringe spanske Varer toldfrit gjennem Sundet til Sverig og svenske Lande ved Østersøen, ligesom det var svensk Gods; dette burde han søge at forhindre (Sjæll. Tegn. XXIX, 7). Om Vilhelm Mecklenburg (f. 1615 † 1677) se for øvrigt Samlinger t. d. norske Folks Sprog og Hist. III, 123 f.. og Kongens Brev af 26. Oktbr. 1646.

bliiffuer nogit aff, førend dy seer bedre anstelling y Riigit. Dy formener heer, att dy danske burde gørre nogit meer End ded, som y den forrige *Vnions* affsked forfattit Er[1]). Aadelen En stor del heer y landen Er mechtig *Ruinerit*, sa at En stor deel aff dem reysser siig aldrig.

Om Ebbe wlfeldtz begering walløe och lelynge garde at forpachte Er Riigens Hoffmeister tilskreffuen och befahliit at tale med hannem[2]).

Ded Er mig keerdt at fornemme Standtholderens(!) y Norriis ankomst, om hand haffuer mange penge med siig, ty dy Erre heel tynd saed huos mig. Och ded Er begindelsen och Enden aff Snacken, der uyl tenckis pa myddel at faa penge. Sa lenge ded Indted skeer, da Er der ingen forhobning at gørre nogit. Imod førstkommende Iohanni Maa Riigens Raad uerre uyss pa, att dy landte penge bliiffuer opskreffuen[3]), Och bliiffuer diisamme Icke betaldt, da Er myn *Credit* wde. *Vale.* Flensborre huss den 15 *febru: Anno* 1646.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen til hande.

154. 22. Febr. 1646.

Til Christen Thomesen Sehested.

Kongen er kommen til Glückstadt. Han vilde ønske, at man kunde henvise Kreditorerne til at tage Betaling i det spanske Salt; nogle kjøbenhavnske Kjøbmænds Fordringer ere blevne af-

[1]) Landdagen havde dog ønsket Spørgsmaalet om Unionen udsat til senere Overvejelser (Ipsen, Die alten Landtage S. 246).

[2]) Øster-Vallø og Lellingegaard, som 1630 af Ellen Marsvin vare blevne udlagte til Kirstine Munk, ejedes paa denne Tid af Valdemar Christian paa egne og Søskendes Vegne (Smith. Grevinde Ulfeldts Historie I, XXIII. Petersen, Vallø og Omegn S. 78. 253). 13. Febr. 1646 havde Korfits Ulfeldt faaet Brev om at lade Ebbe (Christoffersen) Ulfeldt til Mølleröd paa nogen Tid faa Vallø og Lellingegaard i Forpagtning og handle med ham om Afgiften (Sjæll. Tegn. XXIX, 8).

[3]) Jvfr. Brevene Nr. 149 og 156.

viste. Han sender et Forslag til Forbedring af Kronens Indtægter af Island. De Svenske fortsætte deres Strænghed mod Hertug Frederik. — *Geh. Ark.*

Ieg Er nu, gud uerre loffuit, kommen hiid at *Continuere* myn *Cursum* y disse kuarter Epther denne tydtz beskaffenhed, Och om Ieg Endskøndt, ymidlertyd ieg haffuer ueriit heer, haffuer standen allehande vd, Da uylle ieg dog icke for mange penge, Att Ieg indted haffde uerrit her tilstede, ymens dette haffuer standen paa.

Ded uar at ønske, at man kunde uyse mange med *Mu:* wyllemsøn [1]) henad Spannien, at dii der kunde tage derris betalning y Saald [2]).

Heer haffuer uerrit købmend aff københaffuen, som haffuer begerit, at dy penge, som Stadtholderen y Norrie haffuer bracht med siig, motte giiffuis dem y betaling for ded, dii haffuer leffuerit tyl krygens fornødenhed, huortil Ieg suarede, myn leiilighed inted uar at faa dem Pengen hen, som Ieg selffuer skulle købe mad och driicke for.

Herhuoss fynder du Ett forslag tyl at forbedre kronens Indkomst med pa Issland, huilckit du skaldt fliitig Igennomsee Och mig dyn mening deroffuer lade forsta, Naar gud uyl, uy kommer sammen.

Dy Suenske *continuerer* suardt med derris Strenghed ymód myn Søn H: frederich, som meyst løber ud offuer mig, saat pengen Neppeligen skall kunde strecke tiil att Naa danmarck Igen [3]). Den Allerhøiieste *disponere*

[1]) Henrik Villumsen Rosenvinge.

[2]) Kongen tænker paa den Erstatning i Salt til Beløb af 100,000 Rdl., som Kongen af Spanien 1641 havde forpligtet sig til at levere for det Tab, som spanske og dünkerckenske Kapere havde tilføjet den danske Handel. Erstatningen var endnu langtfra bleven ydet (se forrige Bind S. 146. Gigas, Grev Bernardino de Rebolledo S. 95 f.).

[3]) Bremervörde Fæstning var 1. Aug. 1645 bleven besat af kongelige Tropper under Oberst Lubbes, men var umiddelbart derpaa bleven blokeret af den svenske General Königsmark. Denne Blokade fortsattes, indtil Fæstningen maatte overgive sig i Begyndelsen af April 1646. Samtidig hermed førte de

alting Epther hans gudommelige wyllie och welbehag. *Vale.*

Aff glyckxborg i glyckstadt den 22 *Febru: Anno* 1646.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen tiil hande.

155. 13. Marts 1646.

Til Rentemestrene.

De skulle sende Kongen 1000 Rdl. — *Geh. Ark.*

Rendtemeisterne skal sende mig tussind daler, Huorfor dy hermed Erre kuyterit [1]).

Køben: Slott den 13 *Martij Anno* 1646.

156. 22. Marts 1646.

Til Rigsraadet.

Kongen opfordrer det til at tænke paa Midler, hvorved han kan faa sine udlagte Penge tilbage i Overensstemmelse med en

---

ovfr. S. 101 omtalte Underhandlinger i Stockholm om Stifternes Tilbagegivelse ikke til noget (Slange S. 1390 ff.). Under disse Forhold henvendte Hertug Frederik sig stadig til Kongen med Anmodninger om Penge, saa meget mere som der af de 12,000 Rdl., der vare tilstaaede ham aarlig, i Krigsaarene kun var betalt ham 500 Rdl. Paa Omslaget 1646 udbetaltes der ham 3000 Rdl., og Kongen udstedte en Obligation paa Resten, 32,500 Rdl., at betale til næste Omslag (Geh. Ark., Kieler Omslags Regnsk.). Før sit Opbrud fra Flensborg gav Kongen desuden en Forordning om Hertugens Hofstat (jvfr. Kongens Skrivelse af 18. April 1646 til Kaj v. Ahlefeldt og Christ. Rantzau; Geh. Ark., Dsk. Kong. Hist. Nr. 116). Dog vedblev Hertugen med sine Anmodninger til Kongen om Penge, saaledes i Breve af 27. Febr., 23. og 27. Marts (Geh. Ark., Dsk. Kong. Hist. Nr. 116. Bremen Nr. 38). Jvfr. Kongens Brev Nr. 174.

[1]) I Følge en Paategning paa Brevet bleve de 1000 Rdl. 13. Marts indbetalte i Kongens eget Kammer paa Kjøbenhavns Slot.

vedlagt Redegjørelse for disse. Det vil hos Korfits Ulfeldt kunne faa Besked om Kronens anden Gjæld. — *Geh. Ark.*

Eptherdi Riigens Rad Erre nu her forsamlit at *deliberere* Om disse Riiger och landis *Conseruation*, da Er for aldting fornøden, fiirst att uerre derom, at gelden med ded første bliiffuer afflagdt. Da Eptherdi uy y friidtz och feyde tiid os y aldting, som uy haffuer kundt affsted komme, saledis haffuer *comporterit*, som ded En Erlig herre och konning wel anstar, Da forseer uy oss Nadigst til dy gode herrer Och uylle, At dy vnderdanist tencker pa dy myddel, at uy kan komme tyl uorris udlagde penge Igen Epther denne herhusføiiede Seddels Indhold, y betrachting at uy Ellers indted haffuer at leffue af. Huad geld *Cronen* pa andre steder stycker y, ded kan dy gode herrer Erfahre aff Riigens Hoffmeister och deroffuer lade oss forsta derris vnderdanige mening, huorledis man kan griibe werckiid an, at ded haffuer bestand. Befahlendis dy gode herrer hermed samdt och y seer den Allerhøiiestis beskermelse

Køben: Slott den 22 *Mar: Anno* 1646.

Christian.

Anno[1]) 1628 Er aff Riigens Rad optagen .... 14000 dl.
deraff Er giiffuen 18 ars Rendte .... 15336 dl.
Anno 1642 Er aff Riigens Raad optagen..... 220000 dl.[2])
deraff Er giiffuen fiire ars Rendte .... 52800 dl.,
for huilcken Summa uy haffuer til dennom, som pengene tilkommer, vdsat alle uorris husse och lehn, som uy haffue y begge fyrstendomme[3]). Herforuden haffuer uy udlagdt tyl gesandternis vnderholding, som uare til Ossnabrigge forskyckit, ... 30368 dl.[4])

[1]) Dette findes paa en indlagt Seddel.

[2]) Om Rigsraadets Gjældsbrev fra Decbr. 1641 paa 220,000 Rdl. se forrige Bind S. 161. 408 f.

[3]) Paa Kieler Omslag 1643 optog Kongen 245.800 Rdl. mod Forsikring i Amterne Steinburg og Flensborg (Kieler Omslags Regnsk. i Geh. Ark.). Jvfr. Brevet Nr. 153.

[4]) Jvfr. forrige Bind S. 161.

Item com: wlfeldt haffuer bekommit .... 192074½ dl.
Oberster Rauchaubdt til affregning, som hand heer Indted kunde Erlange .... 3000 dl.[1])
Gabriiel Marselio Er gyffuen til flensborg tutissind(!) och her syutussind daler .... 9000 dl.
Heryblandt Er indted beregnit ded, som Er medgangen pa vnderskedtlige *Ambassader* y Hyspanien, Engeland och andenstedtz[2]).

Køben: Slott den 22 *Mar: Anno* 1646.

Christian.

Udskrift: Menige danmarckis Riigis Raad tiil hande[3]).

157. 23. Marts 1646.

Til Christen Thomesen Sehested.

Det skal befales Korfits Ulfeldt at møde sammen med de andre Rigsraader i Raadstuen. — *Geh. Ark.*

Eptherdi Ieg y En Rom tyd inted haffuer fornommen, at Hoffmeisteren haffuer Søgdt Radstuen med dii andre, Da skal hand tilsiigis, at hand møder med dy andre y Radstuen, Naar tyd Er, Tii ieg haffuer, siiden at hand

---

[1]) Denne Sum var betalt Oberst Rauchhaupt paa Kieler Omslag 1646.

[2]) Jvfr. forrige Bind S. 161.

[3]) Rigsraadets Svar afgaves 27. Marts. Det anbefalede deri ikke at gjøre nogen Forskjel paa Kongens og Rigernes Indtægt og Udgift, fremhævede, at Landets Fattigdom ikke tillod nye Byrder, og tilraadede at formindske Udgifterne noget. Da Holstenerne havde god Sikkerhed for deres Penge, var der Grund til at vente, at Laanet enten kunde blive staaende uopsagt eller optages hos andre. Penge kunde kun skaffes tilveje, hvis Kongen vilde stille Gods til Sikkerhed (Rigens Raads Breve, Fasc. 55).

haffuer uerrit hoffmeister, Indted bekømrit mig om Nogen købmandtz handel [1]. *Vale.*

Køben: Slott den 23 *Mar: Anno* 1646.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen tiil hande.

158. **26. Marts 1646.**

Til Tolderne i Sundet.

Ordre om at sende Sydfrugter til Destillereren paa Rosenborg. — *Geh. Ark., Bilag t. Sundtoldregnsk. 1646.*

Tollerne y helsingør skal sende tiil dystilereren y køben: haffue En tønde Pommerandtzer Och En tønde *Citroner* [2].

Frederigs: den 26 *Martij Anno* 1646.

Christian.

159. **27. Marts 1646.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Da det for Kjøbenhavns Befæstnings Skyld er nødvendigt at grave en Grav igjennem den stærkt tilvoxede Sø ved Ny Vartov, skal han spørge Borgmestre og Raad, om de mene at have Ret til Fiskeriet i Søen. — *Geh. Ark.*

---

[1] Korfits Ulfeldt efterkom Tilsigelsen (Smith, Grevinde Ulfeldts Hist. I, 137). Under 3. Marts havde v. Cracau skrevet til Generalstaterne, at Korfits Ulfeldt og Christen Thomesen Sehested kun kom lidet til Hove (Rigsark. i Haag).

[2] Vedlagt findes en Kvittering af Destillereren Niels Holst, dat. 9. Decbr. 1646, for hvad Kryderier m. m. han i Aarets Løb havde modtaget af Tolderne Jonas Heinemark og Mads Mortensen. Om Niels Holst jvfr. ovfr. S. 119.

Epthersom fornødenheden ded vdkreffuer, at ygennom den Søe Eller dam, der ligger ued ded Ny wartou[1], gørris En grøfft, att man indted uden wmag kan komme deroffuer, paded befestningen kan werre pa den siide nogit bedre forseckerit pa den Siide. Da skaldt du Erfahre huos Borgemeister Och Raad, Om dy formener siig nogen rettighed tyl fyskeriit at haffue y samme wand[2]), Och ded tiil den Ende, att om dy haffuer Eller wyl haffue herepther fyskerii y samme griifft, daa skall dy ochsa laade kaste griifften och holde uandit vd, ymens der graffuis pa gryfften. Iό lenger ded forbliiffuer med samme griifft, Io mehre dedsamme wand woxer tyl. Paa dy steeder, man nu kan gaa offuer, der haffuer Ieg med Russer fangen Offuer hundrede gedder. *Vale.* Aff frede: den 27 *Martij Anno* 1646.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H. Christen tommissen tiil hande.

160. **Omtr. 27. Marts 1646.**

Om Forbedring af Forholdene ved Hillerød Skole. — *Geh. Ark., Rigens Raads Breve, Fasc. 55.*

Hylderødtz skolepersoners Naffn och Alder, Som alle bliiffuer forderffuit, vden dertill skaffis Raad y tyde, Huorfor, sa framdt Hoffpredikandten Epter *fundatzens*

---

[1]) Hospitalet Ny Vartov laa udenfor Østerport omtrent ved den nuværende „Triangel" (Nielsen, Kjøbenhavns Hist. og Beskr. III, 54). Den omtalte Sø er den nuværende Sortedamssø, som dengang kaldtes Sortedam, et Navn, der oprindelig kun havde været givet Søens nordre Dæmning, men derefter var gaaet over paa selve Søen (Nielsen, anf. Skr. III, 145).

[2]) Det er mærkeligt, at Kongen stiller dette Spørgsmaal, da Kjøbenhavns By ved et Skjøde af 1619 havde overdraget ham Ret til Fiskeriet i dens fire Søer (Nielsen, Kjøbenhavns Diplom. I, 594 f. Nielsen, Kjøbenhavns Hist. III, 145).

Indhold for hans suagded(!) skild indted kan haffue den tylsyn med Skolen[1]), daa uyl der En anden god mand tagis dertiil[2]).

161. 31. Marts 1646.

Til Christen Thomesen Sehested.

Da Kongen vil rejse til Frederiksborg, skal Kansleren tale med den hollandske Resident. — *Geh. Ark.*

Epthersom Ieg achter at Reiisse henad friderigsborg, om gud uyl, Offuermorgen Och der nogle dage bliiffue, Huorfor med ded. som dig bekendt Er, skal begindis at tale med den Hollandtske *Resident*[3]). *Vale.* Rossenborg den 31 *Mar: Anno* 1646.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen till hande.

162. 3. April 1646.

Til Rigsraadet.

Kongen er ikke tilfreds med dets Svar angaaende Gjældens Afbetaling og udtaler sig for en almindelig Konsumtionsafgift. — *Geh. Ark.*

---

[1]) I Følge Fundatsen af 29. Marts 1630 skulde Hofprædikanten sammen med Slotspræsten (paa Frederiksborg) have Tilsyn med Hillerød Skole (Dahl, Histor. Efterretn. om den Kgl. lærde Skole ved Frederiksborg, I, Bilag, S. VII). Hofprædikanten Ole Vind døde 18. Aug. 1646.

[2]) Disse Linier ere skrevne bag paa en Fortegnelse over de Børn, som gik i den kongelige Skole ved Frederiksborg. Fortegnelsen er dateret 27. Marts 1646 og underskreven af Skolens Rektor Albert Kaspersen Bartholin.

[3]) Forhandlingerne med Karl v. Cracau drejede sig væsentligst om Tolden i Norge. Ved § 7 i Traktaten i Christianopel var det blevet bestemt, at den skulde være som 1628, indtil man kunde enes om en Læstetold paa Trævarer. Den i den Anledning opsatte Toldrulle vandt imidlertid ikke Generalstaternes Bifald, og v. Cracau nægtede at udvexle Ratifikationen paa Traktaten, førend den var berigtiget (Slange S. 1397 f.

Wy haffue aff dy gode Herrers vnderdanige Erklering Om geldens affleggelse[1]) forstanden derris mening, Huorpa uy dem Nadigst inted forholder, Att os siinis, att den forreslagen *modus* uyl falde fattige folck heell langsam att bye Epther, Mens om der bleff lagdt *consumtions* penge pa offueraldt, da kunde ded hiielppe tyl dagelige handpenge. Befahlendis Eder hermed samdt Och y seer den Allerhøiiestis Beskermelsse[2]). Køben: Slott den 3 *April: Anno* 1646.

Christian.

Udskrift: Danmarckis Riigis Raad samdtligen tiill hande.

163. 3. April 1646.

Til Christen Thomesen Sehested.

Kongen giver sit Samtykke til, at Kirstine Munk maa blive paa Boller, men uden at modtage Besøg af sine Børn. — *Geh. Ark.*

Epthersom Ieg pa vnderskedtlige tyder Er bleffuen tylta[l]dt Om fru kyrstens dondt, Saa Er Ieg tylfriidtz, at hun ma forbliiffue pa Boluer gaard, Mens wbesøgdt aff Børnen[3]). Køben: Slott den 3 *Apri: Anno* 1646.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen til hande.

---

v. Cracau til Generalstaterne, 31. Marts og 7. April; Rigsark. i Haag). 21. April meldte v. Cracau hjem, at Ratifikationerne vare udvexlede (Rigsark. i Haag).

[1]) Jvfr. ovfr. S. 140.

[2]) I sit Brev af 8. April tilraadede Rigsraadet Kongen først at forhandle med Adelen om Konsumtionspengene, men skjulte ikke, at et saadant Forlangende vist vilde møde ikke ringe Modstand (Rigens Raads Breve. Fasc. 55).

[3]) Om Sophie Elisabeths og to af hendes Søstres Besøg hos Moderen samt om Kongens Harme herover og de Skridt, han foretog i den Anledning, se Smith, Grevinde Ulfeldts Hist. I, 133 ff. CXVIII. II, LXXV ff. Jvfr. Brevene Nr. 166, 169 og 171.

164. **3. April 1646.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Kongen beklager et Indlæg fra Kirstine Munks Børn og Svigersønner, hvori de have beskyldt ham for at tænke ondt om dem. Ville de antage sig Dorothea Elisabeths Sag, komme de først i Strid med Ellen Marsvin, der ikke turde sværge paa, at hun var en Datter af Kongen. -- *Geh. Ark.*

Ded Indleg, som Chanseleren mig igaar tylstillede fra greff woldemar Christian och hans syskiind och derris Mend, Haffuer Ieg Igennomsiiet och med stor forundring deraff forstanden, At dy Indbylder siig, Miig at haffue andere ta[n]cker om dem. End som ieg burde, Som mig aldrig Er kommen y synde, Huorfor Ieg uyl uyde, aff huem dy haffuer sliigdt.

Wor herre giiffue, att ded siiste [1]) haffde saledis kommen for En dag som dysse, da haffde aldt dette bleffuen Epther. Wiil dy tage siig fru kyrstens siiste datter an, Daa skal dy først ytag med fru Ellen Marsuyn, som Indted torde suerge, at hun uaar uyss pa, Att Ieg uar fader til dedsamme barn, Om huilcken leiilighed best kan Erfahris huos fru Ellen och huoss Biisskoppen y skane, som pa dy tyder uar Hoffpredykandt [2]) Och bleff brug[t] att ga Oss Imellom. *Vale.* Køben: Slott den 3 *Apri: Anno* 1646.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen tiil hande.

165. **4. April 1646.**

Til Christen Thomesen Sehested og Hannibal Sehested.

Kongen giver en Fremstilling af det Mortens Aften 1628 indtraadte Brud mellem ham og Kirstine Munk. -- *Kgl. Bibl.*

[1]) Nemlig: Barn. Dorothea Elisabeth var i Begyndelsen af 1646 indsat i et Karmeliterkloster i Køln (Smith, anf. Skr. I, 135).

[2]) Peder Vinstrup. Kongen tænker paa Begivenhederne i Decbr. 1636 paa Antvorskov. Se Brevene 1636—1640 S. 100.

Eptherdi y gode herrer haffuer ladit siig uerre angelegen at bringe fru kyrstens dondt y en Riichtighed, Da Erachter ieg fornøden at uerre at fornemme Eders mening om Eptherfølgende Sandferdige *Narratis*.

Anno 1628, der fru kyrsten styllede siig heel letferdig an, saat Moderen derudoffuer greed bade dag och Natt, *Item* haffde *prę̨senterit* mig ded puluer [1], Da faldt *S:* Mortensdag Ind y samme Aar. Da Eptherdi man for langtiid heer haffuer uerrit samme afften nogiit lystiger End Ellers, Da bleff Prindtzen, H: frederich, H: wldrich salig och den gammel greffue aff tuurn befahliit att wardte op samme afften pa frede:, Huordthen fru kyrsten ochsa med frøcken Anne Chatrina bleff befahlit at komme. Der uy nu kam tiil bordtz, Och Ieg talede med dem, som uar der tylstede, da sad fru kyrsten och surmulede och uylle huercken tale Eller faa mad, som Prindtzen och H: frederich vden thuiffuel uel Endnu kommer y hue, fordi at Riingreffuen icke med greffuen aff tuurn indted uaar befahliit at komme diid.

Der tyden nu uar, at man søgte sengen, Da lagde ieg mig der, som Ieg och hun haffde leiien, ymens uy uar sammen, Mens hun kam huercken y seng eller y kammer tiil mig, mens luckede dørren ymellem oss teedt tiil, Huorfor Ieg strax om morgenen lette En Steen op, som bleff lagdt y dyrehaffuen pa ueiien til den lyden ladgard med samme ars *dato* pahuggen [2].

Huilckit Ord fra Ord aldsammen Er sked och fahren, som forskreffuit staar, Saa sandt hiielppe mig gud heer tymeligen och hyssid y al Euiige Euighed. *Amen.*

Naar y gode herrer begerer wiider *Information* y sagen, da skal den wdførligere Eder komme tyl hande. *Valete.* Aff køben: Slott den 4 *Apri: Anno* 1646.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen Och Stadtholderen y Norrie tiil hande.

---

[1]) Se forrige Bind S. 59.

[2]) Jvfr. forrige Bind S. 46. 60 f.

166. 4. April 1646.

Til Christen Thomesen Sehested.

Kongen fastholder, at Dorothea Elisabeth ikke er hans Barn, og at hans nuværende Optræden mod Kirstine Munk skyldes Børnenes Besøg hos hende. Han har først forstødt Dorothea Elisabeth, efter at Ellen Marsvin ikke turde sværge paa, at hun var hans Barn. — *Kgl. Bibl.*

Wnderretning y Sagen.

Anno 1628 war Mortens afften den 10 *Nouembris.* Nar man Nu Regner 40 vgger tilbage fra Egidii dag *Anno* 1629 [1]). Da Er fru kyrsten bleffuen med ded siiste Barn fiiordten dage, Siiden hun uar tyl frederigsborg.

Haffde dy gadt folck fuldt myt Exempel, som dy sa dageliigen for Øiinen, At wansiiet fru kyrsten giiorde mig allehande, Da Sleed Ieg ded dog Igennom med hiinder for børnens skiild, Indtil dii *Visitter* kam op. Och En pardt vnderstod siig at beuyse ded aff skriifften, at ded uar uelgiiordt [2]).

Saa lenge fru Ellen beholdte Horungen huos siig y Stylle, da lod Ieg den y Roe huos hinder, Mens dentyd hun lod siig forlyste at drage offuer tyl Anderskou tiil at *pręsentere* mig den for En datter Och tordte inted Suerge, Att hun inted andit uyste, End at densamme uar myn datter, Daa fyck ded ochsa En skiidden Ende med ded frøcken [3]). *Vale.*

Aff køben: Slott den 4 *Apri: Anno* 1646.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen till hande.

[1]) 1. Septbr. 1629, Dagen for Dorothea Elisabeths Fødsel. Jvfr. Smith, anf. Skr. I, 31.

[2]) Imod disse Paastande havde Kongen kunnet sætte en Erklæring, dat. 17. Januar 1646. af de tre Theologer Biskop Jesper Brochmann og Professorerne Hans Hansen Resen og Lavrits Mortensen Scavenius (Smith, anf. Skr. I, 134).

[3]) Kongen havde i Febr. 1637 sendt hende til en Kjøbmand i Hamborg (Brevene 1636—40 S. 207).

167. 5. April 1646.

Til Christen Thomesen Sehested.

Kongen sender ham nogle Oplysninger vedrørende Kirstine Munks Sag. — *Geh. Ark.*

Dette herhusføiiede burde biilligen at haffde burdt at uerrit derhuos, der ieg lod børnen forsta, huorledis ded løb aff med fru Ellens Eed om ded kasserede frøcken, mens ded uaar forlagdt, och [1]) fandt [2]) ded ygad(!) Igen med allehande handen(!) dondt, som y den sag Er gangen. Huorfor du kandt lade dette see dem, som ded begerer att see och lesse, och lade mig ded wskamferit komme til hande Igen [3]). Kommer uy uyder y snacken om samme sag, daa Er heer fleere aff dette slags, som Hoffmeisteren och hanss lyndenou haffuer vnderskreffuen. *Vale.* Køben: slott den 5 *Apri: Anno* 1646.

Christian.

168. 8. April 1646.

Til Christen Thomesen Sehested.

Han skal tilstille Sivert Urne Akterne om Bornholms Overgivelse til de Svenske, hvilke derpaa skulle meddeles Holger Rosenkrands. — *Geh. Ark.*

---

[1]) Her mangler Ordet: jeg.

[2]) Ordet er skrevet to Gange.

[3]) Det er sandsynligt, at Talen er om Vibeke Kruses Forhold til Bruddet mellem Kongen og Kirstine Munk, eftersom Kongens Oplysninger vistnok omtales i et Brev, som Korfits Ulfeldt Dagen efter, 6. April, skrev til Christen Thomesen Sehested. Det hedder i dette Brev: „J'ay leu ce que m'auez enuoyé enclos dans uostre lettre. La mesme chose nous a este dicte souuente fois, mais comme il nous a tousiours semblé, que cestoit une chose de nulle importance touchant nos affaires, nous n'auons point faict de reflexion la dessus. Le bon Dieu ueille illuminer sa Maieste, qu'il ueille en ceste affaire, qui nous importe tant, laquelle astheure est sur le tapis, nous monstrer quelque grace. De ses auxtres amourettes nous ne nous en meslons point du scauoir leur origine“ (Geh. Ark., Ulfeldtske Sager Nr. 12).

Chanseleren skall lade Syuerdt wrne tilstille dy *Acta*, Som Er gangen y den sag Om Borringholms Offuergifuelse tyl suenske, tyl att *Notificere* Rossenkrandtz derris Indhold, paded samme Rosenkrandtz indted skall kunde syge, siig indted att uyde, huad derudi Er gangen [1]).

Køben: slott den 8 *Aprilis Anno* 1646.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen till hande.

169. **11. April 1646.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Kongen gaar ind paa, at Valdemar Christian og hans Søstre under visse Betingelser maa besøge deres Moder. — *Kgl. Bibl.*

Eptherdi Børnen, som Mig aff fru kyrsten fød Erre, haffuer sig beflyttit at *imaginere* werden, at wybecke krussis person haffuer forarsagit, Att fru kyrsten Er geraden i wnade huos Mig [2]), Och sligdt Nu indted uyl følge, Mens begerer, at fru kyrsten aff Nade motte besøge syne wenner, Och at Børnen motte besøge hynder, Da Er derpa denne myn Erklering, At nar ieg Erfharer, huad for wenner ded Er och huor dy boer, som fru kyrsten uyl besøge, da uyl Ieg Erklere mig derpa. Børnens *Visiter* angaendis, Da Er Ieg tiilfridtz, at greffuen ma besøge hynder sa tydt, som hand uyl, Nar hand loffuer. At nar hand besøger hinder, hand daa uyl bliiffue huoss hynder y tre wgger och søge tregange kyrcken med hinder. Døtterne angaendis, da ma dy ochsa besøge hinder, Naar

[1]) Jvfr. Kongens udat. Brev Nr. 175.
[2]) Jvfr de to følgende Breve Nr. 170 og 171.

dy uyl, Mens derris Echte Mend skal drage med dem och bliiffue y fiordten dage huos hynder[1]). *Vale.*

Aff køben: slott den 11 *Aprilis Anno* 1646.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen till hande.

170. Før 12. April 1646 (?)[2]).

Til Christen Thomesen Sehested (?).

Kongen udtaler sin Forundring over, at det drages i Tvivl af hans Børn, at Korfits Ulfeldt i Lejren ved Fulsbüttel har beskyldt Vibeke Kruse for at have foranlediget Bruddet mellem ham og Kirstine Munk. — *Geh. Ark.*

Ded vndrer Ieg mig storligen, at Bøtterne[3]) tør siige Ney tiil ded, som hoffmeisteren selffuer tyl fulsbyttel, dentid Ieg laa der med *Armeiien*[4]), ued En Ruusk[5]) sagde tyl wybecke: Du haffuer forderffuit myt frøckens moder fra konningen, Och uyncke sa adhinder med En fynder(!), som offuer ty mennisker hørde och saa.

---

[1]) Denne Erklæring tilfredsstillede ikke Børnene og Svigersønnerne, og Kongen gik ogsaa nogle Dage efter, i Følge en med Kanslerens Haand skreven Koncept til en Overenskomst, der bærer Datum: 14. April, betydelig videre i sine Indrømmelser (Smith, anf. Skr. I, 136. LIV). Jvfr. Kongens Breve af 25. Juni og 29. August 1646.

[2]) Det udaterede Brev kan maaske antages at høre til dette Tidspunkt, hvor Kirstine Munks Børn og Svigersønner efter at have gjort Udfald mod Vibeke Kruse atter trak Beskyldningerne mod hende tilbage. Jvfr. Brevene Nr. 165, 169 og 171.

[3]) Vistnok en Sammenblanding af: Børnene og Døtrene.

[4]) I Novbr. og Decbr. 1641. Korfits Ulfeldt besøgte Kongen her paa Hjemrejsen fra Regensburg (Otto Sperlings Selvbiografi S. 107).

[5]) Sagtens af det tydske Rausch.

171. 12. April 1646.

Til Christen Thomesen Sehested.

Kongen forlanger en Edsaflæggelse af sine Døtre, førend han tror paa, at de ikke have haft onde Tanker om Vibeke Kruse; han tror heller ikke paa, at Klavs v. Ahlefeldt undtagen ved en enkelt Lejlighed har talt ilde om Kirstine Munks Børn. Fortsætter man med Bebrejdelserne mod ham, vil han gaa strængt frem mod Kirstine Munk. — *Kgl. Bibl.*

Epthersom Ieg y dag for predycken forstod aff dig, At myne dotter inted uyl uerre gestendig, at dy haffuer[1]) y dy tancker om wybecke, som sagdt Er, da kommer mig sligdt heel fremmid for, Mens om dy ued derris Eed vnder den straff, som myn Eed om fru kyrstens bedriifft[2]), uyl suerge, ded sanden at uerre, da bør Ieg att troe ded, mens Ellers indted[3]). At *generall Maior* Anefeldt[4]) skulle haffue taliit nogit wbeskeiden om fru kyrstens bør[n] wyder, End som mueligdt ma werre sked, dentyd frøcken soffia[5]) slog hannem for hoffuedit, ded troer Ieg Indted, uden greffuen[6]) under forbenendte Ed uyl suerge, siig att haffue hørdt sliigdt aff nogen anden End aff hans søster.

Wyl dy søge sliigdt herfor, som dy kan gørre mig haarm med, da Er ded høy tyd for mig, att Ieg Epther Recessen fahrer fordt med fru kyrsten, ty skall Ieg haffue Børnens welstand y acht och dy skaa(!) ma leede allehande op tyl mig, da Er ded tyd for mig att haffue myn sag yacht. *Vale.* Køben: Slott den 12 *Apri: Anno* 1646.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen til hande.

---

[1]) Her mangler Ordet: været.
[2]) Dette sigter vistnok til Eden i Brevet Nr. 165.
[3]) Jvfr. ovfr. S. 148 f.
[4]) Klavs v. Ahlefeldt til Klein Nordsee, der var forlovet med og 1648 ægtede Kongens Datter med Vibeke Kruse, Elisabeth Sophie Gyldenløve (se forrige Bind S. 532).
[5]) Sophie Elisabeth.
[6]) Valdemar Christian.

172. 12. April 1646.

Til Christen Thomesen Sehested.

Borgmestre og Raad i Kjøbenhavn skulle paamindes om deres Løfte strax at fuldføre Værket udenfor Nørreport; dog kunne de faa Henstand med at gjøre det, naar de ville drage det nye Værk ved Rosenborg ind i den gamle Vold ved Nørreport. — *Geh. Ark.*

Eptherdi Borgemeister och Raad forgangen Aar, dentid dy sa indstendig holdt an om, at dy motte fa Nørre pordt op ygen, Loffuede, att dy strax pa forarit uylle forferdige buttenuerckit, som Er udenfor Nørre pordt, Och nu ded Indted Eptherkommer, Da skal dy derom Errindris [1]).

Saframdt dy nu y steden for samme buttenwerck uyl drage ded Ny uerck ued myn haffue Ind y den gammel wold ued Nørre Pordt Och dermed lucke byen pa den siide, da Er ieg tilfrydtz, att buttenuerckit ma bliiffue Epther, Indtil Byen sammestedtz Er luckt. *Vale.* Aff køben: slott den 12 *Apri: Anno* 1646.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen tyl hande.

---

[1]) Kongen havde 7. Juni 1645 befalet at lukke Nørreport. 30. Juli var han dog gaaet ind paa, at den aabnedes om Torvedagene, og 22. Septbr. tillod han paa Anmodning af Borgmestre og Raad, at den skulde staa aaben om Dagen paa det Vilkaar, at „samme Port for Nørreports Butenværk“ skulde gjøres færdig inden Pinse 1646, og „det nye Værk og Voldarbejde udenfor samme Port“ gjøres færdigt inden næste Sommers Udgang. Denne Forpligtelse blev dog ikke opfyldt. Udenværket udenfor Nørreport, der var paatænkt siden 1631, synes for øvrigt at have ligget lige udenfor Peblingebroen ved det nuværende Ravnsborg (Nielsen, Kjøbenhavns Diplom. III, 259. V, 283. 285. Lassen, Documenter t. Kbhvns. Befæstn. Hist. S. 51 f. 57). Jvfr. Kongens Brev af 26. Novbr. 1646.

173. **14. April 1646.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Rigsraadet skal lade Kongen vide, hvad Straf der skal tilkjendes Frederik Parsberg for at have fængslet en Bonde og ikke have villet løsgive ham trods Kongens Befaling. — *Geh. Ark.*

Epthersom Chanseleren Och Riigens Rad, som tylstede uar den dag, *M:* Hans aff Rosskiild[1]) gyck y Rette med frederich Passberg[2]) om den bunde, som hand haffde fengselyt Och Indted uylle giiffue løss Igen, Om skøndt hannem aff mig ded att gørre befahlit bleff[3]), Huilckit aff

---

[1]) Talen er, som det fremgaar af Anm. 3, om Hans Lavritsen, der deponerede 1623 fra Roskilde, hvor han derpaa tjente som Hører og, efter en Udenlandsrejse, som Konrektor. Dette blev han 1631, og samme Aar tog han Magistergraden, men allerede 1632 forlod han Skolen. De ældre Efterretninger om, at han derefter blev Informator for Prinserne Ulrik og Frederik, vise sig mindre forvirrede, end man tidligere har antaget, idet det kun er Navnene paa de kongelige Børn, som ere urigtige. I Virkeligheden blev han (s. Brevene 1632—35 S. 267) 1632 Lærer for Kongens Døtre, og senere for Ulrik Christian Gyldenløve, hvilken Stilling han endnu beklædte 1640; 1642, da han havde Bryllup, var han rimeligvis ikke længer i Hoftjenesten. Han siges 1632 at være bleven Forstander for Duebrødre Kloster i Roskilde, men det er højst usandsynligt, at han allerede da blev ansat ved Klosteret, hvor hans Nærværelse som Forstander vistnok var nødvendig. En Tid var han Professor matheseos ved Gymnasiet i Roskilde. Han døde 1654 (Bloch, Roskilde Domskoles Hist. II, S. 36. III, 10. 21. Personalhist. Tidsskr. II, Stamtvl. til S. 310. III. 265).

[2]) Frederik Parsberg til Vognserup, Søn af Niels P. til Sandbygaard, f. 1588 † 1653.

[3]) Hans Lavritsen havde 23. Juni 1645 skrevet til Oversekretæren Otte Krag og klaget over, at Frederik Parsberg ikke havde villet efterkomme Kongens Brev om at løsgive Peder Jensen i Krøgerup, indtil der blev endelig dømt i Sagen af Kongen og Rigsraadet, og det skjønt Hans Lavritsen havde tilbudt Kavtion for ham (Geh. Ark., Breve til Oversekretæren Otte Krag). I Herredagsdombogen for 1646 findes ikke noget om Sagen.

samme Passberg at *tollerere* mig Indted anstar, Daa skal Riigens Raad lade mig forsta derris vnderdanige betenckende, Huad straff hand derfor bør at lyde, Paded at andre Icke skall siig vndersta siig saledis *de facto* at *prosedere* med fattige folck. *Vale.* Aff køben: Slott den 14 *Apri: Anno* 1646.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen tyl hande.

174. 16. April 1646.

Til Christen Thomesen Sehested.

Han skal give Hertug Frederiks Marskalk 300 Rdl., men erklære ham, at Kongen ikke kan gaa ind paa Ove Skades Forebringende. Kongen vil gjøre Indrømmelser med Hensyn til Hertugens Husholdning. — *Geh. Ark.*

Eptherdi myn søns H: frederigs Marskalck Er hiidkommen [1]) och hafft bud huos mig om 400 daler til att fordtsette syn Reiisse med, och ieg hannem dermed gerne haffde hiiolppen, om der haffde uerrit rad tyl, Da Eptherdi Ieg haffuer bracht 300 daler tylueiie, da skaldt du lade hannem dysamme tylkomme Och siiden med hannem tale och hannem *demonstrere*, at ded, som Offy skade heer anbracht haffuer, indted skee kan [2]). Hus-

---

[1]) Jasper v. Oertzen, uden Tvivl paa hans Hjemrejse fra Sverig (se ovfr. S. 101).

[2]) Hertug Frederik havde i Slutningen af Marts sendt sin Drost Ove Skade til Kongen. Han skulde dels forestille denne, at Hertugen og hans Gemalinde ikke kunde leve af de Midler til Underhold, som Kongen sidst i Flensborg havde bestemt for dem (se ovfr. S. 138), dels opfordre Kongen til at ansætte Hertugen som Statholder i Hertugdømmerne. Medens Kongen vistnok gav et Afslag paa det sidste Punkt. tilskrev han derimod 18. April Kaj v. Ahlefeldt og Christian Rantzau, at de skulde tale med Jasper v. Oertzen og gjøre et Overslag med ham om, hvor høj en Forøgelse der burde ske af de til Hertugens Hofstat tilstaaede Midler, naar der var blivende

holdingen angaendis, da uyl Ieg mig derudi sa uydt *Accomodere*, som H: key von Anefeldt, Chanseler Reuendlou och samme Marskalck kan Erachte Mueligdt at uerre, Mens at myn Søns kammer sekretarius[1]) och hans Medbrødre skulle *dirigere* werckit, ded kan inted skycke siig. *Vale*. Aff køben: Slott den 16 *Apri: Anno* 1646.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen till hande.

175. **Omtr. 18. April 1646.**

Der skal udgaa Befaling til Sivert Urne om at udlevere Dokumenterne vedkommende Holger Rosenkrands's Sag til Flemming Ulfeldt, og til denne om at forfølge samme Sag til Doms. — *Geh. Ark.*

En befahling til Syuerdt wrne, att hand den steffning, som hand haffuer ladiit lesse offuer holger Rossenkrandtz, med forsettit och andre *documenter*, som hannem y samme sag tilstillit Er, skall tilstille flemming wlfeldt. *Item* En befahling til flemming wlfeldt, att hand pa myne uegne samme Sag skall tyll doms forfølge[2]).

Fremmede hos ham; tillige skulde de gjøre en Specifikation over de Tjenere, Hertugen nødvendig maatte beholde, og reducere disses Lønning saa vidt muligt. 17. April udstedte Kongen et Rekreditiv for Ove Skade, hvori han udtalte sin Beklagelse over ikke at kunne give mere, og 23. April skreve saavel Christen Thomesen Sehested som Korfits Ulfeldt til Hertugen og bade ham i stærke Udtryk undskylde, at de ikke havde kunnet udrette mere til hans Gavn (Geh. Ark., Dsk. Kong. Hist. Nr. 116. Bremen Nr. 38).

[1]) Vistnok den senere saa bekjendte Christoffer Gabel, der siden 1639 var Hertugens Kammerskriver (Bruun, Gunde Rosenkrantz S. 111).

[2]) Brevene derom udgik 18. April (Sjæll. Tegn. XXIX, 25). Det blev dog ikke Flemming Ulfeldt, men Oluf Brockenhuus, der kom til at forfølge Sagen (jvfr. ovfr. S. 121. 149).

176. 18. April 1646.

Til Rigsraadet.

Det bør være Landkommissærerne, som foreholde Adelen og de andre Stænder, hvad de bør gjøre til Landets Bedste. Sker der noget i Gjerning og ikke i Ord, vil Kongen gjerne lade sig sige med Hensyn til Lenene og andet sligt. — *Geh. Ark.*

Wy haffue ygar Nadigst af Riigens Mars och Chanseler H: Iost Høg Emphangen Danmarckis Riigis Radtz vnderdanige betenckende, huorledis disse Riiger och lande med uorris person kunde gerade med den allerhøiiestis nadige biistand y En bedre tilstand, End uy Nu y begreben Erre, Huorpa uy dy gode herrer med faa Ord indted forholder. Att Erfahre Adelens mening Om dy middil Eller den Maade, som tyll *contributiones* Erlangiing brugis kan, Dertil kan ingen Bedre bliiffue brugdt End Landkommissarierne, som til den Ende *eligerit* och Suoren Er [1]), Nar dy aff dy gode herrer *Informeris*, Att dii holder Adelen. Borger och Bunde for, Att Eptherdi uy som derris herre och konning haffuer giiordt ded for derris och Riigernis *Conseruation* skiild, Sauyt som aff Ett menniske *Requireris* kan, Att dy derymod gør ded, som dy gud y himmelen, Oss och derris federne land plichtig Er. Naar sliigdt settis y werck *Realiter* och indtet *Verbaliter*, som nu En tydlang sked Er, Da Er ded tylig Nock at tale Om lehnen och andit sliigdt, Aldenstund worris gemytte dy gode herrer Nocksom bekendt Er, At uy lader oss siige, Naar man gaar *Rationabiliter* om med Oss. Befahlendis dy gode herrer hermed Samdt och y seer den Allerhøiiestis

[1]) Kongen var ved en Resolution af 3. Septbr. 1645 gaaet ind paa, at de forskjellige Provinsers Adel valgte Landkommissærer, som skulde føre Tilsyn med Forsvarsvæsenet, afholde aarlige Møder med deres Provins's Rigsraader og modtage Petitioner fra alle Stænder (Nyt hist. Tidsskr. V, 361). Ved et Møde i Kolding vedtoge Landkommissærerne 3. Marts 1646 en indbyrdes Vedtægt (Rigens Raads Breve, Fasc. 55).

beskermelsse [1]). Aff køben: slott den 18 [2]) *Aprilis Anno* 1646.

Christian.

Udskrift: Danmarckis Riigis Raad Samdtligen tiil hande.

177. **25. April 1646.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Der bør tilskrives Bisperne, og først Bispen i Sjælland, at der ved Nadverens Uddeling bør gives Kommunikanterne en Paamindelse om dens Betydning, noget som allerede nu sker i Holmens Kirke i Kjøbenhavn. — *Geh. Ark.*

Epthersom Ieg Nu forgangen wyndter geradede y dyssku[r]s med Nogle aff Adelen Om kiircky *seremonier* y fyrstendommen Och heer y Riigit, huoryblandt En *mouerede* ded, huorfor brød och wyn bleff giiffuen *communicanterne* stylletyende och indted Errindre dem, huad ded uaar, som dy dennom gaffue, Eptherdi ded skedde der och offueraldt, som den lutterske Lehre war y suang, Huortil Ieg y all sandhed indted uyste att suare, ty att ded io sa uar y sandhed. ded kunde Ieg inted Nechte, huorfor ieg *abrumperede* den dyskurs.

Der Ieg nu befandt ded huoss mig, at den Errindring huos den gemene mand uar hel Nødig, da skreff ieg heroffuer tyl Hoffpredykandten [3]), at hand pa myne uegne skulle befahle Predykandterne y holmens kyrcke, at dy sig derudi ochsa skulle *Accommode[re]*, Huilckit ochsa sked Er. Nu haffuer Byskoppen her y Byen [4]) uerrit huos mig

[1]) Saavel i April som Maj og Juni Maaned overgave de i Kjøbenhavn samlede Landkommissærer forskjellige Indlæg til Rigsraadet (Rigens Raads Breve, Fasc. 55). Jvfr. Kongens Brev af 10. Maj 1646.

[2]) Kongen har sikkert nok skrevet: 18. April. men en gammel Paategning paa Brevet har dog: 15. April.

[3]) Ole Vind.

[4]) Jesper Brochmann.

Och holden an Om, att ded hannem motte befahlis att tylholde dy andre Prester dertyl, att dy giiorde dedsamme, som skeer y holmens kiircke, Huorpa Ieg Suarede, Att Ieg mig med første derpa uylle Erklere. Huorfor Ieg haffuer uyllet lade diig myn mening derom forsta, at ieg formener ded bylligen at bør att skee, ty En Lyden Errindering kan Indted skaade, besynderligen huos dem, som letteligen kan faa derris tancker pa ded, som dy lydit gadt haffuer aff. Och Eptherdi derom uyl Byssperne samdtlig tilskriiffuis, saa kan begindelssen gørris først her y Siieland[1]). *Vale*

Køben: Slott den 25 *Apri: Anno* 1646.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen til hande.

178. **29. April 1646.**

Til Korfits Ulfeldt.

Lenenes Vilkaar og Bestyrelse vedkomme ikke Rigsraadet; heller ikke har dette at blande sig i Spørgsmaalet om Forhandlinger med Nederlænderne om Tolden i Sundet og Norge eller i Spørgsmaalet, om Kongen vil give sine Bønder fri eller ikke. Det afhænger ogsaa alene af Kongen, om han vil sætte Kronens Bønder paa Ægtpenge. Kongen sender en Afskrift af noget, som der skal forhandles særskilt om med nogle Rigsraader. — *Geh. Ark.*

Pa dyn Indlagte *Memorial* Er dette mit Suar:

1. At sette Lehnen Endten høydt Eller laudt, *Item* fa dem ud pa Regenskab Eller pa affgiifft, ded kommer Riigens Rad inted ued, mens mig allene[2]), Och Naar Rii-

[1]) Under 2. Maj 1646 fik Bisperne i Danmark og Norge Brev om, at Præsterne ved Alterens Sakramente skulde sige, naar de gave det velsignede Brød: Det er Christi Legeme, og naar de rakte den velsignede Kalk: Det er Christi Blod (Theolog. Tidsskr., udg. af Scharling og Engelstoft, III, 160. Dsk. Mag. III, 128, hvor Aarstallet 1640 er en Fejl for 1646. Jvfr. Engelstoft, Liturgiens Hist. i Danm. S. 271 ff.).

[2]) Dette hænger sammen med Kongens Plan, som blev udført i

gens hoffmeister inted lader mig strax uyde, nar lensmenden indted tiil rette tyde gørrer klardt y Rendteriit, saat ieg deroffuer lyder skade. Da haffuer ieg derfor indted att søge Riigens Raad, mens Hoffmeisteren.

2. At *tractere* med dy hollender *De modo soluendi Thelonium* y Øresund eller y Norrie, ded gaar Menige Riigens Raad Indted an.

3. At sette kronens tyener pa Eckepenge Eller Icke, ded staar huos mig, Tii Nar Ieg affstar tyl Adelen ygen den benading, ieg haffuer aff dem, att derris tiiener ager mit fadebur, Naar Ieg reiser ygennom landid [1]), da haffuer dy indted at *prętendere* pa myne. Naar Ieg holder Ett uyst antal aff kuudsk, Rust och Postuogne, da kan ieg komme fordt Och skaffe andre diidhen, som behoff kan uerre.

4. Bønderne at giiffue frii eller Icke, ded gar Menige Riigens Rad indted an [2]).

5. Ded, som skal taliis *a part* med Nogle aff Riigens Raad, deraff fyndis *copia* herhuos, som [3]) mig med dyt betenckende deroffuer Igen skaldt lade komme tyl hande. *Vale.*

Køben: Slot den 29 *Apri: Anno* 1646.

Christian.

Udskrift: Riigens Hoffmeister tiil hande.

179. **6. Maj 1646.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Kongen vil bøje sig, naar Prinsens og Rigsraadernes Vota stemme overens i den bornholmske Sag; hvad hans egen Mening

---

Slutningen af Maj 1646, hvorved de fleste Len bleve satte paa en højere Afgift end hidtil.

[1]) Artikel 6 i Christian IV's Haandfæstning.

[2]) Om Kongens Plan at lade Kronens Bønder i Sjælland, Laaland, Falster og Møn frikjøbe Børnene for deres Fødested se Hist. Tidsskr. 5. R. IV, 522 ff.

[3]) Her mangler Ordet: du.

er, fremgaar af Oluf Brockenhuus's Indlæg for Retten. — *Geh. Ark.*

Dyn skriffuelse Er mig tilhande kommen, och deraff forstanden ded, som y den Borringholms sag *passerit* Er. Huorpa Ieg dig inted forbolder, At ded Er mig Epther mit forsettis Indhold lygefuldt, Endten den høiieste Eller den laweste skal haffue for(!) Ehre eller straff for ded, som *passerit* Er, Naar Ieg seer Prindtzens och Riigens Radtz *Vota* att stemme offuerens[1]. Huad myn mening Er om samme Sag, ded fyndis y ded forseet, som Oluff Brockenhus under myn hand haffuer lagdt y Rette[2]. *Vale.* Aff *Croneborg* den 6 *Maij Anno* 1646.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen tiil hande.

180. **7. Maj 1646.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Kongen forlanger, at Prinsen og enhver af Rigsraaderne for sig skulle overgive ham skriftlige Vota om den bornholmske Sag. Han dadler stærkt Niels Trolles Holdning i denne Sag. — *Geh. Ark.*

Eptherdi Ieg ygar mig y En hast inted, som ieg gerne haffde wiildt, pa dyn skriiffue[lse] haffuer suarit, den

[1]) Herredagens Domme over Holger Rosenkrands og de arresterede bornholmske Officerer vare afsagte 4. Maj (Jørgen Brahe har i sin Dagbog urigtig: 16. Maj; Vedel Simonsen, Jørgen Brahes Levnetsbeskrivelse S. 83). Medens Holger Rosenkrands frikjendtes, dømtes fire af Officererne til at være i Kongens Naade og Unaade, en til at undvige Landet og en til at straffes efter sin Formue; to frifandtes. Prins Christian sad i Retten sammen med Rigsraaderne (Herredagsdombogen. Danske Magazin II. 22 ff. 44 ff.). Jvfr. Kongens Breve af 7. og 11. Maj 1646.

[2]) Oluf Brockenhuus's Indlæg findes i Danske Magazin II. 24 ff. 45 ff.

KONG

CHRISTIAN DEN FJERDES

EGENHÆNDIGE BREVE.

UDGIVNE VED

C. F. BRICKA OG J. A. FRIDERICIA

AF

SELSKABET FOR UDGIVELSE AF KILDER TIL DANSK HISTORIE.



MED UNDERSTØTTELSE AF MINISTERIET FOR KIRKE- OG UNDERVISNINGSVÆSENET OG DEN HJELMSTJERNE-ROSENCRONESKE STIFTELSE.

12te HEFTE 1646–48.

KJØBENHAVN.

FORLAGT AF RUDOLPH KLEIN.

1886.

Selskabet for Udgivelse af Kilder til dansk Historie

stiftedes i Januar 1877 med det Formaal at fremme Studiet af Fædrelandets Historie ved Offentliggjørelsen af nogle af de mange Aktstykker, Breve, Krøniker og andre Kilder, som endnu henligge utrykte eller ere mindre tilfredsstillende udgivne. Planen for Selskabet er den at betro Udgivelsen af de enkelte Kilder til et eller flere Medlemmer af Selskabet eller til Udenforstaaende, saaledes at de almindelige Regler for Udgivelsesmaaden vedtages af Selskabet, og saaledes at Udgivelsen kontrolleres gjennem et af Selskabet nedsat Udvalg.

Selskabet har hidtil udgivet:

Kong Frederik den Førstes danske Registranter, udgivne ved Kr. Erslev og W. Mollerup. 1879. 5 Kr.

Kong Christian den Fjerdes egenhændige Breve, udgivne ved C. F. Bricka og J. A. Fridericia. 1—11. Hefte (1632—45). 1878—85. 32 Kr. 40 Øre.

Codex Esromensis. Esrom Klosters Brevbog, udgivet ved O. Nielsen. 1880—81. 4 Kr.

Danske Kancelliregistranter 1535—1550, udgivne ved Kr. Erslev og W. Mollerup. 1881—82. 5 Kr.

Aktstykker og Oplysninger til Rigsraadets og Stændermødernes Historie i Kristian IV's Tid, udgivne ved Kr. Erslev. 1 Bind. 1883—85. 5 Kr.

Libri memoriales capituli Lundensis. Lunde Domkapitels Gavebøger og Nekrologium, udgivne ved C. Weeke. 1. Hefte. 1884. 2 Kr.

Tilsynet med Udgivelsen af Christian IV's Breve er af Selskabet overdraget til Universitetsbibliothekar S. B. Smith og Underbibliothekar C. Weeke.

Borringholmske sag angaendis, Da haffuer Ieg for fornøden at uerre Erachtet, dig hermed myn mening at lade forsta, Nemblig Att Prindtzen och Riigens Raad skal Enhuer *A pardt* giiffue mig derris *Votum* Skrifftlig bade y den Borringholmske sag[1]) som derudi, Om Niiels trolle anstar at antage siig En sag, som *tangerer* hans herre och konning, der hand haffuer giiordt syn Eed, at hand indted skal anse Nogit uden ded, som kan gerade gud y hymmelen tyl Ehre. hans Herre och konning och hans federne land tyl Ehre, gaffn och gode.

Haffde Niils trolle vndskildt sig at sydde Retten, da haffde ded uerrit Slett nock giiordt aff hannem, som sagdt Er. Mens at lade siig bruge pa En Offendtlig herredag ymod siin herre och konning, ded staar mig indted an, Mens stell[e]r sliigdt tyl Prindtzens och dii gode herrers betenckende, Som Ieg Eruardter, førend Ieg søger Retten med dy gode herrer[2]). ***Et quod tibi dico, omnibus dico. Vale. Croneborg*** den 7 ***Maj Anno*** 1646.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen tiil hande.

181. **10. Maj 1646.**

Til **Christen Thomesen Sehested.**

Forhandlingerne med Landkommissærerne om Kontributionen bør føres til Ende i denne Uge. — *Geh. Ark.*

Eptherdi den *deliberation*, der skulle anstyllis Om allehande, kommer mig nogiit langsom for, och tiiden gaar forgeffuis bordt. Saat deraff uyl langsam bliiffue nogiit aff, Om man Indted dryffuer Sterckt derpa,

[1]) Jvfr. Brevet Nr. 182.

[2]) Niels Trolles Navn findes ikke mellem de øvrige Rigsraaders i Domsakterne. Jvfr. Brevet Nr. 182. Som ovfr. S. 72 bemærket, var Niels Trolle en Svigersøn af Holger Rosenkrands.

Huorfor du skaldt Lade mig forsta dyn mening, huorledis man Best kan bringe *Commissarierne Modum contribuendi plausibiliter* for, dog sa att den kan Naa tyl ded, som Endeligens gørris fornøden. Huad der kan Och bør at skee, ded maa Settis y werck y denne vgge [1]).

Rossenborg den 10 *Maij Anno* 1646.

Christian.

Udskrift: Chanseleren Her Christian tommissen til hande.

182. **11. Maj 1646.**

Til Korfits Ulfeldt og Christen Thomesen Sehested.

Kongen vil bøje sig for Prinsens og Rigsraadernes nu modtagne Vota i den bornholmske Sag, men fastholder dog sin Mening om Holger Rosenkrands's Handlemaade. Naar han kan faa Beviser for, at andre tidligere have handlet som Niels Trolle, vil han ogsaa lade sig nøje dermed. — *Geh. Ark.*

Ieg haffuer Emphangen dii *Vota*, som Ere gangen y den Borringholmske sag, Och Eptherdi Ieg med samme sag indted haffuer uyllit haffue at Skaffe, Mens den hensat til Prindtzens Och Riigens Radtz betenckende, Da lader ieg mig med dy gode herris *Votis contentere*, Dog mig myn mening forbeholden, Att Rossenkrandtz byllig burde at haffue giiordt dedsamme, som hans formend giiordt haffuer, Som hussit Sa uel som hand haffuer hafft y Slodtzlou.

Om ded Er Lygefuldt, om En Riigens Raad *intersedendo aut in persona se opponendo* lader bruge, dermed lader Ieg mig ochsa *Contentere*, Naar mig først *demonstreris Simile* [2]). *Valete.*

Rossenborg den 11 *Maj Anno* 1646.

Christian.

Udskrift: Riigens Hoffmeister och Chanseleren H: Christian tommissen til hande.

[1]) Jvfr. ovfr. S. 156 f.

[2]) Jvfr. ovfr. S. 160 f.

183. **15. Maj 1646.**

Til Korfits Ulfeldt.

Om et Hattebaand med Diamanter og et Smykke. — *Geh. Ark.*

Ded hatteband aff *Marsilio*[1]) haffuer Ieg Emphangen. Huad smyckit angar, da saa Ieg heldtz, att ded uar pa ty tussind daler. Der sydder ochsa nogle demandter y hattebondiit, som Indted Er aff dy beste, mens Ieg uyl faa. Raad dertil med tyden. *Vale.*

Rossenborg den 15 *Maj Anno* 1646.

Christian.

Udskrift: Riigens Hoffmeister tiill hande.

184. **15. Maj 1646.**

Til Rigsraadet.

Kongen opfordrer det til at gaa i Borgen for 70.000 Rdl., som han i saa Fald kan faa til Laans, i Anledning af Udgifterne til hans Sønnesøns Barselhøjtid og det paatænkte Gesandtskab til Nederlandene og Frankrig. — *Geh. Ark.*

Eptherdi uy Ingen myddel seer, huorledis wy kan komme ud med worris Sag, Endten tiil uorris Søns Barsel[2]) Eller tiil den *Ambassada*, som Skal gaa(!) Holland och pa franckerige[3]), wdenad uy vndsettis med ded første, Och Eptherdi der fyndis dy, som uyl skaffe oss *Credit* pa 70 tussind daler, Om Riigens Raad uyl syge god for samme summa, Da forseer uy oss Nadigst tyl dy gode herrer, at dy siig goduylligen dertyl Bekuemmer[4]). Befahlendis dy

---

[1]) Gabriel Marselis, i Følge Korfits Ulfeldts Paategning paa Brevet.

[2]) Prins Christian (V)'s Barselhøjtid fandt Sted 14. Juni 1646 i Flensborg (Slange S. 1389).

[3]) Jvfr. Brevet Nr. 189.

[4]) Rigsraadet maa i Følge Kongens Brev af 19. Oktbr. 1646 være gaaet ind paa at gaa i Borgen for den nævnte Sum, der optoges hos Gabriel Marselis. Jvfr. Kongens Brev af 10. December 1646.

gode herrer hermed samdt och y seer den Allerhøiestis beskermelsse. Aff Rossenborg den 15 *Maj Anno* 1646.

Christian.

Udskrift: Danmarckis Riigis Raad Samdtligen til hande.

185. **17. Maj 1646.**

Til Korfits Ulfeldt og Christen Thomesen Sehested.

Kongen er tilfreds med Rigsmarskens Forslag om Tilvejebringelsen af 4000 Ryttere her i Riget, for saa vidt som Kronen ikke derved lider Tab i Skatter eller i Bøndernes Betaling for Vornedfrihed. — *Geh. Ark.*

Eptherdi Ieg talede med Chanseleren y dag for predycken Om dy 4 tussind Rytter, Riigens Maars formener at kunde tylueiie bringis her y Riigit, Da haffuer Ieg syden tenckt derpa Och befunden, Att ded uar En stor forseckering for Riigit, Naar kronen derudoffuer Indted myster y penge och Madskatt, Naar den pabydis, *Item* y dy penge, som kronen kan bekomme aff Bønderne y Siieland, falster och laland for derris friihed at købe. *Valete.* Rossenborg den 17 *Maj Anno* 1646.

Christian.

Udskrift: Riigens Hoffmeister Och Chanseleren H: Christian tommissen tiil hande.

186. **18. Maj 1646.**

Til Rigsraadet.

Kongen opfordrer det til at bevilge en almindelig Skat til Gjældens Afbetaling. — *Geh. Ark.*

Eptherdi uy indted kan see, huad foruendtis kan udi uorris geldtz afleggelse, wdenad Oss hiielppis med En *generall* skatt aff ded, som y landiit fyndis, Ded uerre siig fehe, flesk, smør, korn och andiit sliigdt, Som Riigit uden

skade kan vdføris, da forseer uy oss Nadiigst tiil dy gode herrer. Att dy sligdt betencker Och kommer *Cronen* y dy Eller y andre Made tylhiielp, Att man kan bliiffue gelden kuydt [1]). *Valete.*

Rossenborg den 18 *Maj Anno* 1646.

Christian.

Udskrift: Rygens Raad samdtlig tyl hande.

187. **21. Maj 1646.**

Til Christen Thomesen Sehested og Anders Bilde.

Kongen har ved at meddele hele Rigsraadet, at han havde forhøjet Just Høgs og Hannibal Sehesteds Sæder i Raadet, kun villet vise det en Høflighed og ingenlunde villet spørge om dets Mening. — *Geh. Ark.*

Epthersom Ieg kommer y Erfahring, Att der fyndis dy yblandt Radit, som Indted behager ded, Att H: Iost høgis och Hanibal Seestedtz seede bleff forhøiiet [2]), Da

[1]) Der udstedtes 30. Maj med Rigsraadets Samtykke Breve om en dobbelt og en enkelt Skat, at betale til Mikkelsdag og Mortensdag, til Gjældens Betaling og til Defensionen, samt tillige om en Kornskat til Flaaden, at levere inden 3 Uger efter Mikkelsdag (Sjæll Tegn. XXIX, 57. 61).

[2]) Forhøjelsen af Just Høgs og Hannibal Sehesteds Sæder i Rigsraadet betød, at de skulde indtage deres Pladser henholdsvis som Rigens Kansler og Statholder i Norge umiddelbart efter de egentlige Rigsembedsmænd og ikke som hidtil efter deres Anciennitet som Medlemmer af Raadet. Af Underskrifternes Rækkefølge paa Rigsraadets Betænkninger fra den følgende Tid fremgaar ogsaa, at den omtalte Forandring indtraadte, og at dermed Rigskansleren (Christoffer Urne i den strax efter afdøde Just Høgs Sted) og Statholderen i Norge i Virkeligheden fik Rang med Rigsembedsmændene, en Forandring, som ogsaa paa en Maade stadfæstedes ved Art. 45 i Frederik III's Haandfæstning. Efter at Hannibal Sehested 1651 havde maattet fratræde sin Stilling som Statholder i Norge, fik hans Efterfølgere i dette Embede dog paa ny kun Sæde i Raadet efter deres Anciennitet (Danske Magazin 3. R. IV, 126. 225), medens Christoffer Urne, der vedblev at være Rigskansler indtil Forfatningsforandringen 1660, beholdt det ham tilstaaede Sæde.

skal y lade dem, som y sligge geckelige tanger geraden Erre, forsta, Att ded Ieg y myn skriiffuelse om samme leiilighed brugdte den høffelighed, at ieg uylle sliigdt, som sked Er, den ganske *senatu* lade wyde, Ickun uar *Verba honoris. Valete.* Aff Rossenborg den 21 *Maj Anno* 1646.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian friiss[1]) Och Riigens Marss tiill hande.

188. **23. Maj 1646.**

Til Albert Baltser Bernts.

Han skal levere en Del Munition og Geværer i Glückstadt. — *Geh. Ark.*

Albret Baldtzer Berns sol dissem Briiffzeiigern[2]) So uyl gewehre vndt ***Munition*** von meinem vndt seiinem folgen lassen In mugelicher Eiile vndt stylle:

Puluer	300	sendttener.
Musketten	2500.	
Pycken	2500,	doch Ohne Rustung.
Lundten	20000	kl[e]iine Runde.
Carrebinen	200.	
Piistolen	300	paar.
Musketten kugelen	10	Skiippundt.

Daa nun der graff[3]), Maior[4]) oder Iehmandt anders in der glyckstadt darein woldten hinderlich seiin, so hatt gedachter Baldtzerson ihnen diisses skreiben zu zeiigen.

Auff Rossenburg den 23 *Maj Anno* 1646.

Christian.

Udskrift: Albredt Baldtzer Bern zu handen.

---

[1]) Fejlskrift for: Christen Thomesen Sehested.

[2]) Oberst Cochran paa den engelske Konge Karl I's Vegne. Hans Kvittering er af 18. Juli 1646 (Geh. Ark.).

[3]) Christian Pentz.

[4]) Vel Generalmajor Klavs v. Ahlefeldt.

189. **23. Maj 1646.**

Til Rigsraadet.

Rigsraaderne skulle hver for sig skriftlig lade Kongen vide deres Betænkning om Afslutningen af Forbund med Frankrig og Generalstaterne. – *Geh. Ark.*

Epther som ded Er Danmarckis Riigis Rad nocksom bekendt, at dy gode herrer haffuer for gadt ansiiet for disse Riiger och landis Syckerhed skiild at indga med krone franckerige och dy herren Stathen *general* En *Allianse*, Da skal dy gode herrer samme leylighed offueruelie och betencke och lade oss vnderdanigst forsta, huorledis samme *Allianse* skal angaiis och Sluttis, Paded at Inted derudi forretagis eller wdeladis, Som Man y framtiiden gerne saa anderledis giiordt

Huad nu dy gode herrer herudi at gørre Eller at lade for gaadt och gaffnligdt at uerre Synis, Ded skal En huer *A part* vnderdanigst oss lade skriifftlig forsta [1]. *Valcte.*

Rossenborg den 23 *Maj Anno* 1646.

Christian.

Udskrift: Danmarckis Riigens Raad Samdtligen tiil hande.

190. **26. Maj 1646.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Da Rigskansleren Just Høg er død, skal Rigens Segl overgives til Christoffer Urne. Kongen er forbavset over, at Rigsraaderne ikke ville afgive skriftlige Vota om Alliancen med Generalstaterne, og forlanger, at de skulle votere derom i hans Nærværelse. – *Geh. Ark.*

Eptherdi Ieg Erfahrer, H: Iost høg at uerre død [2]), da skaldt du aff hans Eptherlatte hustrue [3]) lade affoddere

---

[1]) Se Brevet Nr. 190.

[2]) Han var død 25. Maj (Vedel Simonsen, Jørgen Brahes Levnetsbeskrivelse S. 84).

[3]) Anne Lunge, Datter af Rigsmarsken Jørgen Lunge, f. 1610, gift 1628 med Just Høg, † 1652.

Riigens Segel, paded H: Christoffer wrne kan ded igen annamme och søge siit seede[1]) och siiden uerre ferdig at drage med op til Norrie[2]). Och Eptherdi leg med forundring hørdte y gar, at dii gode herrer vndskiildte sig derudi, at dy indted kunde giiffue derris *Votum* skriifftlig y den Punct om den *Allianse* med dii herren Stathen, der dy dog stackit syden gaff derris *Vota* skriifftlig y den Borringholmske sag, som Indted Er att ligne ued denne, Da Er ded best, at dy gode herrer y myn *prȩsens Voterer* om samme *Allianse*, ty mig ligger macht derpa[3]).

Vale. Aff Rossenborg den 26 *Maj Anno* 1646.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen til hande.

---

[1]) Han blev Just Høgs Efterfølger som Rigskansler. Jvfr. ovfr. S. 165.

[2]) Han skulde sammen med Kongen deltage i den norske Herredag i Christiania, hvad han ogsaa kom til (Slange S. 1420. Nielsen, Jens Bjelke S. 358).

[3]) Af en med Christen Thomesen Sehesteds Haand skreven, udateret Koncept til en Rigsraadsbetænkning til Kongen, som sikkert hører herhen, fremgaar, at der har været Uenighed indenfor Rigsraadet, om man skulde slutte Forbund med Generalstaterne eller ikke. Flertallet var stemt derfor, og Kansleren havde opsat et Udkast i denne Retning, men nedenunder dette har han ligeledes konciperet en Erklæring, hvori Mindretallet forbeholder sig sin Mening, men dog, da Kongen har bifaldet dem, som havde været for Forbundet, og de fleste stemme derfor, tilsidst udtaler, „at de ikke kunne være imod det, som de fleste have for godt anset og besluttet". Imidlertid blev Resultatet dog, at der ingen Rigsraadsbetænkning afgaves, thi udenpaa Koncepten er skrevet: „Concept paa det den hollandske Alliance angaaende. som Rigens Raad skulde have underskrevet og ikke skete, formedelst de vilde ikke separere sig" (Rigens Raads Breve, Fasc. 55). Hvor vidt der har fundet en mundtlig Afstemning Sted, som forlangt af Kongen, vides ikke. At den særskilte Voteren imidlertid i det hele ikke fandt Adelens Bifald, fremgaar af Landkommissærernes Indlæg af 2. Juni til Rigsraadet, hvori udtales Ønsket om, at alle Rigsraader „efter Fædrenes lovlige Skik" altid maa tage Beslutninger samlede. I Anledning heraf

191. **28. Maj 1646.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Han skal endnu samme Dag levere Kongen sin Betænkning om Alliancerne med Frankrig og Nederlandene. — *Geh. Ark.*

Eptherdi dig bekendt Er, At ded Er myn wyllie, at du skaldt bringe dyn mening tiil papiir Om dy *Alliansers* fordtsettelse, Och tyden Er y henderne, At Ieg ma forreisse, Da skaldt du sette Slygdt y werck Och dermed komme herud ymod fem slett y afften. *Vale.* Rossenborg den 28 *Maj Anno* 1646.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian Tommissen tiil hande.

192. **30. Maj 1646.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Om en Ed for Statholderen (i Norge?). — *Geh. Ark.*

Herhuos haffuer du Stadtholderens Eed at Emphange, som laa pa bordit, dentyd du uarst huos mig, mens fordi Ieg den Enda indted haffde lest, och ded Er hans Eiigen hand, da uylle ieg indted tale Om den. Huad der nu siinis dig, att der skall settis uyder der y. ded kandtu gørre. *Vale.*

Rossenborg den 30 *Maj Anno* 1646.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen til hande.

---

kaldte Rigsraadet Landkommissærerne for sig og opfordrede dem til at angive Tilfælde, hvor der var fattet Beslutninger uden alle Rigsraaders Viden og Samtykke. Kommissærerne bade sig forskaanede derfor, da det ikke kunde være til nogen Nytte, men henviste Sagen til Rigsraadet selv (Rigens Raads Breve, Fasc. 55). Om Korfits Ulfeldts Interesse for Planen om et Gesandtskab til Nederlandene og Frankrig se for øvrigt Smith, Grevinde Ulfeldts Hist. I, 138 f. Jvfr. Brevene Nr. 191 og 194.

193. **30. Maj 1646.**

Til Biskop Jesper Brochmann.

Han skal udlevere Overbringeren Ulrik Christian Gyldenløves Ejendomsbreve paa Ulriksholm. — *Geh. Ark.*

Denne Breffuisser skal y [1]) lade bekomme wldrich Christians Eiiendomss breffue tyl at driiffue wldrichss holms godtz tyl Laas [2]), Och Er hannem Nøggelerne tyl skriinit, huorudi breffuene ligger [3]). Paa dy breffue, som deraff udtagis, skall Iffuer wiind giiffue Eder syn bewiis paa, at hand dem annammit haffuer. *Vale.* Rossenborg den 30 *Maj Anno* 1646.

Christian.

Udskrift: Bysspen y Siieland Stycht till hande.

194. **Før 1. Juni 1646.**

Til Korfits Ulfeldt.

Kongen har af ham faaet Underretning om en Begjæring af Rigsraadet. Han sender ham til Gjennemlæsning Udkastet til hans Instrux paa Ambassaden til Nederlandene. — *Geh. Ark.*

Wdaff dyn skriiffuelse haffuer Ieg forstanden Riigens Raadtz begehring, som kan skee, om ded kan hiielppe Nogit. Ieg uaar Ellers gerne henad frede: Herhuoss sender Ieg Ett vdkast aff *Instruction*, som du skulle haffue

---

[1]) Jesper Brochmann havde fra 1636—42 haft Tilsyn med Ulrik Christian Gyldenløve (Grundtvig, Meddelelser fra Rentekammerarch. 1872 S. 188).

[2]) Om Ulrik Christian Gyldenløves Besiddelse af Ulriksholm og dette Godses Udvidelse se Brevene 1636—40 S. 3. 86; 1641—44 S. 366. 421. Dokumenterne vedrørende denne Besiddelse vare indtil 1647 i Universitetets Værge (Dsk. Mag. 4. R. IV. 354 ff. og Aktstykkerne i Geh. Ark., Reg. 10, Domme og Tingsvidner, Ulrik Christian Gyldenløves Sager). Jvfr. Acta Consistorii 31. Maj 1646.

[3]) Her mangler Ordet: leveret el. lign.

med tyll holland, huilcken du kandt lesse Och, naar leyligheden giiffuer, faa mig den Igen, att den bliiffuer Reiin skreffuen[1]).

Udskrift: Riigens Hoffmeister tyl hande.

195. **1. Juni 1646.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Om Tømmer af Kronens Skove til Befæstningen ved Hals. Kongen vil selv rejse derover, naar han kommer tilbage fra Norge. — *Geh. Ark.*

Paded dy gadt folck, som taler om den festning ued Haalss[2]) och begerer tømmer aff kronens skoffue tyl hyul y hyulebørren, Skal see, at ded indted skal fattis pa mig, Da uyl Ieg Erklere mig pa ded, som aff skouen begeris, Naar Ieg Erfahrer, att der Er *in loco* forrad aff Norsk tømmer tyl styllinger, hytter, hyuelbørre Och broer tyl at legge tyl med ded, som dyd tilføris, Och der Er Skouler och spader forhanden, Som kan skee, ymidlertyd Ieg Er y Norrie. Naar gud uyl, Ieg kommer hiiem Igen, da uyl Ieg med gudtz hiielp drage tiil Iudtland och besee Pladtzen, paded at ded indted skal gaa mig, som ded gyck mig, dentyd Snaaghøy skulle *fortificeris*[3]), at der bleff Ett

---

[1]) Instruxen for Korfits Ulfeldt paa hans Gesandtskabsrejse til Nederlandene og Frankrig udstedtes 1. Juni (Geh. Ark., Danske Kancellis udenlandske Instruxbog). Brudstykker af den ere trykte hos Paus, Corfitz Uhlefeld I, 162 ff., og i Nye Danske Magazin IV, 295—97.

[2]) Landkommissærerne havde i deres Indlæg af 16. April til Rigsraadet (hvoraf Brudstykker ere meddelte i Minerva f. Jan.—Marts 1803 S. 182—87) tilraadet Anlæggelsen af en Fæstning ved Hals. I Kongens Resolution af 31. Maj paa Kommissærernes forskjellige Andragender hedder det, at Rigsmarsken skal konferere med Landkommissærerne, Axel Urup og nogle af Adelen om den ny Fæstning i Jylland (Rigens Raads Breve, Fasc. 55). Jvfr. Kongens Brev af 7. eller 8. Decbr. 1646. Om Skansen ved Hals se de i Dsk. Mag. 4. R. VI, 71 anførte Steder.

[3]) Jvfr. forrige Bind S. 250.

stycke skou bordthuggen, som Ieg icke Engang fyck tack for. *Vale.* Aff Rossenborg den 1 *Iunij Anno* 1646

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen til hande.

196. **6. Juni 1646.**

Til Korfits Ulfeldt og Christen Thomesen Sehested.

De skulle gjøre Ebbe Ulfeldt et Forslag om en bestemt Pengesum i Afregning. — *Geh. Ark.*

Epthersom Ebbe wllefeldt [1]) haffuer werrit her och siig besuergit offuer hans affregning, som med hannem giiordt Er, daa skal y slage hannem En uys Summa Penge for, saatt hand Er uys paa, huad hand haffuer at foruendte. *Valete.*

Frederigs: den 6 *Iunij Anno* 1646.

Christian.

Udskrift: Riigens Hoffmeister Och Chanseler H: Christian tommissen tyl hande.

197. **6. Juni 1646.**

Til Knud Ulfeldt.

Han skal betale 3000 Rdl. til Ebbe (Christoffersen) Ulfeldt paa Regnskab. — *Geh. Ark.*

Eptherdi Ebbe wlfeldt beklager sig storligen for mangel aff penge, Och Ieg Erfahrer dig at haffue penge, da skaldt [2]) lade hannem bekomme tre tussind daler pa uyder Regenskab, paa ded hand kan komme aff Byen [3]).

Frederixborg den 6 *Iunij Anno* 1646.

Christian.

Udskrift: *Generall Commissario* wlleſeldt till hande.

---

[1]) Generalmajor Ebbe Christoffersen Ulfeldt. Jvfr. det følgende Brev.

[2]) Her mangler Ordet: du.

[3]) Generalmajor Ebbe Ulfeldt fik 3000 Rdl. udbetalt 9. Juni (Knud Ulfeldts Krigskommissærregnsk. 1646—47 i Geh. Ark.).

198. **21. Juni 1646.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Da Hans Bøjesen har sagt Kongen, at Korfits Ulfeldt har tilbudt at skaffe 100,000 Rdl., hvis Rigsraadet vil gaa i Borgen derfor, haaber han, at det vil gjøre det. — *Geh. Ark.*

Epthersom mig Er aff Iohan Bøysen berettit, at Hoffmeisteren haffuer Erbødit siig at skaffe 100 tussind daler ued handen, Om Riigens Raad uyl forseckere hannem for betalingen, Huorfor, saframdt ded sig saledis forholder, Da uyl Ieg indted andit hobis, End at dy gode herrer Io skycker sig derudi, Eptherdi dennom bekendt Er, huad macht der ligger pa, att man Erholder *crediten* tyl Omslag [1]). *Vale.* Harrested [2]) Prestegard den 21 *Iunij Anno* 1646.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen til hande.

199. **22. Juni 1646.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Hans Bøjesen maa vel have misforstaaet Korfits Ulfeldt med Hensyn til de tilbudte Penge. Skal der skaffes Penge til Laans, maa det være i Udlandet, thi i Holsten kan der ikke faas nogen. I Slutningen af August vil Kongen rejse fra Norge til Holsten, være tilstede ved Landretten der og komme tilbage til Kjøbenhavn, inden det ansatte Rigsraadsmøde er sluttet. Kongen glæder sig over det i Pinneberg fundne Sølverts og over det i Norge fundne Guld. — *Geh. Ark.*

Aff dyn skriffuelse haffuer Ieg forstanden, dig indted at uyde om dy penge, hans Bøysen taler om [3]). Huilckit

---

[1]) Jvfr. det følgende Brev.

[2]) Haraldsted i det nuværende Ringsted Amt. Her havde Kongen i øvrigt selv en Gaard, „et Kongshus", og her var han ofte paa sine Rejser (Oversigt over det Dsk. Videnskab. Selskabs Forhandl. 1855 S. 267 ff.).

[3]) Jvfr. ovfr. Nr 198.

ieg ochsa troer Indted at uerre Mueligdt, at hoffmeisteren haffuer taliid med hannem om gelden at afflegge, Och hand haffuer inted forstanden hannem Rett. Hoffmeisteren och dy andre gadt folck, som uyl forstrecke kronen med penge, y[1]) ma uyde myddel til at faa dem pa fremmede steeder, mens y landte holsten faar dy Icke En daler.

Den tyd, som Riigens Raad Er ansagdt at møde y københaffuen[2]), den Er mig inted ymod wansiet att landtgerichtit y fyrstendommen vngeferlig pa dy tyder Er ansatt. Ieg achter med gudtz hiielp ymod Enden aff *Augusti* manid att gaa fra Norrie offuer ad Elffuen[3]), saat Ieg kan forrette y fyrstendommen myne sager, førend landtgerichtit angar. Och Naar ded Er begindt, da hobis Ieg med gudtz hiielp at holde dem ued werckit, at Inden y kan bliiffue klaar tiil køben:, da uyl Ieg med gudtz hiielp werre der.

Der Er funden Ett skøndt riigdt sølff Erdtz y ded greffskafft Pynnenberg[4]), huoraff ieg haffuer prøffuen med. Wylle wor herre giffue fremgang med dedsamme Och med gulliid y Norrie[5]), da motte der bliiffue Nogit deraff med tyden. Ieg haffuer stor hobning tyl begge slags, war der Ickun penge til att sette werckit fordt, ty slippe sliigdt *partisipanter* y henderne, ded gør Ieg Indted. *Vale.*

Frederigsborg den 22 *Iunij Anno* 1646.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian Tommissen til hande.

---

[1]) Fejlskrift for: dy?
[2]) Rigsraaderne fik under 28. Juni Breve om at møde i Kjøbenhavn 20. Oktbr. 1646 (Sjæll. Tegn. XXIX, 78).
[3]) Kongen vendte dog først tilbage til Kjøbenhavn, førend han rejste til Holsten.
[4]) Jvfr. Slange S. 1422 f. og Kongens Brev af 26. Septbr. og udaterede Brev før 26. Septbr.
[5]) Jvfr. ovfr. S. 5 og Kongens Breve Nr. 201 og 202.

200. **25. Juni 1646.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Om Kirstine Munks Plan at gifte Dorothea Elisabeth med en dansk Adelsmand. Kansleren og Simon Paulli skulle møde samme Dag paa Slottet. — *Geh. Ark.*

Epthersom dig bekendt Er, at du och Stadtholderen y Norrie giick mig och greff woldemar Christian och hans Suogere ymellom, Och ieg samme tyd beuilgede, indted med fru kyrsten pa ded strengiste at fahre fordt, førend ieg lod dem uyde arsagen huorfor [1]), Da Eptherdi heer sygis pa sladdertorrit, At fru kyrsten med hynders anhang haffuer for at giiffte syn horunge her y Riigit med En Adelsmand, Huorom Ieg dog indted uyst kan *statuere*, mens maa lade sliigdt staa y syn werd.

Dog uyl Ieg Raade den, som lader siig tyl sliigdt. som sagdt Er, forleiide, at hand seer siig uel for, at ded Lyckis hannem well. *Vale.* Rossenborg den 25 *Iunij Anno* 1646.

Christian.

Du skaldt uerre pa slottid, Naar ded Er slagen thu, och tage *D: Symon paulj* med dig.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissøn tiil hande.

201. **16. Juli 1646.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Kongen vil efter at have udført de nødvendige Forretninger i Christiania rejse til det Sted. hvor Christoffer Gjøe har fundet Guld. Han er misfornøjet med. at Adelen ikke vil gaa ind paa at betale Accise, og Rigsraadet maa derfor tænke paa andre Midler til at hjælpe Kronen med. — *Geh. Ark.*

Eptherad wy, gud uerre loffuid, Er uel hiid ankommen [2]), da haffuer den Allerhøiieste Ochsa Nadeligen for-

[1]) Jvfr. ovfr. S. 149 f.

[2]) Kongen var rejst fra Kjøbenhavn til Norge 30. Juni (Slange S. 1420).

hiulppen, at aldtyng heer Er forrettid, som fornøden werrit haffuer [1]. Huorfor Ieg Nu begiiffuer mig op til ded sted, som Christoffer gøiie formener att fynde guld [2]. Huad nu sammestedtz wyl wancke, ded giiffuer tyden. Ded, du y dyn syste skriffuelsse lodtz mig forsta, at Adelen indted uyl vnde kronen Acksyssen [3], ded kommer mig heel fremmid for, Och Er deraff at See och Erfahre, at dy lader sig myn besuerlige tylstand Lydit uerre angelegen, Huorfor Riigens Raad haffuer deste større arsag at tencke pa andre myddel, huormed kronen kan hiielppis, som ded bør att werre. *Vale.* Aff Aggershus den 16 *Iulij Anno* 1646.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian Tommissen tiil hande.

202. **1. August 1646.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Kongen har befalet sin Sekretær at skrive ham til om Tilstanden i Norge. Der er ingen Udsigt til Fred i Tydskland. Kongen glæder sig over Uenigheden mellem Johan Oxenstjerna og Salvius, giver Ordrer med Hensyn til en af Prinsens Ladegaarde, som er brændt, og udtrykker sin Tilfredshed med det

---

[1] Se de mange Kongebreve, udstedte paa Aggershus fra 7. til 19. Juli (Norske Rigsregistr. VIII. 411--38). Den afholdte Herredag havde været udskreven til 6. Juli (jvfr. ovfr. S. 168).

[2] Da Kongen tog til Arendal, maa han af de to Steder, paa hvilke Christoffer Gjøe havde fundet Guld (se ovfr. S. 5). tænke paa det i Nedernæs Len (jvfr. (Norsk) Hist. Tidsskr. III, 512). Christoffer Gjøe synes at have overgivet Kongen Bjergværket (se Kongens udaterede Brev fra Slutningen af 1646 eller 1647).

[3] Rigsraadet havde 30. Juni paa Kongens Vegne bl. a. opfordret den i Kjøbenhavn samlede Adel i Sjælland, Laaland og Falster til af Hensyn til Kronens Besværing og Gjæld i 12—14 Aar at betale Accise af Vin og fremmede Drikke, men Adelen havde i sit Svar af samme Dag bestemt afslaaet dette som stridende mod dens Privilegier (Rigens Raads Breve, Fasc. 55).

Norge fundne Guld, som der dog hører Penge til at faa noget ud af. — *Geh. Ark.*

Dyn skriffuelse *sub Dato* den 20 *Iulij* Er mig ygar tilhande kommen, Huorpa ieg dig indted forholder, at pa dy thuende dyne forrige skriiffuelser haffuer ieg [1] suarid tiil ded Ene, aldenstund dy uar aff ringe *importans*. Ieg haffuer dog befahlit Sekreteren at skriiffue dig tiil om tilstanden heer, nar hand dertil haffuer haft leiilighed. Wdi dy *Auiser*, som nu framskyckis, fyndis indted om Hoffmeisteren, huor hand ma werre [2]).

Om friidden y tyssland seer Ieg gans indted, som kan gørre mig nogen forhabning tiil friid. At der Er Mysforstand ymellom den vnge Oxenstern och *Saluium*, ded Er mig kerdt att fornemme [3]). Den Allerhøiieste vnde dem fremgang udi sligdt.

Den wlycke. Prindtzen Er pakommen formedelst ded, att En aff ladegardene Er affbrendt, den kan y Aar besuerligen *Remedieris*, ty ded Nederste tømmer tyl samme bygning ded uyl først y Rette tyde huggis pa skouen der y negden, Och tyl ded Øffuerste som [4]) Speruerckit och anden indbigning fornøden Er, ded uyl bestillis her y Riigit, Naar man ued størrelssen deraff. som dog uyl haffue tyd tyl ded att *transportere*.

Tylstanden heer y Riigit Er, gud uerre loffuit, god, saatt man haffuer funden guld ymod alle folckis mening, ty dagen førend Ieg begaff mig fra Aggershus, da haffde Ieg Myndtemeisteren [5]) Och wardynen y Christiania [6]) huos

---

[1]) Skulde her mangle Ordet: ikke, eller: kun?

[2]) Korfits Ulfeldt var 28. Juli kommen til Haag (i Følge hans store Relation om sin Ambassade. Geh. Ark., Holland Nr. 81 a).

[3]) Om Uenigheden mellem de svenske Gesandter ved den westfalske Fredskongres Johan Oxenstjerna og Johan Adler Salvius, hvilken sidste begunstigedes af Dronning Christina, se Odhner, Sveriges deltagande i westfaliska fredskongressen S. 111 f. 130. 157. 160 ff. (Svensk) Historiskt Bibliotek II, 357 f.

[4]) Her mangler Ordet: til.

[5]) Peter Grüner. Se om ham Brevene 1632—1635 S. 287.

[6]) Christoffer Friedrich Hermann. der var kommen til Landet

mig Och uylle uide derris mening om Erdtzen, som heer fyndis, da suarede dy mig begge, att saframdt ieg fyck guld heer aff ded Erdtz, da uylle dy lade sig henge, wdi huilcken mening Nogle berriggeseller ochsa uar, som Ieg lod hendte fra Sølffuerckit, som lenge haffde tiiendt y wngeren pa guldberriguerckit. Och kam[1]) fast ingen Endten Aadel eller wadel, som io uar y samme mening aff arsag, att dy uar y den mening, at dy gans *Diuerse materier* indted kunde uerre sammen. Dette aldtsammen wachtid, da gaff ieg mig ytag med samme Erdtz och lod heer bygge En offuen, huorpa den Allerhøiieste gaff syn Nade, att ieg fandt paa En gans fremmid maner at Meldte[2]) samme Erdtz, saat Ieg fyck gullid derud, Saat man haffuer indted at giiffue wor herre skiild derfor, Om ded Indted dermed faris fordt. Mens myddel uyl dertiil at sette altiing y den *postur*, som ded bør at uerre, huortil Ieg Endomstund seer lyden *sperantz*. *Vale*.

Aff den gaar Arendal den 1 *Augustj Anno* 1646.

Udskrift: Chanseleren Her Christian tommissen tiil hande.

203. **14. August 1646.**

Til Rentemestrene.

De skulle sende Albert Baltser Bernts 350 Rdl. til at gjøre nogle Indkjøb for. — *Kgl. Bibl.*

Disse herhuosføiiede penge, som Erre 350[3]), skal [ved] posten Albredt Baldtzer Berns tilskyckis, med befahling aff ded tydtske Chanseliie, At[4]) for 300 daler skal købe

---

med Anbefaling fra Kurfyrsten af Sachsen, havde 12. August 1640 faaet Bestalling som Guardein ved Mønten i Christiania (Norske Rigsregistr. VII, 547. 742).

[1]) Ordet er skrevet utydelig.

[2]) ɔ: smelte.

[3]) Her mangler Ordet: Rdl.

[4]) Her mangler Ordet: han.

Borras[1]) Och for Resten flosgalle och mig dedsamme med første leiilighed tylskiicke.

Rossenborg den 14 *Augustj Anno* 1646.

Christian.

Udskrift: Rendtemeisterne tiil hande.

204. **17. August 1646.**

Til Frederik Günther.

Om Memmius Burinus, som skulde have ledsaget Ulrik Christian Gyldenløve paa hans Udenlandsrejse, men som midlertidig er ansat i det tydske Kancelli. — *Geh. Ark.*

Diir ist genucksam bekandt, das ich vngeferlig fiihren Iahr den Memmium Boiiarum[2]) angenommen wldrich Chri-

---

[1]) Borax.

[2]) Frederik Günther kalder ham i en Paategning paa Brevet rigtigere: Memmius Burinus. Han var fra Ostfrisland og havde som Dreng 1624 faaet Adgang til Sorø Skole (Tauber, Soree Academies Forfatn. S. XLIV). 13. Maj 1646 fik Hofmesteren paa Sorø Henrik Rammel Brev om at sørge for, at Memmius Burinus, Ulrik Christian Gyldenløves Præceptor, strax begav sig til Kjøbenhavn for der at erfare Kongens Vilje (Sjæll. Tegn. XXIX, 40). 15. Septbr. 1646 fik han Brev om at være Gyldenløves Hofmester, naar denne skulde sendes til Udlandet (Geh. Ark., Bestallingsbog Nr. 1 S. 51). I et Brev til Axel Oxenstjerna af 3. Juli 1646 omtaler den svenske Resident Magnus Durel, at han har gjort Bekjendtskab med Memmius, Sekretær i det tydske Kancelli; han skildrer ham som en klog Mand, der er noget misfornøjet med Adelens Insolentier (Oxenstjernaske Saml. i det svenske Rigsarkiv). 1. Oktbr. 1647 tillod Kongen ham, hvem han betegner som „vor tydske Kancelliforvalter“, at han, medens han efter Kongens Anordning blev hos Ulrik Christian Gyldenløve, maatte have og nyde den Besoldning, som han havde, medens han opvartede i det tydske Kancelli (Sjæll. Reg. XXI, 715. Jvfr. Kongens Breve af 21. og 24 Septbr. 1647. L. J. Hindsholms Dagbog S. 21). Efter Hofmønsterskriverens Regnsk. (Geh. Ark.) fik han 1648 og 1649 Lønning som Sekretær i det tydske Kancelli; men 7. Januar 1649 fik han Forlov til paa et Aars Tid at rejse ud af Landet med Kaj Lykke (Sjæll. Reg. XXII, 101). Det er ham, der

stian aufzuwardten, wan Er ausserhalb landes reiissen Sol, weiil aber sodane Reiisse alsofordt ins werck zu stellen miir nit angestanden, So habe Ich denselben *interim* in dy deudtske Chanseley auffzuwardten befohlen. Nun vermercke Ich, das derselbe sich kegen Etzlichen Sol haben vernemmen lassen, dass Er wldrich Christian Niit auffzuwardten begehre im wurden dan zuehe thaussendt thaler Iehrlich zu geben versprochen. Alss sollestu vernehmen, was Er in dehm fal zu thun Endslossen. Rossenburg den 17 *Au: Anno* 1646.

Christian.

Udskrift: Frederich Gunther zu Handen.

205. **27. August 1646.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Otte Krag, der ønsker Orlov, maa vente noget. — *Geh. Ark.*

Epthersom du ygar begerede, at Otte kraag pa Nogen tyd motte forløffuis, Och att Broderen [1]) y hans sted kunde wardte pa, Da Eptherdi der Indted kan falde for, som broderen kan forrette, førend Marskalcken [2]) med hofstathen følger, Daa faar hand at bye sa lenge, ty leg tager pa denne gang ganske faa med mig [3]). *Vale.* Rossenborg den 27 *Au: Anno* 1646.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen til hande.

---

nævnes hos Bruun, Gunde Rosenkrantz S. 100 som „Kansler“ Memmius.

[1]) Kjeld Krag, Søn af Niels Krag til Trudsholm, f. 1614 † 1673, Sekretær i Kancelliet siden 1637 (Grundtvig, Meddelelser fra Rentekammerarch. 1872 S. 164).

[2]) Adam Heinrich Pentz, der var bleven Hofmarskalk 2. Maj 1646 (Grundtvig, anf. Skr. 1872 S. 125).

[3]) Nemlig til Holsten.

206. **29. August 1646.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Da Kirstine Munk ikke alene har været i Fyn, men ogsaa i Glückstadt, anser Kongen sig ikke længere for bunden ved sine Løfter med Hensyn til hende. — *Geh. Ark.*

Epthersom dig bekendt Er, Huoruydt fru kyrsten Er forløfuit at Reiisse fra syn gard Bolwer, Och Ieg Erfahrer, hynder Indted alle[ne] at haffue werrit y fyn, mens ochsa y glyckstadt, Daa formener Ieg mig indted lenger att werre *obligerit* at holde ded, som Ieg dig och Stadtholderen y Norrie loffuit haffuer[1]). *Vale.* Rossenborg den 29 *Augustj Anno* 1646.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen til hande.

207. **30. August 1646.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Om en Foræring til en spansk Gesandt. — *Geh. Ark.*

Epthersom du talede med mig Nu siist pa Slottit om En forehring tyl den Spanske *ministro*, som her Er[2]), Och ieg derudi *consenterede*, Om der uar myddel til at bekomme nogit, som *meriterer* at *presentere* samme *ministro*,

---

[1]) Kongen var ved den i April trufne Aftale (jvfr. ovfr. S. 150) gaaet ind paa, at Kirstine Munk maatte rejse i nødvendige Ærinder, dog at hun ikke kom, hvor Kongen var, eller ved sine Besøg foretog noget, som kunde være ham til Fortræd (Smith, Grevinde Ulfeldts Hist. I, 136). Om den her omtalte Rejse til Datteren Sophie Elisabeth i Glückstadt og Kongens Vrede over den se Smith, anf. Skr. I, 151 f. Jvfr. Kongens Breve af 8. Novbr. og 29. Decbr. 1646.

[2]) Den spanske Gesandt Baron d'Auchi havde overbragt den d. 3. Febr. 1645 udfærdigede Ratifikation paa Traktaten af 9. Marts 1641 (Slange S. 1417. Fridericia, Danm. ydre polit. Hist. II, 267. Gigas, Grev Bernardino de Rebolledo S. 26 f.).

Da uyl sliigdt y dag haffuis y acht, at man Er uyss paa, huor sliigdt. som Bordtforehris skal, Er at bekomme, ty ieg achter med gudtz hiielp morgen heel tylig herfra. Kunde man bekomme Ett Begger Eller andit aff guld, da giick man uysser End med En Riing, ty dermed blifuer man Offuersatt [1]) och bedragen. *Vale.* Rossenborg Den 30 *Augu: Anno* 1646.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian thommissen til hande.

208. **30. August 1646.**

Til Kjeld Krag.

Da der paa Grund af, at Lenene ere satte paa Afgift, behøves færre Renteskrivere, skulle Rentemestrene lade Kongen vide, hvor mange der behøves. — *Langebeks Afskr. (efter Orig. hos Klevenfeldt 1770) i Geh. Ark.*

Eptherdi Lehnene erre saat pa Affgiifft [2]), saat man indted nu mer behøffuer saa mange Rendterii skriiffuer, da skal Rendtemeiisterne lade mig y dag forsta, huor mange Skriiffuer dy haffuer fornøden tiil at forrette ded, som indted kan forbygaes [3]).

Rossinborg den 30 *Aug: Anno* 1646.

Christian.

Udskrift: Keel kraag till hande.

---

[1]) Det tydske Ord: übersetzt. Meningen er: man maa betale for meget.

[2]) Jvfr. ovfr. S. 158 f.

[3]) Brevet til Rentemestrene udgik 30. Aug., og tillige samme Dag et Brev til dem om at afskedige 7 Renteskrivere (Sjæll. Tegn. XXIX, 89). I Følge Listen hos Grundtvig, Meddelelser fra Rentekammerarch. 1872 S. 172 ff. bleve dog 8 Renteskrivere afskedigede fra 30. August 1646.

209. 5. Septbr. 1646.

Til Christen Thomesen Sehested.

Kongen har besøgt en Sundhedsbrønd i Itzeho; der findes flere lignende i Omegnen. Om Levering af Korn fra de sjællandske og fynske Len til Provianthuset og om nogle i Skaane bestilte Sten. — *Geh. Ark.*

Eptherdi den Allerhøiieste Nadigst haffuer ladit mig wel och lyckeligen komme hiid den 4 *Huius*, da haffuer Ieg uyldt ued denne Post sliigdt lade forsta. Dentyd ieg kam hiid, da søgdte Ieg strax den Brønd, som her aff mange menisker søgis[1] och faar bedre. Heer fyndis ochsa andre brinde heer y Negden, som ochsa aff mange besøgis och hiielppis, saat ded offuergar Menniskens forstand.

Naar keyld kraag[2]) med hoffstaten kommer tiil Rensborg, da skal hand med siig haffue Befahling til lensmenden y Siieland och fyn, at dy ded korn, som mig aff Lehnen tylkommer. god tyd for wyndter tyl Prouyandt skriffueren leffuere. Ded aff frede: Lehn, sauyd Byggit angar, ded skal der forbliiffue och gørris y Maldt[3]) Ded byg som den pa ladgarden for køben:, *item* den pa Ibstrup Och den pa Abrahamstrup[4]), skall Rendtemeisterne handle sig tiil Epther *capittels* køb. Du skaldt lade H: Christoffer wlfeldt[5]) uyde, at Ephersom hand stackit siiden haffuer sendt En sten til køben: aff dem, som der falder

---

[1]) Om denne Sundhedskilde jvfr. Hist. Tidsskr. 3. R. III, 501. Kinch, Ribe Bys Hist. og Beskriv. II, 387.

[2]) Jvfr. ovfr. S. 180.

[3]) Breve herom til Lensmændene i Sjælland og Fyn og særlig til Arent v. d. Kuhla, Lensmand paa Frederiksborg, udgik 29. Septbr. 1646 (Sjæll. Tegn. XXIX, 90). Jvfr. Brevet Nr. 213.

[4]) Her mangler Ordet: nyder, eller: har (for Afgift).

[5]) Lensmand paa Helsingborg. Han havde ved Brev af 31. Juli 1646 faaet Ordre til at sende en Del „Stilstene" til Kjøbenhavn (Skaanske Tegn. VII, 131). Jvfr. det følgende Brev Nr. 210.

y lehuit, och der Er bestiildt En anden aff samme størrelse, da skal hand dog fliie mig En, 3 quarter i fyrkandt, sa tyck som den kan bekommis. *Vale.*

Itzehou den 5 *Sep:* *Anno* 1646.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen till hande.

210. **5. Septbr. 1646.**

Til Joachim Waldburger.

Kongen tilbagekalder en Ordre om Hugning af nogle fra Skaane bestilte Sten. Noget Træ skal brændes til Kul. — *Geh. Ark.*

Ich habe diir fiir dissem befohlen dem Stenhauer in der Oster pordt zu befehlen, das Er den Steiin, so H: Christoffer wlfeldt [1]) befohlen Naher kopen: zu senden, gleiich dem fohrigen hawen soldte. Weiil ich aber mich in dem fal anders bedacht, als sol Er solches Eiinstellen. Du sollest dy laadung brenholdtz, so zu ledtz gekauffet, auff dem pladtze fiihr der Rossenburg zu kohlen brennen lassen vndt dyselbe in stadt des holdtzes verwahren lassen. Itzehou den 5 *Sep:* *Anno* 1646.

Christian.

Udskrift: Dem Hausfoget auff köpen: zu handen.

211. **13. Septbr. 1646.**

Til Christen Thomesen Sehested.

De til Kjøbenhavn ankomne russiske Gesandter skulle blive der og ikke rejse til Kongen i Holsten. — *Geh. Ark.*

Dyn skriiffuelse *sub dato* køben: den 5 *Huius* Er mig den 10 *Eiusdem* tilhande kommen, Och deraff forstanden,

[1]) Jvfr. ovfr. S. 183.

Nogle Muskouyter der at uerre ankommen. Och dyn mening at uerre, At dysamme heer bekuemmeligen kunde høris och *expedieris.*

Da Er derpa denne myn *Resolution*, Att ded Er best, att diisamme bliiffuer der, som dii Erre. Tii att Reiisse herud och tilbage Igen, wylle koste tregange saa megiit, som ded kan koste, att dy bliiffuer der, Indtill Ieg, om gud uyl, komme(!) tillstede [1]. *Vale.* Aff Itzehou den 13 *Sep: Anno* 1646.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen tiil hande.

212. **13. Septbr. 1646.**

Til Rentemestrene.

De skulle sende Kongen Oplysninger om noget Klæde. — *Geh. Ark.*

Rendtemeisterne skal lade mig uyde, Huor mange Allen klede der gørris fornøden om Aarit Och aff huad priis.

Itzehou den 13 *Septem: Anno* 1646.

Christian.

Udskrift: Rendtemeisterne tiil hande.

213. **19. Septbr. 1646.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Kongen gjør opmærksom paa nogle foruroligende Efterretninger fra Hamborg. Om det Korn, som Lensmændene skulle

[1] De russiske Gesandter boede i Kjøbenhavn hos Jakob Petersen Timmermann fra 2. Septbr. til 15. Novbr. (Rentemestr. Regnsk. 1647—48), og det er derfor ikke rigtigt, naar Slange S. 1419 f. siger, at de ikke have oppebiet Kongens Tilbagekomst til Kjøbenhavn.

sende til Kjøbenhavn, og om en Brevvexling med Dronningen af Sverig. — *Geh. Ark.*

Huad mig forgangen ugge Er kommen til hande fra Hamborg, ded haffuer du herhuos at Emphange, Och Eptherdi derudi fyndis Ded, som Inted uylle tyene disse kuarter och mueligdt ludtland med, Om slygdt skulle Erlange syn fremgang, huorfor man haffuer at see siig for, paded att man skal Indted *more solito* siige: Iaa, huem skulle haffue tenckt, at ded skulle saledis haffue gaiid til.

Ded korn, som Er lensmenden befahlit att sende henad køben:. ded kan indted forstaes anderledis End, at dy[1]) ded Epther landkøbit skal leffuere ded y steden for derris affgiifft. Huad man deraff indted selfuer behøffuer, ded kan man bruge til geldens afleggelse[2])

Huad dronningen aff Suerrig mig haffuer tilskreffuen, Och huad derpa suarit Er, ded fynder du ochsa herhuos[3]). *Vale.*

Aff glyckxborg den 19 *Sep: Anno* 1646.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen tyl hande.

214. Før 26. Septbr. 1646[4]).

Til Christen Thomesen Sehested(?).

Kongen klager over den Maade, hvorpaa det islandske Kompagnis Befuldmægtigede forhandle Varerne i Glückstadt. Prinsen af Wales anmoder Kongen om Penge. Kongen vil den følgende

---

[1]) Ordet er atter udslettet, men burde have været bevaret.

[2]) Jvfr. ovfr. S. 183.

[3]) Et Brev fra Dronning Christina af 5. Septbr. om Anholdelsen af et Skib i Norge var blevet besvaret 19. Septbr. (Geh. Ark., Reg. 27, Nr. 281).

[4]) Det udaterede Brev maa paa Grund af dets Omtale af Kongens paatænkte Besøg i Pinneberg være skrevet før Brevet Nr. 215.

Dag rejse til Pinneberg for at bese Bjergværket og de andre Forhold der. Sverig tilbyder Hertug Frederik Stiftet Halberstadt mod, at han giver Afkald paa Stiftet Bremen. Efter et Rygte vil Trautmannsdorf besøge Kongen i Glückstadt. — *Geh. Ark.*

Epthersom di Isslandtz fahrer aff køben: ued derris fuldmechtige y glyckstadt haffuer y disse dage begiindt derris gammel Skelmstycker igen, y ded at, dentiid derris waare *more solito* uar bracht ind y derris packhus, da kam Borgeriit der y byen, huoryblandt myn gammel kammertiiener Søren terckelsøn[1]) uar Een, Och begerede at købe fysk aff dem. Da fiick dy tiil suar: Ia samegit dy behøffuede tyl derris fornødenhed, ded kunde dy faa, mens ded andit uar aldt soldt til dii Hamborger Huorfor du pa myne uegne[2]) befahle Byfogden[3]) for En sydden Reett Att Erfahre aff derris *pri[n]sipaler* y køben:, Om dy derudi med dennom Er Ens Eller Eii. Imidlertyd bliiffuer derris forualdtere y glyckstadt y Arrest och Packhussit forsegliit[4]).

Priindtzens aff walles[5]) haffuer syn kammeriuncker heer Och holder an om penge att laane, huorpa letteligen kan suaris. I morgen, om gud wyl, begiiffuer Ieg mig hen til Pynnenberg at Erfahre, Om ded siig saledis forholder, att der y Negden fiindis Et sølff Berriguerck[6]), wor herre giiffue syn Nade dertyl. Heer y negden Er gode myddel tyll *partisipanter*. Ellers tager Ieg myn Reiisse henad Pynnenberg at Erfahre, om dedsamme staar tyl at hiielppe, saat myn søn Erdtzbiskoppen sammestedtz kunde *Residere*[7]).

---

[1]) Se om ham Brevene 1632—1635 S. 156.

[2]) Her mangler Ordet: skal.

[3]) Klavs Ravn.

[4]) Jvfr. Brevet Nr. 215.

[5]) Prinsen af Wales, den senere Karl II. opholdt sig paa den Tid i Frankrig hos sin Moder, Dronning Henriette Marie.

[6]) Jvfr. ovfr. S. 174 og Brevet Nr. 215.

[7]) Ved den i forrige Bind S. 223 omtalte Resolution af 16. Juni 1642 havde Christian IV lovet Hertug Frederik den kongelige Del af det Pinnebergske som Arv efter hans Død; senere

Suensken *presenterer* nu myn søn ded stiifft Halberstadt for ded, hand haffuer myst, Naar hand uyl afsta *tytulum Archiopischopatus*[1]).

Ded Er *communis Rumor* heer, att traudtmanstrup[2]) uyl henad glyckstadt och besøge mig. Huad Nu skeer, ded giiffuer tyden.

215. 26. Septbr. 1646.

Til Christen Thomesen Sehested.

Kongen har svaret Korfits Ulfeldt, at Spørgsmaalet om den fri Udførsel af Tømmer fra Norge skal afgjøres af Rigsraadet; han forstaar ikke, hvorfor Ulfeldt bliver saa længe i Nederlandene til ingen Nytte. Man kan ikke faa Besked om Rygterne om Forlig mellem Kejseren og Frankrig. Det pinnebergske Bjergværk er intet værd. Om det islandske Kompagnis Handel i

---

havde han desuden tilstaaet Hertugen nogle Intrader deraf til Deputat. Da nu Frederik i Foraaret 1646 (se ovfr. S. 154) ansøgte om at blive Statholder i Hertugdømmerne, bad han tillige om i saa Fald at faa helst Rendsborg, men eventuelt Pinneberg anvist som Residens (Memorial for Ove Skade af 26. Marts, Geh. Ark., Dsk. Kong. Hist. Nr. 116). I Juni 1646 maa Sagen paa ny have været paa Bane, thi 19. Juni skriver Hertugen til Ditlev Reventlov, at han idag har faaet Kongens Resolution om sin fremtidige Hofstat; men der mangler deri Omtale af, hvorledes Huset Pinneberg, der er forfaldent, skal repareres, og han beder derfor om Penge dertil (anf. St.). Paa den Tid, da Kongens Brev i Texten er skrevet, havde Hertugen, der vedblivende boede paa Flensborg Slot, sin Hofmarskalk Jesper v. Oertzen hos Kongen i forskjellige Ærinder; Resultatet blev, at Kongen ved en Resolution af 3. Oktbr. gav sit Samtykke til, at Hertugen maatte endnu i den kommende Vinter residere i Flensborg; til Paaske saa han gjerne, at Hertugen flyttede til Glückstadt (Geh. Ark., anf. St., og Bremen Nr. 36). Da Hertug Frederik i Juli 1647 blev udnævnt til Statholder i Hertugdømmerne, blev det bestemt, at hans ordentlige Residens skulde være i Glückstadt eller Pinneberg (Jahrbücher f. d. Landeskunde d. Herzogthümer Schleswig, Holstein u. Lauenburg X, 278)

[1]) Brandenborg modsatte sig denne Plan, der ikke blev til noget (Slange S. 1395 f.).

[2]) Grev Maximilian Trautmannsdorf. Han kom ikke til Glückstadt.

Glückstadt. Kongen vil den følgende Dag rejse til Rendsborg. — *Geh. Ark.*

Siiden ieg skreff siist, da haffuer Ieg hafft skriffuelse fra Hoffmeisteren, huorudi hand yblandt andit uylle *persuadere* mig, at ded uar mig och Riigerne gaffnligdt, at dii hollender motte *pro Lybitu* føre Egiitømmer aff Norrie [1]), hvorpa Ieg suarede, At Riigens Rad kam nu sammen y køben: [2]), huor Ieg uylle lade dem forsta samme hans mening, Och om *Maiora* faldt hannem by, da kunde ded uel ske. Ieg forundrer mig storligen, huorfor hand holder sig der y landit sa lenge op, aldenstund hand der indted kan vdrette vden at fortehre En hab pengo [3]).

Om ded forlyg ymellom keysseren och fransossen taliis her vnderskedeligen, saat ingen letteligen siig derudi kan Rette.

Ded Pynnenberske Berriguerck haffuer Ieg besiiet och dedsamme befunden liige sa megit at uerre werdt, som Resiidenten *Crachou* uar, Imens hand leffuede [4]). Sagen ymellom dy Isslandtske och dem her y Byen Er *pro tempore* forliigdt [5]). Dennom uyl pa begge siider forreskriiffuis, huorepther dy sig skal Rette [6]). Dy gadt folck y køben: Er uel høfflig y derris *discurs*, mens der følger Indted Epther, ty fysken haffuer [7]) hiidindtil soldt til dy hamborger, førend den Er kommen y Packhussit. *Vale.* Imorgen, Om gud uyl, begiiffuer Ieg mig herfra henad Rensborg. Gud y himmelen gyffue siin Nade dertiil. Glylckxborg(!) den 26 *Septem: Anno* 1646.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen tiil hande.

---

[1]) Jvfr. ndfr. S. 192.
[2]) Rigsraadet var indkaldt til 20. Oktbr. (ovfr. S. 174).
[3]) Jvfr. Kongens Breve af 11. og 20. Oktbr. og 5. Novbr. 1646.
[4]) Karl v. Cracau var 29. Aug. 1646 bleven begravet i St. Mariæ Kirke i Helsingør (Boesen, Helsingørs Beskrivelse S. 145).
[5]) Jvfr. ovfr. S. 187.
[6]) Jvfr. Brevene af 24. og 26. Juni 1647.
[7]) Her mangler Ordet: de.

216. **29. Septbr. 1646.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Kongen er kommen til Rendsborg. Kansleren skal tænke paa Propositionerne til Rigsraadsmødet. — *Geh. Ark.*

Ieg Er nu, gud uerre loffuit, lyckeligen och uel hiid ankommen. Den Allerhøiieste giffue, at her ma *tracteri[s]* ded och forrettis, som hanss Allerhelligste Naffn kan komme tyl loff, priis och Ehre och os alle til gode [1]. Och Eptherdi ded lacker Nu ymod tyden, at Riigens Raad møder y køben:, Daa far du y tyde tencke pa ded, som dennom skall *proponcris*, Och dedsamme y uysse *capita*, Saat man Hacker Indted ded Ene yblandt ded andiit, som sommetyd uel skeer, Paded Ieg dystebedre dyt betenckende derom kan fornemme, Och Ieg mig y tyde derpa kan betencke, Saat Man Engang for alle kan fatte dy *Consilia*, Som denne tydtz beskaffenhed och tylstand udkrefuer [2]. *Vale.* Renssborg Mychaelis dag *Anno* 1646.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen tiil hande.

217. **Oktbr. 1646.**

Til Tolderne i Sundet.

De skulle udbetale Lensmanden paa Kronborg. Arent v. d. Kuhla, Penge til at aftakke Staldfolk. — *Geh. Ark., Bilag t. Sundtoldregnsk. 1646.*

Eptherdi Slodtzherren pa *Croneborg* Er befahlit at tacke Nogiit folck aff y stallen. Da skal y dertil for-

---

[1]) Landdagen traadte sammen i Rendsborg i Oktbr. (Ratjen, Verzeichn. d. Handschriften d. Kieler Universitätsbibliothek III, 119).

[2]) Jvfr. Kongens Brev af 19. Oktbr. 1646.

skaffe hannem Sa mange penge, som hand dertyl behøffuer.

Rensborg den *Octo: Anno* 1646.

Christian [1]).

218. 5. Oktbr.(?) 1646.

Til Christen Thomesen Sehested(?).

Kongen har ikke noget imod Peder Lassens Ansættelse som Resident i Sverig, hvis Rigsraadet kan paavise, hvorledes der kan skaffes Penge dertil. Sverig søger uden Tvivl Danmarks Skade. Kongen vil ikke modsætte sig, at Tolden i Norge sættes paa en bestemt Fod, men kan ikke gaa ind paa det, som Korfits Ulfeldt tilraader med Hensyn til fri Udførsel. Den kjøbenhavnske Post maa ikke tage for meget for Besørgelsen af Breve. — *Geh. Ark.*

Aff dyn siiste skriffuelse, ued Posten framskyckit, haffuer ieg yblandt andıt forstanden, dyn mening at uerre, at ded uar Radeligdt, at den *Lassen* kam til suerrig der at *Residere.* Huorpa Ieg dig indted forholder, at *qua hora* Riigens Raad *demonstrerer* mig, huorfra samme *Lassens* vnderholding Och anden womgengelige vdgiiffter skal komme, Da uyl ieg strax lade samme *Lassen* myn Eiigen wogen til at begiiffue sig pa weiien henad suerrig [2]). At

[1]) Vedlagt findes en Fortegnelse over dem af Kongens Folk og Tjenerne i hans Rejsestald (paa Kronborg), hvem der skyldes Løn og Kostpenge; ved en Paategning, dat. Kronborg 3. November 1646, gav Arent v. d. Kuhla Tolderne i Sundet Anvisning paa i Henhold til Kongens Ordre at betale den skyldige Sum 1994½ Rdl. 21 Sk. til Sadelknægten Hans Bertelsen, der saa gav Kvittering for Summen samme Dag.

[2]) Talen er om den senere som Jurist og Deltager i Arbejdet paa Christian V's Danske Lov saa bekjendte Peder Lassen. Han var født 1606 i Randers og en Søn af den derværende Borgmester Niels Jakobsen og Maria Pedersdatter (Lassen). Under sine Studier i Udlandet blev han 1636 Lic. jur. i Basel og gjorde 1641 i Regensburg Bekjendtskab med Korfits Ulfeldt, som var der som dansk Gesandt. Ulfeldt gav ham Brev hjem med til Christen Thomesen Sehested, og Forbindelsen

uorre Naboer Erre flytig y aldt ded, som oss kan uerre ymod, derpa Er Ingen thuiffuel, wor herre kan dog hiielppe, Nar dy skøndt haffuer giiordt derris beste. Hoffmeisteren lod mig ued siiste Post forsta dedsamme, du skriiffuer om, Att Staterne indted uyl gørre *treues*, mens friid med Spannien, som dennom Radeligdt Er at gørre. Om dy Ellers uyl uerre secker for franckerige. Tollen y Norrie angaendis, da haffuer ded aldrig uerrit mig ymod, at den bliiffuer saat pa nogit uyst, Mens pa den maner at lade dem føre ud, som ieg lod dig uyde, at Hoffmeisteren mendte. at dem skulle forundis, ded skeer med gudtz hiielp indted y myn tyd [1]. Her Er stor klage pa den

med denne gav Anledning til, at Christian IV lærte ham at kjende. 1644 ledsagede han Just Høg til Osnabrück, og 1645 blev der betroet ham en Sendelse til Kejser Ferdinand III og Ærkehertug Leopold Vilhelm. Det i Kongens Brev omtalte Tilbud om at blive ansat som Resident i Stockholm førte dog efter forskjellige Forhandlinger ikke til noget, og han bosatte sig en Tid i Randers. Senere blev han 1661 Medlem af Højesteret og døde 1681 som Justitiarius i denne Ret. (Universitetsprogram over ham, 1681. Hofman, Fundationer paa de Legata, som ere stiftede af Peder Lasson, samt hans Liv og Levnet, Kbh. 1753. Secher, Meddelelser om Slægten Secher S. 41 ff. 225 ff.) — Om de fortsatte Forhandlinger med Rigsraadet om hans Udnævnelse og om Penge til Underhold af en Resident i Stockholm se Kongens Breve af 19. Oktbr., 7. eller 8. Decbr. og 15. Decbr. 1646. 12. Juni 1647 blev endelig Peder Juel til Hundsbæk ansat som Resident (Grundtvig, Meddelelser fra Rentekammerarch. 1872 S. 178).

[1]) De Raad, Ulfeldt gav med Hensyn til Forhandlingerne med Nederlandene angaaende Tolden, fremgaa af hans Brev til Christen Thomesen Sehested af 11. Septbr.; han anbefaler heri ikke alene at sætte den norske Told paa en vis Fod (efter Skibenes Læstedrægtighed), men ogsaa at tillade Udførsel af al Last uden Forbud. I Brevet omtaler han ogsaa, at Nederlænderne ikke ville ratificere den Vaabenstilstand, som deres Befuldmægtigede i Münster have sluttet med Spanierne, men ønske en fuldstændig Fred (Langebeks Afskr. (efter Originalen i det rosenholmske Arkiv) i Geh. Ark.). Jvfr. for øvrigt om Ulfeldts Forhandlinger Kongens Brev Nr. 215. Kongebrev til Korfits Ulfeldt af 7 Novbr. 1646 (Sjæll. Tegn. XXIX. 124), Slange S. 1402 ff., Aitzema, Saken van staet en oorlogh VI,

københaffuenske Post, att den Offuersetter[1]) folck med Breffpenge, saat dy Nødis at søge den Suenske Post[2]), Huilckit y tyde der hiiemme uyl haffuis y acht. Huad her skee kan, ded skal indted bliiffue glemdt. *Vale.* Renssberg(!) den 5 *Sep:*[3]) *Anno* 1646.

Christian.

219. **11. Oktbr. 1646.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Kongen glæder sig over, at Prinsen paa ny er bleven rask, og giver Ordre om Bortgivelsen af det Vikarie i Roskilde, som Reinhold Hansen har haft. Det er betænkeligt at forunde Hans Nansen Færøerne. Korfits Ulfeldts lange Ophold i Holland skyldes, at Leonora Christina har faaet en Søn. — *Geh. Ark.*

Ieg haffuer ued siiste Post hafft dyn skriiffuelse Och deraff forstanden, At Prindtzen, gud uerre loffuit, Er bleffuen tiilpas Igen. Hand haffuer at ware siig for hefftige *exersitia* och middags Søffn, som hand Indted kan lade. Ded *Vicariat* y Roskild, Som Reinholdt hansøn haffde[4]), kan den *studiosus Mathecis* Erlange, Om Ingen aff dem, som haffuer *expectans*, ded begerer.

---

295 ff., og Ulfeldts Slutningsrelation (Geh. Ark., Holland Nr. 81 a). Om de bestaaende Forbud mod Udførsel af visse Slags norsk Trælast se Brevene 1635—1640 S. 391 f. Norske Rigsregistr. VIII, 16.

[1]) Se ovfr. S. 182.

[2]) Den svenske Regering havde ved Art. 20 i Brømsebrofreden faaet sin Ret bekræftet til at holde en Toldforvalter i Helsingør til at besørge Breve til Hamborg.

[3]) Kongen kan ikke paa denne Dag have været i Rendsborg, og man maa derfor formode, at „Sep:" er en Skrivfejl for Oktober, til hvilket Tidspunkt ogsaa Indholdet bedre vilde passe.

[4]) Den tidligere Borgmester Reinhold Hansen var død 25. September 1646 (Nielsen, Kjøbenhavns Diplom. VI, 113). Jvfr. om ham Brevene 1632—1635 S. 88 og ovfr. S. 61. I et Andragende til Kongen af 27. April 1641 kalder han det ham tildelte lille Kanonikat i Roskilde Kapitel Præbenda militum (Sjæll. Indlæg). Jvfr. Nielsen, Kjøbenhavns Diplom. V, 235.

At vnde Borgemeister Hans Nandis[1]) ferrø, derpa uyl leg mig betencke, aldenstund thuende Borgemeister[2]) dedsamme land hafft haffuer, Och hand som triidie mand kunde *imaginere* werden, att samme land aff Ingen vden aff Borgemeister kunde *Administreris*[3]).

Att Hoffmeisteren haffuer saa lenge holdt siig op y holland, dertiil haffuer uerrit stor arsag, at myn datter indted haffuer kundt reiisse, Som Nu haffuer faatt En vng søn, som Er Neffn Epther Paue *Leo*[4]).

Vale. Renderssborg den 11 *Octobris Anno* 1646.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen til hande.

220. **12. Oktbr. 1646.**

Til **Joachim Waldburger**(?).

Om Forfærdigelsen af nogle Redskaber til Smeltning og Udvaskning af Erts. — *Geh. Ark.*

Meister hans Sueydtzer[5]) sol Eiine von den hylssen[6]), so im zeuch hausse fiir meinem verreyssendt gemacht vndt auff Rossenburg gebracht, zu sich nemmen vndt darzu Eiine zange machen, wormit man diiselbe ful Erdtz[7]) heben kan vndt oben in den smeldtzoffuen Ohne verletzung der hende nyderbringen kan. Dii zange mus hoel seiin, das sii im heben der hylssen kein skade thudt.

---

[1]) Hans Nansen.

[2]) Jakob Mikkelsen og Reinhold Hansen (Histor. Tidsskr. 3. R. I, 231).

[3]) 7. Novbr. 1646 fik Rentemestrene Brev om at forhandle med forskjellige kjøbenhavnske Borgere (imellem hvilke Hans Nansen ikke nævnes) om Forpagtningen af Færøerne til den højestbydende (Nielsen, Kjøbenhavns Diplom. V, 294).

[4]) Jvfr. Smith, Grevinde Ulfeldts Hist. I, 143. Leo fik snarest Navn efter Løven i det hollandske Vaaben.

[5]) Hans Ulrik Svitzer, Mestersmed paa Bremerholm.

[6]) Hülssen, Hylstre, Rør, Digler.

[7]) Af det følgende Brev Nr. 221 fremgaar, at Talen er om det i Norge fundne Gulderts. Jvfr. ovfr. S. 176.

Dii grosse gegossene Eiisserne Platte, so auff Eiisserne fiissen steet, sol in das Newe haus[1]) gebracht werden vndt mitten im hausse, da das fundament geleget, gesetzet werden.

Bey dem wasser, so aus der kychen geleiitet, sol Ein kyffuen[2]) mit Eiissen verwahret gestellet werden, worein Eiine halbe tunne Erdtz wmgeriiret vndt gewasken werden.

Negst der fohrgedachten Platthe sol Eiin diisk gestellet werden, worauff man das gewasskenes Erdtz legen kan, biis das demselben das wasser Endgeet Selbiger dysk mus auff der Eiine zeiithe hangen, das das wasser ablauffen kan.

Niit weiit von der Platten sol Eiine wacht skale gestellet werden, worein das Erdtz vnd der fluus kan gewogen werden.

Zu dem Erdtz, so von dem dyske vndt auff dii Platte sol gebracht werden, sol Eiine breiithe skauffel gemacht werden.

Zu dem Erdtz soll kleiine höldtzerne haanken gemacht werden, wormit man dasselbe vndter den fluss bringen kan.

In Eiine von den beiikammeren sollen leysten[3]) gemacht werden, worauff man dy hylssen, worein der Erdtz kommet, Slan können.

In Beiiden Beiikammeren sollen kleiine Eiisserne Öffuen gesetzet werden, dy man von aussen kegen dem smeldtzoffuen Eiinhiidtzen kan Zu welchem allem kunst kassper[4]) Sol gezogen werden, weiil Er dabei auffuardten Soll.

Renderssburg den 12 *Octo: Anno* 1646.

Christian.

Bartel[5]) sniddeker sol Eiine lade von Eiichen holdtze zue zol diick von der grösse machen, das zue tonnen Erdtz

[1]) Det nye Laboratorium ved Rosenborg, som blev opført 1646 (Brock, Efterretninger om Rosenborg I, 56).

[2]) Kufe, Küfchen, Kar.

[3]) Leisten, Lister.

[4]) Kaspar Herbach. Jvfr. det følgende Brev.

[5]) Bertel Møller.

darein können, welche M: hans[1]) nodtturfftigen Eiisen sol beslagen lassen. Der deckel aber sol[2]) myt skrauben darauff feste gemacht werden, vndt sollen keiine griiffe auff den seiiten, auch keiin Sloss dafiir kommen.

221. **19. Oktbr. 1646.**

Til Joachim Waldburger(?).

Han skal lade Kaspar Herbach se sig om efter en Medhjælper og opgive, hvor mange simple Arbejdere han behøver til Smeltning og Udvaskning af den norske Gulderts. — *Geh. Ark.*

Weil Ich in Namen gottes dar(!) Noruegiiske goldt Erdtz zu smeldtzen mich fohrgenommen, worbei ich den kunst kassper[3]) mir zum gehiilffen angenommen, weiil Nun derselbe dem wercke nit stundtlich beiiwohnen kan, Als sollestu Ihm meiinendt wegen befehlen, das Er sich Erstes tages um Eiinen Miithiilfferen wmsiiet vndt diir wiissen lesset, was Er auff denselben zu Iehrlicher besoldung begehret.

Er sol sich auch Erkleren, wii viil gemeine kerls Er begeret, so Er zum Erdtzwasken. Rösten[4]) vndt dergeleiichen arbeiidt begeret zu haben, vndt was Er auff sii begehret. Hiibe[i] wiirdt kein holdtzhauen vndt dergeleiichen arbeidt, so *pro tempore* von Bodtzleudten vndt dergeleiichen leudten kan verrichtet werden, gemeinet. Was Er nun sich hiirauf Erkleeret, das hastu miir beii Negster Post zu wissen lassen.

Rendersburg den 19 *Octo: Anno* 1646.

Christian.

---

[1]) Her mangler Ordet: mit.

[2]) Ordet er skrevet to Gange.

[3]) Om Kaspar Herbachs Omsmeltning af Ertsen til Gulddukater se Slange S. 1422; jvfr. om disse Mønter Scharling, Pengenes synkende Værdi S. 76.

[4]) Udgløde, røde.

222. 19. Oktbr. 1646.

Til Christen Thomesen Sehested.

Kongen vil overveje hans Forslag om, hvad der skal proponeres Rigsraadet. Kongen vil overfor Rigsraadet forsvare, hvad han har befalet Hannibal Sehested, men vil ikke forhandle den Sag med Kansleren alene. Om Anvendelsen af 70,000 Rdl., som Rigsraadet har bevilget, og om Peder Lassens Sendelse til Sverig. Da der ikke er Raad til at skaffe Besætningen i Christianspris Proviant og Penge, maa man hellere trække Garnisonen bort derfra til Jylland. — *Geh. Ark.*

Wed syste Post Er dyn skriiffuelse med dy *puncta*, som dig uar befahlit at Opsette, som Riigens Rad pa tilkommende forsamli[n]g skal *proponeris*, mig tilhande kommen, Huorpa Ieg dig indted forholder. Belangende samme *puncter*, da uyl ieg dem med stor fliid ygennom see och derepther, sa uyt ske kan, *propositionen formere*[1]). Angaendis ded, som Stadtholderen y Norrie, Nu Ieg uar der Iiigit[2]), vnder myn hand befahlit Er, derpa Er myn *Resolution:* Naar Riigens Raad samdtligen vnder derris hender *mouerer* Nogiit derom, da uyl Ieg suare dem ded, som Ieg uyl sta ued, Mens med dig allene at giiffue mig y *discurs* om sliigdt, ded staar mig Indted an.

Dii 70 tussind daler, du skriiffuer Om, dem *Imaginerede* hoffmeisteren mig at uerre forehrit aff Riigens Rad tyl Erdtzbyskoppens Barssels fornødenhed, som hans[3]) uylle bringe tyl weiie huos *Marselium*, mens hand talede indted om nogen anden brug dy skulle anuendis.

Saframdt nu samme penge Er *distinerit* tyl myn søns Barsel Och tyl Hoffmeisterens spadtzeren, huorfor skulle Ieg forrente samme penge nu til førstkommende Omslag, som heer uyl sygis at uerre *Marselio* loffuit[4])? Med den

---

[1]) Jvfr. ovfr. S. 190 og Brevene Nr. 225 og 233.

[2]) Skulde det være en Fejlskrift for: i Riget?

[3]) Enten Fejlskrift for: han, eller ogsaa mener Kongen Hans Bøjesen.

[4]) Om de imod Rigsraadets Kaution hos Gabriel Marselis optagne 70,000 Rdl. se ovfr. S. 163 og Kongens Brev af 10. De-

gallie, som staar udenfor den Muskouytterske Postes [1]) dør, kan snarer skee forand[r]ing End med den lassens Naffn, som du formener at kunde brugis for En Resident y Suerrig [2]), Tii den Muskouytter kan faa Ett andit lossomendt, huor gallen inted staar hannem y weiien, Mens lassen Er dy suenske Ett bekendt Naffn [3]) Och aldtyd brugdt dennom tyl stor Ehre offuer hunder Aar.

Oberste wrup aff Christianpriis Er heer Och holder an [4]) prouyandt och penge, huortil Ieg ued Ingen Raad. Mig synis best att uerre, at man lader den Pladtz uden folck och lader dem, som derudi Erre, ga henad Iudtland, at dy der bliiffuer kuarterit, Huorom Ieg ochsa haffuer skreffuen Riigens Marss tyt(!), at hand om samme leilighed skal tale med *commissarierne* [5]). *Vale.* Renssborg den 19 *Octobris Anno* 1646.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen til hande.

---

cember 1646. Kongen husker dog fejl, thi Anvendelsen af Pengene til Ulfeldts Gesandtskabsrejse havde jo netop været omtalt. Paa Kieler Omslag 1647 betaltes der 2800 Rdl. i Rente af 70,000 Rdl. til Gabriel Marselis (Kieler Omslagsregnsk.).

[1]) 8. Novbr. udgik Brev til Tolderne i Sundet om at forhøre, om der var nogle Skibe i Sundet, som kunde indtage den russiske Post og føre ham til Riga eller Reval (Sjæll. Tegn. XXIX, 93).

[2]) Jvfr. ovfr. S. 191 f.

[3]) Lasse var de Danskes Øgenavn for de Svenske.

[4]) Her mangler Ordet: om.

[5]) 16. Oktbr. havde Kongen tilskrevet Anders Bilde, at da Axel Urup havde indberettet, at Soldaterne i Christianspris paa Grund af Mangel paa Levnetsmidler havde begyndt Mutination, og han ikke saa Midler til at afhjælpe denne Ulempe, førend Rigsraadet anviste Udveje, saa skulde Marsken i Forening med Landkommissærerne træffe Foranstaltninger til, at de i Christianspris liggende Soldater bleve indkvarterede i Danmark; Fæstningen maatte hellere indtil videre være ubesat end overgives til Fremmede ved Soldaternes Modvillighed

223. **20. Oktbr. 1646[1]).**

Til Christen Thomesen Sehested.

Det skal befales Korfits Ulfeldt at forlade Holland; ellers vil Kongen sende en anden derhen i hans Sted. — *Geh. Ark.*

Memoriall

Att Hoffmeisteren skall begiiffue siig aff Holland. Eller Ieg sender En anden derhen, som mig till Riinger spodt kan ligge der End Riigens hoffmeister Epther kaale[2]) 50 tussind daler[3]). *NB.* Ett aff Orloff skyben ligger der med 100 mand pa, som med stor *Perichel* och Omkost-[n]ing [ligger der][4]), huorudi der stycker Ett støcke aff Bedtel[5]) Pengen, hand biier Epther, Om dedsamme gerader y wlycke.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen tiil hande.

224. **26. Oktbr. 1646.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Der stiller sig finansielle Vanskeligheder i Vejen for at kalde Residenten i Dünkercken tilbage. Kongen har selv maattet laane Penge til sit Underhold i Holsten. — *Geh. Ark.*

(Jydske Tegn. XI, 244). Dog fik den laalandske Kommissær Just Frederik v. Pappenheim under 21. Novbr. Ordre til at lade et Kompagni af det sjællandske Regiment blive ført over til Christianspris, medens det andet Kompagni, som for Tiden laa der, skulde føres tilbage (Smaalandske Tegn. VI, 580 f.). Der afsendtes ogsaa i den nærmeste Tid en Del Penge til Fæstningen (Fynske Tegn. V, 412. 423. Jydske Tegn. XI, 245).

1) Datum har Kansleren tilføjet ved en Paategning paa Brevet. Af denne Paategning fremgaar ogsaa, at Talen er om et Svar paa et Brev fra Korfits Ulfeldt.

2) Det tydske: kahle, usle, lumpne.

3) Kongen tænker uden Tvivl paa den Erstatning, Ulfeldt skulde fordre, fordi de nederlandske Skibe i 1645 ikke havde betalt Sundtold (Slange S. 1403). Jvfr. Brevet Nr. 226.

4) Det Indklamrede er overstreget.

5) Vistnok af: betle.

Dyn syste skriiffuelse, ued Posten framskyckit, Er mig tilhande kommen, Och deraff dy[n] mening om *Residentens* y dynkercken[1]) *Reuocation*[2]), Huorpa Ieg dig indted forholder, Att war ded sa leet at skaffe hannem ded. man hannem skyldig Er, Och att skaffe hannem terepenge hiid at komme, som der(!) Er at *Reuocere* hannem, da uar ded gaadt at gørre, Mens Ieg seer indted, huorfra pengene skulle komme. Dentyd Ieg drog herud, da haffde Ieg Elffue tussind daler med mig, dentyd dy uar oppe, daa lod leg hendte aff tollen y sundit 3000 daler, som ochsa Er syn kaas, y dag haffuer Ieg landt 1400 daler. Der Ieg dog holder saa Rynge huss, som mueligdt kan werre.

Naar Riigens Raad Nu kommer sammen, da bliiffuer der uell Rad tyl at hielppe pa *Residenten* y dynkercken. *Vale.* Aff Rensborg den 26 *Octo: Anno* 1646.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen til hande.

225. **5. Novbr. 1646.**

Til Rigsraadet.

Kongen forlanger dets Betænkning om Midler til Regeringens Opretholdelse. — *Geh. Ark.*

Eptherdi Danmarckis Riigis Rad Nu Erre her forsamlit at *delibcrere* om worris Statis och Regiimentis *conseruation*, Da haffuer uy Erachtit Best at uerre først at *proponere* dy gode herrer dedsamme. Nar uy Nu om samme leiilighed Erfahrer dy gode herrers vnderdanige betenckende, Da uylle uy gaa wyder, paded uy Indted skal myske ded Ene yblandt ded andet, Indted thuifflendis, at dy gode herrer Io vnderdanigst haffuer samme leiilighed y god acht, At alting derhen bliiffuer *disponerit*, Att

[1]) Vilhelm Mecklenburg, se ovfr. S. 135.
[2]) Her mangler Ordet: forstaaet.

dedsamme Epther sagsens beskaffenhed Erlanger En god och Ønskelige Ende. Befahlendis dy gode herrer hermed den Allerhøiiestis Nadige beskermelse, forbliiffuendis Eder samdt Och y seer Med al kongelige Nade wel beuogen[1]).

Køben: Slodt den 5 *Nouem: Anno* 1646.

Christian.

Udskrift: Danmarckiis Riigis Rad Samdtligen tiil hande.

226. **5. Novbr. 1646.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Han skal forespørge Rigsraadet, om Korfits Ulfeldt kan blive længere i Holland uden Skade for Kongens Ære. — *Geh. Ark.*

Eptherdi ded Er dig bekendt, huad behagelighed Ieg haffuer hafft, y ded at Hoffmeisteren sig sa lenge y holland haffuer opholdt, da skaldt du lade Riigens Rad sliigdt uyde Och derhuos Erfahre derris mening, Om hand der framdelis kan forbliiffue vden myn *disreputation*, ysønderlighed for dy kaale penge, som man formener hannem der at kunde bringe tilueiie[2]). Hans *Instructions Contenta*[3]) Erre dig Nocksom bekendt, huoraff hand Neppeligen skall kunde trycke ded ud, som skeer. Skal ded nu framdelis saledis gaa tyl, som ded Er begiindt, da ma Ieg uel syge, At Ieg y En pockers tyd haffuer hafft bud Epther penge y holland[4]). *Vale.*

Køben: Slott den 5 *Noucm: Anno* 1646.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian Tommissen tyl hande.

---

[1]) Rigsraadets Svar afgaves 7. Novbr. (Rigens Raads Breve, Fasc. 55).

[2]) Jvfr. ovfr. S. 199.

[3]) Jvfr. ovfr. S. 170 f.

[4]) 1. Novbr. udgik Brev til Korfits Ulfeldt, hvori det som Svar paa en Forespørgsel fra ham forbødes ham at lade sig nøje

227. **8. Novbr. 1646.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Han skal lade Kongen vide, hvad Grev Valdemar Christian har skrevet ham til i Anledning af Kirstine Munks Rejse til Glückstadt. Med Korfits Ulfeldts Skrivelse om samme Sag er Kongen ikke tilfreds. — *Geh. Ark.*

Ieg thuiffler Indted, at du Io dig Errinderer, At Ieg diig for Nogen tyd siiden lod forsta, At fru kyrsten Imod den afskeen. som Indted lenge tilforn giiordt bleff, Siig haffuer ladiit forlyste Med Riidende tiiener for siig at begiffue siig henad glyckstadt och Aldtenau[1], Och du sammetyd begerede aff mig, at der Inted motte *tenteris* ymod hinder, førend Ieg derom haffde *Auiserit* Børnen, huilckit Ieg ochsa sammetid mig lod gefalle, Och skreff sa greffuen och hoffmeisteren til om sagsens beskaffenhed, Huorpa greffuen suarede siig at haffue Ombedit dig, at du pa myn skriiffuelse wylde hans mening lade forsta. Hoffmeisterens Suar war huercken huggen eller stucken, mens gaff for, att sliigdt, som sked war, Indted aff hinder uar skeed, Miig dermed att *offendere*. Huorfor du skaldt lade mig uyde, huad greffuens Erklering pa myn Skriiffuelse haffuer verriit, Paded Ieg dystebedre kan betencke mig, huad framdelis derudi kan gørris[2]). *Vale.* Køben: Slott den 8 *Nouem: Anno* 1646.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian Tommissen tiil hande.

---

med Erstatning for Sundtolden 1645. saaledes at han, naar dette var opnaaet, opgav at søge Overenskomst om Tolden i Norge (Sjæll. Tegn. XXIX, 124).

[1]) Jvfr. ovfr. S. 181.

[2]) Der findes et Udkast til en Svarskrivelse fra Kansleren paa Kongens Brev, dat. 8. Novbr. 1646. Han meddeler heri, at han aldeles ingen Breve har faaet fra Valdemar Christian, men at Korfits Ulfeldt har bedet ham gjøre sit hos Kongen, for at han ikke skulde fortørnes over Kirstine Munks Rejse, hvorved hun ikke havde troet at paadrage sig Kongens

228. 17. Novbr. 1646.

Til Christen Thomesen Sehested.

Om Udnævnelsen af en ny Borgmester paa Christianshavn. — *Geh. Ark.*

Eptthersom Borgemeisteren y Chri[sti]anshaffuen Iacob dreiier[1]) ued døden Er henkallit, Och Ieg Er tylsiindtz at sette y hans sted Naffuen Hyordt, Da skaldtu lade samme Mand komme til dig Och hannem derom lade myn wyllie forsta Och siiden tage Eeden aff hannem Och hannem derhuos aff Chanseliit lade bekomme Ett *Mandatum* pa samme bestylling til Induanerne y Christianshaffuen. *Vale.* Rossenborg den 17 *Nouem: Anno* 1646.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommessen till hande.

229. 21. Novbr. 1646.

Til Christen Thomesen Sehested.

Kongen fremhæver de Omstændigheder, som begrunde, at Hertug Frederik har et større Deputat i Penge end Prins Christian. — *Geh. Ark.*

Ded uyl haffuis y acht, Nar der talis derom, at H: frederich haffuer y Penge nogit mehre End Prindtzen. Att H: frederich Er aff med la[n]d och folck Och aldt ded husgerad, hand fyck med, saat hand beholdte icke Ett

---

Unaade; Sehested beder ogsaa Kongen lade sig nøje hermed, især da det tør formodes, at det ikke vil gjentages (Geh. Ark., Reg. 10, Domme og Tingsvidner, Kirstine Munks Sager). Jvfr. Smith, Grevinde Ulfeldts Hist. I, 152.

[1]) Jakob Hansen Drejer, Borgmester paa Christianshavn fra Juli 1641 til Septbr. 1646. Hans Efterfølger Naman Hjort blev Borgmester 17. Febr. 1647 og var det til Decbr. 1650 (Nielsen, Kjøbenhavns Diplom. III, 793. V, 291. Nielsen. Kjøbenhavns Hist. og Beskriv. IV, 279).

paar lagen, *Item* hand haffuer offuer Ingen at *Commandere*, *item* ma holde En *secretarium* tyl Mynster [1]), for huilckit aldtsammen Prindtzen, gud uerre loffuit, Er frii. Naar Prindtzens Marskalck [2]) skaffuer En *vidumerte Copii* aff landgreffuens *Capittulation*, hans gemahls lyffgeding angaendis [3]), da skall hand uel faa suar derpa. *Vale.* Pa købeu: Slott Den 21 *Nouembris Anno* 1646.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen til hande.

230. 22. Novbr. 1646.

Til Christen Thomesen Sehested.

Det er mærkeligt, at Kurfyrst Johan Georg af Sachsen ikke ved sine Gesandter har gjort opmærksom paa, at Magdalena Sibyllas Søster har faaet større Indkomster end Prinsessen. — *Geh. Ark.*

Dette glemde Ieg y dag Att Errindre, Att ded Er megit vnderligdt, att Churfursten skulle haffue uyst, at

---

[1]) Snarere Osnabrück. Hertugen var først repræsenteret der af sin Kansler Dietrich Reinking, senere af den holstenske Landkansler Dr. Heinrich v. Hatten (Slange S. 1394 f.). Jvfr. Kongens Brev af 26. Decbr. 1646.

[2]) Prins Christian havde i Midten af Oktbr. sendt sin Hofmarskalk Johan Christoffer v. Körbitz til Kongen og Rigsraadet for at forebringe forskjellige Anmodninger, særlig om at Prinsen maatte faa Penge til en Rejse til en Surbrønd for sin Helbreds Skyld, et større aarligt Underhold og sin Gjæld dækket, og om at hans Gemalinde Magdalena Sibylla maatte faa Laaland og Falster til Livgeding ligesom tidligere Enkedronning Sophie (Prins Christian til Rigsraadet, 17. Oktbr., til Kongen 18. Oktbr.; Geh. Ark.). Jvfr. Kongens Breve af 22. og 25. Novbr. og 1. og 2. Decbr. 1646 samt om Livgedinget forrige Bind S. 465 f.

[3]) Magdalena Sibyllas Søster Sophie Elisabeth, Datter af Kurfyrst Johan Georg I af Sachsen, havde 1627 ægtet Landgrev Georg II af Hessen.

Prynsessindens søster skulle haffue bekommen Støre Indkomst tyl hynders vnderholding, End der bleff Prinsessinden loffuid, att hand da indted talede derom ued siine gesandter[1]).

Køben: Slott den 22 *No: Anno* 1646.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen tiill hande.

231. **25. Novbr. 1646.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Dersom Kurfyrsten af Sachsen vil tilbagegive Kongen sit Løfte om, at Magdalena Sibylla skal faa sin Brudeskat tilbage, hvis hun ingen Børn faar med Prinsen, vil Kongen forunde hende Enkedronning Sophies Livgeding. — *Geh. Ark.*

Epthersom du talede med mig ygar Om Prindcesindens begering hinders lyffgeding angaendis, Da Er derpa denne myn Erklering, At saframdt hynders herfader wiil lade mig Igen tiil hande komme Myn hand och Segel, huorudi Ieg haffuer loffuit at ygen Erlegge hannem hinders Brudskatt, Om hun Ingen Børn faar med Prindtzen, Da Er Ieg tilfriidtz, at hun syn lyffs tiid ma besiidde Myn frummoders lyffgeding, Sa som ded hynder af myn herre fader forskreffuen war[2]). *Vale.* Køben: Slodt den 25 *Nouem: Anno* 1646.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen til hande.

---

[1]) Jvfr. ovfr. S. 204.

[2]) Prins Christian takker Kongen i en Skrivelse, dateret Kjøbenhavns Slot 28. November, fordi han har lovet Magdalena Sibylla Laaland og Falster paa den ovfr. angivne Betingelse (jvfr. forrige Bind S. 465), men da han ikke selv tør forebringe Kurfyrsten denne Sag, beder han Kongen om at lade den

232. **26. Novbr. 1646.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Om det Løfte, Borgmestre og Raad i Kjøbenhavn have givet om til Foraaret at fuldføre Volden ved Nørreport. — *Geh. Ark.*

Eptherdi Borgemeister Och Raad her y Byen haffuer loffuit At uy [1] nu pa forarit lade gørre wolden ued Nørre Pordt ferdig. att Biien ued samme Pordt blifuer Luckt [2], Da motte Ieg uel wiide, huorledis ded kan skee, om dy y uyndter Indted støder Peele thuerdt offuer graffuen offuenfor Pordten tyl En demning. som kan holde wandiit op, at ded indted forhiindrer dem, som skal arbeide pa werckit, tyl huilcken demning der uyl En haab, dog Ringe Tømmer tyl, som y tyde uyl købis och leggis ued Nørre Pordt, dersom ded Er friidt for tyueri. *Vale.*

Rossenborg den 26 *Nouem: Anno* 1646.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen til hande.

233. **30. Novbr. 1646.**

Til Rigsraadet.

Kongen begjærer Erstatning for de store Forstrækninger, han har gjort Riget af sine egne Midler; dog mener han ikke hermed de Udgifter, han har anvendt paa forskjellige Bygningsarbejder. — *Geh. Ark.*

Epthersom ded Er dy gode herrer Danmarckis Riigis Rad bekend, at uy tyd Epther anden haffuer forstreckt *Cronen* En temmelig summa penge. Och uy pa adskyllige tyder haffuer Merckit. at man Indted haffuer uyldt gørre

---

Raad, som maa blive ham tilforordnet paa hans forestaaende Rejse, udrette dette Ærinde (Geh. Ark.). Jvfr. Kongens Brev af 27. Febr. 1647.

[1]) Fejlskrift for: uylle?

[2]) Jvfr. ovfr. S. 152.

vndersked pa dem, Endten dy Erre kommen aff worris Eller Riigens myddel, Da Eptherdi Alderen och dy mange stød. uy haffuer vdstanden, Nu dageligen gør affregning med hiinanden, saat ded Nu Er pa feldenden med oss, Da begerer uy Nadigst Och wylle, at y gode herrer om samme forstreckning lader oss forsta derris vnderdanige mening. Och paded dy gode herrer Indted skal tencke, at uy begerer deryblandt at menge den bekostning, som uy pa adskyllige steder pa Bygninger her och der anuendt haffuer, da uylle uy hermed *per expressum* sligdt oss haffue begiiffuen Och Indted uyder søge End ded, som uy Eptherhanden haffuer forstrekit Riigit, nar Indkommsten Indted haffuer kund tylstrecke. Som dii gode herrer Best kan Erfahre, Nar dy med Rendtemeisterne legger Indtechten ymod vdgiifften. Nu thuifler uy indted, at Nar dy gode herrer Erfahrer, at Indkomsten aldt for ded skelmske Indfald indted haffuer kundt strecke tyl vdgiiffthen, Saat dy, som haffuer giiffuen for, at Riigens Indkomst Nocksom kunde Naa tyl, mechtig haffuer feyliit, Att dy da sliigdt *Remedicrer*, at uy Erre wden skade Och kan haffue pa worris Alder nogen Ergedtzlighed for den languarende Store møde och wmag, uy haffuer hafft for disse Riiger och landis welstand. Huorpa uy Nu Erwardter dy gode Herrers vnderdanige och for gud y himmelen Och werden forsuarlig Erklering. Befahlendis hermed dy gode Herrer den Allerhøiiestis beskermelsse Och forbliiffuer dennom Samdt och y Sehr med al kongelige gunst och Nade wel beuogen [1]. Aff køben: Slott den Syste *Nouem: Anno* 1646.

Christian.

Udskrift: Danmarckis Riigis Rad Samdtligen tyl hande.

---

[1]) I sit Svar af 3. Decbr. opfordrede Rigsraadet Kongen til endelig ikke at skille sine egne og Rigets Indtægter fra hinanden samt til at sætte Udgiften efter Indtægten; det gjorde

234. **30. Novbr. 1646.**

Til Anders Bilde[1]).

Kongen vil i Stedet for Lenenes Rostjeneste holde hvervede Enspændere ved sit Hof. — *Afskr. i Geh. Ark., Rigens Raads Breve, Fasc. 55.*

Efflerdj mand nu er til werchs med *Militiens disposition* at sette j den *postur* her j Riget, At mand kan der med være tient, naar behof giøris, Och lehnens heste hidindtil haffuer værit deelt iblandt land *Compagnierne*, Saa at Ieg, som burde at haffue allerstørste tienniste aff dem, Sielden eller aldrig faar dem at See, da vill Ieg hereffter Nest gudz hielp for det samme, dj samme heste koste mig, altid holde til hoffue saa mange geuo[r]ben Enspendiger, Effterdj de hastige Reiser nu meer intet tiener migh, Mens faar at Reyse effter som Natlejjerne falder, Och Ieg haffuer ingen hos mig vden en haab Adel och wadel, alle pachede paa Store och Smaa vogne, hvorforre sligt skall haffues i act hos denne *Militiis disposition*[2]). *Vale.* Aff kiøben: Slot den siste *Novem: Anno* 1646.

Christian.

235. **1. Decbr. 1646.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Kongen forlanger Oplysninger om Prinsens Gjæld og andre finansielle Forhold. Man har ikke i Sachsen vist sig saa velvillig imod Kurfyrstinde Hedevig, at Kongen af den Grund skulde forbedre Magdalena Sibyllas Livgeding. — *Geh. Ark.*

---

tillige opmærksom paa, at der var en stor Forskjel paa det nu forelagte Overslag over Rigets Indtægter og en Extrakt fra 1642 (Rigens Raads Breve, Fasc. 55). Jvfr. Kongens Breve af 7., 8. og 9. Decbr. 1646.

[1]) Dette fremgaar af en Paategning paa Afskriften.

[2]) I sit Indlæg af 3. Decbr. fraraadede Rigsraadet indtrængende denne „Novitet". som vilde fremkalde Misstemning hos Adelen. Jvfr. Kongens Brev af 7. Decbr. 1646.

Eptherdi Prindtzens Marskalck taler om hans herris geld, hand Er geraden y[1]), fordi Indkomsten Indted haffuer kund strecke til, Och at ieg den uylle betale, da skaldtu lade hannem forsta, at Ieg mig derpa uyl Erkleere, Nar hand først lader mig forsta, huorfra gelden herrører, Och huos huem Pengen Er optagen, *Item* huor Princesindens Brudskat Er bleffuen, aldenstund Ieg for den haffuer *Cauerit* til Churfiirsten. At myn søster[2]) saligs lyffgeding skulle uerre[3]), Epther at hun kam y landthe Myssen, ded bør at beuyssis, ty mig Er derom indted beuyst, och kan ded Ickehelder troe, Mens at Ieg pa vnderskedlige tyder haffuer med stor bekostning haffue(!) gesandter henad dress-den at holde an Om ded sted, som wor herre kallede hinder pa[4]), førend Ieg kunde Erholde den, Ded Er *Notorium*. Huor stadtlig hinders vnderholding haffuer uerrit, ded uysser ded ud, at haffde Ieg nogle Aar for hinders død[5]) Icke aff Brøderlige *Affection* vndsatt hiinder med En ansendtlig Summa Penge[6]), da haffue(!) hun Indted hafft at leffue aff, Saat hand for den store *cortesie*, myn søster salig huos dem Er sked, indted haffuer at tale sa megit om Princessindens lyffgedings forbedring. Huilckit aldtsammen du skaldt trøcke y hannem, som du kandt faa ded y hannem, ty hand taaler Ett Sporenstreg. *Vale.* Rossenborg den 1 *Decem: Anno* 1646.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen til hande.

---

[1]) Jvfr. ovfr. S. 204.
[2]) Hedevig, gift med Kurfyrst Christian II af Sachsen († 1611).
[3]) Her mangler et Ord, vistnok: forbedret, ell. lign.
[4]) Slottet Lichtenberg.
[5]) Hun døde 26. Novbr. 1641.
[6]) Jvfr. Brevene 1636–1640 S. 346.

236. **2. Decbr. 1646.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Kongen er misfornøjet med, at Bygmestre og Murmestre med deres Folk regnes med til Prinsens Hofstat, og med den ødsle Maade, hvorpaa man bærer sig ad ved Prinsens Byggeforetagender. — *Geh. Ark.*

NB.

Prindtzens Hoffstadt kan letteligen vnderholdis med dy middel, som Er forhanden, Mens Naar Byggemeister. Murmeister Och dy, som aff dem *dependerer*, Skal Regnis deryblandt, da kunde inden stackit tyd al Riigens Indkomst Na tiil den Hofstatt [1]. Den Erfahrenhed, Ieg haffuer derom, kommer aff dii mange mursten, som Er kommen fra Haderssleff huus. som beløber sig ued thu mal 100 tussind, som Indted Er hendtit Om sonst.

Huelffuingen pa Slodtzkyrcken [2]) Er Nedertagen. Naar den Nu kommer op ygen, Da Erre Pyllerne, som den staar paa, smuck plumpe aff mursten giiordt. som vdenthuiffuel uil Nedertagis. Och y derris sted settis piiller aff huggen steen Eller kobber, som Indted betager lysset sa megit som disse, Tii den Stenuynckel [3]), som Er byggemeister, ved

---

[1]) I Geh. Ark. findes en Fortegnelse over Prinsens Hofstat.

[2]) I Nykjøbing.

[3]) Oluf Steenwinkel, Søn af den kongelige Bygmester Hans S. Han var 1644 ansat som Bygmester ved Malmøs Befæstning. hvor han for et Drab blev svoren fra sin Fred, men benaadet af Kongen (Nielsen, Kjøbenhavns Diplomat. III, 251). Derefter var han 1646 Bygmester hos Prins Christian i Nykjøbing (se et Brev fra Prinsen til hans Ridefoged af 6. Juli 1646 i Geh. Ark., Koncepter til Prins Christians Breve). 1651 antoges han af Kongen til at have Tilsyn med Gaderne i Kjøbenhavn (Nielsen. anf. Skr. III, 370), hvilket gav Anledning til Stridigheder mellem ham og Murmestrene i Kjøbenhavn (se disses Klage til Kongen af April 1652 i Sjæll. Indlæg). 23. Maj 1652 fik han Bestalling som Konduktør ved Befæstningsarbejderne i Skaane (Sjæll. Reg. XXIII, 247; jvfr. Axel Urups Memorial af 17. Septbr. 1652 i Sjæll. Indlæg). Men heller ikke denne Virksomhed forløb fredelig for ham; han

Nock. huor Haaren[1]) wiil vd, Naar hans *Consilia* gelder, Som dii alformegit gør. Huad Nu Marskalken wiil dertil hiitte pa for En *discurs* att bringe for, ded giffuer tyden. *Vale.* Rossenborg 2 *Decem:*[2]) *Anno* 1646.

Christian.

Der fyndis aff guldsmidde och ded slags folck mange, som mig Nu indted kan Indfalde.

Nar Marskalcken skall herfor dermed, huem Prindtzen Er skildig, da *etc.*

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen til hande.

237. **7. Decbr. 1646.**

Til Rigsraadet.

Kongen misbilliger dets Ønske om ikke at gjøre Forskjel paa hans egne og Kronens Indtægter og afviser dets Bemærkninger om Forskjellen paa det nu forelagte Overslag over Indtægterne og et fra 1642. Han udtaler sin Misfornøjelse med Angrebene paa hans Plan om at afløse Lenenes Rostjeneste med Enspændere. — *Geh. Ark.*

Wy haffuer disse dage forstanden dii gode herrer Danmarckis Riigis Radtz vnderdanige Erklering pa ded, uy dem Nadigst siist *proponerede*[3]), Huorpa uy dem Nadigst indted forholder. At der ingen vndersked skulle

blev uenig saavel med Slotsskriveren paa Malmøhus som med Magistraten i Malmø, og Følgen blev, at Rigsmarsken Anders Bilde ved en skarp Ordre (paa Tydsk) af 8. April 1655 opsagde ham hans Tjeneste. Steenwinkel henvendte sig til Kongen for at beholde sin Bestalling (udateret Skrivelse i Skaanske Indlæg 1655), men Resultatet kjendes ikke. Derimod er Enden paa hans Liv bekjendt nok. Han, som 4. Aug. 1658 havde faaet Ordre til at begive sig til Kronborg (Danske Samlinger V, 195), blev her fangen af de Svenske, anvendt i deres Tjeneste, og da han deltog i den Sammensværgelse, der gik ud paa at erobre Fæstningen tilbage, henrettet. Jvfr. om ham for øvrigt Nielsen, anf. Skr. I, 762. III, 343. 378. 755. Ude og Hjemme 1. Aarg. 1877—78 S. 345—49.

[1]) ɔ: Haren.

[2]) Der har først staaet *Novem:*

[3]) Jvfr. ovfr. S. 206 ff.

gørris ymellom worris och kronens. Ded er aldrig y dy forrige tyder oss anmodit, Om skøndt dy samme *Rationes quare* Sauel dy gode herrer uar bekendt, som dentyd uar tiil, huorfor oss sliigdt Ickehelder nu kan anmodis. Tii Riigens Indkomst bør at uerre *Bastandt* til Riigens fornødenhed Och konningens *statis* vnderholding. Ded uar at Ønske, at disse *Rationes*, som Nu *Alligeris*, motte haffue kommen for En dag y dy forrige tyder. At Rendtemeisterne haffuer tilstilet dy gode herrer Et andit Offuerslag, End som dy dem *Anno* 1642 haffuer ladit bekomme, ded gaar os indted an, aldenstund dy Erre tilstede och aff dennom kan Erfahris, huorfra sliigdt kommer. Och haffuer dy gode herrer hafft stunder Nock til at *demonstrere* dem derris *errorem* aff derris Regenskaber, som *in magna Copia* fyndis och aff dy gode herrers medbrødre hørdt och Igennomsiiette, Saat ded lader siig ansee, at sliigdt skeer *studio*, at man indted uyl uyde, huorledis faat Er.

Om Indkomsten kan Na tiil Eller Indted, ded kan best Erfahriis, Nar Riigens Chanseler, som tilforne haffuer uerrit Rentemeister[1]), wed syn Eed y uorris pahør siiger, at Riigens Indkomst y hans tyd kunde Na til vdgiifften.

At uy for Adelens *imagination* skiild indted skulle bruge lehnens heste Epther uorris uyllie, ded kommer oss fremmid for[2]), Aldenstund uy habis, at ingen fiindis, som med Ehren kan tencke ded om oss, at uy derfor, at uy dem tyl worris opuardtning uyl bruge, at Riigitt derfor Ingen tiieniste aff dem skulle haffue, Mens uy formener oss at uerre derris opuardtning Nermer End Riigens Maars. Och skal ded med gudtz hiielp inted fattis pa Suar, Nar Adelens *grauamina* om samme heste os forrebringis, Tii uy habis pa den, som os Endnu aldrig forlod, at uy skal lade berre os hen pa dy steder, at uy kan tilfodtz gørre

[1]) Rigskansleren Christoffer Urne havde været Rentemester 1617—1627 (Grundtvig, Meddelelser fra Rentekammerarch. 1872 S. 168).

[2]) Jvfr. ovfr. S. 208.

sa stor tiieniste, som Riigens Maars skall gørre, Naar hand skøndt sydder offuenpa alle lehnens heste. Huorpa uy Nadigst formoder aff dii gode herrer Ett *magis pium et Rationabile* Suar, End ded siiste uar, Tii ded fører Lyden gudfrychtighed med siig, at dy gode herrer gerne sa vndersathernis forskonssel och worris *Ruin*, som uy indted haffuer forskiildt [1]). *Valete.* Aff Rossenborg den 7 *Decem: Anno* 1646.

Christian.

Udskrift: Danmarckis Riigis Raad Samdtligen tyl hande.

238. **7. Decbr. 1646.**

Til Iver Vind.

Kongen har ikke noget imod, at Rigsraaderne skilles ad, naar de i Forvejen aftale, hvornaar de atter ville mødes, og i Mellemtiden overveje Midlerne til at hjælpe ham ud af hans Gjæld. — *Geh. Ark.*

Epthersom dig bekendt Er, at nu siist du och H: Iørgen Brade uar huos mig pa Rossenborg, at du sammetyd talede mig tyl pa menige Riigens Radtz uegne, at dy motte forløffuis att Reiisse hen pa dii steder, dy haffde at forrette, Da Er Ieg nu dermed tylfriidtz, dog skal dii siig med binanden Igen beskeiide tyl En uyss tyd y køben: Imidler tyd kan dy tencke pa ded, dennom *proponerit* Er, at man derpa kan faa En Ende, Mens ded skal haffuis yacht Att Ieg, som y mange adskyllige mader haffuer forstrackt Riigit med Penge, sølff och guld Och saat helbreden tyl, Indted achter at uerre y wskyfft Boe med Hendrich Møller, Hellekande [2]) Eller dy andre dannemend. *Vale.* Frederigsborg den 7 *Decem: Anno* 1646.

Christian.

Udskrift: Riigens Rad Iffuer wiind til hande.

[1]) Rigsraadet fastholdt sit Standpunkt i sit Svar af 8. Decbr. (Rigens Raads Breve, Fasc. 55).

[2]) Rasmus Jensen Hellekande, en af Kongens Kreditorer (Brevene 1632—35 S. 215).

239. 7. eller 8. Decbr. 1646 [1]).

Til Anders Bilde.

Kongens Bemærkninger til Rigsraadets Indlæg angaaende Kjøbenhavns Fortifikation, Anlæggelsen af Befæstninger i Jylland samt Ansættelsen af Residenter i Frankrig og Sverig. — *Geh. Ark., Rigens Raads Breve, Fasc. 55.*

Stormectigste, Høybaarne Første, Allernaadigte Koning och Herre.

Er voris vnderdanigt errinnering och begering, att E: Kong: Maytt naadigtt ville vere tilfreds, att de *Ingenieurs*, som ere nu her tilstede, maatte giffue deris betenckning, huorledis Kiøbinghaffn best och beqvemist kunde *fortificeris*, efftersom det hele Rige der paa mest magt er paaliggendis, och att det siden paa Foraarett med arbedet motte begyndis, settis i verck och forferdigis aff dett gandske Land effter den bevilling, derpaa giort er aff Adelen och geistligheden, Som E: Kong: Maytt ochsaa naadigtt haffuer Stadfest och bevilgit aff Cronens, som er, att En Arbeds Karll aff huer 200 tønder Korn forskaffuis der til [2]), och att Ett huert Lehn bleff tildielt sin visse Arbede att forferdige, och deroffuer at forordnis *Conducteurs* och Andre, som kunde haffue flittig opsiun med dem,

NB. Huem skal betale dem?

---

[1]) Tiden for Kongens Bemærkninger fremgaar af hans Brev Nr. 240.

[2]) Den sjællandske Adel havde 30. Juni 1646 bevilget at stille 1 Karl af hver 200 Tdr. Hartkorn til Befæstninger i Sjælland (Rigens Raads Breve, Fasc. 55). Universitetet havde 1. Juli ligeledes bevilget at holde 1 Karl af 200 Tdr. Hartkorn, saa længe Adelen holdt en saadan, og Roskilde Kapitel havde 11. Juli erklæret sig villigt til at gjøre det samme som Adelen og Universitetet (Reg. 89, Skab 9. Pakke 124). Kongen havde allerede 31. Maj lovet, at der af Kronens Bønder, hvis Landgilde kunde beløbe sig til 200 Tdr. Korn, skulde udgjøres 1 Karl til at arbejde paa Fæstningerne eller gives Penge i Stedet, „ligesom det bliver bevilget af Adel eller Gejstlighed“ (Rigens Raads Breve, Fasc. 55). Jvfr. Aktstykker, udg. af

som arbede skulle, Och seerdelis En, som kunde haffue *general inspection* offuer alt verckit[1]), att dett gick vel for sig och bleff forferdigit, som dett sig burde, Och att E: May[tt] naadig[tt] ville lade *materialia* till, som dette vinter kunde bestillis och forferdigis, saavit icke allerede i Forraad er. Disligiste ere wi och underdanig[t] begerendis, att E: Kong: May[tt] naadig[t] ville lade sig befalde, att den gamle Vold saalenge maatte bliffue staaendis, indtil dett nytt Verck kunde vere bragt udj *defension*, effterdi Byen ellers er gandske oben, och deroffuer allehaande utilbørlighed foraarsagis.

Icke En skaffuel[2]) eller hyffulbare[3]).

Ded kan Indted Numer skee, ty der er hul nock allerede derpa.

Och efftersom alle mand i Iutland begere underdanigst och erinnere om nogen forsikering i Landett mod videre offuerfald att maatte anordnis med Festninger att anligge paa nødtørfftige Steder enten ved Hals eller Biersodde[4]), huilckett E: Kong: May[tt] best behager att skulle først begyndes paa, och til den Ende vnderdanig[t] begere vndsetning aff E: Kong: May[tt] paa *materialier*, tømmer, deller och hiulebarer, Och en teiloffn att maatte bevilgis att byggis, som E: May[tt] kunde faa betalling for Stenene, dersom dett maatte Lensmenden befalis.

Ieg sa aldrig En aff dy Pladtzer.

Ded Er indted myn leiilighed.

Fyens liter. Selskab II, 141. Lassen, Documenter t. Kjøbenhavns Befæstnings Hist. S. 58 f., og Kongens Brev Nr. 240.

[1]) Axel Urup fik i Maj 1647 Direktionen over Befæstningsarbejdet (Lassen, anf. Skr. S. 59. 145. Nielsen, Kjøbenhavns Diplom. V, 305 f.).

[2]) Skovl. Ordet er skrevet meget utydelig.

[3]) Hjulbør. Ogsaa dette Ord er skrevet meget utydelig.

[4]) Jvfr. ovfr. S. 171. Bersodde var Navnet paa den Odde lige overfor Middelfart, hvor senere Fæstningen Fredericia byggedes. 17. Decbr. 1646 paalagde dog Kongen de jydske Raader at forskrive Adelen for at overveje Midler til Defensionen; han lovede tillige, at Kommissarietolden i Jylland maatte bruges til Fæstningerne, og at noget af Skovene maatte anvendes til Materialier dertil (Rigens Raads Breve, Fasc. 56).

Och efftersom E: Kong: Mayᵗᵗ och Cronen allerhøjeste magt er paaliggendis, att En *resident* i Franckrige[1]) effter *alliancen* och En i Sverig, som størst Magt paaligger[2]), bliffue forordnede, da bede wi paa det allerunderdanigᵗᵉⁿ, att E: K: Mayᵗᵗ ville naadigᵗ lade anordne sadant med førderligst att stillis i verck, forhaabendis, att de hereffter som hid indtill aff Cronens maatte bliffue underholdet, eftersom wi nu paa denne Tid ingen anden Middell der till finde kunde. Huorpaa wi ere vnderdanigsten E: Kong: Mayᵗˢ naadigᵗᵉ mening och *resolution* forventendis. *Actum Hafniæ* den 5 *Decembris* Aar 1646.

Naar Riigens Rad uysser, huor fra myddelen skal komme, da kan ded ske, mens Indted før.

Riigens Raad Er sa tydt tilstillet Offuerslag pa Riigens Indtecht Och vdgift, som dy aldrig haffuer uyl see Igennom, Meget mynder suare derpa.

Eders Kongelig Mayᵗˢ vnderdanigᵗᵉ Raad

Christian Thomesen. *mpp.* Anders Bille. *mppria.*
Christoph Urne. Mogens kaas. *mpp.*
Tage Thott. Eh. Christoff vlfeld. Egh.
Jørgen Seefeldt Christoffersen *mpp.*
Gregers Krabbe. *mappria.* Hanns Lindenow. *mppria.*
Iffuer Wind. Ehandtt. Jürgen Brahe. *mp.*
Frederich Redtz. Egen hand. Niels Trolle. *mppria.*

Udskrift: Riigens Marss til hande.

---

20. December 1646 fik Anders Bilde Brev om at befale Axel Urup at sende ham den Tegning, han havde gjort af Pladsen lige overfor Middelfart (Jydske Tegn. XI, 273).

[1]) Peder Reedtz blev 1647 ansat som Resident i Frankrig (Magazin til den danske Adels Hist. I, 148).

[2]) Jvfr. ovfr. S. 191. 198 og Kongens Brev Nr. 243.

240. 8. Decbr. 1646.

Til Christen Thomesen Sehested.

Kongen udvikler nærmere sin Mening angaaende de Forslag, Rigsraaderne have gjort i deres Skrivelse af 5. Decbr. — *Geh. Ark.*

Eptherdi mig forgangen Søndag[1]) aff Riigens Mars Eene och stylletyendis bleff tilstillit En seddel med nogle aff Riigens Radtz hender vnderskreffuen tilstillit(!), som Ieg Indted leste, førend Ieg kam hiid. Dentiid Ieg siiden den leste, da skreff ieg strax korteligen myn mening derpa *in margine* och sende hannem densamme tilbage Igen[2]), Huilckit ieg hermed Nu haffuer uyllit lade dig hermed uyde, Nemblig, Att Nar Ieg Erlanger ded Igen, som Ieg aff myn Eiigen pung *spenderit* haffuer pa køben: *fortification*, da uil ieg skaffe *matherialia* til dette forrehaffuende Ny werck.

Haffde dy gadt folck, Adel och wadel, y dy forrige tyder wyldt gørre mig ded tiil uyllie, som dy nu Erbyder sig at gørre, da hafde køben: for 20 ar siiden verrit *in perfectione*.

Ingeniør och andre, som til werckit kan brugis, Erre ued handen, Och *fortificationen* Er lagdt, som den skal lygge, saat dy indted kan tage feyl aff den, Och om der skøndt kunde fyndis nogit, som kunde haffue nogen vnderretting fornøden, Da Er Ieg indted langdt bordte, Saat dysamme personer kommer mig Indted ued at *spendere* penge pa.

Tiil ded werck ued Haals och ded andit sted[3]), som Ieg aldrig tilforn haffuer hørdt Neffne, kunde Ieg inted suare, ty Ieg saa dii steder aldrig, Och fandtis derhuos Ingen Eptherretning, Endten dy skulle anleggis som *Reall* skandtzer, Byer Eller Slotte, Ickeheller uar Størrelsen,

[1]) 6. December.
[2]) Jvfr. Nr. 239.
[3]) Bersodde. Jvfr. ovfr. S. 215.

lengden Eller Bredden derhuos, huorudoffuer leg geradede y dy tancker, att Riigens Mars ma haffue brugdt den Ingeniør dertil. som hand brugthe, dentyd hand anlagde den Skandtze ued snaghøy, dentyd ded danske Riittery bleff Icke langdt derfra *Ruinerit*[1]).

Om ded siiste[2]) kan best talis. Nar uy kommer sammen ygen, ty da Er den største frost forby, och ded lacker da henad wolburgi, at grøen Och gudtz welsygnelse Er at foruendte y landit igen, ty pengene huos mig Erre Nu ymod den tilkommende frost bunden Ind pa fohrid. at dy kan Erholdis y wyndter til at købe Øl och brød for tyl myn Eiigen Nodtturfft. *Vale.* Aff frederigsborg den 8 *Decem: Anno* 1646.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen tiill hande.

241. **9. Decbr. 1646.**

Til Rigsraadet.

Kongen fastholder Nødvendigheden af, at man først hjælper ham, og at Lenenes Rostjeneste kun vedkommer ham. — *Geh. Ark.*

Wy haffuer aff vorris danske Sekreterer Emphangen Riigens Radtz suar pa uorris siiste skriiffuelse[3]) Och deraff *Contenta* forstanden, Huorpa wy dy gode herrer Indted forholder, Att haffde uy aff derris vnderdanige suar, som Os pa køben: Slott bleff tilstillit, Befunden, Att uy kund hafft den forhobning, at uy y framtyden kunde Erlange vorris forstrecked penge Igen, Da haffde uy Indted hafft at besuerge Oss Offuer. Tii uy forstar ded, gud uerre

[1]) I Januar 1644. da det danske Rytteri under Frederik v. Buchwald blev kastet paa Flugt af Svenskerne (Slange S. 1228).

[2]) Ansættelsen af Residenter i Frankrig og Sverig.

[3]) Jvfr. ovfr. S. 213.

loffuid, sa uel som dy gode herrer, at vndersaterne Nu indted kan tale megit, Mens derfor kan wii inted myste worris penge Och lade andre dragis oss for.

Worris *Ruin* angaendis, Da kan Ingen andit syge, End at den Io Er y dørren, Naar vdgiifften offuergar Indtechten, Och uy Endomstund indted haffuer fornommen, at dy gode herrer haffuer hafft stor lyst at Erfahre, huor uydt Indkomsten kan strecke til vdgiifften, Mens mere werrit oss Om borde Om Residenter pa adskyllige steeder att Ordinere, der dy dog Nocksom ued worris Indkomstis tilstand.

Nar dy gode herrer Offuerlegger fyrst kronens Indtecht Och *demonstrerer* oss sa, huor megit der kan och bør att anuendis pa lensmendene, Da kan man uerre uyss pa, Om uy kan blyffue *conseruerit* Eller *Ruinerit*.

Lehnens Rosttieniste angaende, da Erre uy Nu som før y den Mehning, at den Ingen vden Oss selffuer haffuer at ware bade y friidtz och feyde tyd. *Valete*. Aff frederigsbo[r]g den 9 *Decem: Anno* 1646.

Christian.

Udskrift: Danmarckis Riigis Rad Samdtligen til hande.

242. **10. Decbr. 1646.**

Til Christoffer Urne [1]).

Kongen hævder, at Korfits Ulfeldt kun har begjæret at rejse til Frankrig for sin Sundheds Skyld og ikke som Gesandt. Da Rigsraadet ikke har villet bevilge Midler til Landets og hans Konservation, maa Kongen igjennem Landkommissærerne henvende sig til Adelen derom. — *Christoffer Urnes Afskr. i Kgl. Bibl.*

Din Skriffuelse med *Copien* aff min Skriwelse, som mand vill aftuinge, at ieg schulde haffue *consenterit*, at Hoffmesteren schulde begiffue sig paa weien hen ad fran-

[1]) Dette fremgaar af Christoffer Urnes Skrivelse til Christen Thomesen Sehested af 12. December (Rigens Raads Breve, Fasc. 55).

cherig, dend haffuer ieg emphangit Och forholder dig derpaa indtid. at efftersom ieg dig vdj min forige haffuer ladit forstaae min widenschaff om samme *Legation*, huoraf klarligen kand eragtis, at der war indtid tengt paa, at der schulle til hans reise anwendis nogit af die 70 tusende daler, dit bref lyder om. Iegh kand indtid negte, at hand io war hoss mig och begerede, at hand maatte forløffuis at forreise til francherig, der at søge raad til det ene eller bægge benene, mens om *Legationen* blef indtid talidt, tie hand war wis paa, at det schede indtid, war min mening [1]).

Och effterdi Rigens Raad nu paa vnderschedlige tider haffuer verrit forsamblidt at *deliberere* om Landenis och min *Conservation*, och ieg haffuer indtid kunde bringe ded derhen, at mand haffuer wildit tale med mig, møgit mindre wildit giørre det, som kunde tienne dertill. at dend til bage bleffuen Rigens indkombst kunde bringis derhen, at dend kunde stræche til vdgifften, saa at ieg dag effter dag seer min *ruin* for øyne, da forarsagis ieg til at søge menige Rigens Addell och Stender vid landt-*Commisarierne*, som mig af Rigens Raad selffuer er forreslagen, at fornemme die got folchis betenchende om Rigens och min egen besuerlige itzige tilstands beschaffenhed [2]). *Vale.* Aff friedrichsborg dend 10 *Decemb: Anno* 1646.

Christian.

243. **15. Decbr. 1646.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Kongen angiver de Betingelser, paa hvilke han vil gaa ind paa, at Peder Lassen ansættes som Resident i Sverig. — *Geh. Ark.*

---

[1]) Jvfr. dog ovfr. S. 163. 170. 197. Smith, Grevinde Ulfeldts Hist. I, 138 og Kongens Breve af 20., 21., 23. og 26. Decbr. 1646 samt flere af hans Breve fra 1647.

[2]) Christoffer Urne skrev herom til Kansleren i sit ovfr. nævnte Brev, at det var hans Mening, at Landkommissærerne ikke

Epthersom du talede med mig Icke lenge siiden Om den Lassøns *offerte*, At hand ded første Aar uylle holde siig wden besolding, Mens Ieg fornam Indted, huorledis ded y dy Eptherfølgende Aar dermed skulle holliis, Huorudi Ieg Mueligdt skulle kreffuis bade for ded første Och for ded syste, Och Ieg y En hast indted pa dy steder, som uy waar, kunde suare dig, Da haffuer Ieg Nu om samme leiilighed haffuer uyldt suare dig, Att nar hand strax, Eptherad hand haffuer giiordt syn Eed at uerre myn *Resident* y suerrig, da skal hand strax tilstylle mig syn *Reuers*, at hand Indted skal kreffue Penning huoss mig, mens huoss Riigens Raad, Da Er Ieg tylfriidtz, at hand ma drage henad Suerrig, Nar ded lyste[r] hannem [1]). *Vale.*

Rossenborg den 15 *Decem: Anno* 1646.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian Tommissen til hande.

244. **20. Decbr. 1646.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Kongen vil have en Afskrift af Korfits Ulfeldts Instrux i Anledning af, at Generalstaterne forlange, at Sundtolden skal stilles paa en vis Fod; han har svaret Ulfeldt desangaaende, at Forhandlingerne herom bedst kunne foregaa i Kjøbenhavn, og for øvrigt bebrejdet ham hans lange Ophold i Haag. - *Geh. Ark.*

Du skaldt lade mig bekomme *copiam* aff hoffmeisterens *Instruxion* [2]). Tii hand skreff mig ued siiste Post Och inted andit lod mig uyde uden ded, at Staterne begerede, att tollen y Sundit motte settis pa nogit uyst, paded dy hol-

vilde understaa dem til at censurere Rigsraadets Betænkning „eller noget inscio senatu Stænderne disjunctim at proponere“.

1) Jvfr. ovfr. S. 191 f. 216.

2) Jvfr. Kongens Brev af 23. Decbr. 1646.

lender inted mehre End dy Suenske sammestedtz skulle opholdis. Huorpa Ieg suarede, att Nar dy gadt folck Endten om ded eller andit haffde med mig at *tractere*, da uyste dy well, huor Ieg uaar. Och kunde om dedsamme Sundit angaende best bliiffue talid om, Naar dii skulle haffue derris bud hiid och haffue ded *Ratificerit*, som hand der *Negotierit* haffuer.

Tii myn mening uar denne, At Eptherdi hand med sa stor bekostning sa lenge haffuer leyen der och ingen Ende faat pa ded, som Er indted att ligne ued dette, Huor megit mehre uylle dette koste, Inden man bleff Ens om samme Ny forslag.

Ieg lod hannem ochsa forsta, mig med stor forundring att haffue siiet hans skriiffuelse att uerre *daterit* in den Haag, aldenstund Ieg haffde habtiis att hand lengesiden haffde uerrit derfra. *Vale.* Frede: den 20 *decem: Anno* 1646.

Christian.

D: Peder wynstrup skall tilskriffuis, att hand heer skall lade sig finde ymod den søndag strax Epther Nytar [1].

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen til hande.

245. **21. Decbr. 1646.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Kongen udtaler i Anledning af den franske Residents Svar (til Korfits Ulfeldt) sin Forundring over, at Rigshofmesteren ikke er rejst til Frankrig. At give Ulfeldt det ønskede nye Hverv vilde være Galskab. — *Geh. Ark.*

Ieg haffuer aff dyn siiste skriiffuelse fornommen den fransøsiske Ressiidentis Suar [2], ded stiifft Brehmen an-

[1]) 3. Januar 1647.
[2]) Talen er uden Tvivl om en Begivenhed. som Korfits Ulfeldt i sin store Relation (Geh. Ark., Holland Nr. 81 a) omtaler un-

gaendis, Huorfor Ieg Nu mehre End før forundrer mig deroffuer, Att Hoffmeisteren sa lenge haffuer holdt sig op y Holland Och indted strax, dentyd hand saa sig indted at kunde vdrette huos dy herren Stathen, Icke drog henad franckerige och lod ded hollandtske werck bliiffue Indtil En anden tyd, Tii tyden kan best hiielppe mig y den sag, Nar ded gud y himmelen Er behageligdt. Haffde Ieg Nu giiffuen hannem den Nii *commission*, hand skreff om [1]), da haffde al werden hafft stor arsag tiil at siige, at Ieg uar bleffuen gaal y disse hunde dage. Ded ma uyst werre warmer Saa tiil Aarss y Holland, End ded Er heer. *Vale.*

Frede: den 21 *decem: Anno* 1646.

Christian.

246. **22. Decbr. 1646.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Om nogle Sager, som bør forhandles, naar Rigsraaderne mødes med Landkommissærerne, nemlig angaaende Mangler ved Herredstingene og Adelens Birketing samt angaaende Landkisternes Flytning til Kjøbenhavn og Omsorgen for, at der leveres gangbar Mønt til dem. — *Geh. Ark.*

Ieg haffuer tiit hafft y sii[n]de at tale med dig om ded, som siinis Nøduendigdt at uerre, mens ieg haffuer aldtid glemdt ded. Nu ded falder mig Ind, fordi Riigens Rad

---

der 5. Decbr., og som han maa have underrettet Kansleren om. Paa den anførte Dag var nemlig den franske Resident i Haag Brasset kommen til ham og havde vist ham Breve fra det franske Hof som Svar paa Ulfeldts Anmodninger, i hvilke der blev forsikret, at der var givet de franske Befuldmægtigede i Münster Ordre til med al Flid at fremme Restitutionen af Stifterne Bremen og Verden til Hertug Frederik.

[1]) Kongen mener sikkert Forhandlingerne om Sundtolden. Jvfr. hans Brev af 23. Decbr. 1646.

med *commissarierne* Erre befahliit at komme sammen och tale om ded, dig bekendt Er[1], Da haffuer Ieg nu uyllit lade dig slygdt uyde. Først Eptherdi der bliiffuer sa mange groffue och skandtlosse sager forduldt och sat bag dørren aff dy Erlige skriiffuer och fogeder, som fyndis paa Adelens garde, som dy indted sielffuer besidder, Da burde herridtzfogderne at uerre forbunden dertil, at dy, strax tyngen holden Er, lader dy lensmend. som dertil betroed bliiffuer, See tyngbøgge[r]ne, at man deraff kan Erphare, huad sager der haffuer uerrit for samme tyngdag, saoch huoruydt dermed kommen Er. Och huem der best kan haffue Indseend med dy tyng, som ligger y Adelens biirck, huor sliigdt, som sagdt Er, ochsa løbber for. *Tertio* formener Ieg, at Landtkysterne Ingenstedtz staar beder End y køben:, som Er den fornemste Pladtz y Riigit. Dog vnder En huer *prouintiis* løckelsse, Och med gudtz hiielp inden faa Aar bliiffuer saledis *fortificerit*, att diisamme sa uel som Riigens *Archi[v]um* kan werre sicker derudi. Och om ded skøndt, som med tyden formodis at komme Ind y samme kyste, skulle anuendis tyl myn Eiigen brug. da uylde Ieg indted staa op derfor, wdenat der bliiffuer saat uysse *executores* deroffuer, som uyl och tør kreffue ded Ind, som loffuit Er, y gangbahre Myndt, Eller[s] bliiffuer kysterne fyldt med den slags Myndt, som myndtz duer, Tii den Ene Er ferdig tyl att købe, den anden tiil att selge, huortill den beste Myndt bliiffuer brugdt, huoraff ma følge, att den Ringiste gaar henad kysten, som syden liidit kan gørre, Naar dy tyder kommer, att man skall haffue dem herfor.

Vale. Aff frederigsborg den 22 *decem: Anno* 1646.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen til hande.

---

[1]) 17. Decbr. havde Kongen befalet Rigsraaderne provinsvis at mødes med Landkommissærerne paa belejlige Tider og Steder og forhandle med dem om Landets Bedste (Sjæll. Tegn. XXIX, 118).

247. Før 23. Decbr. 1646(?)[1]).

Til Christen Thomesen Sehested(?).

Der bør tænkes paa Materiale til at belægge Taget paa Regenskirken med og paa Tømmer til Bibliotheket, som skal anbringes der. Der skal gjøres en Tegning af Bibliotheket, for at man kan bestemme Pladsen til Globen og Sejerværket, som Kongen har skjænket dertil; man skal tillige sørge for at have en Mand til at stille Sejerværket. — *Geh. Ark.*

Eptherdi taggit pa Regens kyrcken[2]) nu snardt bliiffuer ferdig, saat man bør at tencke pa ded, som dedsamme skal teckis med, Paded dedsamme kan uerre ued handen ymod sommeren, Nar man ded skall tecke, paded den bekostning, som derpa giiordt Er, Icke Endten heldt Eller haldt skal uerre giiordt omsunst, Och Eptherdi den Pladtz, som y samme werck Er anlagdt tyl Ett Bybiliotecke[3]), wiil leggis med dobbeldt deeler, først med gemene deeler och siiden med lange deeler, skarren aff master. Saat man bekuemmeligen kan gaa derpa. da uyl sliigdt y tyde bestyllis y Norrie pa dii steder, som ded Er best att bekomme. Der uyl ochsa y tyde tenckis pa Egiitømmer tyl dy bencker y samme Bybiliotecke, som Bøggerne skal ligge pa, Saoch dy. som folck skal Sydde pa, Som bekuemmeligen nu y wyndter kunde huggis y gundi Rossenkrandtzis

---

[1]) Dette udaterede Brev synes efter dets Indhold vistnok at være skrevet nogen Tid før det følgende Brev Nr. 248.

[2]) Talen er sikkert ikke om den egentlige Regenskirke, der var indviet 1635, men om den lige overfor liggende Trinitatis Kirke, hvis Grundsten lagdes 1637, men som først blev indviet 1656 (Hist. Tidsskr. 3. R. III, 36 ff. Illustreret Tidende XX, 480 ff. Brevene 1636—40 S. 124. Nielsen, Kjøbenhavns Diplom. V, 293). Jvfr. Brevet Nr. 248.

[3]) Om Christian IV's Plan at flytte Universitetsbibliotheket fra dets hidtidige Plads i et Lokale i Studiegaarden til Loftet over Trinitatis Kirke jvfr. Vinding, Regia Academia Hauniensis S. 15. Engelstoft og Werlauff, Udsigt over Kiøbenhavns Universitets-Bygnings Historie S. 25 f. Selve Flytningen foregik dog først under Frederik III, vistnok for største Delen inden Udgangen af 1652 (Smith, Om Kjøbenhavns Universitetsbibliothek før 1728 S. 38).

skou aff Riisseger, som der strax kunde sagis och behuggis och siiden føris henad køben: och der Opleggis, Indtil dy skulle forbrugis[1]). Och Eptherdi der skal anordnis y samme Bybiliotecke thuende Pladtze, Som den *globus*[2]) och ded Segeruerck[3]), som Ieg haffuer forehrit dertyl, bekuemmeligen kan settis, da uyl pa samme Bybiliotecke gørris Ett affriidtz, som ded bør at werre, paded man gør Indted forgeffuis. Tiil Segeruerckit uyl En bestyllis, som ded kan Stylle, saat *studiosi*, som *studerer Mathecin*, derpa kan *exercere* siig, Tii Ieg Er uys pa, at samme segeruerck icke haffuer verrit Opdragen, syden Ieg gaff ded tyl *Vniuersitetit*, som Er langdt offuer 30 Aar syden, wansiiet samme werck kan gaa Aar och dag. Dedsamme kan Ochsa lege Salmer, som mueligdt dii gadt folck Indted skøtter megit om at høre.

---

[1]) Af et Brev til Rentemestrene af 27. Novbr. 1646 fremgaar, at Gunde Rosenkrands paa den Tid ønskede at sælge et Parti Tømmer fra Skovene ved hans Gaard Allerup i Skaane; dog blev dette Tømmer vist ikke benyttet til Trinitatis Kirke, da allerede 18. Decbr. 1646 Chr. Dider. v. Zernikow fik Ordre til at lade det bese, om det mulig kunde bruges til Tøjhuset (Sjæll. Tegn. XXIX, 105. 120).

[2]) Vel Tyge Brahes Globus, som af Christian IV's Søn Prins Ulrik blev sendt 1632 fra Schlesien til Danmark og der først opbevaret paa Universitetet og siden i et Værelse paa Rundetaarn, indtil den ødelagdes ved Ildebranden 1728 (Friis, Tyge Brahe S. 304).

[3]) Kongen havde 1608 foræret Universitetet et overordentlig kunstigt Urværk; Christian III havde ladet det forfærdige, men at det just var det samme som det, han tiltænkte den russiske Zar, er ikke ganske sikkert (Engelstoft og Werlauff, anf. Skr. S. 15. Jvfr. Rørdam. Kjøbenhavns Universitets Hist 1537—1621 III, 371. Friis, Saml. t. dansk Bygnings- og Kunsthistorie S. 194 ff.). Da det 1608 var skjænket til Universitetet, førtes det dertil fra Frederiksborg, og naar der i Kongens Brev Nr. 248 tales om, at det har staaet i det røde Kammer „paa Slottet“, maa der derfor vel ved dette Slot forstaas Frederiksborg, ikke, som efter Dateringsstedet skulde formodes, et andet Slot, nærmest da Kjøbenhavns Slot.

248. 23. Decbr. 1646.

Til Christen Thomesen Sehested.

Kongen udtaler sin Misfornøjelse med Korfits Ulfeldts langvarige Ophold i Holland og med hans Forslag om en Forandring i Sundtolden for Nederlænderne. Om Skifer til Taget paa Regenskirken og om Tilsyn med et Sejerværk, Kongen har skjænket Universitetet. — *Geh. Ark.*

Den *Copi* aff hoffmeisterens *instruction* haffuer Ieg Leest[1], mens Indted derudi befunden, huormed hand syn lange *moram* der y landit kan *mantinere.* Dentyd hand Sa, at Staterne uar *occuperit* med deris Eiigit, saat dii indted kunde abuardte ded, som hand haffde pa myne uegne at *Negotiere*, da haffde hand burdt at uerre gangen henad franckerige och der forrettit, huad hannem befahlit uar, Och siiden gangen til staterne Igen, som hand da haffde funden wylliger End før til at gørre ded, som hand huos dem haffde att forrette. Tollens forandring y Sundit angaendis, som hand skreff om, Da ued ieg Indted mig nogentyd at uere kommen tiil hande, som mig mehre y En hast haffuer *mouerit* End ded, ty dentiid Ieg haffde leest breffuit, da kaste Ieg ded strax y Ilden Och gyck sa strax hen och suarde derpa, at Ieg med stor forundring aff hans skriffuelse haffde fornommen, hannem Endnu att werre in den Haag, der Ieg dog haffde tenckt, at hand lengesiiden haffde uerrit derfra. Tollens forandring angaendis. som hand skreff om. derpa kunde leg indted suare, førend Ieg derom aff Staterne her bleff besøgdt, Som best skee kunde, Naar dii huos mig søgte *confirmation* pa ded, som hand huoss dennom *tracterit* haffuer. Ded. hand brugte *pro Argumento persuadendi*, at tollen y sundit for nogit uyst motte settis, waar, at Eptherdi Suensken motte gaa och komme. Naar dii uylle, och dy andre motte holde fod, Indtil dy uar fortollit, Ded uyl med ded første føre hollenderne y haarid med suensken, Och Ieg skulle med myn store Spadt och skade forhindre sliigdt, fordi

[1] Jvfr. ovfr. S. 221.

ded kom hollenderne tiil pas, Saat Ieg forlengis Rett hardt Epther breff fra hannem Igen. Att der Er bestiildt Skeeffuer til taggit pa Regendtz kyrcken[1]), ded Er uel, Mens Ieg motte uel uyde, Om der Er giiordt Ett offuerslag derpa, huor megit samme tag uyl koste mynder att tecke med skeffuer som med kobber.

Den Stenbuck[2]), du skriiffuer om, som warer ded Segeruerck, som *Vniuersitetit* fyck aff mig, kender Ieg heel uel, Mens Ieg thuiffler derpa, at den opsiicht Er sa stor aff hannem, som du formener, ty ded kan aldrig beder Erfahris, End som ded skedde ued samme werck, Imens ded stod pa slottit y ded Røde kammer, Naar man kun lader En gaa derhen och see Epther dagen, man skriiffuer, som uyssis aff En liiden kompan, som staar med En Pind y handen. *Vale.* Frederigsborg den 23 *decem: Anno* 1646.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen til hande.

249. **26. Decbr. 1646.**

Til Christen Thomesen Sehested(?).

Kongen ønsker, at Herredagen maa udskrives til samme Tid, som den har været afholdt i dette Aar. Han vil ikke give Korfits Ulfeldt Fuldmagt til at forhandle om Sundtolden. Om nogle Efterretninger fra Skaane. Kongen kan ikke raade Hertug Frederik til at begjære noget i Erstatning for Stiftet Bremen og kan heller ikke give ham Penge til at sende Gesandter til Fredskongressen. — *Geh. Ark.*

Dyn skriffuelse Er mig tilhande kommen, huorudi du Erindrer om Herredagens vdskriiffning, och at Riigens

---

[1]) Se ovfr. S. 225.

[2]) Hans Steenbuch var 1640 bleven antagen til at passe Universitetets Ur (Engelstoft og Werlauff, anf. Skr. S. 15). Om ham se forrige Bind S. 97.

Rad matte komme Nogit forher til køben: Sa Er ded best, at herredagen gaar an dennegang Pa dy tyden(!) den stod siist, huorepther Riigens Radtz ankomst kan anstellis. Gud giiffue, at der da kunde Snackis flere penge sammen, End der skedde siist[1]). Hoffmeistren ma skriiffue, huad hand uyl, mens hand faar ingen *commission* aff mig tiil at snacke om tollen y Sundit. Om ded, H: Christoffer wlfeldt skrifuer. Och ded, som Och den fordom prest pa warberg[2]) siiger, ded kan gemmis Indtis(!) Riigens Radtz ankomst, ty wy faar Imidlertyd uel mehre aff sliig snack, Om ded gaar dem uel y tyssland.

Huad med denne Post Er kommen fra *Tache*[3]) ded fyndis herhuoss Med Ett breff fra myn Søn Erdtzbiskoppen aff Brehmen, Pa huilcket frederich gunther skall gørre suar, Att Ieg indted vnderstar mig att Rade hannem tyl Nogit, som hand kunde begere for ded styfft Brehmen, ty hand faar dog Indted. Ickeheller kan myn Pung tale at holde hannem sadan folck huos friidtz*tractaterne*, som hand kunde uerre tiiendt med. Gud giiffue, att Ieg kunde komme uel fra Omslag, End at siige at Ieg skulle pa Ny legge mig mere pa halssen. *Vale.*

Frede: den 26 *decem: Anno* 1646.

Christian.

250. **28. Decbr. 1646.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Kongen billiger hans Forslag om Herredagens Udskrivning og Rigsraadets Sammenkaldelse. Han er vel gaaet ind paa, at

---

[1]) Jvfr. det følgende Brev Nr. 250.

[2]) Niels Aagesen nævnes som Sognepræst i Varberg 1631, men nedlagde 1642 dette Embede og blev det følgende Aar Sognepræst paa Christianshavn; tog 1643 Magistergraden; døde 1659 (Pettersson o. Litzén, Göteborgs stifts herdaminne S. 424. Personalhist. Tidsskr. IV, 56 f.). Det er mulig ham, Kongen sigter til.

[3]) Martin Tancke.

Kronens Bønder skulle holde Ryttere, men ikke paa, at disse i Fredstid skulle være Bønder. Han dadler Adelen for at nyde sine Friheder uden at gjøre Gavn derfor. — *Geh. Ark.*

Dyn skriiffuelse om herredagens vdskriffuelse och om Riigens Radtz tylsammenkaldelse Och om dy breffue, som var hiidsendt tyl keeld krag, haffuer Ieg Emphangen Och deraff *contenta* forstanden, Huorpa Ieg dig inted forholder, At herredagens vdskriffuelse med Riigens Radtz *conuocation* kan saledis bliiffue forholden, som dyn mening Er[1]. Angaendis dy breffue, som Erre hiidsend och indted bleffuen vnderskreffuen, Er denne myn Erklering, At Ieg indted Nechter, mig at haffue beuylgit, at kronens Bønder lyge ued Adelens skulle aff 400 tønder korn holde En Riitter[2], Mens ded kam aldrig y myt synd, eller hørdt tale derom, at En Riitter y friidtz tyd skulle *Agere* En Bunde, ty Ieg achter med gudtz hiielp Indted at haffue aff ded slags Riitter huos mig. Ickehelder kan Ieg troe, at Nogen skal *Approbere* ded, som selffuer achter at uerre derhuos, Nar hug och mad skyfftis. Formener man at vdrette medit[3] med bønder, huorfor bliiffuer man da indted ued dii friibønder, huorudi danmarckis største macht tiil hest stod y gamle dage? Dy nyder Endnu friiheden och gør Indted derfor, sa Ieg kan Inted forsta mig derpa, huor-

---

[1]) Rigsraaderne indkaldtes 3. Januar 1647 til at møde i Kjøbenhavn 11. April, og samme Dag udskreves Herredagen til 26. April (Sjæll. Tegn. XXIX, 126).

[2]) Kongen havde ved sin Resolution af 31. Maj 1646 bevilget, at det hvervede Rytteri fordeltes paa Landet, saaledes at der bestemtes en Gaard af hver 400 Tdr. Korn til at underholde en Rytter. Adelen i Sjælland, Laaland og Falster, i Fyn, i Skaane og i Jylland havde ved Erklæringer, henholdsvis af 30. Juni, 11., 14., 18. og 21. Juli, bevilget det samme for deres Gods (Geh. Ark., Rigens Raads Breve, Fasc. 55, og Reg. 89, Skab 9, Nr. 124). 12. December fik Lensmændene i Sjælland Breve om Fordelingen af Gaardene (Sjæll. Tegn. XXIX, 112), og for de øvrige Provinser udgik i den nærmest følgende Tid lignende Breve.

[3]) Medet, Øjemedet.

for dy skal Niide friiheden och ingen tiieniste gørre kronen.

Vale. Aff frederigsborg den 28 *decem: Anno* 1646.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen til hande.

251. **29. Decbr. 1646.**

Til **Christen Thomesen Sehested** og **Hannibal Sehested.**

Kirstine Munks Rejse til Hertugdømmerne er Grunden til hendes Arrest. Kongen vil lade alle vide, at Ellen Marsvin ikke har turdet sværge, at Dorothea Elisabeth er hans Datter. — *Kgl. Bibl.*

Arsagen, huorfor fru kyrsten Er kommen y Arrest[1]), er denne, At hun lod siig forlyste at begiffue siig med siine tyener riidendis for siig at drage ud aff Riigit och tage siin uey indted Igennom Danneuehre, mens Igennom Slessuig. Och Eptherdi Rychtit giick der y landit, at hun skulle tyl hoffue Igen, Da lod dy herrer och ded fyrstelige fruentømmer aff godtto[r]p sig der forkled fynde, paded dy kunde fa hynder att see, Miig til allerstørste Spodt. Siiden begaff hun siig henad glyckstadt tyl syn rette Naturlige kere datter[2]), Med huilcken hun siiden Spadtzerede henad Aldthenou, Huilckit saledis at lade passere Ieg indted syndtis at uerre Radeligdt. Huorfor Ieg indted haffuer forby kundt at lade werden forsta, at worris Sky[l]smal inted kommer aff den behagelighed, Ieg haffuer hafft tyl wybecke krusse, huordthen hun med syt anhang gerne ded uylle haffue forstanden. Daa uy[l] Ieg nu med frue Ellens hand beuysse, at hun bekender, sig Indted at tør

[1]) Om Kirstine Munks Indespærring under Bevogtning paa Boller se Smith, Grevinde Ulfeldts Hist. I, 152 f. Jvfr. om hendes Rejse ovfr. S. 181. 202.

[2]) Sophie Elisabeth.

Suerge. Siig at uerre y den mening, at fru kyrstens Øngste Barn uar myn datter [1]).

Frederigsborg den 29 *decem: Anno* 1646.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian Tommissen Och Stadtholderen y Norrie tiil hande.

252. **1646—1647.**

Til Christen Thomesen Sehested (?).

Den franske Badskjær skal tilse Kongen i Anledning af de Bid af Væggelus han fik paa sin norske Rejse. — *Geh. Ark.*

Epthersom Ieg forgangen Sommer, ymens Ieg uar y Norrie huos ded herriguerck, som ieg fiick aff Christoffer gøiie [2]), bleff Biidt eller stucken aff nogen weggelus, Som ieg siiden indted haffuer kundt foruynde, ysønderlighed y myt høiier Been vnder knøgelen [3]), saat Ieg icke vden stor besuering kan faa skoen pa foden, Saat Ieg befriichter mig, at ded skulle kunde gerade tyl En Aaben skade, som pa ded sted kunde storligen *incommodere* mig, Da Eptherdi ieg Erfahrer, at den fransøske Badtsker [4]), som Ieg stackit siiden haffuer forløffuit at drage hiiem, at uerre kommen tylbage ygen, Da skaldtu om samme leiilighed tale med hannem Och hannem befahle. att hand siig med ded første skal hiid forføiie och med siig tage tienlige *Medicamenta.* Passen pa hanss person fyndis herhuoss.

---

[1]) Jvfr. ovfr. S. 145.
[2]) Jvfr. ovfr. S. 176.
[3]) Ankelen.
[4]) Charles le Sage. Jvfr. ovfr. S. 94.

253. **1646—1647.**

Optegnelser om Kirstine Munks Forhold overfor Kongen. — *Kgl. Bibl., Ny kgl. Saml., 4., 1016 b*[1]).

Sa lenge som fru Ellen beflytter sig Paa at byde fru kyrstens datter[2]) vd, da kan Ieg Indted suare.

NB. Ieg haffuer lad mig syge, at fru Ellen skall beklage sig, Att fru kyrstens vnge Er Chatolisk Optuchtid[3]).

Epthersom Ieg haffuer ladet *Arrestere* fru kyrsten pa hynders gaard Boluer aff Arsag, Att Ieg pa vnderskedtlige tyder haffuer Offendtlig sauel Mundt som skrifftlig Sychtit fru kyrsten for den. som haffuer Aulit Baarn med En anden, Imidlertyd hun y Ett . . . . . lig Echteskab med mig uar forbunden, Och Ieg aldrig haffuer kund Bringe hinders Morbroder[4]) som hinders werge Epther loffuen Eller hinders Moder dertil at suare mig, Sa kommer dette dertill, Att hun Imod den Nade, Ieg hinder Nu syst beuyste, at hun motte besøge syne uenner(?) her y Riigit. Nar hun ded behøffuede, Er dragen mig til største Spodt, Igennom Slessuig och der ladet sig besee aff fiirstlige Persohner, der dog ueyien Indted falder derygennom.

Epthersom ded Erfahris aff adskyllige *Aparentier*, Att fru kyrstens Børn Beflytte sig med al macht[5])

Pa ded, som pa fru kyrstens uegne Er forbracht, Er denne myn Erklering, Att nar menige Riigens Rad nu kommer sammen til førstkommen herredag och Erfahrer, huad *pasiens* Ieg haffuer for børnens skyld hafft med fru

---

[1]) Er indbundet sammen med det i forrige Bind som Nr. 46 b meddelte Stykke. Den første Side i Læget er beskrevet med Blyant og Skriften paa flere Steder meget utydelig.

[2]) Dorothea Elisabeth.

[3]) Nemlig i Köln, se ovfr. S. 145.

[4]) Otte Marsvin, se ndfr. S. 238.

[5]) Sætningen er ikke fuldført. Den anden Side er blank. Resten i Læget er skrevet med Blæk. Øverst paa den 3dje Side følger Fortsættelsen.

kyrsten, da uyl Ieg Erfahre aff dy gode herrer, Om ded star mig an lenger at Haffue *Pasiens* med hinder[1]). I. Eptherad fru kyrsten haffde løben gaal y køben:, pa *Crone:* och andenstedtz med Ryngreffuen, saat hun uar y alle folckis munde Inden och vden landtz, Och fru Ellen deroffuer fast dag och Natt Laa och greed for samme hynders letferdige bedriiffter skiild, Som her at fortelle uylde tage alformegen tyd. 2. I dy samme dage kam fru kyrsten om morgenen heel tylig for dørren pa Rundelen pa køben: Och klappede pa dørren. Der hiinder Nu blef opluck, och[2]) sa hinder ganske ykled, da spurdte ieg hinder ad, huad hun uylle. Da suarede hun, siig gerne at uylle henad frede: och der *communicere,* om Ieg dermed uar tilfriidtz, huortil Ieg strax Suarede: Ia sommend, drag ickun derhen, Nar du uyldt Der dette uar offuerstanden, da drog hun aff syn Muffe Ett lidit guld kousken herfor med Nogit huiidt pulffuer y, som hun *presenterede* mig, Och sagde: wylde E: M: bruge dette puluer, da skulle E: M: befynde sig hel weel derepther. Huorpa Ieg sagde: huad tussind syger Er ded for tøy? Huorpa hud(!) suarede: Ieg haffuer fatt ded aff *D:* Peter Pay, hand siiger, at ded Er E: M: hell gadt. Ieg suarede: den kompan ma siige, huad hand uyl, huorfor skulle Ieg bruge ded, mig skader Io, gud uerre loffuit, Indted. Och tog sa samme kousken fra hynder och satte ded huos mig pa bordit och sagde: der ma ded sta. Indtil mig leiilighed Er at bruge ded. Huorpa hun giick ud fra mig och satte siig pa Siin uogen. Der Ieg nu hørdte, att hun passerede slodtz broen, da sende Ieg Epther *D:* Peter Pay Der hand nu kam op till mig, da tog Ieg hannem med Ind y Rundelen Och uyste hannem ded pulffuer och spurde hannem ad, Om hand kende ded. Da suarede hand: Ia, fru kyrsten haffuer fatt ded aff mig. Der Ieg nu uylle uyde huortiil, da sua-

[1]) Med det følgende bør sammenholdes Fremstillingen i Nr. 46 i forrige Bind.

[2]) Her er glemt: jeg.

rede[1]), ded at tiiene for dy sma bleener, som fru kyrsten pleiiede at faa pa kynden och om Munden. Ia, ded ued Ieg uel, ty Ieg kender pulffurit selffuer, Mens kan man bruge ded Induoıdttis? Da trad hand tyl bage och Sagde: gud beuare Oss, Nadige konning, ded Er forgiifft. Huormed den snack fyck En Ende. Nogle dage derepter drog ieg henad frede: Och sende sa strax bud Epther *D:* Christen, som uar hoffpredikandt, och begerede aff hannem at uyde, om fru kyrsten haffde uerrit der och *communicerit.* Da suarede hand, hinder at haffue uerrit der, mens strax agiid derfra henad *Crone:*, huor hun haffde at tale med Riingreffuen. 3. Nogiit derepther da Iagede hun alle piigerne aff køben: slott. Der nu sliigdt kam mig til Ørnen, da skaffede Ieg alle dy tydtske Iomfruer neder aff slottit. Huorledis ded siiden løb aff Imellom mig och fru Ellen om myt forloff att giiffue dertyl, att wiibecke krusse motte were huos hinder, ded Er her Indted at tale Om, Eptherdi ded Engang Er skriifftlig vdførdt ymod fru Ellen, som icke kunde Nechte ded Ryngiste deraff. I dy samme dage faldt Martyni Ind, huordthen Prindtzen med hans thuende Brødre Och den gammel greffue aff tuern uar befahlit att komme Och Eptherdi Ieg heel gerne sa myn datter Salig Annam Chatrinam derhuos, da befahlede Ieg fru kyrsten at drage med derhen. Der uy nu kam tilbordtz och war lystig, da uylle hun inted tale Ett ord. mueligdt fordi at Riingreffuen med greffuen aff tuun Indted haffde faat bud at komme til frede: Dentyd ded Nu uaar tyd at ga yseng, da uylle hun Indted søge seng med mig, Mens luckede dørren ymellom hynders och Myt kammer. Der ded nu bleff dag, da forføiiede leg mig strax ud y dyrehaffuen och lette En kamppesten ud, som Ieg lod legge samme formiddag ued ueiien, Naar man gar fra stallen hen ad ladgarden, vdi huilcken Ieg siiden lod hugge Ett Seede med dag Och *dato*, nar densamme kam derhen at ligge. 4. Forarid derepther, dentyd Ieg giick fra fyn

[1]) Her er glemt: han.

med *Armeiien* offuer tyl Pøl[1]), dentyd friidden stackit derepther med keysseren bleff sluttiit. Da geradede Ieg y wenskab med wybecke krusse pa den gard kerstrup, som syden bleff affbrudt, Och y dens sted den gard Opbigdt, som greffue woldemar Christian Nu haffuer, och Aulede wldrich Christian. Der Nu samme tog, som omtaliit Er, haffde En Ende, Och Ieg uylle Ind y Riigit Igen, da tog Ieg myn uey Igen Igennom fyn Och kam sa til dalum, huor Ieg fandt wybecke krusse. Der uy Nu stod pa gullid sammen och sa pa hiin anden, da spurde fru Ellen mig ad, huorledis wybecke nu behagede mig, ty hun uaar heel kendelig triind. Da suarede Ieg dertyl, Epthersom spørsmaliit war. Stackit derepther da kam hun til mig och begerede, att wiibecke motte gørre barssel pa En aff hynders garde, huortil Ieg Indted uylle suare, mens befahlede wybecke att begiiffue sig offuer tyl køben:[2]).

5. Der nu fru kyrsten skulle gørre barssel, da uylle Moderen Indted hen til hinder. Och der barnit kam for En dag, da sende fru kyrsten En aff Eddelknaberne til mig Och *notificerede* mig, att hun Egiidii dag haffde fatt En ung datter, Huilckid mig kam heel span[s]k for, Naar Ieg tenckte pa den affskeen. fru kyrsten tog aff mig *S:* Mortens affthen pa frede:, Och den steen, som bleff *propter memoriall* lagdt y dyrehaffuen, daa giick dy(!) y mit hoffuit, ysønderlighed Naar Ieg tenckte pa Børnen, aff huylcke ded Ene frøcken waar forloffuid med hoffmeisteren frans Randt:, som alle uar wskyldige y den Elemenske Horis bedrif[t]. Da tog Ieg den *Resolution*, at I[e]g uylle gørre barsselid och lade som Indted, fru kyrsten skulle dog faa skam for syn wmag, Naar ded behagede den allerhøiieste

[1]) I sin Dagbog for 1629 (Danske Saml. V.) og sine senere Fremstillinger (Brevene 1632—35 S. 359; 1641—44 S. 81) omtaler Kongen ellers altid Godset Ø i Angel som det Sted, hvorhen Hæren førtes.

[2]) Resten af denne Side og de følgende 3 Sider staa blanke. Derpaa fortsættes.

herre och gud y hymmelen. Dentyd Barsselid nu uar offuerstanden, da bleff hun til hoffue och søgte taffel med mig och børnen. En dag, som ieg uylle ga Neder til børnen Och see. huad dii toge dem tyl, da fandt Ieg fru kyrsten yblandt dem, som gaff lystig hug pa dem, huorudoffuer ded uar heel Neer derued, att Ieg haffde faat hoffmeist[er]inden Anne lycke ued hoffuedit, at hun stedde fru kyrsted(!) ded at gørre sligdt ued børnen. Huorfor Ieg tog wachten bordt fra mit gemack och satte den for frøckens gemack, Och lod sa fliitte myn seng y Ett kammer Nermer stuen. Dentiid fru kyrsten sa. att ded uar derfor giiordt, at hun icke motte rade, som hun uylle, da bleff hun splytter gaal. Dertyd(!) drengen samme afften skulle lesse fra Bordit y Riidderstuen, da traad hun tylbage aff vndskab och uylde legge siig pa Ett aff weddetreerne, huoroffuer treeyt gled vnden vd och tog dy andre med siig, saat der bleff sadan En Rummel deraff, at man Indted kunde høre drengen lesse. Om morgenen derepther da saad Ieg heel tylig y stuen och skreff. Dentyd Ieg nu haffde skreffuen En tydlang, Da bleff Ieg Anne lycke war, Och sagde Ieg tyl hinder: Huad tussind syger gør du heer sa tylig? Huorfor Estu icke Neder huos børnen? Daa sagde hun: E: M: ma Indted for gudtz skyld fortørnis offuer mig, ty ded, Ieg gør, ded Er Ieg Nød tyl at gørre aff fru kyrsten. Huorfor Ieg sagde: kom, huad Niit Er der nu forhanden? Da suarede hun: fru kyrsten begerer herfra. Huortil Ieg suarede: Io før Io beder. Huilckit hun strax sagde tyl fru kyrsten. Och kam sa tilbage Igen Och tackede mig derfor Och begerede En uogen, som Indted uar forhanden vden den, som fyskemeisteren haffde, huoraff hun fyck hestene, som uar aff adskillige haar. Der Ieg nu uar ferdig att age hen til Iffuer wyndtz søns Balssell(!), da kam Anne lycke løbendis Epther mig Och sagde: O, Nadigste konning fru kyrsten wylle gerne giiffue E: M: godnatt. Neii, suarede Ieg, her Er pa den affsken, hun haffuer forskyldt aff mig, aldt lenge syden giiffuen gode Natt Nock.

254. **6. Januar 1647.**

Til Kjeld Krag.

Jørgen Arenfeldt skal overtage Forvaltningen af Kirstine Munks Gods. — *Kgl. Bibl.*

Eptherdi Otte Marsuyn, dentyd Ieg for nogen tyd siiden ued herremend Offendtlig Sychtede fru kyrsten, haffuer siig ladiit fornemme, at hand Indted uylle haffue at skaffe med fru kyrstens sag[1], Och hand nu Er skrøbelig och gammel[2], Och Peder Marsuyn[3]) Indted Er wedderhefftig, att hand kan staa Børnen tyl Rette for syn forsømmelse, hand kunde gørre dem skade med, och andit sliigdt mehre, Daa skal aff diisse arsagers skiild Iørgen Arenfeldt[4] befahlis att tage siig fru kyrstens godtz, Rørendis och wrør[e]ndis[5], som hand ded achter att forsuare[6]).

Rossenborg den 6 *Ianu: Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Keeld kraag til hande.

---

[1]) Hans Erklæring var af 6. Novbr. 1644, se forrige Bind S. 533.

[2]) Han havde holdt Bryllup 1604 (Dsk. Mag. 4. R. IV, 18) og døde 1647 (Norske Rigsregistr. VIII, 485). Under 21. Decbr. 1646 havde han faaet Brev om som Kirstine Munks nærmeste Værge efter Loven at tage alt hendes, efter Kongens Ordre forseglede Gods i Forsvar; men som det fremgaar af Kongebrevet til Jørgen Arenfeldt af 6. Jan. 1647, havde han anholdt om at forskaanes derfor paa Grund af sin høje Alder og andre Aarsager (Jydske Tegn. XI, 273. 276).

[3]) Kongen husker fejl, thi Otte Marsvins Broder Peder var allerede død 1614. Han mener dennes Søn Jørgen, f. 1609 † 1671. Se Jydske Tegn. XI, 276.

[4]) En Søstersøn af Ellen Marsvin.

[5]) Her mangler Ordet: an.

[6]) Nemlig i Anledning af Kirstine Munks Arrestation (jvfr. ovfr. S. 231). Der udstedtes vel et Kongebrev derom (se Anm. 2), men der blev dog ikke noget af, at Jørgen Arenfeldt kom til at forvalte Godset, se Brevet af 31. Jan. 1647.

255. **8. Januar(?) 1647.**

Til Rentemestrene.

Der skal sendes Damaskes Drejl til Duge og Servietter ud til Rosenborg. hvis det kan faas. — *Geh. Ark.*

Der skal Erfahris, om der Er Dammask dreel att bekomme tyl ty dyssduge[1], 6[2]) lange, Och tyl 50 Seruetter, huilckit, Om ded Er att bekomme, da skal ded sendis herud, Och derhuos lade mig købiit derpa uyde.

Rossen: den 8 *Ianu: Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Rendtemeisterne tiil hande[3]).

256. **9. Januar 1647.**

Til Rentemestrene.

De skulle forhøre, om man ikke kan faa to Læster Tjære, som der trænges til paa Holmen, til Laans eller paa Kredit i Kjøbenhavn. — *Geh. Ark.*

Eptherdi der Er mangel pa tyere pa Holmen, Och *Admiralen* sammestedtz[4]) formener, at den Er heer y byen at bekomme, da Eptherdi Holmen kan pa dennegang uerre hiolppen med thu lester tyere, Da skal I Erfahre, om man Icke kunde faa densamme tyere tyl laans, saat hannem

---

[1]) ɔ: Diskduge.

[2]) Her er glemt: Alen, som det fremgaar af Modtagerens Paaskrift udenpaa Brevet.

[3]) En af Modtagerne har noteret paa Brevet, at det er modtaget 8. Febr. (først har der staaet Jan.). Kongens Datering er derfor maaske urigtig.

[4]) Christoffer Lindenov.

gaffuis sa megit tyere Igen y Norrie. Eller om hand uylle giffue *credit*, indtil der kommer penge [1]).

Rossenborg den 9 *Janu: Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Rendtemeisterne tiil hande [2]).

257. **12. Januar 1647.**

Til **Rentemestrene** [3]).

I Stedet for et Spejlglas, som er slaaet itu i Kongens Kirkestol paa Frederiksborg, skal der forskrives et andet af samme Størrelse. — *Geh. Ark.*

Dette Er størrelsen aff ded Speegelglas, som Er Slagen ysønder y myn kyrckestol pa frede:. Och skall y ded sted forskriiffuis Ett andit, som aff Adam Berg skall betalis [4]).

Den 12 *Janu: Anno* 1647 Pa frede:

Christian [5]).

---

1) 28. Jan. fik Bergmester Jakob Madsen Betaling for 16 Tdr. gullandsk Tjære og 8 Tdr. svensk Tjære, som han sammen med andet havde leveret Materialskriveren paa Bremerholm 11. Jan. (Rentemestr. Regnsk.). Jvfr. Brevene af 23. Jan. og 13. Febr. 1647.

2) Modtaget samme Dag.

3) At Brevet er til dem, fremgaar af, at det tidligere har været i Rentekammerarkivet sammen med andre Breve til dem. Dette gjælder om flere Breve i det følgende.

4) Af Rentemestrenes Antegnelser til Kjøbenhavns Toldregnskab for 1647 og Tolderen Henrik Müllers Erklæring derom fremgaar det, at det var denne sidste, som leverede Glasset og overgav det til Kongen selv paa Kjøbenhavns Slot, hvorpaa det blev sendt til Tilsynsmanden paa Frederiksborg, Johan Adam Berg (Geh. Ark., Henrik Müllers Afregninger Nr. 117 d 6).

5) Skrevet paa et Stykke Papir, 15½ Tomme langt og 19 Tommer bredt, med tydske Paaskrifter om, at det ene er Glassets Højde, det andet dets Bredde, rimeligvis hidrørende fra Johan Adam Berg. — Modtaget 12. Jan.

258. 12. Januar 1647.

Til **Rentemestrene.**

En Blokkedrejer skal sendes til Frederiksborg for at skjære Tømmer til Blokke. Kongen vil vide nærmere Besked om en Mand, som tilbyder at give større Afgift af Børsen og levere Papir til lavere Pris. — *Geh. Ark.*

Epthersom Holmens Admiral haff(!) begerit Nogit tømmer tyl Blocke, Och sliigdt indted skee kan, uden der Er En Blockedreiier derhuos, som kan lade hugge, kløffue och skerre ded, som ded siig bør, Da skal der sendis En hiid med ded første, som sliigdt forrette kan. Och Eptherdi der giiffuer siig En an, som boer bag Børssen, som uyl giiffue mehre aff Børssen, *item* giiffue beder køb pa papiir, End som Ieg deraff Nu haffuer Och derfor nu giiffuer, Da skall y Eder om sliigdt huoss *generall Maior* [1]) bespørre, som ued, huem den Er, som sliigdt giiffuer for [2]).

Frederigs: den 12 *Ianu: Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Rendtemeisterne tiil hande [3]).

259. 13. Januar 1647.

Til **Hannibal Sehested.**

Om Nødvendigheden af, at Rigsraadet forhøjer Kronens Indtægter, saa at de kunne dække Udgifterne. — *Afskr. (af Christen Thomesen Sehested) i Geh. Ark., Rigens Raads Breve, Fasc. 56.*

Effterdi Rigens Raad Paa vnderskedlige tider har været samlet och Intet vdrettet vden nu senisten, di giorde

---

[1]) Klavs v. Ahlefeldt.

[2]) I Septbr. 1642 var Børsen bleven lejet ud til Borgmester Jakob Madsen paa Christianshavn for et Tidsrum af 5 Aar mod en aarlig Afgift af 2000 Rdl. En Følge af det ovfr. meddelte Brev var det øjensynlig, at Lejen 22. Jan. 1647 forhøjedes for Jakob Madsen med 300 Rdl. I Decbr. s. A. kjøbte han endelig Børsen for 50,000 Rdl. (Lassen, Bidrag t. Børsens Hist. S. 51 ff.).

[3]) Modtaget samme Dag.

den forfatning om militien, huorom endnu Intet er At tale, førind mand sier den I sin fuldkomelse[1], Mens huorledis status regni och min egen skal bliffue satt paa den fod, som den kand staa sicker paa, derom er mig endnu endomstund Intet fremkomen, Icke fordi di Io wel wed. At Cronens Indkomst Intet kand stoppe vdgifften, mens fordi di och deris kand bliffue Continuerlig med det, som di saa lenge nyt haffuer, dertil met stacket siden anmodet mig, Att Ieg lige wed Rigens vndersatter skulle tage mig gielden paa halsen, der dog sligt Alldrig er Anmodet nogen Konge I All werden[2]. Nu Rigens Hoffmester skulle sette lehnene saaledis. at Indkomsten aff dem och Aff tolden kunde stoppe vdgifften[3], daa forhøier[4]) Indkomsten paa 70 tusind dlr. och glemer, vden tuiffl Andre til wilge, 80 tusind, Som mig wmuelig er at tollerere, huorfor Saa fremt Rigens Raad Intet tencker paa di middel och den maneer, at Cronens Indkomst kand stoppe den womgenglig vdgifft, da nødis Ieg til dennem wadspurt att disponere dermed, Som Ieg kand bliffue dermed.

Wille mand den rette wej wd, daa kunde mand her saa wel som I Swerrig mage det saa, att det kunde naae til, thi der haffuer Rigens Raad deris wisse penge aff Cronen,

[1] 31. Maj 1646 havde Kongen paa Landkommissærernes Forestillinger udfærdiget en Resolution. som bl. a. omhandlede Militsens Ordning (Rigens Raads Breve, Fasc. 55) Senere paa Aaret fortsattes Forhandlingerne herom. og Rigsraadet henvendte sig 18. Novbr. med et Forslag til Kongen (sammesteds). Følgen heraf blev forskjellige kongelige Befalinger i Decbr. 1646, som særlig omhandlede Aftakning af en Del hvervede Folk. Afskaffelse af Rytternes Heste. Udlæg af Gaarde paa Kronens Gods til de hvervede Ryttere og Omordning af Bønderlægderne, saaledes at for Fremtiden 5 hele Gaarde, og ikke som tidligere 9, skulde underholde en Soldat (Sjæll. Tegn. XXIX, 109 f. 112 ff. Jydske Tegn. XI, 266. 270. 274). Jvfr. ovfr. S. 230 og Brevet Nr. 269.

[2] Jvfr. ovfr. S. 140. 206 ff. 211 f.

[3] Jvfr. ovfr. S. 158 f.

[4] Her mangler Ordet: han.

Cronens lehn och Indkomst administreris aff landtzhøffdinger, Paa det Cronens Indkomst disbedre kand naa til [1]).

260. **15. Januar 1647.**

Til Rentemestrene.

Befaling til at stille Kronens Udgifter saaledes op, at Rigsraadet tydelig kan se, at de langt overstige Indtægterne. — *Geh. Ark.*

Eptherdi ieg formercker, at Riigens hoffmeister for hand(!) bordtr[e]yssen hafuer triickt ded y Nogle af Riigens Rad, At dy pa siiste mode indted skul[de] Igennomløbe Riigens Indtecht Och vdgiift, Megit mynder aff Eder fornemme Riigens indthecht och vdgiifftis beskaffenhed, Paded hoffmeisteren kunde *disponere* myn dondt derhen, at, Nar lehnens Indkomst bleff forhøiiet pa 70 tussind dalers affgiifft, da skulle Ieg Arligen aff mit Eiigit punge 80 tussind ud och tage snack derfor, Der hoffmeistren dog uel uyste, at Riigens arliige vdgiifft løbber offuer 80 tussind daler høyier med diisamme 70 tussind daler End Indtechten, Da Eptherdi Ieg huercken kan Eller uyl lade sliigdt Passere, Da skal y forandre kronens vdgiifft sauydt, at man grandgiiffueligen kan see, at vdgiiften Enda uyl løbe nogle tussind daler høiier, Nar Chanselii herremend, *Admiralen* pa holmen med andre fleere, som Eder bekendt Er, skal saledis besoldis, at dy kan bliiffue derued. Resiidenterne, aff huad slags dii Erre aff, skal y sette Siist Och dem henuysse tiil Riigens Radtz *discretion* at betale aff *commissarie* tollen. Huilckit alsammen aff Eder med den fliid och troeskab skal gørris, som y ded for gud y himmelen och mig achter at forsuare, Indted achtendis

---

[1]) Under Afskriften har Christen Thomesen Sehested tilføjet: „Dette waar Hannibal Sested tilskicket och dat. then 13 Ianr. Anno 1647 Paa Fred:, att hand mig det skulle lade Sie.“

Nogenss gunst Eller wgunst, ty al myn tymelig welfardt staar derpa [1]).

Frederigs: den 15 *Ianu: Anno* 1647.

Christian.

261. **23. Januar 1647.**

Til **Rentemestrene.**

De skulle træffe Aftale med Hannibal Sehested om Leverance af Jern til Holmen. — *Geh. Ark.*

Epthersom Eder bekendt Er, huad der ygar bleff talit med *Admiralen* pa Holmen om tømmer, Iern och tyere. Da skal y *Vrgere* derpa, at sliigdt, som befahlit Er, bliiffuer sat y werck, sauydt holmen uedkommer, Paded stadtholderen derom kan haffue nogen wiished, førend hand drager herfra. Huad landbygningen angar, ded kommer hannem Indted wed, som Ickehelder Er aff nogen *consideration*, sa lenge der Er Icke flere penge forhanden, End som Endomstund forhanden Er. Nar nu sligdt, som sagdt Er, haffuer syn richtighed, Och [2]) giiordt med stadtholderen Ett uyst køb pa Iernit, som leffueris skal ar Epther Aar [3]), Och hand derymod Er uys pa syn betaling, da skal ded aff Sekreterereren fattis y Ett *patendt.* som aff mig skal vnderskriffuis, Indted thuiffuelendis, at stadtholderen Io siig y købit saledis *Accommoderer*, saatt Ieg mig deroffuer indted haffuer at besuerge, Eptherdi hand Er uys pa syn betahling. Huorledis y Nu med hannem om *transportationen* kan *Accordere*, ded haffuer y att Erfahre Och derom gørre *Relation*, saat alting kan haffue syn

---

[1]) Jvfr. Brevene af 23. Febr. og 11. April 1647.
[2]) Her er glemt: I have, el. lign.
[3]) Jvfr. Brevet Nr. 265.

Richtighed y morgen, aldenstund Stadtholderen forreysser pa Mandag [1]).

Rossenborg den 23 *Ianu: Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Rendtemeisterne till hande [2]).

262. **27. Januar 1647.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Han skal lade Hannibal Sehested vide, at det er Kongens bestemte Forlangende, at Kirstine Munks Søn og Svigersønner gaa i Borgen for hende, inden hun kommer paa fri Fod igjen. — *Kgl. Bibl.*

Epthersom Chanseleren talede med mig Igar Om Stadtholderens begering fru kyrsten angaendis, huorpa Ieg loffuede at uylle y dag Erklere mig, Da Er myn Erklering denne, At fru kyrsten inted kan settis pa syn frii fod ygen, førend Ieg forseckeris aff greffuen och dem, som haffuer [3]) søskynd y seng, at Ieg kan uerre frii for fru kyrstens *Brauader*, som hun med den skeffue teffue *tribulerer* mig med, Aldenstund fru kyrsten holdte inted ded, som siist forafskeiidit bleff [4]), Hoffmeisteren Ickehelder haffuer magit ded sa, at dy Penge, som ded forlaren(!) frøcken [5]) skulle holdis aff. Erre kommen for En dag, mens kreffuis mig Nu. At sette fru kyrsten Nu *in pristinum statum* Igen Och *Retractere* ded, som sked Er, lygesom Ieg bekende, at Ieg haffde tagen feiil aff klynckebandit [6]), ded uar mig indted *Reputerligdt*. Saframdt Nu Stadtholderen hermed siig Indted uyl lade *contentere*, da

---

[1]) ɔ: 25. Januar. Han kom dog ikke saa hurtig afsted, se det følgende Brev.

[2]) Modtaget samme Dag.

[3]) Her mangler Ordet: hans.

[4]) Jvfr. ovfr. S. 150. 181.

[5]) Dorothea Elisabeth.

[6]) Klinkebaandet.

ma hand ligge heer sa lenge, som hand uyl[1]). **Wor herre** vnde mig En god Snee, att Ieg kan komme **henad frede**: ygen. *Vale*. Rossenborg den 27 *Ianu: Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian Tommissøn til hande.

263. **30. Januar 1647.**

Til **Rentemestrene.**

Kongen vil vide, hvad Kronen mister aarlig ved Adelens og andres Sisefrihed. — *Geh. Ark.*

Rendtemeisterne skal lade mig **wiide**, **huad kronen** gar aff om Ariit y Ølziissen, som Adelen och En pardt andre haffuer frii.

Rossenborg den 30 *Ianu: Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Rendtemeisterne tiil hande[2]).

264. **31. Januar 1647.**

Til **Christen Thomesen Sehested.**

I Anledning af hans Forslag om Forvaltningen af Kirstine Munks Gods skriver Kongen, at han vil overdrage den til to af de nærmest boende Lensmænd. — *Geh. Ark.*

Dyn skriiffuelse Om fru kyrstens *Administration* offuer syne tiiener och godtz[3]) Er mig tilhande kommen, Och

---

[1]) Af Brevet af 31. Januar (Nr. 264) ses, at Hannibal Sehested paa den Dag ikke mere var i Kjøbenhavn.

[2]) Modtaget samme Dag.

[3]) Jvfr. ovfr. S. 238. Kansleren havde foreslaaet, at Kirstine Munks egne Folk igjen maatte forvalte hendes Gods (Koncept til et Brev til Kongen af 31. Januar; Geh. Ark., Kirstine Munks Sager Nr. 2).

deraff *Contenta* forstanden, Huorpa Ieg dig indted forholder, Att haffde ded forslag, du nu gør, Standen mig An, da haffde ded bedre standen mig An at beuylge, dentyd Stadtholderen war tylstede, End Nu, hand er bordte.

Huorfor Ieg faar at tencke pa thuende aff dy Neste lensmend, Som Indted tør siige Ney at forualdte fru kiirstens godtz. Børnen til Beste, Om dii Ellers uyl bliiffue ued derris lehn[1]). *Vale.* Rossenborg den 31 *Ianu: Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen til hande.

265. **1. Febr. 1647.**

Til Rentemestrene.

De skulle forhandle med Marselis om Jernleverance til Holmen og melde Kongen Udfaldet. — *Geh. Ark.*

Den Marselius, som haffuer ded Iernuerck y Norrie[2]), Er ankommen, huilcken y skal lade komme tyl Eder, at y kan handle med hannem Om Ett uyst køb pa alleslag[s] Iern, tyl holmen fornøden Er, Och Naar y haffuer fornommen hans mening, da skal y lade mig den forsta[3]).

Rossenborg den 1 *febru: Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Rendtemeisterne till hande[4]).

---

[1]) Det omtalte Hverv maa være blevet overdraget til Lensmanden paa Stjernholm, Frands Pogwisch. Se Brevet af 18. Novbr. 1647.

[2]) Selius Marselis havde tilligemed Gabriel Marselis Ejdsvold Jernværk (Saml. t. d. norske Folks Sprog og Hist. III, 5. Norske Rigsregistr. VIII, 558. 570).

[3]) Underhandlingerne førte ikke til noget Resultat, se Brevet af 25. April 1647.

[4]) Modtaget samme Dag.

266. **8. Febr. 1647.**

Til Rentemestrene.

Om Indkjøb af 10 Skippund Bly. — *Geh. Ark.*

Epthersom Ieg haffuer forstander(!), her y Byen at werre krakous Bly tylkøbs, huorfor y med samme mand skal handle om ty skuppund(!) aff samme bly och ded strax lade føre tyl wechten, at ded kan weiies Och hiidud føris. Naar Ieg faar købid att wiide, da skall y faa pengen.

Rossen: den 8 *febru: Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Rendtemeisterne tiil hande [1]).

267. **10. Febr. 1647.**

Til Rentemestrene.

Om Forbedring af Destillereren Niels Jensen Holst's Besoldning. — *Geh. Ark.*

Epthersom Niielss Iensen Holst haffuer søgdt huoss mig Om hanss besoldingss forbedring, Da Eptherdi densamme falder hannem heel knap, som y aff hans Bestillings Indhold, som herhuoss fiindis, haffuer at fornemme, Da skal y haffue sliigdt y acht och aff hannem fornemme hans begering Om hans besolding begering(!) Och mig ded lade uyde. Den person, som hannem skal opuardte, kan Indted holde siig aff ded, som hand faar til vnderholding [2]).

Rossen: den 10 *febru: Anno* 1647.

Christian.

---

[1]) Modtaget samme Dag.

[2]) Niels Jensen Holst (om ham se ovfr. S. 119) var 1645 bleven ansat i Laboratoriet ved Rosenborg med en aarlig Løn af 12½ Dlr. Kur., 24 Skill., en Hofklædning, 4 Dlr. Kur. om Maaneden til Kostpenge, 16 Dlr. aarlig til Husleje og 3 Dlr. maanedlig til en Arbejdskarl. Et Kongebrev af 12. Febr. 1647 forøgede hans Indtægter temmelig betydelig (Brock, Efterr. om Rosenborg I, 55 f.).

268. **11. Febr. 1647.**

Til Rentemestrene.

Om Anvendelsen af nogle fra Norge komne Penge. — *Geh. Ark.*

Eptherdi der Er kommen Nogen Penge Neder aff Norrie, da skall y werre derom att forskaffe tyere, Pumpe, Søm Och leer.

Rossen: den 11 *febr: Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Rendtemeisterne tiil hande[1]).

269. **12. Febr. 1647.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Kongen ytrer, at det ikke kommer ham uventet, at Rytterne ikke ville blive i Tjenesten, naar de skulle afskaffe deres Heste, men at han har givet efter for Rigsraadet, som nu maa ordne Sagen. Der maa i Tide tænkes paa Tærepenge til Sekretæren Hans Leonhard Klein; Kansleren skal i fornødent Fald bevidne, at Kongen tidsnok har mindet herom. — *Geh. Ark.*

Epthersom du talede med mig for Prediicken y dag pa Slottit Om dii Rytter, som indted uyl bliiffue y tiienisten[2]), saframdt dii skal skaffe derris heste aff, Sa haffuer Ieg y al sandhed aldtiid uerrit y den mening, at ded pa den maner uylle løbe aff. Mens Eptherdi Ieg fornam, at En stor del aff Riigens Rad uar y den mening, Da lod ieg ded sa ga hen for dii lange wiile[3]). Och Er der ingen thuiffuel pa, At ded gaar Io saledis tiil pa Reiien med dii andre, som duer Nogit. Huorledis dii gode herrer Nu blifuer aff med[4]), der lader Ieg dem sørge for, Nar

---

[1]) Modtaget samme Dag.

[2]) Talen er om Ritmester Levin Bülows Kompagni. Se ndfr. S. 250 Anm. 3 og det følgende Brev.

[3]) Für die lange Weile, for at se Sagen an, vinde Tid.

[4]) Her mangler Ordet: dem.

dii gode herrer kommer tylstede[1], Tii før bliiffuer der Indted aff. Gud giiffue, huad der skeer. Naar dy kommer och haffuer snackit dii 14 dage sammen. Och Eptherdi dig bekendt Er, huad Sekretario kleiin[2]) disse dage befalit Er at forrette, Da uil der tenckis pa therepenge til hannem y tyde, Tii Ieg haffuer Ingen arsag, Ickeheller middel tiil at forskiide samme penge. Skulle nu sliigdt, som Riigit y sin tyd stor macht pa ligger, bliiffue Epther for dii penge skiild, Daa skaldt du uerre myt wiinde dertiil, Miig at haffue tylig Nock giordt Errindring derom[3]). *Vale.* Rossen: den 12 *febru: Anno* 1647.

Christian.

270. 12. Febr. 1647.

Til Christen Thomesen Sehested.

Kongen forudsiger, at Rytternes Exempel inden en Maaned vil blive fulgt af andre. Han benægter, at Sekretæren Kleins Tærepenge bør udredes af Kongens Kasse, og erklærer herefter ikke at ville afholde Udgifter for Riget, førend han veed, hvor han skal faa sine udlagte Penge tilbage. — *Geh. Ark.*

Dy breffue, som Sekretereren *pręsenterede*, Riitteriit angaendis, Erre vnderskreffuen. Och Er ded myn mening,

---

[1]) Rigsraadet var 3. Januar 1647 forskrevet til at møde i Kjøbenhavn 11. April (ovfr. S. 230).

[2]) Han opholdt sig ved denne Tid i Osnabrück, hvorfra han blev kaldt hjem (Slange S. 1428 f.).

[3]) Christen Thomesen Sehested besvarede Kongens Brev samme Dag. I Anledning af, at Rytterne under Bülows Kompagni hellere vilde aftakkes end kvittere deres Heste, havde han paa Kongens Behag befalet Sekretæren at gjøre Breve færdige til Lensmændene i Sjælland, at de endnu en Maaned skulde lade Rytterne faa det samme Underhold af Bønderne som hidtil; kun Nøden havde tvunget Rigsraadet til at tilraade Rytterhestenes Afskaffelse. Til Kleins Rejsepenge vidste han ingen Raad, hvis der ikke var Midler i Renteriet (Koncept i Rigens Raads Breve, Fasc. 56). Jvfr. det følgende Brev Nr. 270.

at Inden den Manid, som dy om formelder, Er Passerit, da haffuer uy bud fra dy andre, yhuor dy Erre, y den samme mening[1]. Sekretari kleii[n]s therepenge angaendis, da bør dii indted at komme fra mig, menss aff Riigens myddel, som samme sag mest angar, Naar Ieg lenge Er myn kaass. Waar der penge y Rendteriit, da uyste Ieg Nock, huortil dy skulle *Amploeris*. Der kommer med gudtz hiielp herepther ingen Penge derud Eller aff kammerit, førend Ieg ued, huor Ieg skal tage dem Igen, som for Riigit Spenderit Er. *Vale.*

Rossenborg den 12 *febru: Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen tiil hande.

271. **13. Febr. 1647.**

Til **Rentemestrene.**

Kongen vil vide, om der kan faas et vist Kvantum Tjære hos Jakob Madsen (paa Christianshavn). — *Geh. Ark.*

Den store mangel pa tyere, dii haffuer hiidindtil Raabdt offuer, Er nu bleffuen til Sex lester och Otte tønder gullandtz tyere Och tu lester och fem tønd[e]r Norsk tyere[2], Huorfor du skaldt lade mig uyde, om der Er sa megit tyere huoss Iacob Madsøn at bekomme. Rossen: den 13 *febru: Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Rendtemeisterne til hande[3].

---

[1]) 4. April 1647 udgik Kongebreve til Lensmændene i Sjælland, at de skulde modtage Rytterne af Levin Bülows Kompagni, som havde erklæret sig villige til at finde sig i, at deres Heste bleve afskaffede, og til at underkaste sig de foreslagne Konditioner (Sjæll. Tegn. XXIX, 156 f.).

[2]) Jvfr. ovfr. S. 239 f.

[3]) Modtaget samme Dag.

272. 19. Febr. 1647.

Til Christen Thomesen Sehested.

Kongen sender ham nogle Penge til Hertug Frederik, hvem han paa denne Tid ikke kan give mere. Om nogle Sten, som Henrik Thott skal skaffe. — *Geh. Ark.*

Ieg sender dig med myn fyrbøder 1500 daler y En otting, som du myn Søns Erdtbyskoppens tiiener som heer y byen formenis at uerre, skaldt lade tylstille Och derhuos hannem lade forsta, Att ded Er pa denne tyd ganske wmueligdt att Erlange fleere. Chanseler Reuendtlou haffuer Ieg befahlid pa myne uegne att lade forbenendte myn Søn uyde, mig Indted at kunde gørre mehre, End skeed Er. Kan Nu Myn søn med Chanseleren spørre penge Op, som kan bekommis pa *Credit*, da skal myn søn bekomme fleere [1]).

Hendrich tott haffuer Indted uyder at spørre siig om, huor stenen fyndis, som hand skal skaffe. End att hand Erfahrer, huor dii faar dii sten, som dy gør kackeloffnen aff y Bergen. som hand selffuer Er, ty Ieg hørdte den steen aldrig Neffne uden Bergersteen [2]). *Vale.* Rossen: den 19 *febru: Anno* 1647.

Christian.

---

[1]) Hertug Frederik havde i en Memorial, dat. Flensborg 13. Februar, befalet sin Kammertjener Hans Bremer at rejse først til Ditlev Reventlov i Haderslev og derpaa til Christen Thomesen Sehested i Kjøbenhavn og forestille dem. at han aldeles ikke kunde undvære de til hans Hofholdning lovede 1500 Rdl. maanedlig og det aarlige Deputat paa 12,000 Rdl.; Bremer skulde ogsaa se at faa Vibeke Kruse til at interessere sig for Sagen. Tillige skrev Hertugen 13. og 14. Febr. selv derom til de to nævnte Kanslere. 3. Marts svarede Reventlov ham fra Haderslev, at Kongen ved Bremer havde sendt ham 1500 Rdl., hvor haardt han end selv havde dem nødig; Kongen vilde ogsaa gjerne senere hjælpe ham med Penge, men vidste for Tiden ingen Raad. 19. Marts skrev Christian IV til Frederik, at han vilde hjælpe ham, saa snart der viste sig en Udvej (Geh. Ark., Dsk. Kong. Hist., Nr. 116).

[2]) Under 7. Juli 1646 havde Lensmanden paa Bergenhus, Henrik Thott, faaet Befaling til snarest at nedsende til Kjøbenhavn

273. 23. Febr. 1647.

Til Rentemestrene.

Befaling om, hvorledes Udgifterne skulle stilles op for at forelægges Rigsraadet. — *Geh. Ark.*

Epthersom Ieg stackit siiden talede med Eder om ded, som Nu pa forrestaendis mode her y Byen Riigens Raad skal *proponeris*, Da skal ded ganske werck deliis y trende Pardter, huoraff den første skal werre Hoffstathen med Rendtekameriid Och begge Chanseliierne, Den anden skal wiisse dem, huad artholoriit med ded, som deraff *dependerer*, med Prouiandt hussiit och huad dertiil behøffuis, wiil koste, Och siiden for ded triidie, huad Bremmerholmen med siine *Requecitis* uyl koste. Hoffstaten med ded, som deraff *dependerer*, skal først gørris Och mig tylstillis, Och sa Eptherhanden dy andere.

Rossenborg den 23 *febru: Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Rendtemeisterne tiil hande[1]).

274. 26. Febr. 1647.

Til Christen Thomesen Sehested.

Han skal tilkjendegive Prins Christian, at hvis denne virkelig rejser med et Følge paa over 300 Personer, kan Kongen ikke opfylde sit Løfte. — *Geh. Ark.*

Epthersom Ieg forstod aff *generall Maior*[2]) y aftis, siig at haffue forstanden aff den gammel *fabritio*[3]), at

---

en Skibsladning af de Sten, som ere tjenlige til Kakkelovne; Stenene maatte ikke være for smaa, og de skulde udsøges, i hvilke der var flest Guldaarer. Paa hans Tilkjendegivelse af, at han ikke vidste, hvad det var for Sten, der mentes, svaredes ham 28. Febr. 1647, at det skulde være de Sten, „som Kakkelovne gjøres og bruges af udi vor Kjøbsted Bergen" (Norske Rigsregistr. VIII, 412. 474).

[1]) Modtaget samme Dag.

[2]) Klavs v. Ahlefeldt.

[3]) Jakob Fabritius, Kongens Livlæge.

Prindtzens opuardtning pa den forrehaffuendis Reiisse [1]) bleff offuer 300 personer sterck. Huilckit, om ded siig sa forholder, da uyl dy penge, som dii til Nykøbing haffuer tagen op pa myn *Credit*, indted forsla. Huorfor du skaldt lade Prindtzens Marskalck [2]) forsta, sliigdt at uerre kommen mig tiil Ørnen, huilckit Ieg dog indted kan troe, Mens, saframdt der *pecceris in exessu*, som Ieg Indted uyl habe, da kan Ieg indted gørre ded, Ieg loffuit haffuer [3]). *Vale.* Rossen: den 26 *febru: An:* 1647.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen til hande.

275. 27. Febr. 1647.

Til Christen Thomesen Sehested.

Prinsesse Magdalena Sibyllas Livgedingsbrev skal udfærdiges i Lighed med Kongens Moders og underskrives af Rigsraadet; men før Kongen har faaet sit Brev tilbage, vil han ikke udlevere hint, hvorom Prinsen skal underrettes. — *Geh. Ark.*

Herhuos haffuer du Churfiirsten aff Saxens Breff at Emphange, som skal leggis y Chanseliit, Och skal Priindtzens gemahls lyffgedings Breff forferdigis Ord Epther Ord Epther Myn frummoders, Saliig Ihuekommelssis, Iiiffgedyngs(!) Breff [4])

---

[1]) Til Tydskland for at bruge Badene. Han skulde have rejst tidlig paa Foraaret, men blev holdt tilbage af Sygdom, saa at han først kunde bryde op 8. Maj. Han ledsagedes af sin Gemalinde og „et stort Følgeskab“ (Slange S. 1445. Nielsen, Kjøbenhavns Diplom. V, 791).

[2]) Johan Christoffer v. Körbitz.

[3]) Det fremgaar af en Memorial fra Prins Christian til Kongen af 28. Novbr. 1646, at denne havde bevilget ham 30,000 Rdl. til hans Rejse; Prinsen tvivlede da allerede paa, at det vilde være nok. 25. Febr. 1647 skrev han til Kongen, at han havde faaet 30,000 Rdl. til Laans af Hertugen af Gottorp, og bad Kongen udstede en Obligation derfor (Geh. Ark.).

[4]) Dronning Sophies Livgedingsbrev af 1572, der er udstedt af Frederik II og medbeseglet af Rigsraadet, er trykt i Nye Dsk. Mag. IV, 270 ff.

y munden haffuer. Och Eptherdi forgedachtis liiffgedings Breff skal vnderskriiffuis aff Riigens Rad semdtlig, Nar dii kommer tylstede, som Mueligdt skeer, Epther ad Prindtzen haffuer begindt syn forretagen Reiisse, Huorfor Prindtzen uyl aduaris, at, Naar dedsamme Breff skøndt aff Riigens [1]) vnderskreffuen Er, daa slipper Ieg ded dog Indted aff henderne, førend Ieg haffuer myt breff Igen [2]), Huilckit Icke Engang y Churfiirstens Breff bliiffuer taalit Om. *Vale.* Rossen: den 27 *februarij Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen tiil hande [3]).

276. 3. Marts 1647.

Til Christen Thomesen Sehested.

Kongen forundrer sig over hans Spørgsmaal om, hvor vidt Niels Trolle og Skibskaptajnerne den følgende Dag skulle have Sæde med i Krigsretten, da den Anklagede (Zernichow) har forkommet en Mængde til Orlogsskibene hørende Sager. — *Geh. Ark.*

Epthersom Ieg formercker, dig at uylle uyde, om Niiels trolle med skibs *capiteinerne* skulle siidde kriigsretten med y Morgen, Sa kan Ieg mig Indted Nocksom offuer samme spørsmal forundre, aldenstund aldt ded, skiiben skal Riistis med, ded haffuer den Bernhiiter, som skal stellis for Rettet [4]), med dii andre hafft vnder hen-

---

[1]) Her mangler Ordet: Raad.

[2]) Nemlig det Brev, Kongen havde udstedt om, at Prinsessens Brudeskat skulde tilbagebetales, hvis Prinsen døde uden Livsarvinger. Magdalena Sibyllas nye Livgedingsbrev, hvorved hun fik Laaland og Falster i Stedet for de hende tidligere tiltænkte jydske Len, er først af 15. Juli 1647, efter Prinsens Død (se forrige Bind S. 465).

[3]) To Omslag med ligelydende Udskrift.

[4]) Nemlig Christian Diderik v. Zernichow, jvfr. Anmærkn. til Brevet Nr. 278.

derne Och ladiit deraff forkomme alle tallerne. lad-skuffeler med wiisker, handspiiger och andiit sliigdt. som hørdte til Orloff skiiben. *Vale.* Rosseu: den 3 *Martij Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen tiil hande.

277. **4. Marts 1647.**

Til Rentemestrene.

Kongen har i et Overslag ikke kunnet finde Prinsens Deputat. – *Geh. Ark.*

Denne Bog[1]) haffuer Ieg løbbit Igennom. Mens Ingenstedtz haffuer kundt fynde ded, som tiil Prindtzens vnderholding forordnit Er[2]).

Rossen: den 4 *Martij Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Rendtemeisterne tiill hande[3]).

278. **11. Marts 1647.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Kongen opkaster med Hensyn til Zernichows Sag det Spørgsmaal. hvorfor han ikke strax fjernede Granaterne og lignende Ting fra Værkstedet, og erklærer, at han godt havde kunnet flytte de ladte Petarder af Vejen. – *Geh. Ark.*

[1]) Et Overslag, som Paaskriften udenpaa Brevet viser, og uden Tvivl det, Kongen skriver 23. Febr. om (Nr. 273). Jvfr. Udtrykket „Bogen" i Brevet af 1. Juni 1647.

[2]) I en Skrivelse til Kongen af 18. Oktbr. 1646 omtaler Prinsen, at Kongen 1637 havde tillagt ham et aarligt Deputat af 16,000 Rdl., men at dette var unddraget ham 1644. 21. Maj 1647 tilstod Kongen ham igjen den nævnte Sum aarlig (Geh. Ark.).

[3]) Modtaget samme Dag.

Ett haffuer Ieg at Errindre y Sarnekous sag [1]): Dentiid hand Saa, Att dy *granaten* Och andit, som Indted burde at uerre y wercksteden, Huorfor hand da Icke strax lod dem *Remouere* derfra? Dy Petarder, som uarre ladde, dem haffde hand heel uel kundt bringe sa ladde aff ueiien pa Ett andit sted, saat hand Indted haffde hafft behoff at tage kruddit aff dem och lade ded staa y werckstedit. *Vale.* Rossen: den 11 *Mar: Anno* 1647.

Christian.

279. **12. Marts 1647.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Kongen vil ikke udtale sig om Vidnesbyrdene i Zernichows Sag, før han ser Dommen, men erklærer sig forud utilfreds med denne, hvis der ikke tages Hensyn til et Par af hans Anklager mod Zernichow. — *Geh. Ark.*

Tiil dy wyndisbyr, du uylle y gar haffue ladit mig se, haffuer Ieg Indted at suare, førend Ieg seer dommen. Saframdt Nu ded gaes forbi, som mig siinis at uerre pa gode weiie, Nemlig Huem der hafuer befahlit hannem at

---

[1]) Nemlig i Anledning af Tøjhusets Brand 12. Febr. 1647, som opstod ved Fyldningen af Granater, jvfr. Slange S. 1464 f. og Danske Mag. 3. R. I, 258 f., hvor der findes interessante Oplysninger om Kongens Optræden ved Branden og hans Vredesudbrud overfor Felttøjmesteren Christian Diderik v. Zernichow. Om denne Mand se ovfr. S. 116 f. Et Par Dage efter Branden blev han arresteret, og 4. Marts holdtes Krigsret i hans Sag, men Dommen faldt først 11. Marts. Den lød paa Frifindelse, men sagtens af Hensyn til Kongen blev Sagen tagen op paa ny, og 15. Marts holdtes der atter Krigsret. Udfaldet blev dog det samme, og den følgende Dag løslodes Fangen og indsattes i sit Embede igjen. Jvfr. Brevene Nr. 276 og 279 og Sjæll. Tegn. XXIX, 143. Medens Slange (rimeligvis efter Wolfs Diarium) og Hans Rostgaard henføre Branden til 19. Febr., have nogle Dagbogsoptegnelser (nu ogsaa trykte hos Nielsen, Kjøbenhavns Diplom. V, 790 f.) 12. Febr. Ligesom i Personalhist. Tidsskr. III, 200 er den sidste Angivelse her foretrukken.

lade dy *granater* laade y werckstedit, som uar begindelssen pa al den wlycke, der skedde. Der ma ochsa uerre brugt Iern eller tre stempeler tiil, Tii der pleiier aldrig laadis *granater*, uden stackit før dii skal brugis, Och Naar ded skøndt befahlis, da ma dii aldrig ladis y hussit, megit mynder pa ded sted, dysse bleff laad, Dertilmed da Er ded Ingen wyndterarbeidt ued En kackeloffuen. Dii ladde Petarder haffde hand heel mageligen kundt lade berre sa ladde, som dii uarre, huordt hen hand haffde wiildt. Saframdt Nu sliigdt gaiis forby, da *Appellerer* Ieg uyst tyl ded keysserlige Eller Spanske kriigsrett. *Vale.* Rossen: den 12 *Mar: Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen til hande.

280. **12. Marts 1647.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Den tilkommende Slotspræedikant, M. Hans Jensen, skal prædike den følgende Søndag paa Slottet. — *Geh. Ark.*

M: Hanss Iensøn, som skal werre Slodtzpredikandt, skal pa Søndag førstkommende[1]) Prediicke pa Slottit[2]). *Vale.*

Rossen: den 12 *Martij Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen til hande.

---

[1]) 14. Marts.

[2]) Der er noget utydeligt ved dette Brev. Slotspræst paa Kjøbenhavns Slot var Johan Damianus i Aarene 1643—51 (forrige Bind S. 546). Embedet var altsaa ikke ledigt nu. Forskjelligt fra det var Hofpræstens Embede (jvfr. Rørdam, Anders Arrebos Levnet S. 35 f.). Dette havde efter Ole Vinds Død i Aug. 1646 staaet ubesat i længere Tid, men var 15. Febr. 16[illegible]

281. **19. Marts 1647.**

Til **Rentemestrene.**

De skulle forhandle med Henrik Friis i Kjøbenhavn om at levere 4000 Pund Sukker. En fra Rentekammeret skal den følgende Dag sammen med Slotsfogeden levere Hans (Merckel v.) Schmalkalden Inventariet over Rosenborg. — *Geh. Ark.*

Der skal handlis med En aff Radmenden y køben: med tilnaffn friis[1]), at hand skaffer 4000 pund Sucker y toppe tiil myn fornødenhed, Och med hannem gørre Ett uyst køb Och tiil En uys tyd at leffuere.

Der skal ochsa y morgen for myddag møde heer pa Rossenborg En aff Rendteriit. som med slodtzfogeden[2])

---

blevet overdraget til M. Lavrits Jakobsen Hindsholm. Ham kan Kongen imidlertid ikke mene, da det vilde forudsætte, at baade Navn og Stilling vare fejlskrevne, og da M. Lavrits desuden først 14. Marts nedlagde sit Embede som Sognepræst i Rudkjøbing og 4. April kom til Kjøbenhavn, hvor han aflagde sin Ed 9. April og to Dage efter forrettede sin første Tjeneste paa Slottet (se hans Dagbog. udg. [af F. V. Wivet] 1779, S. 1 f.). Hans Bestalling udfærdigedes dog ikke før 16. April (Sjæll. Reg. XXI, 638). Der levede imidlertid 1647 en M. Hans Jensen Viborg i Kjøbenhavn; han havde 1645 taget Magistergraden, blev 1646 Konrektor ved Kjøbenhavns Skole, 1649 Sognepræst ved Domkirken i Lund og 1655 i Stege, hvor han døde 1682 (Personalhist. Tidsskr. IV, 61. Flere haandskrevne Arbejder af ham i Kgl. Bibl. Det i Minerva 1807, III, 247—52 meddelte er næppe fra 1674, men snarere fra 1670). Han maa vel altsaa have været udset til at skulle være Slotspræst, hvorom dog nærmere Efterretning, saa vidt vides, savnes. Kongen hørte ham flere Gange prædike og anbefalede ham kort før sin Død til at erholde det ledige Professorat i Græsk ved Universitetet, saafremt han maatte være tjenlig dertil (Brock, Efterretninger om Rosenborg I, 65. Et Par Uger senere udgik dog et nyt Kongebrev om at overdrage Professoratet til M. Rasmus Vinding. Sjæll. Tegn. XXIX, 307).

[1]) Henrik Friis kaldes han udenpaa Brevet. Han var bleven Raadmand i Kjøbenhavn 1645 og døde 1655, en Maaned efter at være beskikket til Borgmester (Wad, E. C. Knuth og Søster Lerche S. 19 f. Jvfr. Gjellerup, Jens Dinesen Jersin S. 233).

[2]) Paa Kjøbenhavns Slot, Joachim Waldburger.

kan leffuere Inuentarium, som derpa fyndis, tiil Hans Smalkalle, som Er pa kledekammerit [1]).

Rossen: den 19 *Martij Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Rendtemeisterne til hande [2]).

282. **28. Marts 1647.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Kongen sender ham til Brug ved det forestaaende Rigsraadsmøde to Sedler, han har ladet afskrive, hvilke Rentemestrene sikkert aldrig have set. — *Geh. Ark.*

---

1) Hans Merckel v. Schmalkalden, ikke at forvexle med den i tidligere Breve jævnlig omtalte Mand af samme Navn, der var Slotsfoged paa Kjøbenhavns Slot og døde omtr. 1637. Den yngre Hans Merckel, sandsynligvis en Søn af den ældre, blev i Foraaret 1647 Foged paa Rosenborg, hvilken Stilling han imidlertid allerede fratraadte det følgende Aar, da han blev Fiskemester i Kjøbenhavns og Frederiksborg Len (Wad, Meddelelser om Dimitterede fra Herlufsholm (II) S. 55. Nielsen, Kjøbenhavns Diplom. III, 333. 348. 397 f. V. 326). Der synes ikke at være udfærdiget nogen Bestalling for ham som Foged paa Rosenborg, og dette i Forbindelse med hans korte Funktionstid har bevirket, at han er forbigaaet i de med stor Omhu indsamlede Efterretninger om Forvalterne (eller Fogederne) paa Rosenborg i Dr. Brock's Efterretninger om Rosenborg I. Hans Formand Hans Hansen tiltraadte Pladsen i Slutningen af 1645 (ovfr. S. 125), men fik først efter et Aars Forløb, 22. Novbr. 1646, sin Bestalling (Brock, anf. Skr. I, 63). I en Ansøgning til Kongen af 1. Maj 1649 fortæller denne Hans Hansen, at han tjente Christian IV nogle Aar som Lakaj og senere blev Foged paa Rosenborg, men efter 1½ Aars Forløb maatte opgive denne Stilling, da Vibeke Kruse ikke kunde fordrage ham og vrangelig angav ham for Kongen (Geh. Ark., Indlæg fra alle Lande 1649). I et Dokument af 21. Juni 1647 betegner Hans Merckel sig udtrykkelig som Foged paa Rosenborg (Geh. Ark., Reg. 10, Dok. ang. Chr. Ulr. og Ulr. Chr. Gyldenløve, Fasc. 8, Nr. 10), og med en lignende Betegnelse (Foged i Lysthaven) forekommer han i Rentemestr. Regnsk. ved en Udgiftspost af 20. Dec. 1647.

2) Modtaget samme Dag. — Det kan her bemærkes, at to kgl. Ordrer af 25. Marts 1647, som ere trykte i Nye Dsk. Mag. V, 74 ff., ikke ere egenhændige.

Disse thuende Seddeler lod Ieg vdskriiffue y dag Epther predycken, Som du skaldt huos dig beholde til Eptherretning, Naar denne forrestaende forsamling angar. Rendtemeisterne haffuer mueligdt hørdt tale om dem, Mens Ieg Er uyss derpa, at dy saa dem aldrig. *Vale.*

Rossenborg den 28 *Martij Anno* 1647.

Christian.

283. **Omtr. 28. Marts 1647.**

Til **Rentemestrene.**

Nogle højtstaaende Officerers Gage skal ansættes efter Rigsraadets Betænkning og Residenternes i Overensstemmelse hermed. Totalsummen maa ikke opføres, før den er anerkjendt af Rigsraadet. — *Geh. Ark.*

Disse *officerers gaiisi* skall settis,
Epthersom Riigens Radtz betenckende kan werre derom.

1. En general Lutthenandt.
2. En generall Offuer *Artholoriit.*
3. En generall *Adiutant.*

Dii *Residenter* skall Indted føriss anderledis ind y hoffstathen[1]) End disse Offuenbenendt, ty lige som Personerne Erre *qualific[e]rit* till, Och man uyl haffue tiieniste aff dem, saa uyl dy uerre *gaserit* till. *NB. Summa Summarum* maa Indted uerre dery, førend den Er *Accepterit,* saatt dy indted haffuer derymod att siige.

Udskrift: Rendtemeisterne tiil hande[2]).

284. **30. Marts 1647.**

Til **Christen Thomesen Sehested.**

En Mand skal sendes til Holbæk for at undersøge de Pengestykker, hvormed en Hollænder vil kjøbe Korn der. — *Geh. Ark.*

---

[1]) Jvfr. ovfr. S. 243 og Brevet af 22. Juni 1647.
[2]) Modtaget 28. Marts 1647.

Epthersom mig bleff tilkende giiffuen y køben:, førend Ieg drog derfra, at der uar kommen En hollender til holbeck at købe korn. Och hand haffde ingen anden Penge med siig End dii dobbeldte Marckstycker. huorom lenssmanden sammestedtz Er tylskreffuen[1]. Da Eptherdi man icke Er uys derpa. om samme lensmand Endnu Er hiiemme. da skal der En fordysene sendis derhen, som kan med lenssmanden telle samme Marcksticker Igennom Och stryge och ueiie diisamme. Och[2]) dii Erre, som dii bør at uerre, ty Erre dy alle. som dii bør at uerre, da kan man Indted forbyde hannem at handele sig korn til for dem. *Vale.*

Paa frederigs: den 30 *Mar: Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen tiil hande.

285. **30. Marts 1647.**

Til Rentemestrene.

De skulle snarest skaffe Seletøjet til 6 Heste, som Kongen har laant Prins Christian; om fornødent, maa de tage Pengene af Blokken. — *Geh. Ark.*

Epthersom Ieg haffuer laand Prindtzen Sex huyde heste, tyl huylcke tøiien fattis, Daa skal y mage ded saa, at samme tøy bliiffuer ferdig, saat hesten kan uerre med ded første tyl Nyckøping. Y maa ochsaa tage Pengen aff Blocken, om dii Erre Icke anderledis at bekomme.

Frederigsborg den 30 *Mar: Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Rendtemeisterne tiil hande[3]).

[1]) 28. Marts befaledes det Lensmanden Flemming Ulfeldt at undersøge, hvorledes det hang sammen hermed (Sjæll. Tegn. XXIX, 154).

[2]) Fejlskrift for: om.

[3]) Modtaget samme Dag.

286. 2. April 1647.

Til Christen Thomesen Sehested.

Kongen synes godt om hans Svoger, men veed ikke af, at denne har gjort ham en stor Tjeneste. Lenene blive ikke uddelte, førend Udgifterne til Hofstaten ere dækkede. — *Geh. Ark.*

Aff dyn skriffuelse haffuer Ieg forstanden, huad du pa dyn Suogers[1]) wegne søgdt haffuer. Nu staar samme dyn suoger mig well an, Mens at hand skulle haffue giiordt mig stor tiieniste, ded ued mig indted at Errindre, huorudi ded skulle besta. Lehnen at vddele, Endten til den Ene eller tiil den anden, førend Ieg Seer, huorfra myn Hofstadt skal komme, ded skeer med gudtz hiielp Indted. *Vale.* Frede: den 2 *Apri: Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen tiil hande.

287. 3. April 1647.

Til Rentemestrene.

En Kjøbmand fra Lybek, som har tilbudt at istandgjøre de ved Tøjhusets Brand ødelagte Kaarder, skal anstille en Prøve med et Par Stykker. — *Geh. Ark.*

Her Er En købmand fra Lybeck ued Naffn Luduich lorendtz, som giiffuer for, siig att uylle for Ringe Penge lade fly dy deegen Igen, som y siiste Braand[2]) bleff forderffuit, Huorfor Samme mand skal tylstyllis Ett stycke, tre Eller fiihre aff samme deegen, Att man kan see, huor-

---

[1]) Saafremt Ordet „Svoger“ ikke er taget i en videre Betydning, maa der, da Christen Thomesen Sehested var gift med Mette Rosenkrands og selv ingen (voxne) Søstre eller Brødre havde, menes enten en af Brødrene Gunde, Jørgen eller Erik Rosenkrands eller en af deres Søstermænd: Otte Tagesen Thott og Sten Brahe.

[2]) Se ovfr. S. 257.

ledis hand uyl gaa an med dysamme, Och huad hand uyl haffue for syn wmag

Rossenborg den 3 *Apri: Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Rendtemeisterne tiil hande.

288. **4. April 1647.**

Til Rentemestrene.

Der skal skrives til Wenzel Rothkirch, som mod den kongelige Befaling kun vil lade en Del af Bønderne i sit Len spinde for Børnehuset, at det formentlig nu er unødvendigt at lade dem spinde til Fordel for Antvorskov. — *Kgl. Bibl.*

Epthersom ded bleff stackit siiden befahliit, at alle lehnen y fyn och syeland skulle Spiinde for Børnehussit[1], Och Ieg Nu formercker, at wendtzel Rodtkyrch Eller hans skriiffuer giiffuer for, at tyl sliig Spiinden indted der y lehnit[2] kan brugis fleere bønder End 200, ty dy andre skal spiinde til slottens fadebur, Da skal samme Rodtkyrch Errindris At samme fadebur y sa Rom En tyd, hand haffuer uerrit der[3], Bør Nuhmer saledis uerre stafferit, at man y En Rom tyd Indted behøffuede at lade spiinde til dedsamme, y Betrachting at hofholdingen y En Rom tyd indted haffuer uerrit ded[4] sa tiidt eller sa sterck, at derfra mangelen kan komme, ysønderlighed om hand Retter sig Epther den forordning, som for Nogen Aar siiden giick ud tiil alle Lensmend, At dy indted aff myt skulle bruge tiil siig selffuer och til derris folck[5].

---

[1]) Ved Brev af 20. Aug. 1646 (Sjæll. Tegn. XXIX. 84).
[2]) Antvorskov.
[3]) Han fik Lenet 1631.
[4]) Fejlskrift for: der.
[5]) Kongebrev til Wenzel Rothkirch om at lade Bonderne i sit Len spinde for Børnehuset udgik 8. April (Sjæll. Tegn. XXIX, 158).

Huad nu sammestedtz fiindis, ded Erfahris Nock, Naar faddeburskuynden, som Nu der fiindis, kommer bordt, och En anden kommer y hynders steed.

Rossenborg den 4 *Apri: Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Rendtemeisterne tiill hande.

289. **11. April 1647.**

Til **Rigsraadet.**

Kongen forlanger, at det skal udfinde Midler til, at Kronens Indtægter kunne forslaa til dens Udgifter og han efterhaanden faa sine til Riget forstrakte Penge igjen; han forklarer, hvor mange Penge han har givet i Renter af Kronens Gjæld. — *Geh. Ark.*

Arsagen, huorfor uy Nadigst haffuer ladit til os kalde danmarckis Riigis Rad [1]. Er fornemlig denne. At dii gode herrer skal tage Rendtemeisternis Regenskaber for siig Och deraff Erfahre. huoruydt *Cronens* Indkomst tilforne haffuer kundt och Endnu kand y frydtztiid strecke tiil vdgiifften, Saat Rendteriit indted haffuer uorris kammerpenge behoff.

Nar dii gode herrer Nu Erfahrer icke allene aff disse Itziige Rendtemeisters sauel som af derris, som y samme bestilling verrit haffuer, derris Regenskaber. Att uy tiid Epther anden y friidtz tyd, Icke aff lyst, mens aff høiieste fornødenhed, haffuer forstrackt Rendteriit med En anseendtlig Summa Penge. Om huilcken beskaffenhed dii gode herrer uden nogen Regning och besuehring kan aff H: Christoffer wrne Och H: Axel Aarenfeldt Erfahre samme sagss Rette beskaffenhed.

Nar dii gode herrer Nu seer och Erfahrer samme forstrecknings rette beskaffenhed, Da forseer uy os Nadigst til dii gode herrer, at dii, ymidlertiid dii nu Erre heer,

[1] Jvfr. ovfr. S. 250.

vnderdanigst tencker pa dy myddel, huorued uy Epther-handen kan komme tyl worris penge Igen.

Paded uy nu for sadan forstreckning Och dii gode herrer for sadan kraf herepther kan uerre frii, Da begerer uy indted uyder aff *Cronens* y vorris bender End uorris hoffstatis fornødenhed, Som herhuos findis. Saframdt dii gode herrer Nu y densamme fynder Nogen besuerlighed, da Erre uy Nadigst tilfriidtz, at dii gode herrer oss vnderdanigst derom ma Errindre.

Huad for *moderation* pa vdgiifften dy gode herrer Siinis at kunde forretagis pa fladen, Artholoriit med ded och dem, som dertyl hører, ded Steller uy aldtsammen til dii gode herres *diiudication*.

Och Epthersom dy penge, som dy gode herrer for Nogen tyd syden landte y landteholsten, Oss nu Erre opskreffuen, da uyl der tenckis y tyde pa, huorfra pengen skal komme.

Tii ded Er dii gode herrer heel uel bekendt, At om uy skøndt selfuer skulle haffue hafft samme penge for den forstreckning, uy haffde giiordt tiil vnderskedtlige *Ambassader* och andit, Som y dii dage *passerede*, Da motte uy dog selffuer Icke allene syge god for pengene Och sette worris Lehn y fyrstendommen y Pandt for pengene, Saoch forrendte samme penge y Sex Aar med 79200 daler, Saat *Capitalit* Nu med Renthen beløber siig 329588 daler. Huortil ochsa kommer dy penge, som dy gode herrer landte *Anno* 1628, Nemblig 14200 daler, som aff Oss y 18 Aar Er forrendtit, som Nu gør 31336 daler, Som gør tilsammen 360924 daler[1]).

Huorfor uy uyl hermed haffue dy gode herrer aduarit, At Saaframdt wy aff dem, som Pengene wdlandt haffuer, bliiffuer *Molesterit* y dy made, at dy Epther uorris hand och segel uyl holde siig tiil at besiidde uorris husse och garde, Indtil dy Erlanger derris vdlandte penge Igen. da

[1]) Jvfr. ovfr. S. 139. Summerne her stemme dog ikke med Opgivelserne der.

uylle uy uyde ded huoss dii gode herrer Igen. Huorpa uy Erre dii gode herrers vnderdanige *Resolution* foruendtendis. Och befahler uy hermed dii gode herrer y den Allerhøiiestis Beskermelse Och forbliiffuer dii gode herrer med al kongelige gunst och Nade uel bewagen[1]). Rossenborg den 11 *Apri: Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Danmarckis Riigis Rad samdtligen tiil hande.

290. **15. April 1647.**

Til Christen Thomesen Sehested.

I Anledning af den forsamlede Adels Ønske om nogle Dages Betænkningstid mener Kongen, at det er bedst strax at indkalde hele Adelen til at møde om 6 Uger. — *Geh. Ark.*

Epthersom Ieg for Predicken y dag forstod af dig, att Adelen, som heer Erre[2]), begerer nogle dagss tiid til

[1]) Rigsraadets Svar afgaves først 24. April. Raaderne udtale heri, at de hos Rentemestrene have forlangt Regnskabet for næst forleden Aar, men ikke have kunnet faa det, fordi en Del Regnskaber endnu ikke ere indleverede; de haabe dog, at Indtægterne ville bedre forslaa til den ordinære Udgift paa Grund af Toldens Forhøjelse. Med Hensyn til Tilbagebetalingen af Kongens Forstrækning se de for Tiden ingen Midler, men de begjære, at Kongen ikke vil gjøre nogen Forskjel paa, hvad der leveres i Kongens Kammer og i Renteriet, eller paa Kongens og Rigets Indtægt. Kongen veed selv bedst at regulere sin Hofstat; Udgifterne til Flaaden og Artilleriet maa modereres. Angaaende den store Sum Penge, som Kongen vil have erlagt til næste Omslag, og som Rigsraadet har lovet for, formode de, at den Undsætning. som en Del af Adelen har stillet i Udsigt, vil kunne tjene dertil; hvis der ikke kan skaffes en tilstrækkelig Sum, stole de paa, at Holstenerne nok ville vente. Landets slette Tilstand forhindrer yderligere Paalæg; der vilde derved skabes Misstemning hos Undersaatterne (Rigens Raads Breve, Fasc. 56).

[2]) En Del af Adelen var 21. Febr. indkaldt til et Møde 11. April i Kjøbenhavn (Sjæll. Tegn. XXIX, 140. Jvfr. Nielsen, Kjø-

att betencke sig pa ded, som dennom *proponerit* Er, Och som Ieg formercker, da uyl ded dog løbe derpa **wd.** Naar dii dage, som dy begerer at haffue *Respit* udi, Erre *passerit*, Att dy uyl tale om, att dy alle skal uerre tilstede, Da Er ded best at tage dysamme *respit* dage tiil hiielp och befahle bade Man och kuynde, som kan Reiisse, att møde heer Om Sex vgger Imod.

Vale. Rossen: den 15 *Apri: Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommessen tiil hande.

291. **15. April 1647.**

Til Rentemestrene.

Kongen vil vide, om Gødert Braem har betalt sin Afgift af det norske Kobberværk. Der maa ikke indrømmes ham lang Henstand med den. — *Geh. Ark.*

Rendtemeisterne skal lade mig forsta, Om gødderdt Braam haffuer Erlagdt den affgiifft aff ded kobberuerck y

---

benhavns Diplom. V, 791). Paa den Dag proponerede Kansleren i alle Rigsraadernes Nærværelse de forskrevne Adelige, at Ridderskabet skulde hjælpe Kongen og Riget med en anselig Hjælp, og at de, som vare tilstede, skulde give hver af sin egen Formue, de andre til et godt Exempel. Adelens Svar afgaves 15. April og gik ud paa, at de, som vare tilstede, enstemmig havde besluttet at hjælpe Riget; men der var ikke forsamlet et tilstrækkeligt Antal til, at der kunde samles en anselig Formue; Rigsraadet burde derfor forskrive samtlige Adelige til Forhandling derom. Dette Svar blev samme Dag af en Del af Landkommissærerne overgivet til Rigsraadet, der lovede at ville andrage det for Kongen (Rigens Raads Breve, Fasc. 56). Derpaa fik Rigsraaderne i hver Provins 21. April Breve om at forskrive Adelen til at vælge Deputerede til at møde i Odense 5. Juli (Sjæll. Tegn. XXIX, 166). Jvfr. Brevet af 31. Maj 1647.

Norrie[1]). Och skal der uel sees tiil, at hand Indted faar lang *dilation* med samme affgiifft.

Rossen: den 15 *Apri: Anno* 1647.

Christian.

Y morgen uyl leg uyde beskeen herom.

Udskrift: Rendtemeisterne tiil hande[2]).

292. **21. April 1647.**

Til Rentemestrene.

Der skal kjøbes Kul til den store Smedie (paa Holmen). Hvor Pengene dertil kunne faas, veed Kongen ikke, men han mener. at Lensmændene kunne skaffe dem. — *Geh. Ark.*

Der uyl Endeligen købis kul tyl den Store Smydie, gud giiffue, huor y tager pengen. leg mener. at y faar uel saa mange Penge huoss lensmenden, som Nu tyl den 1 *Maij* skal giiffue afgiifften aff derris lehen[3]).

Rossen: den 21 *Aprilis Anno* 1647.

Udskrift: Rendtemeisterne tiil hande[4]).

---

[1]) 18. Aug. 1634 havde Johan Braem faaet Tilsagn om i 3 Aar at faa alt Garkobberet fra Kobberværket Guds Gave i Østerdalen, og 30. Oktbr. 1635 udstraktes det til at gjælde for de 5 Aar 1636—40 og for hele Norge. Akkorden fornyedes 3. April 1641 for 4 Aar indtil 3. April 1645, og efter Udløbet af denne Tid fik han en ny Forlængelse paa 5 Aar, men 1646 døde han, og Bevillingen overførtes da, med nogen Forhøjelse af Afgiften, til Albert Baltser Bernts, som imidlertid overlod Forretningen til den afdødes Broder Gødert Braem for de to Aar 1646 og 1647. Den imellem dem oprettede Kontrakt godkjendtes af Kongen paa den Betingelse, at Gødert Braem strax skulde forstrække 12,000 Rdl. og 1647 en lignende Sum (Norske Rigsregistr. VI, 683. VII, 126. VIII, 38. 359. 388 f. Jvfr. Brevene 1636—40 S. 114; 1641—44 S. 212 og Brevet Nr. 293).

[2]) Modtaget samme Dag.

[3]) 26. April fik Johan Simonsen af Nye Carstel (Newcastle) Betaling for 30 Læster Stenkul, som 24. April vare leverede og oplagte udenfor den store Smedie (Rentemestr. Regnsk.).

[4]) Modtaget samme Dag.

293. **25. April 1647.**

Til Hannibal Sehested og Rentemestrene.

Rentemestrene skulle lade Hannibal Sehested faa de norske Jordebøger, Mandtalsregistre og Rostjenestetaxter. som han begjærer, og underrette ham om den pligtige Tid for de norske Lensmænds Regnskabsaflæggelse. Med Østerdals Kobberværk skal følges en ny Fremgangsmaade. hvorfor der skal gjøres Afregning med Godert Braem. Om Flaadens Forsyning med Fisk fra Bergen og Throndhjem og om Jernleverancen til Holmen. — *Geh. Ark.*

Rendtemeisterne skal lade Stadtholderen[1]) bekomme, huis rychtighed hand begerer af Renteriit angaende Lehnens Iordebøgger med uysse och uuysse indkomst, dysligiste skulle mandtal Registerit och Rostiienistens tax Epther haardt korn Offuer ganske Norrie[2]), Padet hand derepther kan forrette, huis hannem befahlit Er.

Och skal dii strax Eptherse och stadtholderen tilkende giiffue, huoruydt och nar lensmenden y Norrie[3]), ded uerre siig for skatter, tolle, lehnens afgiift och andit, som bør at gørris Riichtighed for, paded hand derom huos huer kan gørre tilbørlig anfoddring.

Tiil Østerdalss kobberuerck skal sendis En wecht, huorued kobberit herepther af købmanden skal annammis och af Berrigskriffueren Epther rychtig beuys føris til Regenskab. at betalis pa Rendteriit Epther hans *Contract*. Huorfor strax skal gørris afregning med gødderdt Braam pa, huis kobber hand annammit haffuer, och huor megit hand derpa Resterer at betale[4]).

Huis fysk fra Bergen eller trundhiem til fladens fornødenhed skal bestillis, derom skal nu strax Errindris, at ded betymeligen y høst fremkommer, Och dertil kan bestillis skiib.

[1]) Hannibal Sehested var 8. April atter kommen til Danmark (Bureus til Pfalzgrev Karl Gustav, Helsingør 9. April; Rigsarkivet i Stockholm).

[2]) Her mangle Ordene: leveres ham.

[3]) Her mangle Ordene: skulle gjøre Regnskab.

[4]) Jvfr. ovfr. S. 269.

Och Epthersom Ingen wiis priis med Marselio siist Er bleffuen Sluttit pa, huis Iern arligen behøffuis tyl holmens fornødenhed [1], Da skal Rendtemeisterne Nu derom handle med Stadtholderen, at ded ma haffuis for En byllig Priiss.

Rossenborg den 25 *Aprilis Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Stadtholderen Och Rendtemeisterne tiil hande [2]).

294. **26. April 1647.**

Til Rigsraadet.

Kongen svarer det, at Erfaringen fra tidligere Aar viser, hvor højt man kan anslaa Rigernes Indtægter; han vægrer sig ved, at der slaas en Streg over Kronens Gjæld til ham; han har intet imod, at der ingen Forskjel gjøres paa Udgifterne til Hofstat, Flaade, Artilleri og lignende, naar Indtægterne blot sættes tilstrækkelig store; kan Raadet udrette, at de laante Penge ikke opsiges, ser han det gjerne. — *Geh Ark.*

Wy haffuer aff danmarckis Riigis Radtz vnderdanige Suar pa uorris *proposition* [3]) Nadigst forstanden derris Erklering, Huorpa uy dii gode herrer Nadigst Indted forholder At Rendtemeisterne y Aar indted kan gørre nogen wyshed pa Riigens Indkomst, ded lader uy derhen, Mens dii forrige tyder uysser ded nocksom ud, huad skee kan, Tii om der skøndt kan uerre giordt nogen forhøiielse y En Eller anden made, da haffuer Suensken derymod fexerit oss thu gange sa megit af igen [4]).

At dy gode herrer anmoder oss, at uy ingen tancker skulle gørre os pa ded, uy haffuer forstrackt Riigit, ded kommer os megit fremmid for, y betrachting at uy for-

---

[1]) Jvfr. ovfr. S. 247.

[2]) Modtaget samme Dag.

[3]) Jvfr. ovfr. S. 267.

[4]) Nemlig ved de Tab af Provinser og i Øresundstolden, som Traktaterne 1645 medførte.

mener uyst, at sliigdt aldrig Er anmodit nogen *Potentat* y al werden, ty sauydt oss werden bekendt Er. da ued uy ingen, som er derhen at *persuadere*, at hand skulle forrette ded riingiste oss til tieniste uden *Recompans*. Dertilmed da uille ded forarsage uorris Eptherkommere selsam tancker om uorris person; At uy, som haffuer y sa rom tyd af den Allerhøiiestis nadige tylladelse Regerit disse Riiger och lande och ymidlertyd sat uorris formue och heelbred tyl, Och uy Nu pa uorris høiie alder skulle lade oss offuertale at giiffue sliiggen Summa Epther.

At der ingen vndersked skulle gørris Imellom ded, som pa Hofstaten, flaaden, *Artholoriit* och anden womgenglig vdgiiffter medgar, Ded kan heel uel skee, Naar Indtechten settis pa den fod, at den tiil vdgiifften kan strecke.

At dii landte penge skulle bliiffue staendis, ded seer uy gerne, Om dii gode herrer kan bringe ded derhen, wy for uorris [1]) person haffuer ingen mod dertiil. Naar Riigens Indbygger, Adel Och wadel, formercker dy gode herrers Iffuerige forset til at fordtsette den forreslagen *contribution*, da kommer man letteligen tilrette med dysamme Penge Befahlendis hermed dy gode herrer den Allerhøiiestis beskermelse, forbliiffuendis dii gode herrer samdt och y seer med al kongelige gunst och Nade uel beuagen [2]).

Rossenborg den 26 *Aprilis Anno* 1647.

Christian.

[1]) Ordet er skrevet to Gange.

[2]) Rigsraadets Svar afgaves allerede samme Dag. Raaderne benægtede heri, at det nogensinde havde været deres Mening, at Kongen slet ikke skulde tænke paa at faa sin Forstrækning tilbage; det havde kun været deres Tanke, at det ikke kunde ske nu, thi hvis de tilraadede nye Paalæg, vilde de blive ansete for Forrædere mod Riget. De udtrykte deres Tilfredshed med, at Kongen vilde gaa ind paa, at der ingen Forskjel gjøres paa, hvad der behøves til Hofstaten, Flaaden, Artilleriet og de andre uomgængelige Udgifter, men gjentoge Forestillingen om Moderation af Udgifterne (Rigens Raads Breve, Fasc. 56).

295. **1. Maj 1647.**

Til **Rigsraadet(?).**

Kongen erklærer, at hvis Herredagen skal have Fremgang, maa den af ham opstillede Betingelse strax udføres, nemlig at Rigens Marsk, Admiral og Kansler samt Statholderen i Norge overveje Midlerne til Hofstatens, Flaadens og Militsens Underholdning. — *Geh. Ark.*

Epthersom danmarckis Riigis Raad ued Riigens Marss och Stadtholderen y Norrie stackit for denne Herredag[1]) vndèrdanigst af oss begerede, at denne Herredag motte Erlange syn fremgang, Och uy ded Nadigst beuylgede med ded forbehold, At Riigens Maars, Riigens *Admirall,* Riigens Chanseler Och Stadtholderen y Norrie[2]), Imidlertyd sagerne y Radstuen bleffue hørdt, Skulle tage for siig ded, som befahlit Er Om Hofstatens, Fladens och *Mylitiens* vnderholding med aldt ded, som dertil hører, Saat aldting kunde haffue bestand[3]), Och uy dog med forundring haffuer fornommen, At derudi Icke udi ded Ringiiste Indtildys at uerre begiindt, Da uylle uy Nadigst, at sliigdt med ded første Settis y werck[4]), Saframdt dii gode herrer begerer, att denne Herredag y tilkommende vgge skal haffue syn fremgang. *Valete.*

Rossenborg den 1 *Maj Anno* 1647.

Christian.

---

[1]) Den var udskreven 3. Januar til 26. April (ovfr. S. 230). I Følge Danske Saml. 2. R. III, 391 aabnedes den 25. April, i Følge L. J. Hindsholms Dagbog S. 4 derimod 28. April.

[2]) Anders Bilde, Ove Gjedde, Christoffer Urne og Hannibal Sehested.

[3]) 6. Febr. 1647 fik Rigens Admiral Ove Gjedde Brev om inden Herredagen at afgive sin Betænkning om, hvor mange Skibe Flaaden burde bestaa af, og hvorfra Pengene skulde tages (Sjæll. Tegn. XXIX, 137).

[4]) Jvfr. det følgende Brev.

296. **2. Maj 1647.**

Instrux for Rigens Marsk, Admiral og Kansler samt for Statholderen i Norge med Hensyn til deres Overvejelser om de til Forsvarsvæsenet og Hofstaten fornødne Udgifter samt om den norske Gjælds Afbetaling. — *Geh. Ark.*[1])

Epthersom udi danmarckis Riigis Radtz suar til oss vnderdanigst begeris, at Hoffstaten inted ma *separeris* fra den womgengelige bekostning, som ma anuendis pa flaaden och *Artholoriit* med dem och ded, som dertil hører[2]). Da skal Riigens Maars lade oss forsta, huorledis *Mylitien* kan bringis y den stand, som den bør at Staa y, Naar disse Riiger och lande skal haffue den tiieniste deraff, som man foruendter.

Riigens *Admirall* skal af Menige Riigens Raad under derris hand tage En *designation* pa store och sma skiib, som *Continuerlig* med ded och dem, som dertil fornøden gørris til Riigens forseckering, vnderholdis skal. Derpa skal Riigens *Admirall* och *Vice Admirall*[3]) vnder derris hender giiffue Riigens Raad En *designation* pa aldt ded, som tiil sadan skiib Arligen uyl medga. Huad derpa nu falder for suar, ded haffuer Riigens *Admirall* Oss at lade forsta[4]).

Naar nu Riigens Chanseler aff Riigens Mars Och Riigens *Admiralls* betenckende om Riigens *Armatur* tiil landtz och wandtz haffuer forstanden. huad derpa uyl medga, Da skal hand os lade syn vnderdanige mening forsta, huorfra hand formener, at uorris hoffstadtz fornødenhed skal komme.

Och paded Stadtholderen y Norrie desto snarer kan

---

[1]) Ved Brevet ligger en Optegnelse om, at Jens Rostgaard har faaet dette Brev af Christian Lyhme.

[2]) Jvfr. ovfr. S. 272.

[3]) Niels Trolle.

[4]) Ove Gjedde og Niels Trolle sendte i denne Anledning 10. Maj to Skrivelser til Rigsraadet samt opsatte 25. Maj et Overslag over Udgifterne til Holmen og Flaaden (Geh. Ark.). Jvfr. Brevet Nr. 307.

bliffue *Expedicrit* at forrette ded, som hannem skrifftlig vnder uorris hand befahlit Er Belangende samme Riigis forsuarlig *Defension*, som dette konnigrige icke ringe macht pa ligger, Och man destobedre kan Erfahre, huad arligen aff Norrie til dette Riigis *defension* kan komme derfra, Da skal først gørris offuerslag, huor megit skatterne der y Riigit sig Aarligen kan beløbe, och huor megit deraf til *officererne*, festingerne, *guarnisonerne*, *Magasinernis* Opbiggelse Och til *Matherialia* Och til Ett uel formerit tøyhus der y Riigit[1]) uil anuendis. Dyssligiste huorledis gelden Eptherhanden kan affleggis, Saat man pa andre tyder, Naar Riigit Nogit skulle anstøde, kunde haffue *Credit*, Och de andre myddel y Riigit udaff tolle, lehnens affgiifft, Berriguerckens tynder[2]), Och huis som pa Rendteriit bør at leffueris, kan bliiffue beholden. Naar nu dii gode herrer Herudi wel siig haffuer betenckt, Da skal dii Ingen lade derris Mening heroffuer lade forsta, førend dii først derom med oss haffuer taliid[3]). *Valete*. Rossenborg den 2 *Maj Anno* 1647.

Christian.

297. **5. Maj 1647.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Om en Istandsættelse af Tranekjær Slot og den Maade, hvorpaa den lader sig udføre. — *Geh. Ark.*

---

[1]) 19. Jan. 1647 havde Hannibal Sehested faaet Befaling til at akkordere med Selius Marselis om Anlæggelsen af et Tøjhus i Christiania til 15—16,000 Mand (Norske Rigsregistr. VIII, 467).

[2]) ɔ: Tiender.

[3]) Der findes 4 forskjellige af Hannibal Sehested i Anledning af Kongens Skrivelse opsatte Overslag, et dat. 6. Maj (Geh. Ark., Reg. 89, Beckerske Saml., Landetat), et med Paategning af Christen Thomesen Sehested, at det er leveret af Hannibal Sehested 23. Maj. og to udaterede (Geh. Ark., Reg. 89 b, Fasc. 20). Jvfr. Norske Rigsregistr. VIII, 490. 26. Maj blev Hannibal Sehesteds Overslag oplæst i Raadstuen og det laveste samtykt af de tilstedeværende Rigsraader (Protokol med Christen Thomesen Sehesteds Haand i Rigens Raads Breve, Fasc. 56).

Epthersom der bleff ydag talit om bygningen pa tranker slott. Daa skal derom taliis med Riigens Chanseler, som ued. huad paa samme huuss mest fornøden Er at *Reparere*[1]. Naar ded sked Er, daa skal talis med Raadit, Om man Icke kunde handle med Christian Randtzou, at hand nu, ymens hand samme huuss haffuer y Pandt[2], uylle for En uyss summa penge, sauyt fornøden Er, lade flii samme huus Och tage syn betahling derfor, Naar landit bliiffuer hannem fraaløst. *Vale.* Rossenborg den 5 *Maj Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian friis(!) tiil hande.

298. 5. Maj 1647.

Til Christen Thomesen Sehested.

Søgnedagsprædikenen skal begynde paa sædvanlig Tid, og i Retterstinget skulle om Eftermiddagen de Rigsraader sidde, som ikke ere beskjæftigede paa anden Maade. — *Geh. Ark.*

Eptherdi man fornemmer. at ded indted befohderer Rettergangen, at predicken y vggen[3]) begindis Nu tyliger, End brugeligdt Er[4]), da Er ded best, at tiienisten y kyrcken begiindis herepther y uggen, som aldtiid seduanligdt werrit haffuer, Och at Rettertingit Om Epthermiddagen besyddis aff Riigens Raad, som Indted *occuperit* Er med

[1]) Christoffer Urne havde nemlig været forlenet med Tranekjær 1612—45.
[2]) 1645 fik Christian Rantzau Tranekjær Slot og Len i Pant for 50.000 Rdl. (Danske Herregaarde VIII: Tranekjær).
[3]) Om Onsdagen og Fredagen.
[4]) Lavrits Jakobsen Hindsholm omtaler ogsaa i sin Dagbog (S. 4), at Prædikenen paa Slottet under Herredagen holdtes en Time tidligere end sædvanligt om Søgnedage; Forandringen var indført 1646 (Slange S. 1466).

ded, dig beuyst Er[1]). *Vale.* Rossenborg den 5 *Maj Anno* 1647.

Christian:

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen til hande.

299. **7. Maj 1647.**

Til **Rentemestrene.**

Kongen vil vide, hvor i Norge det af Fru Gyrvhild Fadersdatter og andre til Kronen skjænkede Gods ligger. Afgiften af alle Lenene i Norge skal forhøjes. Der skal anstilles Undersøgelser om Størrelsen af de aarlige Skatter i Norge. — *Geh. Ark.*

Rendtemeisterne skal lade mig uyde, huor ded godtz ligger y Norrie, och huad ded kaldis, som *Cronen* aff fru gyrrel[2]) och andre forehrit Er. Ded uuisse skal pa alle

---

[1]) Der sigtes sikkert til det Udvalg, som var nedsat (se ovfr. S. 273).

[2]) Gyrvhild Fadersdatter Sparre (Gyldensparre) var en Datterdatter af den bekjendte norske Rigsraad Knud Alfsen (af Slægten Tre Roser), der fældedes 1502 af Henrik Krummedige. Ligesom denne hendes Morfader var ogsaa hendes Fader, Fader Nilsson Sparre, af svensk Adel og ligesaa hendes første Mand, Peder Nilsson Grip. Anden Gang giftede hun sig med Trud Gregersen Ulfstand og efter hans Død (1545) for tredje Gang med Lave Brahe, der døde 1567. Saaledes blev hun tredje og sidste Gang Enke. Hun havde kun et eneste Barn, nemlig i andet Ægteskab Sønnen Niels Ulfstand, som døde ung (1548). Den rige Kvinde, hvem Begivenhedernes Gang sagtens havde fjernet fra hendes svenske Frænder, og hvis Slægt i Norge helt var uddød, skjænkede 1582 alt sit nordenfjeldske Gods i Norge til den danske Konge, som til Gjengjæld herfor overlod hende Børringe Kloster i Skaane paa Livstid, hvor hun henlevede Resten af sit lange Liv. Hun døde 1605, efter Sagnet ved et Ulykkestilfælde, og blev begraven i Lunds Domkirke ved Siden af sin sidste Mand. Foruden det nordenfjeldske Gods med Gaarden Giske, som hun 1582 overlod Kronen, overdrog hun den senere betydeligt Gods i det søndenfjeldske. Se bl. a. Norsk Tidsskr. for Vidsk. og Lit., udg. af C. Lange, IV, 91 ff. Saml t. d. norske Folks

lehnen y Norrie den femdte pardt forhøiies, Och skal for huer hest, dii skulle holde, giiffuis 120 daler. Huad der giifuis af lehnen, ded skal giiffuis y Rede Penge. Huorpa forlehningsbreffuen skal gørris, at Stadtholderen kan faa dem med Siig op tiil Norrie. Och paded man kan uyde, huad dii Aarlige skatter der y Riigit kunde drage Epther de rette gamle Mandtaller, da skal y Chanseliit Erfahris af dii gamle skattebreffue, huorepther geystligheden, købstederne Och menige Mand arligen haffuer *Contribuerit.*

Rossenborg den 7 *Maj Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Rendtemeisterne til hande.

300. **13. Maj 1647.**

Til Rentemestrene.

Overslag over den norske Tolds Størrelse forlanges. — *Geh. Ark.*

Rendtemeisterne skal med Stadtholderen gørre Ett Offuerslag, huorhøydt tolden y Norrie siig Epther den syste told Rulle [1]) siig beløber.

Rossen: den 13 *Maij Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Rendtemeisterne tiill hande [2]).

301. **18. Maj 1647.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Kongen vil den følgende Dag samles med Rigsraadet paa Kjøbenhavns Slot, hvor ogsaa Landkommissærerne skulle møde. — *Geh. Ark.*

Sprog og Hist. I, 441 f. Ljunggren, Skånska Herregårdar II: Torup og Börringekloster (med Tillæg i 6. Bd.). Sommelius, De templo cath. Lundensi S. 144. Dsk. Mag. 4. R. IV, 19 f.

[1]) Vistnok den af 26. April 1643

[2]) Modtaget samme Dag.

Ieg uyl, Om gud y himmelen uyl ded haffue, y morgen lade mig fynde y *Audiens* stuen paa Slottit, Naar klocken Er Nii sleet, huor Riigens Raad skal møde Och landt *commissarierne* der udenfor pa Saalen, Som Eptherhanden kan kaldis Ind, Naar behoff gørris. Predycken skal y morgen anga ued Sex sleet. *Vale.*

Rossenborg den 18 *Maj Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian Tommissen til hande.

302. **18. Maj 1647.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Han skal sammen med Christoffer Urne, Anders Bilde og Hannibal Sehested indfinde sig hos Kongen for at tale om Forøgelsen af Kronens Indtægter. — *Geh. Ark.*

Epthersom Ieg talede y gar, stackit førend du kamst herud til mig, med h: Christoffer wrne Om Riigens Indkomstiis forbedring, Eptherdi den Indted Er *Bastant* tiil at sette fladen med syn Nøduendighed Och *Arsenalens* womgengelige fornødenhed pa den fod, som den bør at staa pa, Och Ieg indted andit aff hannem kunde faa vden ded, som Ieg Indted seer, huorledis ded kan besta, Huorfor du med Samme wrne, Riigens Maarss och Stadtholder y Norrie skal ued Siiu slett komme op tiil mig paa slottid y myn stue. *Vale.* Rossenborg den 18 *Maj Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen til hande.

303. **19. Maj 1647.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Han skal underrette Rigsraadet om, at det er Kongens Agt at lægge de smaa Len ind under de store og bortforpagte dem

samt midlertidig at afskaffe Rostjenesten, og at det er hans Ønske, at den af Rigsraad og Adel bevilgede Skat for dette Aar ogsaa maa bevilges for næste Aar. — *Geh. Ark.*

Epthersom Ieg y dag Personligen af Samdtlig Riigens Raad haffuer forstanden. Ingen myddel at wiidis, huorued Riigens Indkomst kan forbedriis, Da Nødis Ieg tiil at legge dy sma lehn vnder Nogle af dy Store Och forpachte dem tiil dennom, som giiffuer mig ded deraff, som Ieg kan leffue och holde myn Staadt aff[1]. Naar Rosstiienisten aff lehnen afskaffis, Indtil gelden Er betaldt, da kan ded ochsa gørre Nogit. Wylle nu Riigens Rad Nu med Adelen Beuylge, at den *Contribution*, som Nu beuylgit Er. Maa tilkommende Aar ochsa bliiffue Erlagdt, da uar der stor forhabning tiil geldens *totall* afskaffelse[2]). Huilckit du pa myne wegne dii gode herrer haffuer at *proponere* Och derpa lade mig forsta derris vnderdanige Erklering. *Vale.* Aff Rossenborg den 19 *Maj Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen tiil hande.

304. **20. Maj 1647.**

Til Hannibal Sehested.

Kongen erklærer, at han fastholder sin Rigsraadet den foregaaende Dag meddelte Beslutning, og hævder dens Nødvendighed. — *Geh. Ark.*

At ieg ygar befohl Chanseleren at *proponere* Riigens Rad pa myne uegne, at Eptherdi Ieg nu y Eigen person af dii gode herrer haffde fornommen Ingen middel at uerre, som dii afuyste, til at fordtsette landtzens *defension* pa den manehr, som tyderne ded wdkreffuer, huorfor Ieg

---

[1]) Jvfr. det følgende Brev Nr. 301.

[2]) 31. Maj udstedtes Brev om en meget stor Pengeskat til Gjælden og Defensionen, 70 Rdl. af hver 10 jordegne Bønder, og af andre i sædvanligt Forhold derefter. Den skulde erlægges med Halvdelen til Mikkelsdag og Halvdelen til Mortensdag (Sjæll. Tegn. XXIX, 194).

uar Nød til saledis med Riigens Lehn och *intrade* at forfahre, at Ieg med Ehren och *Reputation* kan sta derued den ringe tyd, Ieg haffuer at leffue, Ded Er Ieg gestendig Och Er uys pa, at der leffuer ingen, som haffuer gud och Ehren keer, Siig deroffuer forundrer, At ieg griiber tiil dy middel, som gud y himmelen aff Nade vndt haffuer. Tii at Ieg Numehr skulle See tiil, at En lensmand Epther anden, fordi dy haffuer En tydlang uerrit tiil hoffue Och wardtit op, Indtil der Er 1 amme wyn, 3 eller 4 drucken ud, skulle besiidde lehnen Och deraf Erlange trefflig formue, Och Ieg, som haffuer saat helbreden, pengen, sølf och guld tiil for Riigit, skulle Nu pa myn store alder myste, Miig til allerstørste spodt y myn graaff Och disse Riiger och lande til største fahre, ded uylle indted sta mig an. Huorfor Ieg bliiffuer wed myt forrige och Er fuldkommeligen y den mening, at uyl dii gode herrer, att ded skal ga tyl pa den gammel manehr, som dy gode herrer och dii andre gaadt folck ded gerne saa, Da uyl der myddel tiil, Ellers Nødis Ieg tyl at gørre ded, som Ieg Nødig uylle. Tii om dii Riinge middel, som forhanden Er, skal strecke tiil, da skal al Riigens Indkomst slagiis y Ett, ded uerre siig lydit eller megit, Och deraf *formere* den ganske *statum Regni*, som kan besta, Nembligen først huad Riigens Raad Epther handfestningen bør at Nyde af *Cronens*, *item* huad En lensmand skal haffue. Naar nu dette aff Riigens Raad haffuis y Acht, Som dennom derris Eed, dy mig och derris fehderne land Suohren haffuer, tylholder, Da Erfharer man med gudtz hielp Snardt, huad skee kan, Tii ieg berrer indted whilligen Skii derfor, Att man med føiie skulle kunde siige mig Epther: Iaa man haffuer uel holdt den gode herre for den, som forstod werden. Mens hans *Actiones* haffuer indted uyst ded ud. *Vale. Hic iubet plato quiessere*[1]). Rossenborg den 20 *Maj Anno* 1647.

Christian.

---

[1]) I et Indlæg af 20. Maj, som Svar paa Kongens Skrivelser til Kansleren af 19. Maj og til Hannibal Sehested af 20. Maj

305. **25. Maj 1647.**

Til Rentemestrene.

Der skal udstedes Lensbrev for Klavs v. Ahlefeldt paa Kalø. Der skal kjøbes Ved til Bryggerset og Jern til Beslag til Kongens Heste. Nogle Tømmermænd, som arbejde paa en Port paa Vejen, skulle have Hjælp. — *Geh. Ark.*

Rendtemeisterne skal lade forferdige *Generall Maiors* forlehningsbreff pa kalløe Lehn Epther den taxt, Eptherson dii siiste forlehningsbreffue bleff giiordt tyl dem, som Indted Er y Raadid[1].

Epthersom Ieg Erfahrer, at dy pa Briiggersit kan komme til med 40 faune wed, indtil skiiben, som Epther weed udsendt Er[2], da skal y købe saa megit[3]).

Tiil myne heste att beslaa skal købis Ett skyppund Iern.

Rossenborg den 25 *Maj Anno* 1647.

Christian.

Tømmermenden, som gør Pordtene pa weiien, uyl hielppis, at man kan faa Pordten ferdig.

Udskrift: Rendtemeisterne til hande[4]).

306. **31. Maj 1647.**

Til Hannibal Sehested.

Rigsraadet maa erklære sig om, hvor de Penge skulle faas, som skulle indbetales i Landkisten i Holsten for Bønderne under

(Nr. 303 og 304), fraraadede Rigsraadet skarpt Kongens Planer med Lenene og Rostjenesten (Rigens Raads Breve, Fasc. 56).

[1]) Generalmajor Klavs v. Ahlefeldt fik 27. April 1647 Følgebrev til Bønderne under Kalø Slot (Jydske Reg. X, 452). Lensbrevet er dat. 31. Maj 1647 (Forleningsbog VII, 276). Jvfr. Brevet af 10. Juli 1647.

[2]) Her mangle Ordene: vende tilbage ell. lign.

[3]) 1. Juni fik en Borger i Sølvitsborg Betaling for 40 Favne stakket Bøgeved, som han 29. Maj leverede paa Bryggerset. Han fik den sædvanlige Betaling, 5 Rigsort for Favnen (Rentemestr. Regnsk.).

[4]) Modtaget samme Dag.

Christianspris. Kongen tilbyder at ordne Sagen, hvis Rigsraadet vil indestaa for, at den forhaabede Bevilling af Adelen vil være stor nok til at dække denne Udgift. — *Geh. Ark.*

Riigens Rad ma Endeligen Erklere siig, førend dy skyllis ad, huorfra dy penge skal komme, som womgengelig Bør at Erleggis y landkysten y landte Holsten for Christianpriissis vnderlegne Bønder [1]), aldenstund man med Adelen der y landit Ellers indted kan komme tylrette med huiis dii skal *contribuere*, førend ded haffuer syn Riichtighed med samme vndersaters *contribution*, som løbber siig temmelig høyd y saa mange Aar. Wiil Riigens Rad *Assecurere* mig, at den forhabdte beuylling y Otthense [2]) skal kunde Naa tyl samme *Restans* aff samme *contribution*, som sagdt Er, Daa uyl Ieg mage ded saa, at ded skal gaa Rett tiil.

Ded Er *extra omne dubium*, at ded, som begeris, ded bør at skee [3]). *Vale.* Rossen: den syste *Maij Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Stadtholderen y Norrie tiil hande.

307. 1. Juni 1647.

Til Christen Thomesen Sehested, Ove Gjedde, Hannibal Sehested og Niels Trolle.

De skulle, da Rigsraadet har erklæret, at Udgifterne til Hofstaten først skulle dækkes af Rigernes Indkomster, og at der

[1]) Allerede 1643 havde der været Tale om, at Kronens Bønder under Christianspris resterede med en betydelig Sum Penge til Landkisten; men Rigsraadet havde da opfordret Kongen til at forstrække Pengene, da det ikke kunde skaffe dem tilveje (forrige Bind S. 397. 411).

[2]) Jvfr. ovfr. S. 268. Under 22. og 23. Maj vare Rigsraadet og en Del af Adelen blevne indkaldte til et Møde i Odense 5. Juli (Sjæll. Tegn. XXIX. 185. 188).

[3]) I Rigsraadets Svar af 31. Maj udtaltes en sikker Formodning om, at Adelen i Odense vilde bevilge mere, end der var fornødent til at afbetale Restancen til Landkisten (Rigens Raads Breve, Fasc. 56).

aarlig maa anvendes 3 Tdr. Guld til Flaadens Vedligeholdelse, i dets Fraværelse undersøge, om Indkomsterne kunne dække hine Udgifter, og hvorfra de 3 Tdr. Guld skulle komme. — *Geh. Ark.*

Ephersom Riigens Raad vnderdanigst haffuer verrit begerendis at matte nu herfra hiiem forløffuis Indtil det berammede mode y Otthense, Och dii gode herrer udi derris vnderdanigste siiste suar belangende Hoffstathen och floden indted uyder haffuer Erklerit siig, End at, huiis tiil Hoffstathen war fornøden, skulle af begge Riigers indkomst først vdtagis, och til flodens vnderholding tree tønder guld Arligen at matte *deputeris*[1]).

Da Eptherdi uy Nadigst for lang tyd syden haffde *Committerit* och befahlit Riigens Marss. Riigens *Admiral*, Riigens Chanseler och Stadtholder y Norrie sig vnderdanigst at Erklere bade om *Militien* udi begge Riiger samdt flodens Och Hoffstatens vnderholding[2]),

Och derued indted wiider bleff giiordt, End at Skatterne her y Riigit Och *commissarie* tollen af begge Riiger til *Mylitien* och festningerne her neden skulle anuendis, Och skatterne y Norrie til samme Riigis *defension* och geldens affleggelse deroppe at skulle forbliiffue, Paded aldt ded andit aff begge Riigernis Indkomst til Hoffstaten och floden kunde bliifue beholden,

Da paded dermed ochsa ma gørris Engang til Ende, Skulle Chanseleren Christian tommissen, Riigens *Admirall*, Stadtholderen y Norrie, och *Viceadmiralen* hermed werre befahlit udi de mader[3]) Riigens Raadtz frauerrelse och sted nu strax at tage for siig Rendtemeisternis fliittige Offuerslag pa begge Riigers Indkomst at fornemme, huoruydt den til worris Egen Hoffstadt, Ephersom den fyndis *specificerit* och udi bagen[4]) *deducerit*, fyrst kan forsla, och

[1]) Rigsraadernes her omtalte Erklæring er med Datum 31. Maj afgiven under det ovfr. S. 274 omtalte 25. Maj daterede, Overslag af Ove Gjedde og Niels Trolle.

[2]) Jvfr. ovfr. Nr. 295 og 296.

[3]) Her mangler Ordet: i.

[4]) Jvfr. ovfr. S. 256.

huorfra dy tre tønder guld til floden skulle komme, Samdt huys wiider derhuos kan werre fornøden att Errindre Epther worris fyrste *proposition* tyl Samdtlige danmarckis Riigis Raad offuer samme Materie [1]). *Valetc* [2]).

Rossenborg den 1 *Iunij Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen, Rygens *Admirall*, Stadtholderen y Norrie Och *Vice Admiralen* tiil hande.

308. **4. Juni 1647.**

Til Rentemestrene.

Om et Bryggerkar til Bryggerset paa Frederiksborg og Betalingen derfor. Huder til Beklædningen af Vogne skulle sendes. — *Geh. Ark.*

Der Er bestiildt Et Briiggekar til Briggersiit her pa hussit huos karremageren y køben:, som heer er heel Nøduendigdt med ded første. Huorfor samme karremager skal holdis tiil at haste dermed. Och skal samme karremager med ded første, Eptherad karrit Er ferdigdt, syn betaling derfor [3]), Epthersom y med hannem derom kan bliffue Eens.

---

[1]) Nr. 289.

[2]) Rigsraadets Svar afgaves 4. Juni. Heri udtalte Raaderne deres Tillid til, at man vilde kunne bringe Rigernes Indtrader op til 6 Tdr. Guld, foruden Sundtolden, Fyrstendømmernes Indtægt og Skatterne i begge Rigerne, og at baade Hofstaten og Flaaden nogenledes vilde kunne underholdes deraf. Rentemestrenes Overslag over Indtægterne var formedelst Krigen ubrugeligt som Grundlag; for at erholde et virkeligt Overblik maatte Lensmændene først faa et strengt Tilhold om at søge endelig Kvittans paa deres Regnskaber inden 1. Maj 1648. og Tolderne befales at forklare deres Regnskaber inden samme Tid (Rigens Raads Breve, Fasc. 56). Jvfr. Brevet af 9. Novbr. 1647.

[3]) Her mangler Ordet: erholde.

Der skal for hellige dagen hiidsendis sex beredde huder, som kan brugis wogen karme at beklede Indenudi.

Frederigsborg den 4 *Iunij Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Rendtemeisterne tiil hande [1]).

309. **5. Juni 1647.**

Til Rigsraadet.

Kongen erklærer, at han vil nøjes med 300,000 Rdl. og Indtægterne af Sundtolden til sin Hofstat, men at 300.000 Rdl. ere utilstrækkelige til Flaadens Vedligeholdelse. Optegnelse om Kongens Udgifter til sine Børn. — *Geh. Ark.*[2])

Pa dii gode herrers vnderdanige Erklering [3]) offuer uorris *proposition* Angaendis worris Indkomstis beskaffenhed [4]) Er dette worris Nadige Suar:

At uy Nøiies med dii tremal Hundrit tussind daler med ded, tollen y Sundit kan drage [5]), tiil worris Hoffstatis fornødenhed, der ded dog Er Riinge nock for al den umag och fahre, uy haffuer vdstanden y uorris tiid, Riigit icke wden tiieniste.

At uy skulle understa oss at holde Riigens flode med tre mal 100 tussind daler, saat den Epther ded antal, Riigens Raad haffuer for gaad ansiiet [6]), at den skulle uerre til at gørre Riigerne nogen tiieniste, Naar nogit y En hast pakommer, ded vnderstar uy oss slet Indted.

Mens uyl Riigens Hoffmeister, Riigens *Admirall*, Riigens *Vice Admirall* med andre, som formener ded at kunde

---

1) Modtaget samme Dag.

2) En egenhændig Afskrift (Renskrift?) af dette Brev, men uden den tilføjede Memorial, findes sammesteds. Fra denne hidrøre nogle Varianter, der her ere betegnede med A.

3) Se ovfr. S. 285.

4) A: worris Hoffstadt.

5) A: med tollen y Sundit.

6) A: haffuer Erachtit.

skee, tage siig ded pa[1]) Och forseckere oss och Riigit, at floden skal uerre *parat*, som sagdt Er. Da vnder uy dy gadt folck ded aff hiierdtit gerne, at Aldt ded, dy gadt folck kan af Samme Summa kan *prosperere*[2]), at dy ma wden nogen Regenskab at gørre Niide ded y worris tiid. *Valete.* Aff frederigsborg Den 5 *Iunij Anno* 1647.

Christian.

Memoriall.

1. Prindtzen Och H: frederich koster mig offuer 100 tussind daler y rede penge om Ariit foruden ded, som H: frederich Nyder aff mig y fyrstendommen[3]), huorfor ieg haffuer icke Engang tack aff dem. 2. Graff woldemar uyl hielppis, Om der skal bliiffue nogit aff y lengden[4]). 3. Wldrich Christian kan Ieg indted kaste ud for Suynen, mens faar at holde hannem wdenlandtz, at hand kan see och lehre nogit til att tyene dem, som y syn tyd begerer hans tiieniste[5]). 4. Iomfruen kan Ieg indted uysse aff dørren uden wdflii och Bryllups kost[6]).

Gud giiffue at Ieg y dy forrige tyder *illo modo*, som mig *præsenteris*, Epther myn stand haffde *tracterit* lensmenden Eller dem, som nogit haffde aff mig, derris stand, da skulle ded haffue langdt En anden tilstand med mig och Riigit, End som ded nu haffuer.

310. **6. Juni 1647.**

Om Forfærdigelsen af et Apparat til at støde Erts i. — *Geh. Ark.*

Meiister Hans Sueydtzer Sol zueh Eiisserne Platten, dreii kuartiir Ihns fiirkandt, machen, So hernacher in

---

[1]) A: som formener siig ded dermed at bringe tylueiie.
[2]) A: Erobere.
[3]) Jvfr. ovfr. S. 138. 188. 252.
[4]) Grev Valdemar Christian var paa denne Tid i kejserlig Tjeneste.
[5]) Han var ikke kommen udenlands endnu, se Brevene af 21. og 24. Septbr. 1647.
[6]) Elisabeth Sophie Gyldenløve, som 1648 ægtede Klavs v. Ahlefeldt.

holdtz sollen gefasset werden. Das man darein Erdtz Stossen kan.

Das Holdtzuerck, worein dii Platten gefasset werden, Sollen verhinderen, das das Erdtz im stossende nit heraußer fliige.

Zu dem stossen sollen zuehne Stossers. so ziimlich Breiidt vndt zuehr Seindt. Da mus auch Eiine handt skauffel darzu gemacht werden, wormit man das gestossen Erdtz auss den Mörssel herausser nemmen kan [1]).

Friderigsburg den 6 *Iunij Anno* 1647.

Christian.

311. **8. Juni 1647.**

Til Rentemestrene.

Hvis det kan betale sig, skal der kjøbes Brænde fra Norge. En Maler skal komme til Frederiksborg. — *Geh. Ark.*

Epthersom der Er kommen thuende Lemppelige skiib med brendeued fra Norrie, da skal der gørris Ett uyst Offuerslag med Stadtholderen, huad samme wed kommer at staa. Om man wylle bruge samme wed y Mengden.

Saframdt nu ded befiindis, at omkostningen Er madelig Epther ded køb, man haffuer pa wedden y køben:, da skal skiiben, sa snardt dy lossid Er, gaa Epther mehre Brendeued. Ded uyl derhuos haffuis y acht, Om wedden, som kommer aff Bleging, kan bringis letter tiil weiie End den fraa Norrie. Ieg formener, at den fra Bleeging skal uerre letter at bekomme End den anden.

Skiibsmaleren [2]) skal strax Epther Helligdagen [3]) begiiffue siig hiid och tage aff ded slags farue med, som der brugis y haffuen ued Rossenborg.

Frederigsborg den 8 *Iunij Anno* 1647.

Christian

Udskrift: Rendtemeisterne tiil hande [4]).

---

[1]) Jvfr. Brevet af 29. Novbr. 1647.
[2]) Villum Hornbolt.
[3]) Første Pinsedag faldt paa 6. Juni.
[4]) Modtaget samme Dag.

312. 16. Juni 1647.

Til Christen Thomesen Sehested.

Da Kongen ønsker at rejse bort samme Aften, skal det aftalte expederes hurtig. Med Gesandtskabet til Dresden skal der iles, for at Prinsens Lig før Efterhøsten kan komme til Danmark. — *Geh. Ark.*

Huad nu y denne morgen Om Ett och andit taliit Er, Ded uyl *expedieris*, Saat ieg ymod Natten kan komme herfra [1]. Der uyl hastis med den *Legation* henad dressden, Paded at Lygit [2], førend Eptherhøsten angar, kan komme Neder langs Elffuen henad glyckstadt Och derfra hiid. *Vale.*

Rossen: den 16 *Iunij Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen tiil hande.

313. 16. Juni 1647.

Til Christen Thomesen Sehested.

Klavs v. Ahlefeldt har tilbudt, at hans Tjener maa rejse efter Albert Baltser Bernts. — *Geh. Ark.*

Dentiid du uast bordtgangen, da talede Ieg med *generall Maior* Om En att sende Epther *Albret Baldtser*

---

[1]) Tidlig den følgende Morgen kom Kongen til Frederiksborg, som han dog samme Dag forlod (L. J. Hindsholms Dagbog S. 10).

[2]) Som ovfr. S. 254 berørt, var Prins Christian i Foraaret rejst til Tydskland. Der forværredes hans Sygdom, og 2. Juni døde han paa Slottet Körbitz ved Dresden. To Dage senere lod hans Svigerfader Kurfyrsten af Sachsen Liget føre til Dresden, hvor den højtidelige Ligbegængelse fandt Sted 30. Aug. (Slange S. 1445 f.). Om dets Overførelse til Danmark og om det Gesandtskab, Christian IV sendte til Sachsen i Anledning af Dødsfaldet, handle flere Breve i det følgende.

Berns[1]), da Suarede hand, at om hans tiiener kunde faa En paas Igennom Riigit och 12 daler y Penge, da skulle densamme snardt gørre den Reisse. *Vale.* Rossen: den 16 *Iunij Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen til hande.

314. **16. Juni 1647.**

Til **Rentemestrene.**

Befaling til at kjøbe sort Klæde til Sørgeklæder i Anledning af Prins Christians Død. — *Geh. Ark.*

Eptherdi dii bedrøffuelige tyding Om Prindtzens dødelige afgang mig Er tilhande kommen, Da skal y uerre derom at See Eder om suordt klede tiil Sørgekleeder tiil mig selffuer och dem, som Bør at kleedis y sliigen tilfald. Ded. som tiil myn Eiigen kleeden skal brugis, ded skal strax sendis henad frede:, saat skredderen ded yafften kan bekomme[2]).

Rossenborg den 16 *Iunij Anno* 1647.

Christian.

---

[1]) Var bosat i Hamborg. Man haabede at faa Penge til Laans hos ham til Afholdelsen af de Udgifter, Prinsens Død forvoldte, se Brevet Nr. 321.

[2]) Jvfr. Brevet Nr. 318. Ved Kongens Brev ligger følgende Liste:

Fortegnelsse Paa, Huiss der hører til ederss Kongl: Maytt: Sørge kleder, Nemblig:

Til Boxxer och trye, Kasacker, ongersche Kioll, Handscher, gamascher och lang Kappe, kommer dertil Klede:

Tho och tiffue en halff Allen — allen Sex Rixdlr. Halff Elffte Allen Nobelss tafft. Ni dosin Sort Raacke Knapper. Fire dosin Sortte waffens Knapper. Tho allen Silcke ledtzer. En dosin Silcke Nedtzeler. Tiffue Allen silcke Baand. Fire allen schru snorer. Ny lod Sy och stick silcke. Tho allen

Udskrift: Rendtemeisterne tiill hande[1]).

315. **18. Juni 1647.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Underretning om den nærmeste Vej fra Elben til Heiligenhafen (den paatænkte Vej til Transporten af Prinsens Lig). — *Geh. Ark.*

Ieg haffuer siiet Epther den Neste uey fra Elffuen tiil Helliigenhaffuen och befunden y landkordtit, som følger:
Fra tollenspiicker[2]) tiil wandissbeck . . . . 3 Miil
fra wandiissbeck til Bramsted 5
fra Bramsted tiil Niimynster 2
fra Niimynster tiil Borssholm 2
fra Borssholm tiil Preedtz 3
fra Preedtz til Helliigenhaffuen 5
Och kan wognen Och hesten ga tiil Bramsted Och staa der Indtil wiider Beskeen, Huorom Cassper von Buchualdt[3]) wiil *Auiseris. Vale.* Rossen: den 18 *Iunij Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen tiil hande.

Bommersei. Siuff allen Kannefass. Femb allen ollmer dug. Sex Allen gra Sardug. En Allen duelck. En Par Silcke strømper. Fire Allen linden baand. En Ring smaa Iern hechter. Otte Par store he[c]hter. Otte loed traa. Fire loed wox. En Kastor hatt. Fire Allen Sort tafft. En Sort deegen.

Actum Rosenborg dend 16 *Iunij Anno* 1647.

Christian.

[1]) Modtaget samme Dag.
[2]) Zollenspieker ved Elben i Nærheden af Hamborg. Hertil førtes Prinsens Lig til Skibs i Septbr.
[3]) Amtmand i Segeberg (se Brevene 1636—1640 S. 51).

316. 18. Juni 1647.

Til Rentemestrene.

Søfolkene paa det Skib, der skal overføre Prinsens Lig, skulle forsynes med Klæder. — *Geh. Ark.*

Dette uyl yblandt andit haffuis y acht, at ded Søefolck, med huad Naffn ded ochsa Neffnis kan, sam skal brugis paa ded skiib, som forordnis tiil at føre Lyggit Offuer, uyl kledis [1].

Rossenborg den 18 *Iunij Anno* 1647.

Christian.

317. 19. Juni 1647.

Til Christen Thomesen Sehested.

Inden der tages nogen Bestemmelse om Afskaffelse af Rostocker Øl, skal der forhandles med Magistraterne i Kjøbenhavn, Helsingør og Kjøge. — *Geh. Ark.*

Epthersom dig bekendt Er, Huad om Rostocker Ølss afskaffelse Er talit, Da Eptherdi man faar at uerre uys pa, huad skee kan pa dy steder, samme Øll Er menst (!) y brug, førend man kan *statuere* nogit uyst der om, Huorfor der uyl først Erfahris, huad y dy made y købing:, Helsingør och køge kan ske. Huorom du pa myne uegne skaldt tale med Borgemeister och Raad y køben:, Och kulau [2]) y Helsingør, Och Oluff Brockenhus med dem y køge [3]). Naar dysamme sig Nu saledis *Accommoderer*,

---

[1]) I Rentemestr. Regnsk. forekommer der en Udgift til Sørgeklæder for Baadsmændene paa den graa Ulv, der skulde hente Prinsens Lig

[2]) Arent v. d. Kuhla.

[3]) 20. Juni befaledes det Arent v. d. Kuhla, Oluf Brockenhuus, Christoffer Ulfeldt og Tage Thott at forhandle med Magistraten i nogle Kjøbstæder (deres Navne ere ikke indførte i Kopibogen) om, hvad Bryggerlavene der vilde give Kronen om Aaret, dersom der udgik Forbud mod Indførsel af Rostocker og andet fremmed Øl (Sjæll. Tegn. XXIX, 216).

at kronen yndted Myster, Daa faar Resten uel følge[1]). *Vale.*

Frederigsborg den 19 *Iunij Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen til hande.

318. **19. Juni 1647.**

Til Rentemestrene.

De skulle fremskynde Bestillingen af Klæder, for at Skrædderen med det første kan komme til Frederiksborg. Vogne dertil faas hos Slotsfogeden paa Kjøbenhavns Slot. — *Geh Ark.*

Eptherdi Marskalcken[2]) sauel som Munsterskriffueren[3]) Nu Erre tilstede, da kan y snardt komme tilrette med dii kleeder, som skal gørris, saat skredderen kan med ded første komme henad frede: Tiil folcken kan kleedit vdgiiffuis heer. Wogne til ded, som skal henad frede:, skal søgis huos slodtzfogden, som haffuer bade Post och arbeidtzuogne.

Rossen: den 19 *Iunij Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Rendtemeisterne til hande.

---

[1]) Spørgsmaalet forhandledes paa Adelsmødet i Odense i Juli, og der synes at være blevet forordnet en Forhøjelse af Tolden paa fremmed Øl, thi et aabent Brev af 27. Juli 1647 erklærede, at den Afgift, hvorfor Bryggerlavet i Helsingør 1646 havde forpagtet Tolden og Accisen af fremmed Øl, dansk Øl og Malt, ikke skulde forhøjes, uagtet Tolden paa fremmed Øl i Mellemtiden var bleven forhøjet med en Sjettedel (Aarsberetn. fra Geh. Arch. III, Till. S. 123).

[2]) Hofmarskalk var Adam Henrik Pentz.

[3]) Er vel Hofmynsterskriveren Hans Bøjesen.

319. **19. Juni 1647.**

Til Rentemestrene.

Kongen forlanger en Fortegnelse over alle Restancer. — *Geh. Ark.*

Dentyd y uar siist huos mig pa Rossenborg, da glemde Ieg at befahle, Att y skulle lade mig komme tiil hande En uyss *designation* pa alle Restandtzer, Endthen dy Erre Ny eller gammel, sma eller store. Huorfor y hermed skal uerre befahlit Sadan En *designation* med ded første hiid at skycke.

Frede:[1]) den 19 *Iunij Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Rendtemeisterne tiill hande[2]).

320. **22. Juni 1647.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Han skal optegne, hvor der skal holdes Residenter, og hvad de skulle have til Underholdning. — *Geh. Ark.*

Epthersom du talede yafftis med mig om den told, som skulle pabydis til *Residenternis* wnderholding[3]), da skaldtu sette dy steder op, pa huilcke *Residenter* skal

---

[1]) Under 29. Juni (sikkert ny Stil) skrev den nederlandske Resident de Vries fra Kjøbenhavn til Generalstaterne, at Kongen, der var meget bedrøvet over sin Søns Død, ikke holdt sig stille længe ad Gangen; Dagen i Forvejen var han reden frem og tilbage mellem Kjøbenhavn og Frederiksborg, og sidste Nat Kl. 2 var han atter reden derud (Rigsark. i Haag).

[2]) Modtaget samme Dag. Mange Kongebreve til Lensmænd om Restancer vare udstedte samme Dag (Sjæll. Tegn. XXIX, 213 ff.), vistnok som Følge af Rigsraadets Forestillinger (se ovfr. S. 285).

[3]) En saadan Told paa Skibe havde været under Forhandling paa Rigsraadsmødet i Maj og Begyndelsen af Juni (Christen Thomesen Sehesteds Protokol i Rigens Raads Breve, Fasc. 56).

holdis, Och huad derris vnderholding pa huerdt sted skal werre. *Vale.*

Frede: den 22 *Iunij Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen til hande.

321. **24. Juni 1647.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Det, der skal foreholdes Rigsraadet og Adelen, er, at der skal tænkes paa Midler til at forrette Omslaget, til Gesandternes Rejse til Dresden, til Transporten af Prinsens Lig og til Begravelsen. — *Gch. Ark.*

Ephersom En *Instruction* uyl gørris pa dig, Riigens *Admirall*, Riigens Chanseler och Stadtholderen y Norrie til at tale med Riigens Raad och Adel,

Da formener Ieg, at dette Eptherfølgende Er ded fornemste, som bør at dragiss dennom for pa dennegang:

1. At der tenckis pa middel, huormed myt Omslag kan bliiffue forrettit, at ded kan uerre mig uden skade Och Riigit uden Spodt och Epthertale.

2. At tencke pa myddel til gesandternis Reiisse, som skal henad dressden, at fordsette, *item* tiil forehring til dem, som Lygit haffuer opuardttit til dressden, *item* tyl dem, som skal bringe lygit Neder til wandtz til tollenspiicker, *item* til husserom, som ded skall settis udi til tollenspiicker, nar ded tagis aff skiibit. Indtil ded kan komme pa wognen, som ded skal staa pa, Indtil ded kommer til Helligenhaffn.

3. Adelen y begge fyrstendommen bør at forskriiffuis til at følge Liigit Igennom landit, huorom ingen anordning skee kan, førend gesandterne Erre derris kaas, ty kan man indted skaffe gesandterne affsted, megit mynder kan Begraffuelssen anstillis [1]). Och uyl Churfursten med hans

[1]) Jvfr. Brevet Nr. 324.

gemahl och sønner *inuiteris* dertil, huorfor der uyl tenckis pa forehringer til gesandterne y tyde.

Och Eptherdi man formener, at man uyl offuertale Albret Baldtzer Berns til at gørre forstreckning til dette werck[1]), Da Er ieg uyss pa, att ded skeer indted, vden at Ieg forseckerer hannem for betalingen. Wyl nu Riigens Raad anmode mig sliigdt, Da bør dii at forseckere mig pa myn betahling igen. *Vale.* Frederigsborg den 24 *Iunij Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen til hande.

322. **24. Juni 1647.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Da der næppe er Raad til at skaffe Klæder til den daglige Hofbetjening, og Kongen intet kan undvære, maa hans Rejse vistnok udsættes. — *Geh. Ark.*

Dyn skriffuelse haffuer Ieg *Hac Hora* bekommen Och deraff forstanden ded, Ieg[2]) uyste tylforn, at der uar neppeligen ded, som man kan gørre sig *Credit* med tiil at kleede ded dagelige folck med. Ieg for myn person haffuer Icke at myste Ett tussind, End at siige fleere, Huorfor man Er uel nød tyl at sette Reiissen op[3]), Indtil alle Helligens dag y Otthense[4]) Er forby. *Vale.* Frederigs: den 24 *Iunij Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen til hande.

---

[1]) Se ovfr. S. 289.
[2]) Ordet er skrevet to Gange.
[3]) Han vilde have rejst til Antvorskov, se Brevet Nr. 328.
[4]) En spodsk Betegnelse for Rigsraads- og Adelsmødet der.

323. **24. Juni 1647.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Kongen tilbageviser de islandske Kjøbmænds Klager med Hensyn til deres Handel i Glückstadt som uberettigede og truer med, at de, hvis de bære sig ad ligesom det foregaaende Aar ville miste Farten paa Island. — *Geh. Ark.*

Epthersom du talede med mig Stackit siiden Om dii Isslandtz fahrer derris handel y glyckstadt, Da haffuer Ieg siiden tenckt derpa Och befunden, at dy gode herrer klager offuer heeldt skiind, ty dy Eptherkommer indted ded, dii bør at gørre, och bringer derris dondt smuck ziirligen for, liige som ded uar sanden, Huilckit sig megit anderledis befindis, Tii dii bør att bringe derris wahre, smadt och stordt, aff skiiben ind y Packhussit, som dertil biigdt Er, Och syden *presentere* alle myne købsteder samme derris wahre. Naar ded skeer, daa kan der settis uysse liggedage for derris wahre y Packhussit, mens Indted y derris skiibe, som derris Nesse kløer Epther Och haffde for yfyord. Och haffuer dy indted at thuiffle derpa, at kommer dy mig tyer saledis an som yfiord[1]), da skall dii haffue y Aar hafft den fardt siist[2]). *Vale.*

Frederigsborg den 24 *Iunij Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen til hande.

324. **25. Juni 1647.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Da de Penge, som ere i Sundtoldkisten, næppe forslaa til Anskaffelsen af Klæde i Anledning af Prinsens Begravelse, mener

[1]) Se ovfr. S. 187. 189.

[2]) Det islandske Kompagni beholdt Handelen. Dets sidste Privilegium var fra 1634 og lød paa 20 Aar; 1654 fornyedes det (Nielsen. Kjøbenhavns Hist. og Beskr. IV. 213). Jvfr. Brevet Nr. 326.

Kongen, at Gesandtskabet ikke bør afsendes til Sachsen, og at Liget bør blive der, hvis Rigsraadet og Standerne ikke ville yde Bidrag til Begravelsen. — *Geh. Ark.*

Dyn skriffuelse Er mig yaftis aff Sekretario krag tilhande kommen, huor af ieg vngeferlig kan mercke, dig indted Enda at haffue bekommen myn skriffuelse, som ygar uar *Daterit*[1], huoraff du Nocksom myn mening kandt forsta. Tolpengene, som vngeferlig kan uerre forhanden y tolkysten, dy skal Neppeligen kunde forsla tyl kleede til at beklede myne kammer med heer och y køben:, *item* til skolebørn, til skiib och skiibsfolck, som skal hendte Lygit. *item* heste at beklede och fahner at lade gørre, Saat, uyl Riigens Rad och stenderne y Riigit indted gørre til derris vdualde Prindtzis begraffuelse, Da Er ded best, at Legationen bliffuer Epther, Och lygit bliiffuer der, som ded Er[2]). *Vale.*

Frederigs: den 25 *Iunij Anno* 1647.

Christian.

Udskritt: Chanseleren H: Christian tommissen til hande.

325. 26. Juni 1647.

Til Christen Thomesen Sehested.

Kongen fastholder Nødvendigheden af, at Adelen bidrager til Prinsens Begravelse. Han tror, at Vejen fra Christianspris til Kjøbenhavn er længere end den fra Heiligenhafen, ligesom det vilde være bekosteligere at føre Liget enten til Christianspris eller Glückstadt. — *Geh. Ark.*

Dyn skriffuelse haffuer Ieg y denne morgen Emphangen Och deraf *Contenta* forstanden, Huorpa Ieg dig indted forholder. Att Adelen for Iull tiil Ingen Penge kan gerade, ded troer Ieg, Mens dii faar at haffue En god troe tiil

[1]) Nemlig Nr. 321.
[2]) Jvfr. det følgende Brev.

Albret Baldtzer Berns *Credit* och forseckere mig Igen[1], Aldenstund Ieg och Riigens Raad Nødis tiil at leffue y samme forhabning[2]. Dii mange gebiitther. man skal Igennom fra tollenspiicker til Helligen haffuen, angaendis, da ued Ieg ingen, som man kan Io komme med bleck och Papiir tilrette, y ded sted att pa glyckxborg Och Christianpriis uylle med Bekostning kammer tylfliies. Och formener Ieg, Dog kan ded Indted siige tiil wysse, at ded Er lenger fra Christian Priis End fra Hellygenhaffuen til københaffuen. *Vale.*

Frederigsborg den 26 *Iunij Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen til hande.

326. **26. Juni 1647.**

Til Rentemestrene.

De skulle foreholde de islandske Kjøbmænd, at de skulle deponere deres Varer i Glückstadt i Pakhuset og ikke lade dem blive liggende i Skibene, og true dem, hvis de sende lignende Sendebud til Kongen som det foregaaende Aar, med Fængsel. — *Geh. Ark.*

Epthersom dii Isslandtzfahrer haffuer bracht Chanseleren dertil at holde an huos mig Om uysse liggedage,

---

[1] Jvfr. ovfr. S. 296.

[2] 3. Juli overdroges det Christen Thomesen Sehested, Anders Bilde, Ove Gjedde, Christoffer Urne og Hannibal Sehested at gjøre Forslag til de andre Rigsraader om at skaffe de fornødne Penge til Prinsens Begravelse (Sjæll. Tegn. XXIX, 221). Sagen omtaltes i Kongens Proposition til Adelen i den første Uge af Juli, og Rigsraadet kom tilbage dertil i en Skrivelse til Kongen af 17. Juli; det vidste ingen andre Midler til at bestride Udgifterne til Gesandterne end at tage dem af Tolden med mindre man kunde træffe nogen Akkord med Albert Baltser Bernts, som endnu ikke var kommen til Odense, eller Kongen havde Midler til foreløbig at forstrække saa meget (Rigens Raads Breve, Fasc. 56). Jvfr. Brevet af 25. Juli 1647.

Offuer huilcke dy yndted skulle uerre forpliicht tiil at holde derris ware op for dem y glyckstadt och dem y myne andre steeder. Da skal y lade kalde dem tiil Eder Och dem lade forsta. At dii ued sig uden thuiffuel at Errindre. huortil Packhussit y glyckstadt Er Biigdt. Nemblig at derudi derris wahre skulle *deponeris* Och derudi och Indted y derris skiib forbliiffue tiil En uyss tiid. Huorepther dii siig skal Rette. saframdt dy Icke [1]) haffue En Ende pa den fardt [2]). Och skall dennom derhuos fortroes och hiiemmeligen. At saframdt dii sender mig sadan hundtzfotter derhen Igen, som dii uaar yfiior, da skall dii faa lossomend pa Slottit [3]).

Frederigsborg den 26 *Iunij Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Rendtemeisterne tiill hande [4]).

327. 28. Juni 1647 [5]).

Udkast til en Instrux for Hertug Frederik som Statholder i Hertugdømmerne. — *Geh. Ark.*

Weiil wiir vnseren Sohn den Erdtzbyskop Beii S: L: Itzigen zustandt das Stathaldther *officium* in beiden fiirstenthum Anbetrawit, alss sollen S: L:

1. Gutte aufsicht auf vnsere *Iura Regalia* vndt was dehm anhengiich haben, vndt wan in dehmselben Etwas fohrfallen muchte, so skreibwirdig, so soll Er vns solches vngeseiimet wissen lassen

2. Wan Etwas von *Importans* fohrfeldt, Allssdan sol

[1]) Her mangler Ordet: vil.

[2]) Forordningen af 28. Juli (Juni?) 1647 tillod Kompagniet, at det, naar dets Varer havde ligget 14 Dage til Salgs i Pakhuset i Glückstadt, maatte sælge dem til hvemsomhelst (Sjæll. Reg. XXI. 682 f. mellem Breve fra Juni).

[3]) Jvfr. ovfr. S. 297.

[4]) Modtaget samme Dag.

[5]) Datum er tilføjet af Frederik Günther.

Er dii Reehte zusammen kommen lassen vndt Es mit Ihnen berehden vndt vnss alssofordt ihre meinung daruber wissen lassen.

3. Das *concistorium*[1]) sol Er sich angelegen sein lassen, das Es in gutthen stand verbleiiben muge.

4. Auff dii *Mandata*, so ausgehen, sol Er achtung haben, das diise[l]be Nachgelebet vndt *Exequiret* werden.

5. Dii landt vndt kuartal gerichte sol Er in der person mit vnseren Rehten beiiwohnen vndt nit zugeben, das andere *protucollisten* dan dii, so aus vnserer Chanselei darzu verordnet, gebrauchet werden.

6. Er sol nit zugeben, das in dem gerichte wrtheil abgesprochen werden, worein den Pardten nit *Notificiret* wiirdt, was sii fuhr das wrtheil geben sollen.

7. Da mus Niimandt in Staad sachen, so vns oder dem lande angelegen, Dan diienigen, so vns mit Eiid vndt Pliichten verwandt, gebraucht werden.

8. *Citationes* auff dem Landt vndt kuartal gerichte sollen S: L: vndter vnserem Einsiigel, so darzu geordnet, Aussgeben.

9. In sachen, so von grosser *consequens*, vndt woruon kan *Appelliret* werden, darzu sol der landt Chanseler vndt dii gelardthe Rehte gezogen werden.

Der Erdtzbiiskop mus *copiam* von allen den Erbuerdregen, So dii Herren von Holstein vndter sich gemacht, haben[2]).

328. **29. Juni 1647.**

Til Christen-Thomesen Sehested.

Kongens Rejse til Antvorskov hindres, da han næppe har Penge til at kjøbe Klæder for til sine Folk. De Penge, Kans-

[1]) 1636 oprettedes et General-Konsistorium for Hertugdømmet Slesvig, bestaaende af Landkansleren, begge Generalsuperintendenterne, 2 Provster, 4 adelige og 2 lærde Raader, til Paakjendelse af Ægteskabs- og kirkelige Sager (Slesvigske Provindsialefterretn. IV, 528).

[2]) Instruxen for Hertugen udfærdigedes 12. Juli (Jahrbücher f.

leren har gjort Regning paa til Gesandterne til Sachsen, ere brugte tilligemed andre. Efter Ønske fra sachsisk Side og af Pengemangel har Kongen tilladt, at Prinsens Lig maa blive staaende i Dresden til efter Hundedagene. — *Geh. Ark.*

Epthersom dig bekendt Er, Miig at haffue uerrit y den mening At begiffue mig henad Anderskou, padet at Riigens Raad deste snarer kunde lade mig uyde, huad y Otthense Passerer, Sa befynder Ieg dog nu den *defect*, At ieg Neppelige skal kunde fa kleder til myt folck, som Ieg Endeligen skal haffue med mig[1]). Dii 4000 daler, som du uylle haffue hafft til Maldty Iull och Chanseler Reuendtlou[2]), dii Erre med 6000 daler aff kammerit Er(!) Sprungen for kleeder til folckit. Och Ieg kan Enda indted Naa sa megit kleede, som Ieg kan bedrage myn wyndterstue och kammerid med derhuos. Chanseler Reuendtlou lod mig disse dage uyde, at Churfurstens *Ministri* haffuer ladit siig mercke, at man saa ded gerne huos dem, Att ded med Lygit at føre fra dressden motte haffue En anstand, Indtil Hundedagen waar wde, Huilckit ochsa pa myn siide beuylgit bleff aff mangel for Penge til gesandterne. *Vale.*

Aff frederigsborg den 29 *Iunij Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian Tommissen tiil hande.

329. **4. Juli 1647.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Kongen erklærer overfor Rigsraad og Adel, at det er hans Mening, at Privilegier maa vige for Hensynet til hans og Rigernes Frelse. — *Geh. Ark.*

d. Landeskunde der Herz. Schleswig, Holst. u. Lauenb. X, 276 ff.).

[1]) 7. Juli kom han dog afsted, se Brevet Nr. 330 og L. J. Hindsholms Dagbog S. 12.

[2]) De skulde til Sachsen for at hente Prinsens Lig.

Eptherdi denne forsamling Nu Er anstillit til at gørre En Ende paa ded, som sa tiidt haffuer uerrit for, Och ieg haffuer fornommen, at Riigens Rad med Adelen *inclinerer* til geldens afleggelse, som høynødig Er, Mens Indted kund fornemme, at Riigens Raad uyl tencke pa dy myddel at anstelle, som andenstedtz Er y suang, Mueligdt fordi sligdt Er ymod *priuilegierne*, Da nødis Ieg til at lade dy gode herrer forsta myn mening, At ingen *priuilegia* bør at anseis, som *causerer* Myn och Riigernis *Ruin*, som Nu star oss for Øiien. Huorfor Ieg forseer mig til dii gode herrer, At dii betencker sig och *dirigerer* alting derhen, at Ieg kan bliiffue derued, At Eptherkommerne icke skal haffue arsag til at Lee mig vd y myn grau[1]. *Vale.* Frederigsborg den 4 *Iulij Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian Tommissen tiil hande.

330. **6. Juli 1647.**

Til Rentemestrene.

En Fortegnelse over Antallet af Vogne, som paa en Torvedag gaa igjennem Kjøbenhavns og Christianshavns Porte, forlanges. Kongen agter sig den følgende Dag til Antvorskov. — *Geh. Ark.*

Eptherdi ded Er Imorgen torredag, Da skal y lade optegne y alle Pordter y køben: och Christianshaffuen, huor mange wogne der kommer Ind y byen eller gaar derud fra den tiid, Pordtene luckis op, och indtil dy luckis Igen, Och derpa lade mig bekomme En fortegnelse henad

[1]) Jvfr. ovfr. S. 267 f. 283 og Brevet Nr. 331.

Anderskou, huordthen Ieg, om gud uyl, begiiffuer mig ymorgen.

Frederigsborg den 6 *Iulij Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Rendtemeisterne tiil hande[1]).

331. **8. Juli 1647.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Om en stor Ildebrand i Roskilde. Kongen udtaler et Haab om, at Rigsraadet ligesom Adelen vil gjøre, hvad det formaar, til Gjældens Afbetaling, og hævder sin Berettigelse til at minde herom. — *Geh. Ark.*

Dyn skriiffuelse Er mig Igar y Harrested til hande kommen, der Ieg med største besuering uar kommen Igennom Roskiild, huor alle gaderne uar forfyldt med boeskab, som uar fliit aff hussen for den store Ildebrand, som der y Byen waar, huilcken skade dy fattige folck indted y mande mynde glemmer[2]). Aff samme dyn skriiffuelse haffuer Ieg forstanden, at Adelen her y Riigit Er wyllig tiil at gørre derris federne land tiil geldens afleggelsse aldt ded, dennom mueligdt Er.

Huorfor ieg habis, at Riigens Rad gør ochsa derris dertiil, Saat ded, som dy gode herrer ued, som Indted kan forbygaes, at dertil skaffis Rad pa uyss och manehr, som ded andenstedtz dageligen *practiceris*.

Ty der Erre dem Iblandt dy gode herrer, som med mig skal holde Nessen derhuos, Naar der kommer kurren pa traden. Saframdi(!) dysamme setter derris hender under ded, som ydag Eller y morgen kommer mig och Riigit Endten tyl landtz Eller wandtz tyl Skiimph och skade, Da

---

[1]) Modtaget Kl. 8 den følgende Dags Morgen.

[2]) 160 Gaarde og Huse lagdes i Aske (Dsk. Atlas II, 338).

skal dy Indted fortencke mig, Om Ieg Errindrer om dette, som nu Erindris [1]. *Vale.*

Aff Anderskou Slott den 8 *Iulij Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian Tommissen tiil hande.

332. **10. Juli 1647.**

Til Rentemestrene.

Der skal foretages en Forandring med nogle Lensbreve, inden Kongen underskriver dem, hvilket ikke behøver at vente paa Rigshofmesterens Hjemkomst. — *Geh. Ark.*

Epthersom Sekreterern Otte krag haffuer *prȩsenterit* mig *generall Maior* forlehnings breff Paa kalløe Slott att vnderskriffue [2], huilckit Ieg Indted haffuer uyldt gørre, fordy derudi fandtis 8 heste, som hannem aff lehnit skulle bliiffue holden, som y uel ued myn mening Indted Er huercken hannem Eller Nogen at holde herepther, Huorfor y samme forlehningsbreff med alle dii andre skall lade Omskriffue, saat dii kan aff mig bliiffue vnderskreffuen. Naar gud uyl, Ieg kommer til frede: igen [3], Tii Endten hoffmeisteren Imidlertyd kommer hiiem Eller Icke [4],

[1] Christen Thomesen Sehesteds Svar paa dette Brev er dateret Odense 8 Juli. Det gik ud paa, at han havde forelagt det for Rigsraaderne, men at de havde svaret, at de ikke vidste, hvilke de Midler skulde være, som andetsteds vare i Svang, og som de skulde have forbigaaet; thi at tænke paa at paalægge noget, som kunde svække nogens Privilegier, vilde være meget farligt og utilraadeligt (Rigens Raads Breve, Fasc. 56). Dette Svar vakte Kongens Mishag, se Brevet Nr. 333.

[2] Jvfr. ovfr. S. 282.

[3] Jvfr. Brevet af 30. August.

[4] Om Korfits Ulfeldts Hjemkomst se ndfr. S. 310.

da kan ded gørre lygemegit. Anderskou slodt den 10 *Iulij Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Rendtemeisterne tiill Hande.

333. **12. Juli 1647.**

Til Rigsraadet.

Kongen opfordrer det til at dømme i en Strid mellem ham og hans Kansler og sigter denne for paa egen Haand at have indført en Passus i den sidste Rigsraadsed. Han erklærer, at Korfits Ulfeldt uden hans Vidende er gaaet som Gesandt til Nederlandene, hvorfor han ikke vil udrede Udgifterne hertil. — *Geh. Ark.*

Ephtersom uy strax, Eptherad uy uare hiid ankommen, skreff Chanseleren H: Christian tommissen til [1]), at hand danmarckis Riigis Rad skulle Errindre, at der motte tenckis pa myddel, som uar *Bastant* til Riigens *defension* til vandtz at sette pa En fast fod. Och at ded, som dertiil *deputerit* bleff, for Adelens *priuilegiers* mysbrug skiild indted motte bliiffue forhindrit, *Hoc est,* at ded, som dertil *deputerit* bliiffuer, *illo modo* kunde bliiffue mysbrugdt, som nu aff En pardt skeer, som med uyn och Øl ziissen betaler kremmer och anden selskab. Huad nu hans suar derpa fører y munden, ded Er af breffuid at Erfahre. Om uorris skiiffuelse til hannem Nu kan derhen forstaiis, at uy begehrer nogit, som kunde uerre ymod *priuilegierne*, ded giffue uy dy gode herrer at betencke [2]). Mens at ded Er ymod uorris *priuilegier* och høiihed, at hand y

---

[1]) Brevet Nr. 331.

[2]) Rigsraadet svarede herpaa 15. Juli, at Kanslerens Skrivelse var opsat paa dets Vegne; det saa nu imidlertid, at Kongen ikke havde tænkt paa selve Privilegierne, men kun paa deres Misbrug ved utilbørlig Omgang med Accisesedler; imod en saadan foresloges strenge Straffe (Rigens Raads Breve, Fasc. 56). Under 21. Juli udkom en Forordning herom.

Maldty Iulss Eed [1]), Os vadspurdt, Indførde ydermehre om Religionens fordtsettelsse, End som y dii forrige Riigens Radtz Eed uerrit haffuer, ded Er aff *copien* at Erfahre [2]).

Den *Instruction* pa Riigens Hoffmeisters *Ambassade* hen til Statherne bleff giiordt oss wafuydendis [3]), sa sandt hiielppe oss gud y himmelen heer tymeligen Och hiissiid y al Euyghed, *Amen.* Hoffmeistern bleff aff oss forløffuit for siin sundhedtz skiild at drage y franckerige, Och pa-ded hand dyste bedre kunde haffue *Acces* til dronningen Sammestedtz tyl at Erfahre hynders *Affection* til Oss och disse Riiger och lande, Da lod uy hannem tilstylle Ett Enhorn och En Bedtzuar sten [4]), som begge indted uar gemen, Som hand pa uorre uegne til forbesagte Ende skulle *prę̨sentere* samme Dronning. Den anden herlighed, som *passerit* Er, ded kam oss aldrig y hue Eller synd. Huorfor uy thuiffler indted, at dy gode herre Io Nu y denne derris forsamling tencker pa dy Myddel, at samme *Ambassade* indted kommer oss tiil nogen besuehring [5]). Befahlendis

---

[1]) Malte Juel blev Rigsraad 22. Juni 1647 (Ped. Vinstrups Ligprædiken over ham S. 66).

[2]) 1644 havde Kongen affattet en Ed for Rigsraaderne, se forrige Bind S. 539 ff. Kansleren nægtede i sit Svar til Kongen af 13. Juli at have indført noget i Eden, som ikke fandtes i tidligere Eder (Rigens Raads Breve, Fasc. 56). Jvfr. Brevet Nr. 336.

[3]) Jvfr. Brevet Nr. 194.

[4]) Bezoar, et Produkt, som findes i Maven hos visse Drøvtyggere. Ligesom Narhvalstand (Enhjørning) ansaas den for et virksomt Lægemiddel, og begge betaltes i dyre Domme (se f. Ex. Weber, Anna Churfürstin zu Sachsen S. 476 f. Andersen, Rosenborg S. 88). Om det Enhjørningshorn og den Bezoarsten, som Ulfeldt overbragte til Dronning Anna, se Otto Sperlings Selvbiografi S. 143 og Slange S. 1439. Jvfr. Brevet af 14. Oktbr. 1647.

[5]) Jvfr. ovfr. S. 219 f. Rigsraadet hævdede i sit Svar af 15. Juli, at de i Kjøbenhavn da tilstedeværende Raader i sin Tid havde overvejet Instruxen for Korfits Ulfeldt om Gesandtskabet til Generalstaterne nogle Gange, førend den var bleven underskreven af Kongen, hvilket de ikke havde ventet, at Kongen havde glemt; til Frankrig var man efter Traktaten med dette

dy gode herrer hermed den Allerhøiiestis beskermelsse, forbliiffuendis dy gode herrer Samdt och y Seer med al kongelige gunst Och Nade uel beuogen. Aff Anderskou Slodt den 12 *Iulij Anno* 1647 [1]).

Christian.

Udskrift: Danmarckis Riigis Raad Samdtligen tiil hande.

334. **15. Juli 1647.**

Til **Rentemestrene.**

De skulle skaffe Kongen sort Klæde og Graaværk til en Kjortel. — *Geh. Ark.*

Rendtemeisterne skal forskaffe sa megit godt Suordt klede Som til En Natkyortel til mig selffuer. Och skal samme kyordttel uerre fohrit med grauerck, som skal uerre derhuoss Och kammerskriiffueren [2]) tylstillis, som skall lade skredderen kledit och Bundtmageren [3]) fohrid tilkomme.

Rossenborg den 15 *Iulij Anno* 1647.

Udskrift: Rendtemeisterne till hande [4]).

335. **Efter 15. Juli 1647** [5]).

Kongens Fremstilling af Forhandlingerne, der gik forud for Korfits Ulfeldts Gesandtskab, og Kongens Hensigt med dette. — *Geh. Ark.*

Rige forpligtet til at sende en solen Ambassade. Jvfr. Brevet Nr. 335 og Brevet af 28. Oktbr. 1647.

[1]) 12. Juli underrettede Kongen Rigsraadet om, at han agtede samme Dag at bryde op fra Antvorskov, og opfordrede det til at tænke paa Midler til at sætte Flaaden i forsvarlig Stand (Sjæll. Tegn. XXIX, 224).

[2]) Johan Thomesen.

[3]) Jørgen Højer.

[4]) Modtaget samme Dag.

[5]) Denne udaterede Fremstilling er vistnok foranlediget ved

At Ieg, som En pardt siig Indbylder, skulle haffue glemdt, at Ieg haffuer ladit mig uel gefalle, At der skulle sendis gesandter til franckerige och Staterne, Som ded kunde Eptherkomme, som pa grendtzen loffuit uar, Ded Er Ieg Indted gestendig, Tii Ieg ued mig Nocksom at Errindre, At der bleff om samme *Legation* tyer End Engang taliit, førend Hoffmeisteren kam til mig Och begerede, at hand motte gørre En Reiisse til franckerige och der lade *Curere* siit Been. Der Ieg hannem Nu haffde giiffue(!) forloff dertil, Da fandtis dy, som formendte, At Eptherdi hand matte tage siin weii Igennom Nedderland, nar hand uylle henad franckerige, Da kunde hand med myuder bekosting End nogen anden forrette ded, som sagdt Er, Naar hand pa Reissen aflagde samme siit werff huoss Staterne Och siiden giick henad franckerige Och der abuardtede syn *Cur*. Imidlertiid sliigdt uar y werck, Da kunde hand werre om dem, som uar y *Credit* huos dronningen Sammestedtz, Och kunde briinge ded derhen, at *tractaterne* ymellom franckerige Och Suensken bleffue *Suspenderit*. Da Eptherdi samme forslag mig Indted Ilde anstod, Da begerede hand af mig Et Enhorn och En *Bedtzouar* steen til at *insinuere* sig med huos samme dronning, Huilcke thuende stycker hannem ochsa kam tilhande, Som indted haffde kommen y fremmede hender, Haffde Ieg Icke bleffuen Offuertaliit, at dermed Nogit synderligdt haffde kund bleffuen vdrettit.

Huoraff klarligen Er at Erfahre, at Ieg Endnu, gud uerre loffuid, kan komme yhue, At samme *Ambassade* indted uar mig ymod, Mens Ieg uylle, at den skulle [were] [1]) forbleffuen *intra Lymites*, Aldenstund myn [Itzige] [2]) tilstand Indted taler Sliigdt, som Passerit Er.

Rigsraadets Bemærkninger i dets Skrivelse af 15. Juli (se ovfr. S. 307 f.).

[1]) Det Indklamrede er overstreget.

[2]) Det Indklamrede er overstreget.

336. **16. Juli 1647.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Naar han med Ed fralægger sig at have forandret den Ed, Malte Juel svor, og de Rigsraader, som i de sidste 10 Aar ere komne ind i Raadet, edelig bevidne, at de ingen Forskjel kunne mærke mellem Malte Juels og deres egen Ed, vil Kongen lade Sagen falde. Da Korfits Ulfeldt nu er kommen tilbage, skulle han og Kansleren erklære sig for Rigsraadet om hans Gesandtskab. — *Geh. Ark.*

Aff dyn skriffuelse Haffuer Ieg forstanden, dig Indted at wylle wedga, At der Er uyder Indførdt y Maldty Iulss Eed, End som der haffuer verrit y dy forrige Riigens Radtz Eed.

Huorpa Ieg dig indted forholder. Naar du ued dyn Eed legger Eeden fra dig, som Maldty Suor, Och dii andre gadt folck, som leffuer Och Erre pa ty arss tyd kommen y Raadit, ved derris Eed Erholder, dennom Ingen vndersked at kunde fornemme y denne Och derris leiistede Eed, Da skal ded uel skycke siig [1]).

Riigens Hoffmeister, som Ieg Erfahrer, Er, gud uerre loffuid, Slagen y land Igen [2]), Huorfor du och hand kan

---

[1]) Se ovfr. S. 307. Kansleren svarede 19. Juli, at han ikke havde fortjent Kongens Mistanke med Hensyn til Malte Juels Ed (Rigens Raads Breve, Fasc. 56).

[2]) Ulfeldt var i Følge et Brev fra Hamborg til Generalstaterne af $\frac{1}{2}\frac{6}{7}$ Juli kommen inkognito til Hamborg 13. Juli og den næste Dag rejst til Pinneberg, hvorfra han vilde videre til Glückstadt og derpaa til Odense (Rigsark. i Haag). 22. Juli var han i Haderslev (Brev fra ham til Hertug Frederik af nævnte Dag; Geh. Ark., Overretsark., Kongl. Arvehus Nr. 3). Om hans Ankomst til Kjøbenhavn skrev de Vries under 17. August (sikkert ny Stil) fra Helsingør til Generalstaterne, at han idag for 8 Dage siden (ɔ: 31. Juli efter gammel Stil) var kommen dertil. Wolf, Diarium (Jørg. Holst's Udg.) S. 648 har 30 Juli. Jvfr. Smith, Grevinde Ulfeldts Hist. I. 150. LVI f.

Erklere Eder ymod Eders Medbrødre pa myn Eed, Ieg dy gode herrer lod komme til hande [1]).

Rosseuborg den 16 *Iulij Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian Tommissen til hande.

337. **17. Juli 1647.**

Til **Rigsraadet.**

Befaling til det om at udnævne nogle af sin Midte til at erfare, hvad Korfits Ulfeldts Ambassade har kostet. — *Geh. Ark.*

Epthersom uy kommer y Erfahring, At Riigens Hoffmeister Er kommen y Riigit Igen, Da skal dii gode herrer Danmarckis Riigis Raad vnder siig Neffne Nogen aff derris middel vd, Som kan aff Riigens Hoffmeister fornemme, Huad pa hans Nuhmer Offuerstandene werhørdte lange *Ambassade* [2]) Er medgangen. Paded uy derom kan haffue Nogen wiished. Befahlendis Hermed dii gode Herrer den Allerhøiiestis beskermelsse, forbliiffuendis Eder Samdt och y Sehr med al kongelige Nade uel beuogen [3]). Aff Rossenborg den 17 *Iulij Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Danmarckis Riigis Rad Samdtligen til hande.

---

[1]) Nemlig i Brevet Nr. 333 angaaende Instruxen for Ulfeldt. I sit Svar af 19. Juli henviste Kansleren herom til Rigsraadets Skrivelse af 15. Juli (se ovfr. S. 307 f.).

[2]) Rejsen var tiltraadt i Juni 1646.

[3]) Rigsraadet bad sig ved Skrivelse af 19. Juli fritaget for en saadan Undersøgelse (Rigens Raads Breve, Fasc. 56). Jvfr. Smith. Grevinde Ulfeldts Hist. I, 154.

338. **17. Juli 1647.**

Til Hannibal Sehested.

Han skal stræbe at skaffe Grev Valdemar Christian Penge, som han stærkt klager over at mangle. — *Geh. Ark.*

Herhuos haffuer du greff woldemar Christians breff mig tilskreffuen at Emphange, Huorudi hand beklager sig Mechtig for penge. Nu ued gud, Ieg uylde gerne hiielppe hannem, Om der stod Rad tiil, Huorfor du skaldt gørre dyt beste, Om du huos Marselio Eller Nogen anden kandt bringe hannem nogen Penge tiil weiie. Ieg uyl gerne bethale dem Igen, Sa snardt Immer Mueligdt Er. *Vale.*

Rossenborg den 17 *Iulij Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Stadtholderen y Norrie tiil hande.

339. **18. Juli 1647.**

Til Joachim Waldburger.

Et Hus skal føres til den nye Fiskedam ved Blovstrød og opsættes der; 20 Egepæle og 2 Savo skulle bringes med derud. Paa en Mose i Nærheden af Gamle Vartov skal der skæres Tørv, efter at man først har overbevist sig om, at der ikke er anbragt Høstakke der. — *Geh Ark.*

Der wagenmeiister [1]) Sol Eiin von den heusseren, So bei dem Neuen wege steen sollen, auff dii Rustuagen laden lassen vndt morgen Nach dem Neuen fiiskdeiiche beii Blasteröd bringen lassen vndt den folgenden tag auffrichten lassen, worzu im das Negste dorff helffen sol. Vndt da dy wagen Ein mehres dan das hauss auffladen können, Alssdan sollen sii 20 Eiichene Pal, Siiben Ellen lanck, mit auffladen. welche sii beii dem hausse auff dem uege, da der slagbaum in das haus gehet, sollen ablegen.

---

[1]) Hieronymus Pfal.

Dii zuehne Sagen, so *M:* hans Sueidtzer gemacht, so auff Rossenburg zu finden seindt, sollen auch mitkommen. Da Es aber fiir dissmal Niit geskeen kan, So sollen diselben mit den Eiichnen Phalen, so fiir dissmal alle nit fordt können, gebracht werden.

Wndt weiil Es Itzo in der beste Hau Ernthen ist, So sol der Slodtzber auff kopenhagen [1]) von den besten Bauern im ambdte befehlen dii mosse zu besehen, so zuisken dem Neuen wege nach dem fogelherdt zu vndt dem aldten wartou [2]) liiget, wii viil Hauhauffen darauff zu fynden, vndt weiil sii darauff keiine finden werden, Alss sol der Slossherre torffstecher annehmen, dii alsofordt den anfanck mit to[r]ffstechen machen, vndt sol Eiin ordt bei derselben Mosse ausgesehen werden, wohr Ein wonhauss steen kan zu dem, der dii auffsicht daruber haben Soll.

Friderigsburg den 18 *Iulij Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Dem Hausfoget Auff kopen: zu handen.

340. **19. Juli 1647.**

Til Rentemestrene.

To smaa Skibe skulle gjøres færdige til at føre Malte Juel til Lybek. — *Kgl. Bibl.*

Der skal strax gørris En Piinasse och En Boiierdt ferdig, som den 26 *Huius* kan ga med Maldty Iul offuer tyl Lybeck [3]), huilckit skal *notificeris* Admiralen pa Hol-

---

[1]) Oluf Brockenhuus.

[2]) Gamle Vartov ved Strandvejen udenfor Kjøbenhavn, se Nielsen, Kjøbenhavns Hist. og Beskriv. I, 101 ff. III. 52 ff. 1656 omtales et „Fuglefængerhus" (IV, 137), der maa have ligget i Nærheden af Emdrup Sø og Lersøen (jvfr. Nielsen, Kjøbenhavns Diplom. V. 301); mon det i Texten nævnte?

[3]) Han skulde som Gesandt til Sachsen. 25. Juni fik han Ordre til at møde den følgende Maaned i Lybek, hvor Ditlev Reventlov ogsaa skulde indfinde sig. 27. Juni fik han Brev om,

men [1]) Prouiandt skal forskaffis tiil samme skiib, saoch kleeder tyl folcken.

Frederigsborg den 19 *Iulij Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Rendtemeisterne til hande.

341. **21. Juli 1647.**

Til Rentemestrene.

Befaling om at sende Olmerdug, Sejldug og Hestedækkener til Frederiksborg. — *Geh. Ark.*

Der skal sendis hiid Otte stycker wlmerdug, ty stycker Segeldug Och ty aff dy Blaa Hestetecker.

Frede: den 21 *Iulij Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Rendtemeisterne til hande.

342. **23. Juli 1647.**

Til Melchior Oldeland.

Kongen sender ham alle de Guldstykker, han har kunnet faa. — *Geh. Ark.*

Herudi fyndis aldt ded guld, Ieg haffuer kundt bekomme heer [2])

Frede: den 23 *Iulij Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Melcker Oldeland till hande [3]).

---

at Frands Rantzau til Estvadgaard maatte følge med til Dresden og opvarte (Sjæll. Tegn. XXIX, 217 f.). 30. Juli rejste han fra Kjøbenhavn til Lybek, fra hvilken By han 5. August fortsatte Rejsen til Dresden (Regnskabet over Ambassaden i Geh. Ark., samt Malte Juels og Ditlev Reventlovs Relation af 21. Septbr. 1647, Geh. Ark., Sachsen Nr. 56). Jvfr. Brevet Nr. 344.

[1]) Christoffer Lindenov.

[2]) Modtageren har paategnet, at i Æsken laa 14 Rosenobler og 20 Dukater.

[3]) Modtaget i Kjøbenhavn 24. Juli.

343. **24. Juli 1647.**

Til Kjøkkenskriveren Fester Walter.

Om Foranstaltninger, der skulle træffes i Anledning af Kongens Komme til Ibstrup. — *Geh. Ark.*

Køckenskriffueren skal begiiffue siig henad Ibstrup Och der See siig En kelder ud, som hand kan haffue *prouiandt* y, Naar leg kommer diid[1]). Rendtemeisterne skal hand lade forsta myn uyllie at uerre, at hand Skal sende den pa kleedekammerid tyl Ibstrup, at hand der med Suordt kleede bedrager den Stue och ded kammer, som Erre vnder myn stue och mit kammer sammestedtz.

Badtstuen[2]) den 24 *Iulij Anno* 1647.

Christian.

Rendtemeisterne skall ochsa sende 3 bereiide Oxehuder[3]) hiid, som kan brugis tiil Sengiisecke.

Udskrift: Køckenskriiffueren til hande.

344. **25. Juli 1647.**

Til Melchior Oldeland.

Der sendes ham 2000 Rdl. til Malte Juels Rejse. — *Geh. Ark.*

Epthersom ded Er Maldty Iuul befahlid at stylle siig Ind y købeu: Och der gaa tyl skiibs den 26 *Huius*. Da haffuer du tiil hans Reiissis fordtsettelsse, Naar hand til Lybeck ankommer, 2000 Riix daler at Emphange[4]).

Frederigs: den 25 *Iulij Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Rendtemeisteren Melcker Oldeland till hande.

---

[1]) 4. August rejste Kongen fra Frederiksborg; han kom tilbage 7. August (L. J. Hindsholms Dagbog S. 14).

[2]) Ved Frederiksborg.

[3]) De sidste to Stavelser af dette Ord ere skrevne to Gange.

[4]) Pengene udbetaltes Malte Juel 30. Juli (Rentemestr. Regnsk.). I Følge Regnskabet over Ambassaden bestode Indtægterne

345. **31. Juli 1647.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Den nederlandske Resident maa nøjes med den Besked, Kansleren har givet ham. Den underskrevne og forseglede Ratifikation kan tilstilles ham. — *Geh. Ark.*

Aff dyn Skriffuelse haffuer Ieg forstanden, huad den Hollandtzske Ressiidendt[1]) haffuer søgdt huos dig. Och huad du haffuer suarit hannem, Huormed hand Epther denne tydtz beskaffenhed ochsa siig bør at lade *contentere.* Den vnd[e]rskreffuen och forseglede *Ratification*, som fyndis y køben:, kan hannem bliiffue tilstillit[2]). *Vale.* Aff frede: den Syste *Iulij Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen tiil hande.

346. **Efter 5. Aug. 1647.**

Udkast til en Skrivelse til Hertug Frederik, at det er rimeligt, at Indbyggerne i Pinneberg bidrage deres Del til Istandsættelsen af en Dæmning (ved Glückstadt). — *Geh. Ark., tydske Kanc. Ark., Chr. Pentz's Relationer.*

Ein skreiben an den Erdtzbyskop,
weiil dii Pinnenbergiske vndterthan skon Seummich geuessen den dam zu *Repariren*, Ehe ich ihm Pinnenberg abge-

---

foruden af disse 2000 Rdl. tillige af 2000 Rdl.. som leveredes i Reinbeck i Holsten den 14. Septbr. af Albert Baltser Berns (Geh. Ark.). Jvfr. ovfr. S. 296.

[1]) Frederik de Vries. Generalstaternes Kreditiv for ham var af 30. Marts (ny Stil) 1647 (Geh. Ark., Holland Nr. 75); men først 18. Maj tog han Afsked i Haag (Rigsark. i Haag).

[2]) Under 22. Marts havde Christian IV ratificeret den af Korfits Ulfeldt i Haag 2. Februar afsluttede Handelstraktat med Generalstaterne. Under 16. Septbr. (vistnok ny Stil) meldte de Vries til Generalstaterne, at han havde afsendt Kongens Ratifikation (Rigsark. i Haag).

tretten, vndt Er selbst denselben fahren muss, So skeiinet Es Radtsam, dass Er sii dahin haldte, dass sii Ihr theiil an demselbigem wege fertig machen [1]).

347. **9. Aug. 1647.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Kongen vil ikke læse Beretningen om Korfits Ulfeldts Ambassade, før Spørgsmaalet om, hvad der har foranlediget denne, er afgjort. — *Geh. Ark.*

Epthersom Chanseleren yaftis tiilstillede mig, Huissom Hoffmeisterens forretning pa hans Languyrige Och kostbahre *Ambassade* passerit Er, Och Ieg mig derpa Erklerede, at sliigdt y En hast indted kunde Lessis, mens opsatt ded tyl y dag, Da Eptherdi Ieg mig siiden pa samme Indleg betenckt haffu[e]r Och befunden. At ded Er megit for tylig at See dedsamme Igennom, Aldenstund der uyl først taliis Om, Endten Ieg for myn person Eller Hoffmeistern med siit vnde Behn Er arsag til sa En languarende ock sa kostbar *Ambassade*. Naar Nu Hoffmeisterns *discurs* med mig, som forarsagede, at hand motte drage aff Riigit Och lade *Curere* siit Behn, huoraff *Instructionen* bør at uerre tagen, kommer for En dag, Da Er ded tylig Nock at lade forretningen Lesse, som du mig tilstillit haffuer. Huorfor Ieg dig Nu dedsamme ygen tilskiicker, paded

---

[1]) Paaskrift udenpaa et Brev fra Chr. Pentz til Kongen, dateret Glückstadt 5. Aug. 1647, hvori han omtaler, at efter kgl. Befaling er „hiesiger Gluckstedischer Steindamb" anvist til Reparation til „den gesambten könig: Closter und Adelichen", men „die Pinnenbergische als Hertzhörner, Sommer und Gronländer Marschen" have hidtil ladet deres ligge i slet Stand; da han veed, at Kongen har overdraget det Steds Regjering til sin Søn Ærkebiskoppen, spørger han, hvad Kongen vil forordne derom. Om Pinnebergs Overdragelse til Hertug Frederik se ovfr. S. 187 f.

ded samme indted bliiffuer forkast[1]. *Vale.* Frederigsborg den 9 *Augu: Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen tiil hande.

348. **11. Aug. 1647.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Korfits Ulfeldt maa indfinde sig hos Kongen, naar denne kommer til Kjobenhavn. Af hans Ambassade venter Kongen sig ikke store Fordele i Forhold til Udgifterne til den. — *Geh. Ark.*

At hoffmeisteren Ma komme til mig, Naar gud uyl. Ieg kommer til københaffuen, ded haffuer du ygar fornommen aff mig[2]. Saframdt Der falder Icke Mundtlig Større *Recreationes* och *pręngnantes Rationes* for myne penge, hand haffuer forterit, End Ieg kunde fornemme aff ded, du leste ygar, da haffuer Ieg Lydit gadt y myn Pung aff hans *Visite.* *Vale.* Frede: den 11 *Au: Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen tiil hande.

---

[1]) Ulfeldt havde opsat to Relationer, den ene om Gesandtskabet til Nederlandene, den anden om det til Frankrig (se hans Breve til Kansleren af 6. og 7. August; Rigens Raads Breve. Fasc. 56). Den første findes i Original i Geh. Ark. (Holland Nr. 81 a), den anden er trykt i Nye Dsk. Mag. IV, 297—310. Kansleren læste dog den næste Dag Relationerne for Kongen, se de to følgende Breve.

[2]) Hermed var Korfits Ulfeldt dog ingenlunde tilfredsstillet, se Smith, Grevinde Ulfeldts Hist. I, 154. LVIII.

349. 12. Aug. 1647[1]).

Til Christen Thomesen Sehested.

Kritik af Korfits Ulfeldts Gesandtskabs-Relation. — *Geh. Ark.*

Epthersom Chanseleren, Nu hand siist uar her, Lessede mig Hoffmeisterns *Relation* for, Som bylligen burde haft syn begindelse deraf, *quis fuerit in causa*, at hans person bleff dertil *Amploerit*. Ded andit kan aff hans Eiigen Offuergiffuen Indleg Erfahris, At haffde hand, dentyd Staterne forskiickede hans *proposition* til dy andre *Prouintier*[2]), Begiiffuen siig, Imidlertyd dy stod y ded betenckende, henad franckerige med den Erbidelse, At Eptherdi *Prouinsierne* uar mange, Och hand for myn *Reputation* skiild indted kunde der holde siig forgeffuis sa lenge Op, Daa haffde Piiben uel faat En anden Lii, Och hans Reiisse tagen En snarer, med mynder[3]) — — — Saat Ieg Ingen vndskil — — — bekostning hand — — — 47[4]).

Christian.

Udskrift: [Cha]nseleren H: Christian tommissen tiil hande.

350. 14. Aug. 1647.

Til Christen Thomesen Sehested.

Der skal svares Hertug Frederik, at Kongens Gesandter have faaet tilstrækkelig Instrux. — *Geh. Ark.*

Dyn skriffuelse med dii andre breffue, som derhuos fandtis, Er mig tiilhande kommen, Och deraff forstanden, huissom diisamme y munden fører. Da Eptherdi Erdtz-

---

[1]) Efter Modtagerens Paaskrift.
[2]) Dette var i Følge Ulfeldts Relation sket i Slutningen af September 1646; først 10. Marts 1647 rejste han til Frankrig.
[3]) Brevet er her sønderrevet.
[4]) I sit Svar af 13. August forsvarede Christen Thomesen Sehested Ulfeldts Handlemaade (Rigens Raads Breve, Fasc. 56).

biiskoppens breff tiil dig Er ded fornemste at suare pa. Huorfor hannem skal suaris, At myne gesandter haffuer fuldkommen befahliing pa alting, som pa samme Reiisse forrettis skal[1]). *Vale.*

Frederigs: den 14 *Au: Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen tiil hande.

351. **14. Aug. 1647.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Kongen forsvarer sine Indvendinger mod Korfits Ulfeldts Gesandtskab. Den brandenborgske Gesandt kan faa Audiens. — *Geh. Ark.*

Aff dyn skriiffuelse haffuer Ieg forstanden den store fahre, som du *Imaginerer* dig, at man haffde hafft at foruendte, Om Hoffmeisteren Epther myn mening haffde styllit syn *Ambassade* an[2]). Huorpa led(!) dig indted forholder, At al uerden skal Indted Offuertale mig, At der skulle haffue werrit større fahre deraff at foruendte, Om hand y begindelsen, hand kam der, haffde ladiit dem ded forsta, Huormed hand siiden *mouerede* dem tyl andre tancker Epther hans Eiigen *Relation.*

Den Chur Brandenborgiske *Minister* kan komme smuck Stylletyend hiid, Sa skal hand *eodem modo* faa *Audiens* och syn afskeen, Ded ma ochsa werre, huad ded uyl, ty derris kuyndter Er mig temmelig bekendt. Frederich gundter skal føge(!) hannem hiid, om hand Er tilpass[3]). *Vale.*

Fredeg: den 14 *Au: Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen til hande.

---

[1]) Nemlig Ditlev Reventlov og Malte Juel, som skulde til Sachsen.

[2]) Se Brevet Nr. 349.

[3]) Det var Kammersekretæren Joh. Friedr. Schletzer. Hans

352. **15. Aug. 1647.**

Til Kjeld Krag.

Der skal holdes Forhør over Karen Reinholds om, hvem det er, der har villet forgive Kongen. — *Kgl. Bibl.*

En Befahling til[1])

Den danske Sekreterer med kammeriunckeren[2]) Och Iens kaas[3]), *item* Hofpredykandten[4]) och Slodtzpresten her pa slottit[5]) skal lade y den Blaa stue her pa slottit for siig kalde karren Reinholdtz[6]) Och aff hinder Erfahre, Huem

Kreditiv fra Kurfyrst Frederik Vilhelm var af 30. Juli 1647 (Statsark. i Berlin). 18. August skrev Kongen til Kurfyrsten, at han havde modtaget hans Gesandt i personlig hemmelig Audiens og givet ham skriftligt Svar (Ausländ. Reg.). Om hans Forhandlinger, der nærmest drejede sig om Kurfyrstens preussiske Undersaatters Handel, se Slange S. 1461 f. og Sjæll. Tegn. XXIX, 256. Senere paa Aaret kom han tilbage til Kjøbenhavn med Kreditiv af 11. Oktober (Statsark. i Berlin), og 14. Novbr. 1647 udstedte Christian IV en Deklaration om den Told, som brandenborgske Skibe skulde svare i Sundet (Moerner, Kurbrandenburgs Staatsverträge von 1601—1700 S. 142—43).

1) Denne Linie er senere skreven til.

2) Kaj Lykke.

3) Var Hofjunker (Grundtvig, Meddelelser fra Rentek. Arch. 1872 S. 153).

4) M. Lavrits Jakobsen Hindsholm.

5) M. Hans Madsen Husvig, Slotspræst paa Frederiksborg fra 1645 til sin Død 1670 (Kirkehist. Saml. 3. R. II, 320 ff.).

6) En gammel Kvinde fra Malmø kalder Lavrits Jakobsen Hindsholm (Dagbog S. 15) hende. Han fortæller, at Kongen den 14. August i Overværelse af ham, Kjeld Krag og M. Hans Husvig lod hende, som i nogen Tid havde været hos Vibeke Kruse i hendes Sygdom, examinere i Anledning af, at hun havde sagt, at Fru Vibeke var forgjort. Hun erklærede da, at En i Skaane havde gjort det og var kjøbt dertil. „Den, det havde ladet gjøre, var En, som vilde have forgivet Kongen og vilde have forraadt Lande og Riger.“ Den følgende Dag blev en anden skaansk Kvinde, Anne Knudsdatter, examineret, men uden at bekjende noget. Jvfr. Smith, Grevinde Ulfeldts Hist. I, 156. Karen Reinholds førtes 20. Septbr. til Malmø, hvor hun en Tid sad fangen (Malmø Byfogedregnsk. i Geh. Ark.).

den Er, som haffuer uyllit lade mig forgørre. Och om hun skøndt tyer End Engang y myn Neruerrelse haffuer sagdt siig uel at uyde, huem ded Er, som sliigdt haffuer hafft for med mig, Naar man Nu haffuer uyldt uyde, huem der haffuer hafft sliig y synde, Daa haffuer hun aldtyd suarit, Siig at haffue loffuit Ingen at siige Ded.

Huorfor hun skal formanis at ga tiil sandhedtz bekendelsse om sliigdt, Som sagdt Er, Tii om hun ded Indted uyl siige med gode, da kommer den wiist offuer hiinder, som Indted uyl haffue Ney.

Och paded samme *examen* Indted skal komme hinder aldtfor wformodtlig for, Da skal Hoffpredikandten med Slodtzpresten kalde hinder y afften for siig y førbenente Stue Och Ermane hinder, at hun y Nat betencker siig uel, huad hun siiger ymorgen[1]). Frede: den 15 *Au: Anno* 1647.

Udskrift: Sekretario krag till hande.

353. **19. Aug. 1647.**

Til Sten Beck.

Om at hjælpe Bryggerset ved Kjøbenhavns Slot paa Fode. — *Geh. Ark.*

Epthersom Ieg Erfahrer aff Marskalck Pens, at ded Er heel slet bestyldt pa Briiggersit y købeu:[2]), Da skaldt du strax lade mig uyde, Huoruydt ded aff Rendteriit kan bliiffue *corrigerit*, Och huormed ded Ellers kunde hiielppis, Nar pengene dig skaffis, At man med Ehren kan striide dette lau[3]) offuer, som mig Nu staar for.

---

[1]) Et Kongebrev af samme Indhold til de 5 nævnte Mænd udfærdigedes samme Dag (Sjæll. Tegn. XXIX, 240).

[2]) „Det store Bryggers bag Kjøbenhavns Slot" hedder det i Rentemesterens Paategning.

[3]) Prinsens Begravelse.

Dette skaldt du gørre wformerckt, Och saa Snardt mueligdt kan uerre [1]).

Frederigsborre den 19 *Augustj Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Rendtemeisteren Sten Beck til hande.

354. **24. Aug. 1647.**

Til Sten Beck.

Kongen har ikke ønsket at faa at vide, hvorledes Bryggerset kan holdes ved Magt i Løbet af Vinteren, men blot hvorledes man kan faa Øl til Prinsens Begravelse, til hvilket Øjemed han laaner Rentekammeret 3000 Rdl. — *Geh. Ark.*

Aff dyn *Memoriall* ued kammerskriffueren Offuerskickit haffuer Ieg forstanden dyn mening, Huorledis man kunde holde briggersiit ued macht y uyndter, Huilckit Indted uar myn mening at uyde, dentyd Ieg sende hannem tiil dig, Mens allene, at man kunde faa Øll til Begraffuelsen, Huortil dig Nu herhuoss tilskickis tretussind daler, som Ieg uil lane Rendtekammerit, ty Ieg bør Indted allene sta Begraffuelsens bekostning. Tiil wiider penge End dysamme Er her Ingen Raad, dy ma Naa til, sauyt dy kan.

Frederigsborg den 24 *Augustj Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Rendtemeisteren till hande.

355. **27. Aug. 1647 [2]).**

Til Christen Thomesen Sehested.

En Afdeling Soldater skal sendes til Als for at indsætte en Præst, hvem Hertugen af Nordborg trods hans Kaldsbrev ikke vil stede til Kaldet; Hertugen skal betale denne Expedition. — *Geh. Ark.*

---

[1]) Jvfr. det følgende Brev.

[2]) Paa Foden af Brevet er skrevet med en fremmed Haand: Frederichsb: den 27 Aug: 1647. Kongebrevene til Biskop

Der skal gørris En Befahling tyl Henning walckendorff, at hand skal haffue En dychtig *offiserer* med 40 Soldater wed handen, Som med Bisskoppen y fyn[1]) kan gaa Offuer til Aalss Och der sette den Prest ind y ded kaald, som H: frederich af Norborg hiidindtil Indted Epther Bøndernis kaldtzbreff haffuer wiildt stede tiil kalliit[2]).

Bekostningen Paa samme *offiserer* och Soldater Skal Samme Hertug betale, førend *Offisereren* med Soldaterne begiiffuer sig fra landit.

Copien aff mit Breff til Samme Herdtug skall Sendis Henning walckendorp Och Bysspen y fyn, Naar frederich gunther ankommer, Paded dy sig derepther kand Rette.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen til hande.

356. **28. Aug. 1647.**

Til Frederik Günther.

Kongen vil have Oplysninger af Sekretæren Johan Vilhelm Edinger om Korfits Ulfeldts Ambassade, særlig med Hensyn til et paatænkt Gesandtskab fra Nederlandene til Danmark. — *Geh. Ark.*

Hans Mikkelsen og Henning Valkendorf ere af samme Datum (Fynske Tegn. V, 453 f.).

[1]) Hans Mikkelsen.

[2]) Præsten i Hagenbjerg paa Als, Christen Brunkardt, døde 18. April 1647, efterladende en Søn, August, hvem Biskop Hans Mikkelsen havde givet Udsigt til at kunne succedere Faderen. Da Sagen imidlertid ikke blev ordnet i rette Tid, indfandt en anden ved Navn Anders Madsen Bejerholm sig paa Stedet, holdt Prøveprædiken der og vandt Beboernes Bifald; men Hertug Frederik af Nordborg vilde ikke gaa ind paa dette Valg. Anders Bejerholm rejste da til Fyn, blev ordineret der og vendte i Begyndelsen af September tilbage til Als. Ogsaa Biskoppen af Fyn mødte og desuden 50 Soldater, som Kongen sendte, fordi Hertugen havde ladet sig forlyde med, at han selv vilde lade bygge en Kirke. Nu maatte Hertugen give efter, og Anders Bejerholm indsattes 19. Septbr. Samme Dag højtideligholdtes hans Forlovelse med Forman-

Nachdem Ich mit dem Reiix Hofmeister wegen Eiiner *Ambassade* in streit gerathen, So Ins Reiich anhero zu gehen von den Herren Stathen general (weiil Er daselbsten gewessen) Befohlen [1]), Vndt ich Niit zueiffuele, weiil der von Eiiding [2]) *pro secretario* Ihm auffgewardtet, Er wisse Io, wii Es darum bewandt, wer *caput istius Legationis* vndt wehr seyne *Adiuncti* geuessen, Dan miir viil daran

dens Stifdatter, som efter den tidligere Bestemmelse skulde have ægtet den uheldige August Brunkardt. Aaret efter stod Brylluppet. Hr. Anders døde 1675 (Jensen, Kirchl. Statistik Schleswigs S. 1643 efter en gammel Beretning. Dsk. Saml. V, 316 f. VI, 47).

[1]) Der sigtes til, at Ulfeldt i sin Relation omtaler, at Generalstaterne, før hans Ankomst til Haag i Juli 1646, havde paatænkt at sende et Gesandtskab til Danmark. Et saadant Gesandtskab havde ogsaa været forhandlet i Generalstaterne i Maj 1646, og 16. Juni 1646 havde de tilskrevet Christian IV om dets paatænkte Afsendelse (Rigsark. i Haag). Jvfr. Brevet Nr. 360 og en Skrivelse fra Korfits Ulfeldt til Christen Thomesen Sehested af 7. Aug. 1647 (Geh. Ark., Ulfeldtske Sager Nr. 12).

[2]) Johan Vilhelm Eding eller Edinger, som Familien i Regelen kaldes, var Søn af en til Danmark flygtet Tydsker, Nikolaj Edinger, der nedsatte sig i Kjøbenhavn som Vinhandler. Sonnen, som vel sagtens var bleven Student her, rejste 1640 udenlands som Hovmester for Hans Friis til Klavsholm. Først i Juli 1643 vendte denne unge Adelsmand tilbage til Danmark, men hans Hovmester maa vist forinden være kommen hjem, thi allerede 1642 nævnes han som ansat i tydske Kancelli, men med en meget ringe Løn. I Januar 1643 blev han Sekretær. Han fulgte 1646—47 med Korfits Ulfeldt paa dennes store Ambassade, ved hvilken Lejlighed han af Generalstaterne fik en Guldkjæde paa 600 Gylden. 1650 blev han Resident i Haag, og derefter skal han have nedsat sig som Vinhandler i Kjøbenhavn; men naar han siges at være bleven Raadmand her, er det i alle Tilfælde urigtigt. Han døde 1667 (Giessing, Jubel-Lærere III, 1, 412 f. Dsk. Mag. IV, 135. V, 204. Grundtvig, Meddelelser fra Rentek. Arch. 1872 S. 167. Slange S. 1436. Personalhist. Tidsskr. I, 216. II, 326. Nielsen, Kjøbenhavns Diplom. I, 755. II, 835. Aitzema, Saken van staet en oorlogh VII, 9. Den Nicolas Eding, der 1649 nævnes som Korfits Ulfeldts Sekretær i Dsk. Mag. 3. R. II, 57, skulde vel ikke være samme Mand?).

gelegen, dass ich den Rechten grundt daruon haben muge, vndt darneben Ob gedachter von Eiiding Allemahl In den Sachen, so *passiret* ist, gebraucht worden [1].

Friderigsburg den 28 *Au: Anno* 1647.

Christian.

Wass du hiirauff wiiderum andtwordtest, das sol dem hausfogit auff kopen:[2]) zugestellet werden.

Udskrift: Friderich Gundter zu handen [3]).

357. **30. Aug. 1647.**

Til Sten Beck.

Kongen sperger, hvor vidt man er kommet med de Lensbreve, som sidst befaledes udfærdigede. — *Geh. Ark.*

Eptherdi ded Er nu temmelig lenge siiden, At En del aff Lehnens Iordebøgger Erre Indkommen, Da uyl Ieg uyde, Huor ner ded Er med dy forlehningsbreffue, som Senisten bleff befahlit at skulle gørris [4]), Tii Io lenger ded anstar, at Lensmenden Indted faar ded at uyde, Io slemmer Er ded for dem, ty ded skal dog werre, ded ma uahre sa lenge, som ded kan.

Ibstrup den 30 *Au: Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Rendtemeisteren Sten Beck til hande.

358. **1. Sept. 1647.**

Til Frederik Günther.

Oplysninger om Korfits Ulfeldts Gesandtskab skulle indhentes hos Johan Vilhelm Edinger. — *Geh. Ark.*

---

[1]) Jvfr. Brevet Nr. 358.
[2]) Joachim Waldburger.
[3]) Modtaget samme Dags Aften Kl. 10.
[4]) Jvfr. ovfr. S. 305.

Du Sollest Beii Eiiding vernemmen, wer dii gelder, so ausgeben, In handen gehabdt, vndt wer das *commando* wber das gesiinde gehabdt, Ob Es allezeiit Eiiner gewessen Oder vnderskiidtlige.

Friderigsburg den 1 *Sep: Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Friderich gundtheren zu handen [1]).

359. **2. Sept. 1647.**

Til Tolderne i Sundet.

400 Stykker Rav skulle bestilles fra Danzig. — *Geh. Ark., Bilag til Sundtoldregnsk. 1647.*

Aff sadanne Raustene, som Heerhuoss fyndis En, skal bestillis fiihre Hundrede fra Dandtziig, Huor der findis Rau Nock [2]).

Frederigsborg den 2 *Sep: Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Tollerne y Sundit til hande.

360. **21. Sept. 1647.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Kongen udtrykker sin Forundring over, at Kansleren har gjenoptaget sit Forsvar for Korfits Ulfeldts Gesandtskab. Kongen vil vide, hvorledes det staar sig med Ulrik Christian Gyldenløves Studier, om han tør sende ham udenlands. — *Geh. Ark.*

---

[1]) Modtaget i Kjøbenhavn 2. Septbr.

[2]) Vedlagt Kongens Kvittering af 22. Septbr. 1647 til Tolderne i Øresund Jonas Heinemark og Mads Mortensen for Modtagelsen af to Baand med Bernsten, som have kostet 4½ Rdl.

Dyn skriiffuelsse[1]) haffuer Ieg Emphangen Och deraf den *Repetition* aff uorris *discurs* pa Rossenborg Om Hoffmeisterens Ophold y Holland med stor forundring forstanden, Lygesom ded, som ued hoffmeisteren der forrettit Er, Icke haffde kundt skee heer, Om skøndt den gesandter, der Omtalis, haffde styllit siig heer Ind med siin farlige anbringen, ty her haffde uell uerrit dy, som heer haffde kundt omgadtz hannem sa fornunffstig, som der aff Hoffmeisteren skee kunde[2]).

Och Eptherdi dig bekendt Er, huorledis M: Iens dolmer[3]) sig Imod wldrich Christian haffuer *comporterit*[4]), Och Ieg storligen thuiffler, Om Ieg tør lade wldrich Christian komme aff landit, førend Ieg haffuer hafft hannem En tydlang huoss mig, Da haffuer Ieg nu befahlit *Memmium*[5]) at begiffue siig hen til dig, At du aff hannem

---

[1]) Nemlig af 20. Septbr. (Rigens Raads Breve, Fasc. 56).
[2]) Jvfr. ovfr. S. 325.
[3]) Jvfr. forrige Bind S. 24.
[4]) 11. Septbr. havde Kongen befalet Adam Henrik Pentz, Otte Krag og M. Lavrits Jakobsen Hindsholm, at de skulde forhøre M. Jens Dolmer, Ulrik Christian Gyldenløves Præceptor, der af Hofmesteren paa Sorø (Henrik Rammel) var beskyldt for nogle grove Excesser mod Kongesønnen. Forhøret afholdtes samme Dag paa Frederiksborg. Under det, fortæller Lavrits Jakobsen Hindsholm, „kom en Drabanter og tilstilled mig Hs. Maj.s Missive, mig med Hs. Maj.s egen Haand tilskreven, til Underretning om Prinsens, den salig Herres, Edukation a teneris“ (Dagbog S. 16 ff.). 11. Septbr. befaledes det Henrik Rammel strax at stævne Jens Dolmer for Professorerne i Sorø og tiltale ham for hans utilbørlige Færd mod Kongesønnen, til hvilket Øjemed der sendtes ham de indkomne Vidnesbyrd og den anklagedes Svar. Naar Dommen var fældet, skulde han indtil videre sikre sig M. Jens's Person. 19. Septbr. gik en ny Ordre ud om, at Husfogeden paa Kjøbenhavns Slot skulde forvare Jens Dolmer, hvis denne ikke kunde stille nøjagtig Borgen (Sjæll. Tegn. XXIX, 252. 254). Jvfr. Brevene Nr. 362 og 363.
[5]) Jvfr. ovfr. S. 179. 29. Juli 1647 havde Henrik Rammel faaet Befaling til at installere Memmius Burinus hos Ulrik Christian Gyldenløve og i to Professorers Overværelse lade undersøge Ulrik Christians „itzige Profekt in studiis“. 6. Sep-

kandt Erfahre, huad hanss mening Er Om wldrig Christians *studia*[1]. *Valc.* Frederigsborg den 21 *Sep: Anno* 1647.

Christian.

361. **23. Sept. 1647.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Ankomne Breve give nogen, men ikke megen Underretning med Hensyn til Transporten af Prinsens Lig. — *Geh. Ark.*

Herhuos haffuer du Maldty Iuulss Och Chanseler Rewendtlous skriffuelse, mig ued denne Post tilhande kommen, att Emphangen(!), Huoraff Ieg ingen wished om Liigens ankomst kan Erfahre[2]. Sauydt Er man vysser End tylforne, at man ued, huortil den Churfurstlige *Mynister* Er med pa Reiissen[3]. Der fyndis En *designation* herhuoss pa ded, som dy haffuer med siig huoss Liigit, Som skall tilstillis Marskalcken[4].

Vale. Frederigs: den 23 *Sep: Anno* 1647.

Christian.

362. **24. Sept. 1647.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Kongen tør ikke lade Ulrik Christian Gyldenløve rejse udenlands, før han har faaet sat mere Skik paa ham. Jens Dolmer,

---

tember paalagdes det Henrik Rammel at lade Ulrik Christian og Memmius Burinus strax forføje sig til Frederiksborg og aftakke hans Folk (Sjæll. Tegn. XXIX, 232. 249. 252).

[1]) Jvfr. Brevet Nr. 362.

[2]) 12. Septbr. vare Gesandterne og Liget komne til Zollenspieker (Regnskabet over Ambassaden i Geh. Ark.). Jvfr. Brevet Nr. 364. Under 6. Septbr. havde Korfits Ulfeldt ligesom en Del andre Adelsmænd i og udenfor Raadet faaet Befaling til at indfinde sig i Kjøbenhavn 20. Septbr. for at være tilstede, naar Prinsens Lig førtes i Land (Folke, udg. af Barfod, I, 247. Sjæll. Tegn. XXIX, 249).

[3]) Jvfr. Brevet Nr. 368.

[4]) Adam Henrik Pentz.

hans tidligere Lærer, bør have en Mindelse om, hvor slet han har udført sit Hverv; Kanslerens Raad herom forlanges. — *Geh. Ark.*

Wdaff dyn skriiuelse, som *Memmius* mig tilstillede, haffuer Ieg dyn mening Om wldrich Christians Reiisse verstanden [1]), Mens Eptherdi Ieg forøiien seer, att ded indted tyener, att dii kommer Nogenstedtz, førend Ieg haffuer saat tucht pa dem heer, Tii hand achter y al sandhed *Memmium* Icke for Ett haar. Ded skal uerre kunst nock at sette dem tiil Rette heer, End att siige der, som dy Erre Ene, Mens ded skall med gudtz hiielp aldtsammen bliiffue *Corrigerit* [2]). Da Eptherdi M: Iens dolmer y aldt ded allene Er *prinsipall* arsag, som Ieg Io lenger io mehre kan see och Erfahre, Daa uyl der tenkis pa dy middell y tyde, som kan *Realiter* Errindre hannem, huor well hand haffuer forhandlit sig ymod mig, Huorfor du skaldt lade mig uyde dyn mening derom, Huorledis du mener, at Man kan faa Ende pa dette werck [3]). *Vale.* Aff frede: den 24 *Sep: Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen tiil hande.

363. 26. Sept. 1647.

Til Christen Thomesen Sehested.

Om Jens Dolmers skammelige Pligtforsømmelse som Lærer for Ulrik Christian Gyldenløve. — *Geh. Ark.*

---

1) Jvfr. Brevet Nr. 360.

2) Memmius Burinus kom dog til at følge Ulrik Christian til Udlandet, se Sjæll. Tegn. XXIX, 299. Et Kongebrev af 3. Januar 1648 tilsagde ham i den Anledning en Pension af 500 Rdl. aarlig, saa længe han var borte, og sikrede ham hans Plads i Kancelliet (Sjæll. Reg. XXI, 753).

3) Samme Dag forlangtes der Besked af Henrik Rammel om, hvem Jens Dolmer havde faaet de to Vognheste af, som han sagdes at have, og hvem der havde givet Jens Dolmer Til-

Aff dyn skriffuelse, *M:* Iens dolmer angaendis, haffuer Ieg forstanden dyn mening, Som Ieg indted haffuer Imod at siige. Huad dommens Indhold Er, ded Erfahrer du aff Hoffmeisteren pa Soer [1]), som uden thuiffuel nu Er Eller snardt kommer y køben: Dommens Indhold gaar uyst pa M: Iensis Ridderlige gerning ymod wldrich Christian ud, Mens myn mening Er, att M: Iens bør derforuden straffis som En skalck, fordi hand med stor fliid haffuer forsømdt wldrich Christian, Saat Ieg mig deroffuer ma forundre, nar Ieg hører, huad heer passerer. Hand haffuer Indted holdt hannem tiil at lesse y Bybelen, megit mynder werselige hystorier, som hand burde at uyde pa hanss finger, hand kan Indted Regne, Saat Ieg kan Indted begriibe, huad hand haffuer hafft for med wldrich Christian y sa Rom En tiid. Nu staar ded derpa, huor hand skall for sliigdt talis tiil, andenstund hand Er kallit til Arhuss domkyrcke [2]). Ded uar *Res pessimi exempli*, om den karll skulle icke fa skam for ded, hand haffuer giiordt. *Vale.*

Frede: den 26 *Sep: Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen til hande.

---

ladelse til at holde disse Heste paa Foder sammen med Ulrik Christians Heste (Sjæll. Tegn. XXIX, 259. Disse to Heste fik M. Jens dog Lov til at beholde, anf. St. Bl. 266). Jvfr. det følgende Brev og Brevet Nr. 369.

[1]) Henrik Rammel.

[2]) Dette Kald maatte han opgive, se forrige Bind S. 24. 27. September fik Lensmanden og Biskoppen i Aarhus Ordre til at tiltale ham for hans grove Excesser (Hübertz, Aktstykker vedk. Aarhus II, 122. Sjæll. Tegn. XXIX, 261). 8. Oktober gaves et gejstligt Beneficium ved Oslo Domkirke, som han hidtil havde haft, til Johan (ɔ: Hans Leonhard) Klein (Norske Rigsregistr. VIII, 579 f.). Et Kongebrev af 13. Oktober til Henrik Rammel paalagde denne at tilholde Jens Dolmer strax at forføje sig til Aarhus for at staa til Rette der, med mindre han frivillig vilde afstaa sit Kaldsbrev. Paa et tidligere stillet Spørgsmaal, om Jens Dolmer havde nogle af

364. **30. Sept. 1647.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Da Prinsens Lig nu er kommet til Kjøbenhavn, skal det bringes op paa Slottet. — *Geh. Ark.*

Aff dyn skriiffuelse haffuer Ieg forstanden, Lyggit at uerre ankommen [1], Huorfor y, som tilstede Eerre, skall gørre Eders dertil, att ded kan bliffue bracht op pa Slottit. *Vale.* Frederigs: den 30 *Sep: Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen til hande.

365. **5. Oktbr. 1647.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Der skal forhandles med Rigsraadet om det russiske Gesandtskabs Bespisning, Opvartning og Foræringer samt om Midlerne dertil. — *Geh. Ark.*

Epthersom Ieg Erfahrer, at dii Muskouyterske gesandter, 70 personer Stercke, Erre ankommen [2], Da uil

---

Ulrik Christians Bøger, var ikke givet et tilfredsstillende Svar, hvorfor han nu strax skulde aflevere saadanne Bøger, navnlig et Manuskript af Tyge Brahe, som han havde udlaant (Sjæll. Tegn. XXIX, 268 f., jvfr. 261). 26. Oktober gjentoges den første Del af Ordren i skarpe Udtryk (anf. St. Bl. 276).

[1] 29. September kom Skibet med Prinsens Lig til Kjøbenhavn (Slange S. 1446. L. J. Hindsholms Dagbog S. 18).

[2] Hensigten med deres Komme var at overbringe Undskyldninger for den Behandling, som Valdemar Christian havde lidt, og foreslaa Fornyelse af de gamle Venskabspagter (Slange S. 1463; jvfr. Brevet af 24. Oktbr.). 7. Oktbr. befaledes det Korfits Ulfeldt at traktere de russiske Gesandter som sædvanlig (Nielsen, Kjøbenhavns Diplom. V, 316), og den følgende Dag fik Proviantskriveren Morten Mikkelsen 800 Rdl. til deres Udspisnings Fornødenhed (Rentemestr. Regnsk.). Jvfr. Brevet Nr. 369.

der talis med Radiit, som ued handen Er. Om derris *tractament,* Och huorfra myddelen skal tagis, som dageligen uyl medga tyl derris fornødenhed. Och ued huem sliigdt skal forrettis, *Item* Huem der skal uerre Marskalck. saoch huem och huor mange der skall Opuardte dem. Och Eptherdi dy vden thuiffuel Skal forehris, Naar dy skal herfra, Da uyl der tenckis pa ytyde, Huad och huor megit ded skall uerre, som dennom skal forehris, *item* huor pengene Erre at Erlange, Som derpa *spenderis* skal. Tii pa borre faar man Indted aff mangel[1]) *Credit*[2]). *Vale.* Ibstrup den 5 *Octobris Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen tiil hande.

366. **7. Oktbr. 1647.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Kongen vil ikke af med Rigshofmesteren, men han vil ikke tillade ham at blande sig ind i de Sager, der angaa Hofstaten, eller træffe Afgjørelser uden at høre Kongens Vilje. Han udtaler sin Uvilje over at blive anmodet af Rigsraadet om at sætte Kirstine Munk paa fri Fod. — *Geh. Ark.*

Ieg haffuer aff Riigens Radtz betenckende forstanden derris mening, Huorpa ieg dem Indted forholder, At mig om hoffmeisterens afskaffning Inted Er beuyst wiider, End at Ieg indted uyl, at hand skal haffue att skaffe med myt,

---

[1]) Her mangler Ordet: paa.

[2]) Rigsraadet tog af Kongens Skrivelse Anledning til 6. Oktbr. at forestille ham, at det bedste Middel til at skaffe Penge saavel til de russiske Gesandters Modtagelse som til andet fornødent var paa ny at lade Korfits Ulfeldt forvalte sin Bestilling „fuldkommelig som tilforn og det sig bør“ (Rigens Raads Breve, Fasc. 56). Jvfr. Smith, Grevinde Ulfeldts Hist. I, 157. LIX.

Hoc est, at hand Indted uden befahling skal anmode sig ded. myn Hoffstadt angar. Derunder Er indted holmen med andit sligdt mendt, huorom hand nu haffuer faat myn uyllie at uyde.

At hand skulle ma gørre, huad[1]) uyl, mig vadspurdt, Sadan hoffmeisterskab Er Ieg hannem Indted gestendig[2]).

Naar dii gode herrer *in pleno consilio*, *me presente*, tager Riigens Indtecht herfor Och *demonstrerer* mig først, huorfra myn Hoffstadtz och Regeringens middel skal tagis, da skiickir siig dedandit aldtsammen well.

Huad mig och Regeringen da tylfalder, Ded kan Ieg, gud uerre loffuit, uden hoffmeister forresta, for Resten lader Ieg Hoffmeistern, Riigens *Admirall* och *Vice Admirall* Sørge *Valete*.

Frede: den 7 *Octobris Anno* 1647.

Christian.

Postscriptum[3]).

Epthersom du nu siist, du uarst heer, talede mig til, pa hoffmeistrens och hans lyndenous uegne, at fru kyrsten motte settis pa syn frii fod Igen[4]), Och ieg dentiid y En hast mig indted kunde Erklere, Da haffuer Ieg nu hermed mig Imod dig derpa uyllit Erklere: At Naar greff woldemar Christian med siine Suogre alle kan affsted komme Menige danmarckis Riigiis Radtz *Intercession* for fru kyrsten, Da uil Ieg mig derpa saledis Erklere Imod dii gode herrer, At dii dermed skall uerre tilfriidtz. Paded at ded, som aff menige Riigens Raad fru kyrsten tilueiie bringis, kan y myn Lygpredicken Iblandt andiit Indføris, At y steden for ded *priuilegium*, som den konning *N:*[5]) gaff ded Adelige fruentømmer y danmarck, at dii med derris Brødre treder y arff, Da haffuer dy y myn tyd Erlangit pa Riigens Radtz *intercession* ded, at

---

[1]) Her mangler Ordet: han.
[2]) Jvfr. Brevet af 14. Oktbr. og det derefter følgende.
[3]) Efterskriften findes paa et særligt Blad.
[4]) Jvfr. Smith, Grevinde Ulfeldts Hist. I, 156 ff.
[5]) Utvivlsomt tænkes paa Svend Tveskjæg.

dii ma gørre derris mend til haanrey Och fiilde En hab Riittekrud y ham, Nar dii Erre keed aff hannem [1]. *Vale.*

Datum ut in literis.

367. **10. Oktbr. 1647.**

Til Christen Thomesen Sehested.

At Rigsraadet var rejst, førend han fik Kongens sidste Brev, gjør intet, da det snart kommer sammen igjen. Kongen ser gjerne, at det gaar i Forbøn for Kirstine Munk, naar det blot anfører vægtige Grunde. Kisten til Prinsens Lig skal gjøres færdig; den skal bæres til Graven. — *Geh. Ark.*

At Riigens Raad haffuer uerrit forreist. førend myn siiste skriiffuelse Er kommen dig tiil hande, Derpa ligger lyden macht, Aldenstund der Er Indted lenge tiil, at dy stiller sig Ind igen, huor der uyl da falde mehre aff *importans* Ind End ded allene. Fru kyrsten angaendis, da seer Ieg ded gerne, at Riigens Raad *Intersederer* for hinder, Nar dy *Allegerer prengnantes Rationes quare.*

Paa Priudtzens Saliigs kyste kan y morgen dag begindis att Stiicke paa, huad derpa styckis skall [2], Mens att sette den kyste y fleere, ded seer Ieg Indted huor tiil [3].

---

[1] Jvfr. det følgende Brev, hvoraf det fremgaar, at Kongen allerede et Par Dage efter stillede sig anderledes til Spørgsmaalet om Rigsraadets Intercession for Kirstine Munk, og Brevet fra omtr. 11. Novbr., hvor han igjen indtager sin tidligere Stilling til Sagen. Tilsidst maatte Kongen dog give efter, se Brevet af 18. Novbr.

[2] Prinsens polerede Zinkkiste er helt bedækket med indgravede Bibelsprog og en Mindetavle og smykket med Ornamenter, se St. Friis, Christian IV's Gravkapel S. 39 ff. I Rentemestr. Regnsk. forekomme adskillige Udbetalinger til Jakob Brun, Oldermand for Guldsmedene i Kjøbenhavn, for et Sølvbeslag til Prinsens Kiste, som han med det menige Lav skal forfærdige.

[3] Man har dog ment at se tydelige Spor af, at der indenfor Metalkisten findes en Trækiste (anf. Skr. S. 31). Det var overhovedet dengang ligesom senere Skik ved fornemme Be-

Myne forfehdre Erre Borren Och indted pa dressensk Slepdt tyl graffue, Huorfor man faar at mage ded Saa, at folck kan berre Liigiit diid, som ded skal Staa. *Vale.*

Frederigsborg den 10 *Octo: Anno* 1647.

Christian.

Ded Er fornøden, at den eller dy, som skall Stycke kysten, ued, huad dii skal stycke pa den, Och huad dii skal haffue derfor.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen tiil hande.

368. **12. Oktbr. 1647.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Kongen gaar med Glæde ind paa den sachsiske Gesandts Begjæring. — *Geh. Ark.*

Aff diin skriiffuelse haffuer Ieg forstanden den dressenske gesandters begehring, Som kommer uel tiilpass. Haffde man pa myne uegne anmodit hannem ded, da haffde ded Indted uerrit tiil made, Nu kan ded tiiene tiil allehande, som dii Indted uarer sig for. *Vale.*

Frederigsborg den 12 *Octo: Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen til hande.

369. **13. Oktbr. 1647.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Professor Thomas Bartholin fortjener at komme frem, og Kongen ønsker, at hans Broder (Albert Bartholin) snart kunde

---

gravelser at bruge en indre og en ydre Kiste. Dronning Sophie Amalie hviler endog i to Trækister foruden Metalkisten (anf. St.).

rykke op paa en højere Plads, da han ikke passer for Frederiksborg Skole. To ledige Beneficier skulle overlades Martin Tancke og Gabriel Akeleie. Kongen er fortrydelig over at skulle give Audiens til det russiske Gesandtskab og siger, at det maa ske paa et afsides liggende Sted. Jens Dolmer søger forgjæves at hjælpe sig ved Udflugter. — *Geh. Ark.*

Dyn skriiffuelse Er mig ygar tilhande kommen, Och deraf *contenta* forstanden. Huorpa Ieg dig Indted forholder. At den *professor thomas Batholinus* meriterer at komme fordt y werden[1]). Wor herre giiffue, at Broderen, som Er her, snardt kunde[2]) pa En høiier Pladtz, som hand Er, Tii for denne skole at tiene Er hand megit for høiidt lerdt[3]).

Aff dii thuende *Benefitier*, som Erre Leddige, kan *M: Tancke* fa ded Ene[4]) Och Acckeleiie[5]) ded andit, ty hand haffuer ded behoff.

---

[1]) Efter en niaarig Udenlandsrejse var Thomas Bartholin kommen tilbage til Danmark i Oktober 1646. Da hans Fasters Mand Christen Longomontanus var død 8. Oktbr. 1647, fik han hans Plads som Professor i Mathematik, hvilken han dog kort efter ombyttede med Stillingen som Professor i Anatomi og Medicin.

[2]) Her mangler Ordet: komme.

[3]) Albert Bartholin, den bekjendte Litterærhistoriker, blev 1645, 25 Aar gammel, Rektor ved Frederiksborg Skole. Han var meget svagelig og fik derfor 1656 en Konrektor. 1660 tog han sin Afsked, og 3 Aar efter døde han i Broderen Thomas Bartholins Hus. Discipelantallet voxede betydelig under hans Styrelse (Worm, Lex. over lærde Mænd I, 67. Bendtsen, Efterretn. om den kgl. lærde Skole ved Frederiksborg S. 21. Personalhist. Tidsskr. IV, 61. Jvfr. ovfr. S. 142 f.).

[4]) Martin Tancke, den oftere i det foregaaende omtalte Resident i Haag, fik 15. Oktbr. 1647 Brev paa det gejstlige Beneficium ved Oslo Domkirke, der var ledigt efter Axel Arenfeldt (Norske Rigsregistr. VIII, 581).

[5]) Gabriel Knudsen Akeleie, Sekretær i det danske Kancelli siden 1643, fik 15. Oktbr. 1647 Brev paa Folby Præbende ved Aarhus Domkirke, som ogsaa var ledigt efter Axel Arenfeldt (Jydske Reg. X, 482). Jvfr. om ham Hiort-Lorenzen og Thiset, Danmarks Adels Aarbog 1884 S. 16 og Hist. Tidsskr. 5. R. IV, 694.

Muskouytternis[1]) *Audiens* angaendis, da uylle[2]), at dii fiick *Audiens* huos fanden y hellede Och indted huos mig. Pa københaffuen Slott kan ded for adskiillig *Consideration* Indted skee, mens *in loco Abdito* som Ibstrup, om man kan fa sa mange uogne Och heste, at man kan Slebe dy Bernhytter der vd[3]). M: Iens dormer(!) søger *subterfugia*, som hannem dog indted kan hiielppe. Huad mig derom synis, ded lader Sekretereren dig uel wiide[4]). *Vale.*

Frederigsborg den 13 *Octobris Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian Tommensen tiil hande.

370. **14. Oktbr. 1647.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Kongen beklager sig over Korfits Ulfeldts Overgreb, som han ikke vil finde sig i. — *Geh. Ark.*

Epthersom ieg af dyn skriiffuelse stackit siden haffuer fornommen, Hoffmeisteren at beginde at tale om hans Myndighed[5]), Da kan derpa indted suaris, førend Man ued, huoruydt hand den uyl haffue *Extenderit*, ty derudi bestar ded.

Hand haffde forbødit Rendtemeisterne ingen pengen at telle nogin uden paa hans hand, Och gar smuck myn hand forby, Huorymod ieg hylligen hafuer brugdt myn Myndighed och forbøden Rendtemeisterne, at dy ingen

---

[1]) Jvfr. ovfr. S. 332 f.

[2]) Her mangler Ordet: jeg.

[3]) Jvfr. Brevene Nr. 372 og 377. Ordre om at træffe nogle Forberedelser paa Ibstrup i denne Anledning udgik 15. Oktbr. (Sjæll. Tegn. XXIX, 270).

[4]) Jvfr. det ovfr. S. 331 f. omtalte Kongebrev af 13. Oktbr.

[5]) Jvfr. Brevet Nr. 366, Slange S. 1451 f. og en Koncept til en Skrivelse fra Kansleren til Kongen. dat. 10. Oktbr., med egenhændige Tilføjelser i Randen af Korfits Ulfeldt (Rigens Raads Breve, Fasc. 56).

penge skal telle pa hans hand, mens allene pa myn hand[1]).

Dentiid Ieg y forleden wfriidtz tiid uar til skiibs, Och dii thuende Børn, ieg haffuer med wiibecke krusse[2]), bleff siige, Och uybecke uden penge Ingen *Credit* haffde huos *Apoteckeren*, da sende hun bud til Steen Beck, at hun motte fa nogit af hinders *deputat*[3]), som hinder af Rendteriit befahlit uar at skulle giiffuis. Da fiick hun til suar, at uden hun haffde Hoffmeistrens hand, da fiick hun Indted, Huorpa wiibecke lod siig mercke, at, kunde hun Indted fa pa myn hand, da begerede hun Indted pa Hoffmeistrens hand[4]). Nogit derepther da kam Hoffmeisterens Eddelknabe pa Rossenborg. som sagde y mangis pahør: Dii frau mach sauer oder ziisse sehen, sii kriicht beii godt kein geldt, sii hatt dan des Hoffmeisters hand darauff.

Pa dii samme tiider giiorde Hoffmeisteren En Induysning til tollerne y Helssingør pa En temmelige Summa penge, Som aldrig nogen hoffmeister haffuer vnderstanden siig at gørre, Huorfor Myndigheden uyl *Lymiteris*. Ieg haffuer for Børnens skiild Lenge holdt bunden for En fuld Seck, mens den myndighed, hand tog siig tiil, dentiid hand tog siig den languarende Reisse for, da giick der huul pa Secken, Ty dentyd hand talede med mig om hans Rødden[5]) Been at *curere* y franckerige aff mangel for Erfahren Badtsker her y Riigit, Da bleff Sammetiid om ingen *Republiche* y al werden taliit vden om dronningen y francke-

---

[1]) En Befaling herom udstedte Kongen 4. Febr. 1645 (Brevet Nr. 19).

[2]) Ulrik Christian og Elisabeth Sophie Gyldenløve.

[3]) 600 Dlr. aarlig siden 1632 (Grundtvig, Meddelelser fra Rentekammerarch. 1872 S. 176).

[4]) Jvfr. forrige Bind S. 530. I et Brev fra Kansleren til Kongen af 24. Oktober 1647 meddeles, at efter Ulfeldts Beretning havde Rentemestrene svaret Vibeke Kruses Pige, som forlangte Penge, at de vilde lade Rigshofmesteren det vide, hvorpaa hun ogsaa strax samme Dag fik Pengene sendt ved en Renteskriver (Rigens Raads Breve, Fasc. 56).

[5]) ɔ: raadne.

rige Och *staten* sammestedtz. Siiden dentyd kan hand med sandhed indted siige, Siig at haffue talit Ett ord med mig om hans Reiisse, uden dentyd hand begerede den *Bedtzouar* Sten och ded Enhorn aff mig tiil at *Insinuere* siig med huos dronningen y franckrige [1]), Mens drog Siin kaas uden Nogen afskeen fra mig. *Vale* [2]).

Frederigsborg den 14 *Octobris Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen til hande.

371. **Omtr. 14. Oktbr. 1647.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Kongen fastholder sine Anker over Korfits Ulfeldt. Vil denne ikke gjøre det, han faar Befaling til, saa vil Kongen have en anden i hans Sted; han kan godt undvære ham. — *Geh. Ark.*

Ieg haffuer af dyn skriiffuelse [3]) forstanden, huad Hoffmeisteren haffuer talit med dig, Huorpa Ieg dig indted forholder, At aldt ded, Ieg mig y myn Syste skriffuelse Om hoffmeisterens persohn haffuer ladit formercke, derued staar Ieg Endnu [4]) fuld och fast. Wiil hand Indted gørre ded, hannem aff mig befahlis, da uyl Ieg see mig Om En anden Myne Ord haffuer indted werrit, at hand Ingen myndighed skulle haffue y hans Bestilling, Mens Ieg uyl uerre med y spillit, Som Indted bestar y ded, som Nu

---

[1]) Jvfr. ovfr. S. 306 f. 309.

[2]) Samme Aften meddelte Kansleren Ulfeldt Kongens Anker over ham. Ulfeldt svarede herpaa den næste Dag ved en Skrivelse til Kansleren, hvori han hævder, at han kun paa Grund af den højeste Nød under Krigen har udfærdiget en Indvisning i Sundtolden, og at man gjør ham Uret med Hensyn til hans Ordrer til Rentemestrene (Rigens Raads Breve. Fasc. 56).

[3]) Vistnok samme Skrivelse af 10. Oktbr., som er omtalt ovfr. S. 338.

[4]) Ordet er skrevet to Gange.

skal bestillis. Och haffuer Indted at skaffe med hans Aar och dags Spadtzeren.

At hans person kunde befrii mig fra megen Offu[e]rlob och vmag, ded bekender Ieg. Mens dermed Er mig Numehr indted tyendt, ty Ieg Er wandt til sliigdt. Och Ieg Er nu gammel och stiiff Och duer til Indted andit End sliigdt.

Nar Ieg Er uys pa, at hand indted lenger uyl besuergis med ded. hannem befahlis. Da skal ded Enda med gudtz hielp ga sa uel tyl. som ded giorde. dentyd hand Enda Indted kunde Sniide syn Nesse. *Vale.* Frederigsborg *Octo: Anno* 1647.

Christian

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen til hande.

372. **18. Oktbr. 1647.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Korfits Ulfeldt skal tilsiges til at være tilstede ved de russiske Gesandters Audiens paa Ibstrup. — *Geh. Ark.*

Epthersom tyden Er nu snardt y henderne, at dy Muskouyterske gesandther skal hen tiil Ibstrup. Da skaldt du lade Hoffmeisteren forsta, at hand med dy andre Raad skal uerre huoss samme *Audiens* [1]. *Vale.*

Frede: den 18 *Octo: Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen till hande.

---

[1]) Forskjellige Rigsraader tilsagdes 15. Oktbr. til denne Audiens (Sjæll. Tegn. XXIX, 270), men Ulfeldt kom ikke tilstede.

373. 20. Oktbr. 1647.

Til Christen Thomesen Sehested.

Kongen tilstaar Korfits Ulfeldts Begjæring. — *Geh. Ark.*

Herhuos sender Ieg dig Hoffmeisterens skriiffuelsse. Huoraf du Erfahrer hanss begehring[1]. Huorpa du skaldt lade hannem forsta. Miig at *Consentere* y hans Begering. Wor herre kan hiielppe miig hannem foruden. *Vale.* Frederigs: den 20 *Octobris Anno* 1647.

Christian.

374. 23. Oktbr. 1647.

Til Christen Thomesen Sehested.

Korfits Ulfeldt har ikke svaret paa Kongens Ankeposter. I Anledning af en Ytring af ham forlanger Kongen nærmere Forklaring herom. — *Geh. Ark.*

Pa ded. som du talede med mig Nu pa Ibstrup[2]) Om Hoffmeisterens skriiffuelse. forholder Ieg diig Indted. At hand taler uel om Myn skriffuelse tyl dig[3]). Mens tiier stylle tiil aldt ded, som derudi føriss pa Banen. Hand taler om syn Myndlighed att haffue Lyge ued hans formend, Som Ieg y al Sandhed inted ued hannem nogen hinder at werre sked y. At hand af Ingen wden aff mig

---

[1] Selve Ulfeldts Brev kjendes ikke. men paa et Brev fra ham til Christen Thomesen Sehested at 19. Oktbr. har denne skrevet et Referat af dets Indhold; herefter gik det ud paa. at han var villig til at tjene Kongen, hvis denne vilde lade ham beholde den Værdighed. som hans Formænd havde haft, og ikke lade ham dependere af andre end Kongen selv; hvis Kongen derimod ikke vilde dette, var det et Tegn paa, at han var kjed af hans Tjeneste. og Ulfeldt vilde da gjerne trække sig tilbage (Rigens Raads Breve. Fasc. 56). Jvfr. Smith. Grevinde Ulfeldts Hist. I. 155 f. LIX.

[2]) Hvor de russiske Gesandters Audiens havde fundet Sted 22. Oktbr. (L. J. Hindsholms Dagbog S. 19).

[3]) Sagtens Nr. 370.

motte *commanderis*, Er dette mit Suar: Nar Ieg Erfahrer, Huem hand formener siig at werre *commanderit* af. Och huorudi, Da skal hand af mig Erlange ded Suar, [Ieg][1] for gud y himmelen Och al werden kan forsu[are] — —[1]. Mig Er ded y al sandhed Indted beuyst at werre sked. [Och][1] haffuer Chanseleren hannem at Errindre, at hand med hans beuyss y dii mader Iyler[2], ty Sliig *discurs* tyener Indted y myn vnde Maage, som *Docterne* Nu dageligen Er y tag med[3]. *Vale.*

Frederigs: den 23 *Octo: Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian Tommissen til hande.

375. **24. Oktbr. 1647.**

Til Christen Thomesen Sehested.

For at afgjøre, om Kongens eller Zarens Navn bør staa først i en Traktat, skal man rette sig efter, hvad der er Skik og Brug, naar Sverig og Rusland slutte Traktater. Kongen er stemt for, at man søger at komme paa god Fod med de russiske Gesandter. Han fastholder sin Fordring om, at Korfits Ulfeldts Myndighed skal indskrænkes. — *Geh. Ark.*

Ieg haffuer af dyn skriffuelse forstanden, huad huos dii Riissyske gesandter Er forreløben[4]. Endten Nu myn tyttel Eller grodtfiirstens skall Staa foran, ded kan aff Indted beder *determineris*, End Naar man Erlanger nogen

---

[1]) Hul i Papiret.
[2]) ɔ: iler.
[3]) Korfits Ulfeldts Svar herpaa til Christen Thomesen Sehested af 23. Oktbr. (hvilket Datum maa være urigtigt, hvis Kongen ikke har dateret sit Brev fejl) er trykt i Molbechs Nord. Tidsskr. f. Hist., Lit. og Konst II. 436 ff. Han klagede deri over Kongens Forbud til Rentemestrene mod at adlyde hans Ordrer og over den Myndighed, som Kommissærerne og Statholderen i Norge havde faaet til Skade for hans tidligere Rettigheder.
[4]) Jvfr. ovfr. S. 332 f.

wysheid derom. Enuten Suenskens tyttel Eller grodtfiirstens staar for, Naar dy tracterer. At man gør siit beste. att man med god lemppe pa denne gang kommer fra dem, ded seer leg gerne.

Pa hoffmeistrens breff leg tog til mig Igen. haffuer leg ygar mig Erklerit. huorued leg ded lader forbliiffue. Hanss Myndighed ma indted strecke sig sa uydt, att hand ma gørre. huad hand uyl. som hand haffuer begindt med den kostelige Reiisse. hand giiorde tyl Holland. *Vale.*

Frede: den 24 *Octo: Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissøn til hande.

376. **25. Oktbr. 1647.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Hans Brev behøver intet Svar, da det intet indeholder om det. hvorpaa det kommer an. — *Geh. Ark.*

Dyn skriffuelse[1]) Er mig tilhande kommen, Huorpa at Suare Er Aldelis wnødigdt, Aldenstund derudi Icke Suaris Et Ord tyl ded, som Arsagen Er tiil aldt dette. *Vale.*

Frede: den 25 *Octo: Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen til hande.

377. **26. Oktbr. 1647.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Angaaende Korfits Ulfeldt vil Kongen svare ham med det første. Om de russiske Gesandters Afskedsaudiens. — *Geh. Ark.*

[1]) Jvfr. det følgende Brev.

Dyn skriffuelse[1]) Er mig heer tilhande kommen, Huorpa Ieg dig indted forholder. Huad hoffmeistrens dondt angar, derpa uyl[2]) Erklerig(!) mig med ded første.

Muskeuytterne angaendis, da kan dii pa samme maner som Siist komme pa fredag først kommende[3]) komme(!) ud tiil Ibstrup Igen Och der faa derris afskeen Io før Io beder[4]). *Vale.*

Datum Slagslund[5]) den 26 *Octo: Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen till hande.

378. **26. Oktbr. 1647.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Han skal lade Korfits Ulfeldt forstaa, at Kongen ikke vil finde sig i hans Overgreb. — *Geh. Ark.*

---

[1]) Christen Thomesen Sehested havde 24. Oktober skrevet til Kongen og gjengivet Ulfeldts Besværinger i Brevet til ham af 23. Oktbr. (se ovfr. S. 343) (Rigens Raads Breve, Fasc. 56). Det kan ikke afgjøres, om Kongen i Brevet Nr. 376 eller i dette Brev sigter til denne Skrivelse.

[2]) Her mangler Ordet: jeg.

[3]) 29. Oktober.

[4]) 8. Novbr. gik de til Søs til Danzig med Skibet den graa Ulv (Slange S. 1463. Rentemestr. Regnsk.). Naar der i Novbr. betaltes en Borger i Kjøbenhavn, Christen Pedersen, 800 Rdl. i Fragt for at føre de russiske Gesandter og deres Opvartere til Riga paa sit Skib (Rentemestr. Regnsk.), har det vel kun været en Del af Følget, han har skullet overføre. 6. Novbr. skjænkede Kongen de russiske Gesandter betydelige Gaver: hver af de to Gesandter fik 1 Vandbækken med Kande, 14 Pokaler og 2 Saltkar, alt af forgyldt Sølv. I det hele modtoge de to Gesandter med deres 4 Hofjunkere, Tolk, 3 Skrivere, Bundtmager og 2 Præster 2831¼ Lod forgyldt Sølv (Rentemestr. Regnsk.). Alt dette havde Kongen tilkjøbt sig af forskjellige Privatmænd (smstds.).

[5]) Landsby Sydøst for Slangerup.

Af den siste skriffuelse[1] fornam Ieg med største forundring, At hofmesteren gick sit werck forbj, som hand ymod myn myndighed sig haffuer ladet forlyste at giøre. Den [illegible] det pa hannem, som hand formendte at were skeet y En och anden maade ymod hans Myndighed. Da skulle du lade hannem forsta, At ded star mig [illegible] An at [illegible] det, som hand haffuer giordt ymod myn myndighed. Det ma ga med hans, som ded kan. Om hand skoulle haffuer myn datter y senge. Da Lider Ieg [illegible] af hannem, som Passerit Er. Vale.

Frederiksborg den 26 *Octobris Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Chanceleren H: Christian tommissen til handa.

379. **28. Oktbr. 1647.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Kongen udvikler, hvorfor han er misfornøjet med, at Korfits Ulfeldt gik som Gesandt til Generalstaterne, og forklarer Sammenhængen med hans Instruktion. Han vil ikke ophøre med at være Herre i sit Hus, med mindre Korfits Ulfeldt kan bevise, at tidligere Rigshofmestre have haft samme Myndighed som den, han vil tilvende sig. — Geh. Ark.

At ded fortriider mig, at Hoffmeisteren, y ded sted hand af mig selffuer bleff befahlit at ga til dronningen af franckerige, giick henad Holland, som aldrig kam y myne tancker. Dertil haffuer ieg stor arsag, y betrachting at Eptherdi hand for den arsag allene bleff sendt til franckerige, at hand skulle *disponere* dronningen sammestedtz, at hun uylle *Assistere* mig ymod dii hollender, om dii uylle alformegit *fauorisere* Suenskens parti, Och hand derymod søgdte hollenderne, som af franckerige skulle *disponeris*

[1] Jvfr. ovfr. S. 345.

til Roelighed, som aldrig hørdt Er, och Er offuerfledig arsag nock.

Med ded wdkast af *Instructionen* haffuer ded siig saledis, At dentiid densamme kan(!) mig til hande, och ieg bleff war, at den uar fuld med *machelatur* Streger och antegnelse y bredden, som en aff drengene ded skulle haffue afskreffuen, da kaste ieg ded fra mig pa bordit och leste ded Indted.

Mens Eptherat den Norske Reiisse kam heran[1]), Och Ieg uylle, at hoffmeistrens Reiisse til franckerige skulle settis fordt, Och ieg formendte Indted at uerre y *Instructionen* vden ded, som Hoffmeistren aff mig mundtlig befahlit war, Da skreff ieg derpa ded, som derpa findis, Nemblig At man dermed skulle Iile[2]).

Ded, som Rendtemeisterne befahlit Er[3]), derued bliiffuer ded, Tii Ieg uyl uerre Meiister y myt huus, Ingen adspurdt y nogen made, Indtil hoffmeisteren beuisser, at nogen af hans formend haffuer hafft den Myndighed, hand siig *Imaginerer*. *Vale*. Frederigsborg den 28 *Octo: Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian friis(!) til hande.

380. **Oktbr.—Novbr. 1647.**

Optegnelse om den Procession, der skal finde Sted ved Prins Christians Begravelse[4]). — *Geh. Ark.*

4 danske truppen.

Des Prindtzen handtross, darauff folgen dii Stalmeisters, Spiisiungen vndt Maarstall.

Darauff Reiithen 9 trummeter vndt der herpaucher.

---

[1]) 30. Juni 1646 afrejste Kongen til Norge (ovfr. S. 175).

[2]) Det er Instruxen af 1. Juni 1646, se ovfr. S. 170 f. 307. 309.

[3]) Jvfr. ovfr. S. 338 f.

[4]) 8. November førtes Liget fra Kjøbenhavns Slot til vor Frue Kirke, hvor Ligtalen holdtes (Slange S. 1446).

Darauff folgett der densker Aadell.
Darauff Reiithen dii holsteinske trummeter vndt herpauchen.
Darnach Reiithen dii keysserliche auffuarter.
Folgen dii keysserliche handtross.
Darauff Reiithen meine trummeter vndt heerpauche.
Darnach Reiithen dii kammeriuncker.
Darauff folgen dii herren
Riigenss Raad Och dii holstenske Raad.

381. **4. Novbr. 1647.**

Til Otte Krag.

Kongen er uvillig til at udstede en Revers til Adelen, med mindre det kan bevises, at foregaaende Konger i lignende Tilfælde have gjort det samme. — *Geh. Ark.*

Myn mening Er. At der Burde Ingen *Reuers* begeris aff mig [1], Aldenstun ded Er derris skyldighed at hielppe derris federne land, Nar ded gerader y sadan En tylstand, som ded nu y werrit haffuer. Wiil dii gadt folck ga mig tilhande Med En summa penge til myn geldtz afleggelse, Da Bør ieg at *Reuersere* mig Epther derris begering. Mens *in hoc passu* at [2]) giiffue nogen *Reuers* vd, ded star mig Indted an, vden at mig, Som Chanseleren formener letteligen at kunde skee, kan forreleggis myne forfehdris *Reuers in simili casu*. Nar ded skeer, da haffuer ieg indted at vndskiilde mig.

Rossenborg den 4 *Nouem: Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Sekretereren Otte krag til hande.

---

[1]) Paa Adelsmødet i Roskilde 9. Oktober vare Landkommissærerne af Ridderskabet blevne opfordrede til at virke for, at Kongen udstedte en Revers for Bevillingerne paa Mødet i Juli i Odense (Rigens Raads Breve, Fasc. 56). 22. Novbr. 1647 udstedte Kongen ogsaa endelig en saadan (den sjællandske Provinsiallandebog; Univ. Bibl., Add., Fol., Nr. 96).

[2]) Ordet er skrevet to Gange.

382. 9. Novbr. 1647.

Til Rigsraadet.

Kongen protesterer mod, at Udgifterne til Flaaden skulle afholdes af de Penge, han behøver til Regeringen og Hoffet, af Sundtolden og af Indtægterne fra Slesvig. — *Geh. Ark.*

Eptherdi uy vnderskedtligen af dii gode herrer haffuer forstanden derris mening at uerre, At dy tremal hundrid tussind daler, som uy til Regeringen och Hoffstathen behøffuer, med tollen y Sundit Och ded, som fyrstendommen os kan drage, vden vndersked skulle anuendis til Riigens fladis fornødenhed [1]), Da kan uy dy gode herrer derpa Nadigst indted forholde, At uy forseer oss tiil dy gode herrer som tiil vorriss troe Rad och tiiener, at dii indted anmoder os ded, som uy Indted kan tage An, y betrachting at os sauel som andre konninger y verden haffuer ded, som dy Regeringen och hoffstathen kan holde af. I sønderlighed mens dii gode herrer selffuer Niider kronens Lehn, saat dii aff dem uden skade kan forrette ded, dennom til kronens tiieniste at forrette befahlis, Da bør uy indted mynder at Niide ded aff kronens *Intrade*, at uy Regeringen Och Hoffstathen deraff kan vnderholde. Riigens flade kan af dii gode herrer Settis y den *postur*, Som dii Erachter den aff Riigens Myddel kan bringis tiil weiie och Aar Epther anden vnderholdis.

Tollen y Sundit haffuer aldtiid y vorre forfehdris och y uorris tiid verrit worre handpenge, Som Numehr Lydit kan drage.

Nogit at anuende tiil Riigens fladis fornødenhed aff fyrstendommens Indkomst, ded Er oss Indted at Anmode. Huorfor uy forseer [2]) os tyl dy gode herrer, At dy tencker pa andre Myddel til fladens fornødenhed, Eptherdi dii wel Er at fiinde, Nar ded Er dii gode herrers Alwar at tencke derpa. Befahlendis hermed dii gode Herrer Gud y himmelen, forbliiffuendis dennom Samdt och yseer med al

---

[1]) Jvfr. ovfr. S. 284 f.

[2]) Den sidste Halvdel af Ordet er skreven to Gange.

kongelige gunst och Nade uel beuogen[1]). Rossenborg den 9 *Nouem: Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Danmarckis Riigis Rad Samdtligen till hande.

383. **Omtr. 11. Novbr. 1647.**

Til **Rigsraadet.**

Kongen tilbageviser dets Forbøn for Kirstine Munk. — *Geh. Ark.*

Eptherdi uy fynder Icke ded Ringiste herudi, som dy gode herrer Rader os y den uychtige sag, som bekendt Er Imellem oss och fru kiirsten, Som uorris gode Naffn och *Reputation* macht pa ligger, da uyde uy indted, huortil uy dette skulle beholde, Mens uy forseer os tiil dii gode herrer, At di oss y samme besuerlige sag ded Rader, som dii selffuer uylle tage siig for med derris fruer, Om wlycken dy gode herrer som oss haffde Ramdt[2]).

Udskrift: Danmarckis Riigis Rad Samdtligen tiil hande.

384. **13. Novbr. 1647.**

Til **Rigsraadet.**

Kongen foreholder det Nødvendigheden af at tænke paa en Efterfølger for ham i Stedet for den afdøde Prins Christian og anbefaler Valget af Hertug Frederik. — *Geh. Ark.*

Epthersom ded haffuer Behagit den Alsommechtigste gud at bordtkalde worris Elskelige kere Søn den vdualde

[1]) Rigsraadets Svar afgaves 11. Novbr.; det fraraadede heri bestemt nye Paalæg samt de paatænkte Forandringer med Hensyn til Lenene og Rostjenesten (Rigens Raads Breve, Fasc. 56).

[2]) Det hele er skrevet bag paa Rigsraadets Skrivelse af 11. November 1647, hvori det gaar i Forbøn for Kirstine Munk. Den er trykt hos Holberg, Dannemarks Riges Hist. II, 894 f. (efter Christen Thomesen Sehesteds Koncept). Jvfr. ovfr. S. 334 f.

Priindtz til danmarck och Norrie, Och uy Icke for den ringiste deel af den byllig arsag[1]) holder, som uy for disse lande och Riigers welstand drage, At uy vdi uorris leffuende liiffs tiid kunde uyde dem foruysserit pa den, som Epther worris dødelige affgang Skulle verre derris Hoffuid och Herre, Da haffuer uy Indted forby kundt de gode Herrer Riigens Rad Nadigst at Errindre, at dy udi tyde tencker pa ded, I saa made y denne wersens Store wroelighed kunde tiene til federlandenis Siickerhed och uelstand. Och Epthersom vorris Elskelige kere Søn Hertug friderich sig aldtid bade inden Och vden Riigit vell haffuer forholden Och Nu y syste feyde for Syn Oprichtighed skiild til oss och siit federne landtz berende *Affection* Er bleffuen syne lande och folck kuydt, Da formode uy Nadigst, At hans kerlighed Icke haffuer forskyldt at werre udi dette tilfald gangen forbii. Huorpa uy foruendte dy gode Herrers Riigens Radtz vnderdanige Betenckende Och forbliiffuer dii gode herrer Samdt och y Seer med kongelige gunst och Nade well bewogen[2]). Rossenborg den 13 *Nouem: Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Danmarckiis Riigis Rad Samdtligen tiil hande.

385. **14. Novbr. 1647.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Kongen vil høre hans Mening med Hensyn til Hertug Frederiks Ønske om at erfare, hvad Rigsraadet har besluttet om hans Valg til Thronfølger. — *Geh. Ark.*

---

[1]) Mon ikke en Fejlskrift for Omsorg?

[2]) 15. November svarede Rigsraadet undvigende, at naar Sagen blev forhandlet med Stænderne, vilde der formodentlig ingen Grund være til at forbigaa Hertug Frederik; det foreslog at indkalde Stændernes Fuldmægtige til 17. April (Rigens Raads Breve, Fasc. 56; jvfr. Slange S. 1454 f.).

Siiden at myn Søn H: frederich haffuer fornommen, Riigens Rad at haffue uerrit Sammen y den bekendte sag, hannem angaendis, Da haffuer hand begerit, at hannom ded motte meddelis, som Sluttit Er, Huilckit ieg Indted seer, huorfor hannem siildt(!) skulle wdslagis, Aldenstund ded kommer dog tiil huermandtz kundskab, Naar breffu—[1]) udgar tyl Stenderne om derris tilsammenkumst Och fuldmechtig — —[1]) gørre. Om huilcken leiilighed du skaldt lade mig uyde di[n] betenckende[2]). *Vale.* Rossenborg 14 *Noucm: Anno* 164[7].

Christian.

386. 18. Novbr. 1647.

Til Rigsraadet.

Som Svar paa dets Forbøn for Kirstine Munk erklærer Kongen, at hun herefter maa være fri paa visse Betingelser. — *Kgl. Bibl.*

Eptherdi uy aff Menige Riigens Rad vnderdanigst Er besøgdt Om fru kyrsten Munckis Befriielse aff hinders Arrest[3]),

Da Er derpa dette worris Nadige Suar, At fru kyrsten for dii gode herrers *Intercession* skiild Herepther Ma uerre ledig och løss pa Syne garde och dessen vnderliggende godtz Och Reiisse y Indtland tiil syne wenner, Nar hun Om Nogit Nøduendigdt med dennom haffuer at tale.

Derymod skal frans Pauysk[4]) holdis skadeløs for, huis som hand haffuer vdgiiffuen for hinders heste och folck, Imidlertyd hun Nu haffuer uerrit y *Arrest.* Och skal hun giffue Syn Øngste datter Arliigen dii penge, som hinder

---

[1]) Kanten af Brevet er afreven.

[2]) 28. Novbr. udstedtes Breve til Stænderne om at lade deres Befuldmægtigede møde i Kjøbenhavn 17. April 1648 til Valg af Hertug Frederik (Nyt hist. Tidsskr. V, 369).

[3]) Se ovfr. S. 350.

[4]) Lensmand paa Stjernholm.

loffuit Er, med Resten aff dem, som aff dy vdloffuede penge Endnu resterer.

Københaffuen Slot den 18 *Nouem: Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Danmarckis Riigis Rad Samdtligen til hande.

387. **19. Novbr. 1647.**

Til **Rigsraadet.**

Kongen fastholder sin tidligere afgivne Erklæring om Rostjenesten. — *Geh. Ark.*

Os Er aff Stadtholderen y Norrie [1] tilhande kommen dii gode herrers Betenckende om Lehnens Rosstiieniste [2], Huorpa uy Nadigst dii gode herrer Indted forholder, At nar dy gode herrer oss forseckerer, at Adelen ygennom bencken vnder En uys Sträff skal haffe derris Rosstiieniste *Parat*, da skal lehnens Rosstieniste ochsa bliffue holden. Mens Eptherdi uy Erre uyss pa, At derpa uyl falde tiil Suar, At man indted kunde anmode dy gadt folck Sliigdt for den Store kriigss *pressur*, dii haffuer vdstanden, Huorymod uy bylligen haffuer att Errindre dii gode herrer ded, som uy pa worris Sundhed Och formue disse Riiger och lande til tiieniste vdstanden haffuer, huorhuos ingen herremend vden Nogle faa Opuardter siig lod fiinde, Huorfor uy Indted Seer, huorfor uy mehre En Adelen skulle werre *grauerit* med Rosstienisten aff Lehnen at holde.

Huorfor uy forbliiffuer bylligen ued ded første Suar, dii gode herrer pa Rossenborg samme Rosstieniste angaendis Erlangede [3]).

[1]) Hannibal Sehested var i Slutningen af Oktober kommen ned til Danmark (Slange S. 1452).

[2]) Af 16. November (Rigens Raads Breve, Fasc. 56; jvfr. Slange S. 1456 f.).

[3]) 15. November (Slange S. 1456).

Befahlendis hermed dy gode Herrer den Allerhøiiestes beskermelse, Och forbliffuer uy dy gode herrer Samdt Och y Seer med al kongelige gunst och Nade wel bewagen[1]).

Københaffuen Slott den 19 *Nouem: Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Danmarckis Riigis Rad Samdtligen tiil hande.

388. **Omtr. 20. Novbr. 1647.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Kongens Plan om at afskaffe Rostjenesten kan ikke indvirke skadelig paa Hertug Frederiks Valg. — *Geh. Ark*

Ieg haffuer siiden tenckt pa den *discurs*, uy haffde sammen Om myn Søns waal huos Adelen, Och befunden den at uerre god tiil at Iage Børnen y skole med, Tii om der uel fyndis dy, som lehnens Rosstienistis affskaffelse huos Adelen kunde Opmudtze, Da kan ded dog Indted gøre, Tii dii Rytter, som Ieg achter at haffue ued handen, Skal Nu Indted kunde holdis mehre for fremmid, End dii haffuer uerrit holdt for fremmid, Sa lenge den Oldenborger Stamme haffuer uerrit til[2]).

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen till hande.

---

[1]) Rigsraadets Svar herpaa, hvori det skarpt fastholdt sit Standpunkt opsattes 20. Novbr., men blev ikke overleveret Kongen, da denne imidlertid gav efter. Kongens Erklæring om, at Rostjenesten skulde forblive som hidtil, er af 23. Novbr., men en Koncept med Christen Thomesen Sehesteds Haand har Datum: 22. Novbr. (Rigens Raads Breve, Fasc. 56; jvfr. Slange S. 1458 f.).

[2]) Rigsraadet havde i sin Skrivelse af 16. Novbr. truet med, at Kongens Plan om Afskaffelsen af Lenenes Rostjeneste vilde kunne bevirke, at Stænderne ikke vilde vælge Hertug Frederik, og i dets Skrivelse af 20. Novbr. fandtes den Sætning,

389. 28. Novbr. 1647.

Til Korfits Ulfeldt og Hannibal Sehested.

Kongen gjør nogle Forbehold i Anledning af et Løfte, han har gjort om at hjælpe Hans Lindenov og Ebbe Ulfeldt med Penge. — *Geh. Ark.*

Epthersom der ygar bleff talit om, Huorledis man kunde hielppe Hans lyndenou och Ebbe wlfeldt, Och Ieg beuylgede, at hans Lyndenou motte giiffuis nogit af dy penge y Norrie, som giiffuis tiil *Mylitien*, Och att ieg uylle giiffue *Albret Baldtzer* Berns myn forseckering pa 30 tussind daler och tage myn betaling Igen huoss *Commissarierne* her y Riigit, Da uyl der for ded første Endeligen *determineris*, Huor lenge hans Lyndenou skal Nyde sadan Benading, ty hand bør at gørre, som Ieg gør, Och *Accommodere* siig Epther tyden med syn husholding Och andit sliigdt, Tii om hand skøndt haffuer myn datter, da Er Ieg indted forplicht til at sta hannem tiil Rade y hans gallen anslag.

Ebbe wlfeldt angaendis[1]), Da uyl Ieg uerre aff Hoffmeistren foruysserit, at hand med største fliid skal uerre derom At skaffe mig Eptherhanden huos *Commissarierne* y Riigit myne vdlagde penge Igen y mit kammer, ty ded kan mig Indted anmodis, at Ieg af myn pung skulle Erlegge ded, som kommer Riigit til at betale. *Valete.*

Rossenborg den 28 *Nouem: Anno* 1647.

Christian.

Udskrift: Riigens Hoffmeister Och Stadtholderen y Norrie til hande.

390. 29. Novbr. 1647.

Om Forfærdigelsen af nogle Kjedler og Forberedelser til at skille Guld ud af Erts. — *Geh. Ark.*[2]).

---

at det ikke kunde tilraade eller samtykke, at der i Stedet for sædvanlig gammel Rostjeneste skulde paaføres Landet fremmede Mercenarii eller Lejesvende.

[1]) Jvfr. ovfr. S. 115. 172.

[2]) Er foræret Langebek 1757 af Assessor Wessman fra Stockholm.

Eptherdi du bliiffuer her *in loco*, som kedelsmidden fyndis, da kandt du best holde hannem til, at hand. sa uydt ske kan, gør siin fliid dertil, at dii kedeler bliiffuer forferdigit. Huis som til samme kedil af Iern behøffuis, ded kandt du best lade gørre huos smidden pa Holmen [1]).

Och Eptherdi du formener, at Erdtzen kan bliiffue Røstiid *in ipso corpore*, som kedellerne kommer at sta y, Da kan sa megit Erdtz, som y dy made Røstis, Bliiffue stødt y dy morter, som der y hussit fyndis [2]), Mens tiil at Siichte Erdtzen wyl y tyde bestiillis saa Sma Siiffuer, som behoff gørris. Ded besuerligste uyl bliiffue, huorledis man kan faa den Stødte Erdtz toen uden forlust, Tii man haffuer heer Endomstund Indted kund fynde pa den manehr, at man haffuer kundt faa den toen vden stor forlust. Huorfor leg haffuer stor arsag tiil at lengis derepther at See den maner, som Erdtzen uden affgang aff gullid kan bliiffue toen.

Nar nu gud y himmelen uyl, at samme keedel Erre ferdige til at sette pa dii steder, som dii skal Sta, da skaldt du lade mig ded uyde. *Vale.*

Rossenborg den 29 *Nouem: Anno* 1647.

Christian.

391. **9. Decbr. 1647.**

Kongen vil vide, om Frands Lykke og hans Hustru ere villige til at give deres Datter til Ulrik Christian Gyldenløve, hvorimod Jomfruen selv skal faa Henstand med at erklære sig, til hun bliver ældre. — *Kgl. Bibl.*

Epthersom Ieg for nogen tiid siiden haffuer ladit tale frans Lycke Och hans frue, frue Lyssebet Brock, til, At dy uylle giiffue myn Søn wldrich Christian derris datter Iomfru krystens Lycke, Och dii sig dentid Erklerede, At om dii skøndt gerne Saa ded, at ded skedde, Da kunde

[1]) Hans Ulrik Svitzer.
[2]) Jvfr. ovfr. S. 287 f.

dy dog for Iomfruens vnge Aar skiild Indted fuldkommeligen siige Iaa dertil, Mens Eruardte tyden, at Iomfruen kam tiil Aar och alder, at hun selffuer kunde siige syn mening derom[1]), Da skal y Eder tiil frans Lycke och hans frue forføiie Och dennom lade forsta, Miig at uerre heel wel dermed tilfriidtz, Att Iomfruens Iaa sa lenge ma haffue Anstand, Indtil hun kommer til flere Aar, End hun Nu haffuer, Mens Nu uyl Ieg uerre wys pa derris vyllie. *Valete.* Rossenborg den 9 *Decem: Anno* 1647.

Christian.

392. 30. Decbr. 1647.

Jørgen Sefeldts og Frederik Reedtz's Erklæringer skulle indhentes angaaende de Privilegier, som bør tilstaas fremmede, der ville nedsætte sig her i Riget. — *Erholm og Søndergaarde Stamhuses Arkiv*[2]).

Eptherdi Jørgen Sefeldt Er tiilstede, Och H: frederich Redtz foruendtis med ded første, Da kan y best aff dennom Erfahre derris mening Om dii *Privilegia*, som uyl dii fremmede forundis, Om dii siig hiid Ind y Riigit skal begiiffue[3]). *Valete.*

Friderigs: den 30 *Decem: Anno* 1647.

Christian.

---

[1]) Christence Lykke var født 14. April 1636 paa Gisselfeldt. Hun blev 1655 gift med Frands Brockenhuus, og da han var død 1660, ægtede hun det følgende Aar Frederik v. Arenstorff. Hun døde 1667 (Mich. Henrichsøn, Liig-Prædikener II, 220 ff. Resenius, Inscript. Haffnienses S. 161. Hist. Tidsskr. 3. R. III, 612. 4. R. V, 189 ff.). Hun og hendes Broder, den bekjendte Kaj Lykke, vare eneste Arvinger til Forældrenes store Rigdom, og det ligger nær at formode, at det nærmest er dette Hensyn, der har ladet Christian IV's Valg falde paa hende som en passende Brud for hans Søn. Ved Forældrenes Død tilfaldt der hende en Arv i Jordegods af 2636 Tdr. Hartkorn (Rasmussen, Gisselfeld S. 94). Ulrik Christian Gyldenløve døde ugift 1658.

[2]) Meddelt af Kand. G. L. Wad.

[3]) Jvfr. ndfr. S. 358.

393. 1647—48.

Kongen opregner en Del Punkter, som han gjerne vil have sat igjennem hos Rigsraadet, og som han forinden ønsker nærmere overvejede. — *Kgl. Bibl.*

Epthersom du dig uden thuiffuel uel Errindrer, huad ieg senisten med dig wiitløfftigen haffuer talit Om myn Eiigen och disse Riigers welstand, Da uil derpa med alwor driiffuis, huorfor ieg nu haffuer forfattit disse Eptherfølgende *Puncta.*

1. Myn søn H: frederigs *ęlection*[1]) och Hiilding y begge Riiger ded snariste Mueligdt at fordtsette Med huissom dertil fornøden gørris at bestille och anordne.

2. Graff woldemar Christians *Auansament* Med huiis arlig *pension* wed *Mylitien* her y Riigit wden Riigens Marsiis *pręiudits* skal giiffuis.

3. Nermere *Allianse* med Staterne til forsickering ymod Suerrig Epther den fuldmacht, ieg senisten gaf dig skriftlig her pa hussit[2]).

4. Ded uyl haffuis y acht, At man Erlanger En uys Stappel y københaffuen tyl dy fremmede, som der kan uerre frii y derris husse och lossomendter til at *exersere* derris *Religion*, Aldenstund *Commersium* Indted star til ued uorris Egne at driffue tiil disse Riigers forbedring.

5. Eptherdi størstedelen af Radit derhen Stemmer, at Nar den termin om forskaning pa dii Ordinarie skatter, købstederne giiffuen Er[3]), Er passerit, At man da skal palegge nogle *Consumtion* penge Imod afflag(!) paa skatterne[4]).

---

[1]) Jvfr. ovfr. S. 350 f.

[2]) I sit aabne Brev af 23. Novbr. (se ovfr. S. 354) havde Kongen efter Rigsraadets Raad lovet ikke at forsømme noget med Hensyn til Konføderation med Naboerne og især med Generalstaterne. Hvad der menes med Fuldmagten, vides ikke.

[3]) 18. Septbr. 1645 var der tilstaaet Kjøbstæderne Skattefrihed i 3 Aar (Nyt histor. Tidsskr. V, 362).

[4]) Spørgsmaalet om en saadan Konsumtionsafgift havde været behandlet paa Mødet i Odense i Juli 1647 (Christen Thomesen Sehesteds Protokol i Rigens Raads Breve, Fasc. 56).

6. Kronens tiiener alle uyl settis pa Eckepenge at giiffue y Penge eller korn Epther huer stedtz beskaffenhed, Saat lensmanden inted haffuer uyder med bønderne at skaffe, End at dii dryffue aulen.

7. Ded geiistlige godtz, som hiidindtil haffuer uerrit forlendt til vnderskedtlige folck, Adel och wadel, som Ingen tiieniste gør Eller haffuer giiordt mig Eller kronen, Som beløber siig uiidt offuer halffpardtten af kronens Indkomst, Huorfor dedsamme bør at leggis vnder dii Lehne, som ded fyndis Nest huos beliggende, At dii persohner, som betiiener fornemme *Scharsi* y Chanseliit, Rendteriit och andenstedtz, deraff *Honorabiliter* kan vnderholdis.

8. Om Nogen aff kronens lehne tyl wiisse folck aff Aadel her y Riigit pa Nogle Ars tiid forlag uylle forpachte vnder loulig och [1]) tilbørlig *Administration*, Som derris Arffuinger uyl suare til, Da skaldt du derom aduare mig.

9. Med lehnens heste skal ded forholdis Epther myn Syste Erklering ymod Riigens Marss [2]).

10. Dersom Ochsa nogit godtz uden wleilighed aff En Eller anden *Consideration* pa høyheden uden kronens Skade kunde Selgiis, Da madt du derom gørre forslag.

11. Huorledis Ieg nu Epther Riigens Raadtz fortrøstning kan Erlange ded Igen, som ieg haffuer forstrackt Riigit med, *Item* Huorledis myn Hoffstadt Liige ued andre konninger kan holdiss, som ded siig bør, Med ded, som til flodens, *Arsenalens* och anden fornødenhed behøffuis, Ded haffuer Ieg at fornemme, Naar gud uyl, uy fyndis til førstkommende mode y københaffn [3]).

---

[1]) Ordet er skrevet to Gange.

[2]) Der menes vistnok Kongens Brev af 10. Decbr. 1647 til Anders Bilde, hvori han erklærer, at han vel er gaaet ind paa, at Rostjenesten af Lenene vedligeholdes indtil videre Anordning, men dog vil, at den ikke skal stikkes ind under de andre Kompagnier, men forblive for sig selv til hans egen Opvartning (Jydske Tegn. XI, 399).

[3]) 17. April. Se ovfr. S. 351.

Imidler tyd Erfahrer du Bade y ded Ene och y ded andit, huis dig siinis Epther tyd och leiilighed Radeligdt at werre, Huorom du mig dyn mening Eptherhanden skaldt lade forsta.

394. **17. Januar 1648.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Landkommissærerne i Jylland skulle indlevere Smaamønten af Skatten i Rentekammeret; Kongen ønsker blot, at der er meget af den. Den sachsiske Gesandt har forhaabentlig til ingen Nytte sendt Bud til Prinsesse Magdalena Sibylla i Nykjøbing. — *Geh. Ark.*

Ieg haffuer forstanden aff dyn skriffuelse, At land *Commissarie[r]ne* y Iudtland begerer at uyde, huordthen dy skall leffuere den Sma myndt, dy huoss sig haffuer aff den beuylgede *contribution*, Saa Seer Ieg den Ingenstedtz bedre at kunde leffueris End pa Rendteriit. Worherre giiffue, at densamme uar Ickun y den mengde foranden[1]), at Badtzmenden kunde faa derris Buxer fuld deraff. Daler uylle falde dem for tunge. *Vale.* Frederigs: den 17 *Ianu: Anno* 1648.

Christian.

Den gesandter fra dressden[2]) haffuer aff stor Iffuer, at hand Indted kunde faa ded, som hand pa siin wiiss gerne wylle hafft ted, afferdigit kørbidtz henad Nykøbing, Mens Ieg habis, att hand skall uynde Lydit med samme syn Reiisse andit End att lade Støde Lyffuit nogit til Rette y denne kostelige weii.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen til hande.

---

[1]) ɔ: for Haanden.

[2]) Hans Hverv var at virke til Fordel for Prinsesse Magdalena Sibylla med Hensyn til Livgeding og Arven efter Prinsen (Slange S. 1473 f. Sjæll. Tegn. XXIX, 303 f.) 27. December befaledes det, at han, naar han kom fra Falster til Roskilde,

395. **23. Januar 1648.**

Kongen vil vide, hvad der kan svares Marsken Anders Bilde paa hans Skrivelse om Militsen. — *Geh. Ark.*

Aff herhuosføiiede Riigens Marssis skriiffuelse Erfahris Hans store Omsorrig om *Mylitiens* Riichtighed at bringe pa fode, at den kan besta, Huilken hans skriiffue[lse] y med fliid skall Igennommlesse Och mig Eders betenckende deroffuer lade forsta, huad hannem derpa Er at Suare, Aldenstund man kan Indted lade hannem ganske Suarløss[1]. *Valete.* Frederigs: den 23 *Ianu: Anno* 1648.

Christian.

396. **28. Januar 1648.**

Til Christen Thomesen Sehested.

Karen Andersdatter skal have et Livsbrev paa 600 Rdl., og man skal søge at skaffe hende de Penge, hun har laant Jochum Beck. Da Gunde Rosenkrands har overtaget Hans Ulrik Gyldenløves Arv og Gjæld, skal han mindes om at betale en lille Sum, som denne skyldte Kirken paa Hveen. — *Geh. Ark.*

Chanseleren skal lade gørre Et breff pa karren Andersdatter. At hinder herepther fra den 9 *Ianu: passatj* skal aff Rendteriit Arligen hinders lyffstyd udi fiihre terminer giiffuis Sex hundrit Riix daler *in spesie*[2]. Och Ep-

---

skulde forsynes med Underholdning og Vogne (Sjæll. Tegn. XXIX, 296). 26. Jan. 1648 rejste han fra Frederiksborg (L. J. Hindsholms Dagbog S. 22).

[1]) Anders Bilde fik 25. Januar 1648 Brev, at han maatte have Taalmodighed med de fremsendte Besværinger til førstkommende Møde eller Herredag i Kjøbenhavn, hvor man da maatte tænke paa Midler til at afhjælpe dem (Jydske Tegn. XI, 405).

[2]) Christian IV havde 1621 tilstaaet sin forrige Frille Karen Andersdatter en Pension af 300 Rdl. aarlig. I Rentemestrenes Regnskaber skal denne Udgiftspost kun kunne spores til 1627; men 1643 opføres hun med den halve Sum (Grundtvig, Meddelelser fra Rentek. Arch. 1872 S. 175); noget har hun dog

thersom den fattige kuynde haffuer forstrackt Iochim Beck med tussind Riix daler, som hun Nu Indted kan bliiffue mechtig Igen, Och der Siigis, Hoffmeisteren at haffue købdt En Herregardt aff samme Beck[1]), Da skal huos Hoffmeisteren pa myne vegne gørris andoddering(!), at hand sadan penge hiinder och indted Iochiim Beck lader tilkomme.

Och Eptherdi gundi Rossenkrandtz Epther Hans wldrichs saliigs død[2]) tog sig Hans wldrigs godtz och geld an, Och der Nu Rester En ringe ting, som Hans wldrich Salig Er bleffuen kiircken pa Hueen[3]) skyldig, Da uyl samme Rossenkrandtz Om sliigdt Erindris, at man Engang kan fa Ende derpa. *Vale.*

Frederigs: den 28 *Ianu: Anno* 1648.

Christian.

Udskrift: Chanseleren H: Christian tommissen til hande.

---

vel ogsaa oppebaaret i de mellemliggende Aar, maaske med Undtagelse af Tiden 1640—41, da Kongen var saa forbitret paa hende for hendes paatænkte Ægteskab med Niels Nelausen (se forrige Bind S. 36 og de der anf. Steder). 4. November 1645 tilstod Kongen hende 600 Rdl. om Aaret af hans eget Kammer fra det følgende Aars Begyndelse (Sjæll. Reg. XXI, 414), og 29. Jan. 1648 udgik der et nyt Kongebrev, der paalagde Rentemestrene at udrede de 600 Rdl. I Henhold hertil udbetaltes der hende ogsaa 9. Febr. 200 Rdl. (Rentemestrenes Regnsk.). Frederik III stadfæstede 1. Febr. 1649 Faderens Brev af 29. Januar 1648. I de følgende vanskelige Tider gik det hende som saa mange andre, at Løfterne ikke bleve holdte, og man har flere Breve fra hende, hvori hun ynkelig klager sin Nød (Kongerigets Arkiv, Personalhist. Saml.).

[1]) 2. Septbr. 1647 kjøbte Korfits Ulfeldt Herregaarden Store Torup i Skaane af Jochum Beck (Smith, Leonora Christina p. Maribo Kloster S. 30).

[2]) 31. Jan. 1645 (ovfr. S. 13).

[3]) Med denne Ø var Hans Ulrik Gyldenløve forlenet.

397. **9. Febr. 1648.**

Til Korfits Ulfeldt.

Da Kaj Lykke ikke har indfundet sig og erklæret, om han vilde rejse udenlands for at gjøre sig dygtig til en Betjening, har Kongen udset en anden hertil, hvem Korfits Ulfeldt skal indsætte efter at have givet Kaj Lykke Besked. — *Geh. Ark.*

Om key lycke[1]) lod Ieg y gar dig forsta myn Mening, At Eptherdi hand Indted Epther siin tylsaun styllede siig Ind igen Och Erklere sig, om hand uylle En tydlang begiffue siig aff Riigit och gørre siig *Capabile* til at tyene[2]), Da haffde Ieg siiet mig om En anden, tiil huilcken at *Installere* du dig heer skulle lade fynde, Nar du key Lycke sliigdt haffde ladit forsta *Vale.* Frederigs: den 9 *febru: Anno* 1648.

Christian.

Udskrift: Riigens Hoffmeister tiil hande.

---

[1]) Kaj Lykke var siden 25. Aug. 1646 Kammerjunker (Grundtvig, Meddelelser fra Rentekammerarch. 1872 S. 133)

[2]) Han havde dog tilbragt flere Aar i Udlandet (Bruun, Kaj Lykke S. 10 f.).

Rettelser og Tilføjelser.

1641—1644.

S. 405 L. 17 f. n.	Christen Nielsen Bonde blev efter Vitus Berings Bryllupsdigt først gift 1642 (Rostgaard, Deliciæ quorundam poetarum Danorum II, 104 f.). (Meddelt af Hr. Pastor, Dr. H. Rørdam.)

1645—1648.

S. 30 L. 6 f. o.	Bertns, læs: Bernts.
- 125 - 2 f. n.	1648, læs: 1647 (jvfr. S. 260).
- 176 - 17 —	Efter „det" mangler: i.
- 179 - 1 —	Tilføj: Han fik 14. Januar 1649 Bestalling som tydsk Kancelliforvalter med en Løn af 300 Rdl. aarlig og 16 Rdl. maanedlig i Kostpenge (Geh. Ark., Bestallingsprotokol Nr. 1).
- 193 - 11 —	Toldforvalter, læs: Postforvalter.
- 229 - 8 f. o.	Efter „skrifuer" skal staa Komma.
- 253 - 1 f. n.	Fabritius, læs: Fabricius.
- 349 - 5 f. o.	Slesvig, læs: Slesvig og Holsten.

Fortegnelse

over

de Personer, til hvem Brevene ere skrevne.

Arkelimestrene, Nr. 33.
Beck, Sten, Nr. 44, 353, 354, 357. Jvfr. Rentemestrene.
Bernts, Albert Baltser, Nr. 188.
Bilde, Anders, Nr. 187, 234, 239, 296.
Brochmann, Jesper, Nr. 193.
Fleischer, Esaias, Nr. 26.
Frederik, Ærkebiskop af Bremen, Nr. 327 (Udkast), 346 (Udkast).
Fredskommissærer, de danske, (i Christianopel), Nr. 18, 53.
Gjedde, Ove, Nr. 296, 307.
Günther, Frederik, Nr. 104, 107, 204, 356, 358.
Krabbe, Gregers, Nr. 59.
Krag, Kjeld, Nr. 208, 254, 352.
Krag, Otte, Nr. 381.
Kuhla, Arent von der, Nr. 61.
Leonora Christina, Nr. 57.
Lindenov, Hans, Nr. 58, 59.
Oldeland, Melchior, Nr. 23, 342, 344. Jvfr. Rentemestrene.
Ravn, Klavs, Nr. 66, 67, 71 72.
Rentemestrene (Sten Beck, Melchior Oldeland), Nr. 5, 15—17, 19, 31. 38. 40, 42, 43, 48. 52, 56. 62, 63, 70, 73, 94, 101, 111, 115. 124. 126, 129, 132, 135, 139, 155, 203, 212, 255—58, 260, 261. 263. 265—68, 271, 273, 277, 281, 283, 285, 287, 288, 291—93, 299, 300, 305, 308, 311, 314, 316, 318, 319, 326, 330, 332, 334, 340, 341.

Rigsraadet, Nr. 9, 11, 14, 20, 24, 25, 27 (?), 28, 30, 32, 34, 37, 39, 41, 45, 50, 64, 65, 68, 69, 87—89, 93, 95, 100, 117, 156, 162, 176, 184, 186, 188, 225, 233, 237, 241, 289, 294, 295 (?), 309, 333, 337, 382—84, 386, 387.

Sehested, Christen Thomesen, Nr. 4, 6, 22, 47, 49, 54, 55, 75, 78, 81, 84—86, 92, 102, 103, 106, 118—23, 125, 127, 128, 130, 131, 133, 134, 136—38, 140—42, 145, 146, 148—54, 157, 159, 161—74, 177, 179—82, 185, 186, 190—92, 195, 196, 198—202, 205—207. 209, 211, 213, 214 (?), 215, 216, 218, 219, 222—24, 226—32, 235, 236, 240, 243—46, 247 (?), 248, 249 (?). 250, 251, 252 (?), 262, 264, 269, 270, 272, 274—76, 278—80, 282, 284, 286, 290, 297, 298, 301—303, 307, 312, 313, 315, 317, 320—25, 328, 329, 331, 336, 345, 347—51, 355, 360—79, 385, 388, 394, 396.

Sehested, Hannibal, Nr. 165, 251, 259, 293, 296, 304, 306, 307, 338, 389.

Tolderne i Sundet, Nr. 158, 217, 359.

Trolle, Niels, Nr. 307.

Ulfeldt, Flemming, Nr. 175 (Udkast).

Ulfeldt, Knud, Nr. 197.

Ulfeldt, Korfits, Nr. 1, 3, 7, 8, 10, 13, 21, 35, 46, 51, 55, 74, 76—80, 82, 83, 90, 91, 96—99, 105, 108—10, 112—14, 116, 178, 183, 185, 194, 196, 389, 397.

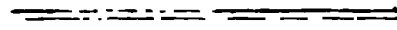
Urne, Christoffer, Nr. 242, 296.

Urne, Sivert, Nr. 175 (Udkast).

Waldburger, Joachim, Nr. 36 (?), 144, 147, 210, 220 (?), 221 (?), 339.

Walter, Fester, Nr. 343.

Vind, Iver, Nr. 238.



Register*).

Aagaard, Niels Lavritsen, Rektor p. Herlufsholm, Prof. i Sorø, 123, 125.
Aagerup (Agerup) 125.
Aarhus 331. — Domkirke 331, 337.
Aarhus Bispestol 123.
Abrahamstrup 183.
Agerup s. Aagerup.
Aggershus 175 ff. *Dat.* 176.
v. Ahlefeldt, Henrik, 99. — Kaj 90, 120, 130, 138, 154 f. — Klavs 21, 49, 90, 151, 166, 241, 253, 282, 287, 289 f., 305.
Ahnemøller (Ohnemøller), Hans, Mester-Tømmermand, 6, 29.
Akeleie, Gabriel Knudsen, 337*.
Allerup 226.
Als 19 ff., 323 f.
Altona 202, 231.
Amager 20-6, 29, 46, 49.
Amsterdam 18, 108.
Anders Svendsen s. Hvass.
Andreae, Joachim, nederlandsk Gesandt, 18.
Angel 236.
Anna, Dronning af Frankrig. 34 ff. 307, 309, 339 f., 346.
St. Anna, Skib, 26.
Anne Knudsdatter 321.
Anna Kathrine, Christian IV's Datter. 146, 235 f.
Anton Gynther, Greve af Oldenborg, 117.
Antvorskov 96, 100, 145, 147, 264, 296, 301-4, 306, 308. *Dat.* 99, 305 f., 308.
Antvorskov Len 113, 264 f.
Arctander, Mikkel Pedersen, Præst i Gjelsted, 123 f.
Arendal 176, 178. — Arendal Gaard *Dat.* 178.
Arenfeldt, Axel, 265, 337. — Jørgen 238.
v. Arenstorff, Frederik, 357.
d'Auchi, spansk Gesandt, 181 f.
Augustinus Hansen, Præst i Skjelskør, 124.

Bach, Klavs, Tømmermand, 46.
Bartholin, Albert Kaspersen, Rektor i Frederiksborg Skole, 193, 336 f.* — Thomas, Professor, 336 f.
Basel 191.
Baudissin, Wolf. Heinr., Generallieut., 45.

*) En Stjerne efter et Sidetal angiver, at der paa denne Side findes udførligere Oplysninger i Noterne om vedkommende Person eller Sted. *Dat.* ved Stedsnavne betyder, at Stedet paa de følgende Sider i Texten forekommer som Dateringssted.

[illegible]
[illegible] Dronning, Kammerjomfru [illegible]
[illegible] Bremen [illegible]
[illegible] Frederiksborg [illegible]
[illegible] Kancelli[illegible] [illegible]
[illegible] Erik [illegible]
[illegible]
B[illegible] Henrik [illegible]
Bu[illegible] Memmius s. Burinus.
Bo[illegible] 144. 1[illegible]1. 231. 233.
B[illegible] Christen Nielsen, Præst i Aarhus [illegible].
Bordesholm 291.
Bornemann, Christian. 4. — Philip Julius, Kancellisekretær, 4.
Bornholm 34, 72. 74. 88 f.. 103 ff.. 112-6. 120. 128 f.. 148 f., 159-62. 168.
Borreby 133.
Braem Gødert, Tolder i Helsingør. 268 ff. — Johan. Handelsmand i Kbhvn.. 102. 269.
Brahe. Jørgen. 23, 39. 82. 95. 213. 216. — Lave 277. — Sten 263. — Tyge 226. 332.
[illegible] 123.
[illegible]
[illegible] Frederik [illegible]
[illegible] 123.
[illegible] fransk Diplomat 222 f.
[illegible]
Bremen [illegible] 151 f.
[illegible] 157 f. [illegible] Frederik.
[illegible] Kammertjener hos Hertug Frederik 252.
[illegible] 157.
[illegible] fransk Statsmand, 77. [illegible]
[illegible] Jesper, Biskop, 147, [illegible] — Rasmus Enevoldsen, Professor, 155.
[illegible]
[illegible] Frands 357. — [illegible] 121. 155. 160. [illegible], [illegible]
[illegible] Jakob, Guldsmed 335.
[illegible] August. 324 f. — Christen, Præst i Hagenbjerg. 324.
Bremsebro 4, 10. 18, 69. 101. 183.
v. Buchwald. Frederik. 90. 92, 218. — Henrik 120, 130. — Kaspar 291.
Budde. Ellen, 117.
Burinus, Memmius, Sekretær i det tydske Kancelli. 179 f.*, 328 ff., 364.
Bygholm 16.
Bülow, Levin. 249 ff.
Bækkeskov 2.
Bælt (Store) 23.
Bøhmen 134.
Børringe Kloster 277.

Christen Eriksen, s. Valkendorf. — Hansen, Præst. 124. — Jensen, Hofprædikant, 235. — Pedersen, Borger i Kbhvn., 345.

— Pedersen, Præst i Gunderslev. 124 f.
Christian II. Kurfyrste af Sachsen, 209.
Christian III 226.
Christian IV's Børn 136, 144 f., 147. 149 ff., 153. 237, 245.
Christian V 102, 104. 163, 197.
Christian, Prins, 51, 70 f., 77, 146, 159-62. 176 f., 193 203 ff., 208 ff., 235. 253-6, 262. 287. 289-92, 294 f., 297 ff., 302, 322 f., 328 f., 332, 335 f., 347 f., 350 f., 360.
Christian, Fange i Blaataarn, 64.
Christiania 168, 175, 177. — Mønt 178. — Tøjhus 275.
Christianspris 7, 126 f., 131, 133 f., 197 ff., 283, 298 f.
Christianopel 29, 36, 134, 143.
Christiansstad 118.
Christiansstads Len 118.
Christina, Dronning af Sverig, 177, 186.
Christoffer Hansen, Borgmester i Kbhvn., 30.
Cochran, John, engelsk Oberst. 166.
v. Cracau, Karl, nederlandsk Resident, 24, 38, 40 ff., 117, 141, 143 f., 189.

Dalum 236.
Dam, Klavs, Rothgieter, 95.
Damianus, Johan. Slotspræst i Kbhvn., 258.
Dannevirke 231.
Danzig 45, 327, 345.
Delmenhorst. Skib, 58.
Dieterich, Helvig, kgl. Livlæge, 70*, 71.
Dolmer. Jens, Mag., 328-32, 337 f.
Dordrecht 18.
Dorothea Elisabeth, Kirstine Munks Datter, 145, 147 f., 175. 231 ff., 236, 245.
Drejer, Jakob Hansen. Borgmester p. Christianshavn, 203.
Dresden 209, 289. 295, 302, 314, 336, 360.
Durel, Magnus, svensk Resident, 179.
Dybendal, Skib, 58.
Dünkercken 135, 137, 199 f.

Edinger (Eding), Johan Vilhelm. Resident i Haag, 324 f.*, 326 f.
— Nicolas 325. — Nikolaj, Vinhandler i Kbhvn., 325.
Ejdsvold Jernværk 247.
Elben 15, 174, 289, 291.
Elisabeth Augusta, Christ. IV's Datter, 355.
Emdrup Sø 313.
England 14 f., 24, 62 f., 68 f., 98 f., 140. Jvfr. Henriette Maria; Karl.
Erik Ottesen s. Orning.
Estland 28.
Estvadgaard 314.

Faaborg, Rasmus Madsen, Præst i Hammer. 124.
Faxe 125.
Fabricius, Jakob, kgl. Livlæge, 4, 253. 264.
Falster 9. 19 ff.. 25, 71. 159, 164. 176. 204 f., 230, 255, 360.
Fembo, Anders Svendsen, s. Hvass.
Ferdinand III, Kejser. 56, 91. 93. 96 f., 100, 188 f., 192, 236. 287, 318.
Fjeraas, Hans Hansen, Præst i Hyllinge, 125.
Find Nielsen s. Trellund.
Flaaden 22 f., 26. 29 ff., 38 f., 43 f. 52, 57 f., 75, 79. 103, 106. 113. 126 f., 165, 199. 255 f., 266 f., 270-4. 279, 282. 284-7, 298, 308, 313 f.. 349. 359.
Fleischer, Esaias, Hofapotheker, 18 f.

Flensborg 14, 102, 106 f., 117, 120, 128, 138, 140, 154, 163, 188, 252. — Slot 104, 188. *Dat.* 110 f., 114 ff., 121 f, 126-30, 132-6.
Flensborg Amt 139.
Fliginde 98.
Folby Præbende 337.
Folskenck, Niels Hansen, Raadmand i Kbhvn., 58-62.
Frands Philip, Hertug af Glücksborg, 51.
Frankrig 68, 81 f., 91, 93, 95, 98 f., 163. 167, 169, 171, 187 ff., 192, 214, 216, 218 ff., 222 f., 227, 307, 309, 318 f., 339 f., 346 f. Jvfr. Anna; Ludvig.
Fredericia 215.
Frederik II 277.
Frederik (III), Ærkebiskop af Bremen, 6 f., 94. 100-4, 107, 109 f., 114, 117, 119, 131 f., 137 f., 146, 153 ff., 165, 187 f., 197, 203 f., 223, 225, 228 f., 235, 252, 260, 287, 300 f., 310, 316 f., 319 f., 350 ff., 354, 358, 362.
Frederik III, Hertug af Gottorp, 130, 254.
Frederik, Hertug af Nordborg, 323 f.
Frederik Vilhelm, Kurfyrste af Brandenborg, 321.
Frederiksborg 10, 49 f., 143, 147, 217, 234 ff., 240 f., 245, 288 ff., 293 f., 305, 314 f., 321, 328 f., 360. *Dat.* 1-12, 15 ff, 20 ff., 48, 50 92, 98, 141 f., 172. 174, 213, 218 ff., 222 ff., 228 f., 231 f., 240 f., 243 f., 262 f., 273, 286 ff., 293-300, 302 ff., 313 f., 316, 318, 320, 322 f., 326 f., 329-32, 334, 336, 338, 340-4, 346 f., 357, 360-3. (Blaa Stue 321. Kirke 240. Ridderstue 237. Røde Kammer 226, 228.) — Badstue *Dat.* 315. — Bryggers 285. — Dyrehave 146, 235 f. — Ladegaard 235. — Lille Ladegaard 146 — Skole 142 f., 337.
Frederiksborg Len 42, 66, 183, 260.
Frese, Hieronymus, fra Hamborg, 38.
Friis, Christian, til Borreby, 133. — Hans 325. — Henrik, Raadmand i Kbhvn., 259*.
Fuiren, Diderik, Guldsmed i Odense, 114.
Fulsbüttel 150.
Funcke, Johan, Opsynsmand ved Rosenborg, 3, 66.
Fyn 9, 21, 25, 123 f., 127, 131, 181, 183, 230, 235 f., 264, 324.
Færøerne 193 f.

Gabel, Christoffer, Kammerskriver hos Hertug Frederik, 155.
Gabriel, Skib, 26.
Geist, Bernt v. Hagen, 78.
Georg II, Landgreve af Hessen, 204.
Gersdorf, Joachim, 94.
Gjedde, Ove, 32, 43, 72, 90, 92, 103, 273 ff., 283-6.
Gjedsted 124.
Gjerdrup 113.
Giske 277.
Gisselfeldt 357.
Gjøe, Christoffer, 5 f., 78, 175 f., 232. — Falk 127, 131.
Glimminge 72.
Glücksborg s. Frands Philip; Philip.
Glückstadt 90, 101, 110, 136 f., 166, 181, 186-9, 202, 231, 289, 297-300, 310, 316 f. — Glücksborg 51, 299. *Dat.* 138, 186, 189.
Gottorp 78, 92, 125 f., 231. Jvfr Frederik III.
Grip, Peder Nilsson, 277.
Gronländer Marsker 317.

Grüner, Peter, Møntmester i Christiania, 177.
Guds Gave, Kobberværk, 269 f.
Gulland 35 f., 251.
Gunderslev 124 f.
Gustav Adolf af Sverig 48.
Gyldenløve, Elisabeth Sophie, 20, 151, 287, 339. — Hans Ulrik 3, 13, 18, 361 f. — Ulrik Christian 170, 179 f., 236, 287, 327-32, 339, 356 f.
Gyldenstjerne, Lene, 72.
Gyldensparre s. Sparre.
Günther, Frederik, Sekret. i det tydske Kancelli, 90, 92, 179 f., 229, 300, 320, 324, 326 f. — Martin, Major, 90.
Gyrvhild Fadersdatter s. Sparre.
Göteborg 72.

Haag 117, 177, 221 ff., 227, 316, 325, 337.
Haderslev 90, 100 f., 105, 252, 310. *Dat.* 101-7. — Haderslevhus (Hansborg) 101, 210.
v. **Hagen**, Bernt, s. Geist.
Hagenbjerg, paa Als, 324.
Halberstadt Stift 187 f.
Halland 44.
Hals 171, 215, 217.
Hamborg 13, 15, 18, 38, 71, 78, 102, 110, 147, 185 ff., 189, 193, 290 f., 310.
Hammer 124.
Hammershus 72, 74, 88, 129, 162.
Hans Bertelsen, Sadelknægt, 191. — Bøjesen, Hofmynsterskriver, 85, 104, 122, 173 f., 197, 293. — Hansen, Foged p. Rosenborg, 125, 260, 364. — Hansen s. Fjeraas. — Hansen s. Hans Pedersen. — Jensen s. Viborg. — Lavritsen, Lærer for Christ. IV's Døtre, 153*. — Mikkelsen, Biskop i Fyn, 123 f., 324. — Nansen, Borgmester i Kbhvn., 33, 193 f. — Nummesen, Skriver p. Bremerholm, 33. — Pedersen (Hansen), Landsdommer p. Bornholm, 113, 120 f., 128.
Hans Bugislav, Hertug af Nordborg, 51.
Hansborg s. Haderslevhus.
Hansestæderne 24, 38.
Haraldsted (Harrested) 304. — Præstegaard *Dat.* 173.
Harte Sogn 123.
Hatten, Heinrich v., Landkansler, 204.
Havhesten, Skib, 58.
Hedevig, Kurfyrstinde af Sachsen, 208 f.
Heiligenhafen 291, 295, 298 f.
Heinemark, Jonas, Tolder i Helsingør, 141, 327. Jvfr. Sundtold.
Helle Hansen, Tømmermand, 29.
Hellekande, Rasmus Jensen, Kjøbmand i Kbhvn., 30 f., 213.
Helm, Johan, Lic. jur., 101.
Helsingborg 183.
Helsingør 3, 41 f., 117, 193, 292 f., 310, 339. — Hospital 3. — St. Mariæ Kirke 189.
Henderson, John, engelsk Gesandt, 63, 68*, 69.
Henriette Maria, Dronning af England, 98 f., 187.
Henrik Jespersen, Præst i Tybjerg, 124.
Herbach, Kaspar, Hofsnedker, 5, 195 f.
Herlufsholm 123, 125.
Hermann, Christoffer Friedrich, Guardein, 177 f.
Herredage 3, 73, 106, 112, 116, 121, 129, 153, 160 ff., 168, 176, 228 ff., 233, 273, 276, 361.
Hertzhörner Marsker 317.
Hessen 71. Jvfr. Georg.
Hillerød Skole jvfr. Frederiksborg.
Hindsholm, Lavrits Jakobsen, Hofpræst, 259, 321 f., 328.

Hjort, Naman, Borgmester p. Christianshavn, 203.
Hofretten 65 f.
Holbæk 125, 261 f.
Holland 94. Jvfr. Nederlandene.
Holst, Niels Jensen, Destillerer, 119, 141, 248.
Holsten 7, 54, 78, 90, 92, 97, 106, 112, 120, 126 f., 132, 135 f., 139 f., 154. 157, 173 f., 184 f., 188, 199, 231, 266 f., 282 f., 285, 287, 295, 300 f., 348 f., 364. Jvfr. Gottorp.
Hoorn, By i Nederlandene, 18.
Horn, Gustaf, svensk Feltherre, 40.
Hornbolt, Villum, Maler, 288.
Hundermark, Anne, 113.
Hundsbæk 192.
Husvig, Hans Madsen, Slotspræst p. Frederiksborg, 321 f.
Hvass (Fembo), Anders Svendsen, Præst i Soderup, 125.
Hveen 361 f.
Hvidenger (Hviding) 79.
Hübner, Joachim, Hofraad, 52.
Hyllinge 125.
Høg, Just, 23, 156, 165, 167, 192.
Højer, Jørgen, Bundtmager, 308.

Jakob Madsen, Borgmester p. Christianshavn, 240 f., 251. — Matthisen (Madsen), Biskop i Aarhus, 1, 123. — Mikkelsen, Borgmester i Kbhvn., 47, 194.
Ibstrup 183. 315, 338, 341 f., 345. *Dat.* 326, 333.
Jemteland 34.
Jenkes, Richard, engelsk Gesandt, 15.
Indyr (i Norge) 113.
Johan Simonsen, af Newcastle, 269. — Thomesen, Kammerskriver, 118, 308. 323.
Johan Georg, Kurfyrste af Sachsen, 178, 204 f., 209, 254 f., 289, 295, 302.
Johan Kasimir, Pfalzgreve. 48.
Jordbjerg 72.
Island 15, 110, 137, 297.
Islandske Kompagni 30, 33, 110, 186-9, 297, 299 f.
Itzeho 183. *Dat.* 184 f.
Juel, Malte. 118, 302, 307, 310. 313 ff., 320, 329. — Peder 192.
Justitia, Skib, 58.
Iver Pedersen, Raadmand i Helsingør, 3.
Jyderup, Oluf Madsen, Præst i Viskinde, 124
Jydske Regiment 116.
Jylland 7, 13, 54, 80, 90, 126 f., 171, 186, 197 f., 214 f., 230, 360.

Kaas, Frands, 113*, 116. — Jens 321 f. — Klavs Frandsen 112 f.* — Mogens 9, 21, 70, 82, 86, 216.
Kalø Len 282. 305.
Karen Andersdatter 361 f. — Reinholds 321 f.
Karl I af England 63. 68 f., 99, 166.
Karl II af England 186 f.
Karsten, paa Mønten, 6.
Kastrup *Dat.* 25, 27 f. — Kastrup Knæ 29.
Den kejserlige Krigsret 258.
Kiel 17, 104, 138 ff., 198.
Kjærstrup 236.
Kjøbenhavn 3, 9-12, 16 f., 19-23, 25, 28 ff., 33, 36, 38 f., 43, 46 ff., 52 f., 55, 60 f., 63 f., 78, 89, 98, 101-5, 107 ff., 116, 119, 122 f., 126, 128, 136 f., 141 f., 152, 157, 174 f., 179, 183-7, 189, 191, 194, 206, 210, 213-7, 221, 223 f., 226, 229 f., 234, 236, 239 f., 248 250, 252 f., 259, 262, 267, 285, 288, 292, 294, 298, 303, 310,

313-6, 318, 321, 325, 327, 331 f., 335, 345, 352, 358 f., 361. — Bremerholm 2 f., 8, 12, 22, 32 f., 36, 73, 78, 117, 239 f., 243 f, 247, 253, 269, 271, 274, 334, 356. — Peblingebro 152. — Børnehuset 71, 105, 264. — Børsen 241. — Christianshavn 12, 46, 66, 122, 203, 229, 241, 251, 303. — Galge 198. — Frue Kirke 123, 347. — Holmens Kirke 12, 157 f. — Nye Kirke 125. — Regenskirken 225. — Trinitatis Kirke 225-8. — Ladegaard 183. — Nørreport 152, 206. — Vesterport 47. — Østerport 142, 184. — Proviantgaarden 95, 183. (Bryggers 282, 322 f.) — Ravnsborg 152. — Reberbane 33. — Skole 259. — Kjøbenhavns Slot 27, 68, 72, 96, 115 f., 128 f., 184, 218, 226, 235, 240, 258 ff., 278 f., 293, 332, 338, 347. *Dat.* 11 f., 18, 23 f., 26, 31-7, 40, 42, 46, 74, 77-89, 91, 93, 138-41, 144-51, 154 f., 157 ff., 201 f., 204 f., 207 f., 353 f. (Blaataarn 64. Klædekammer 97, 260, 315. Raadstue 140, 275. Runddelen 234. Stald 96. Kongens Stue 27.) — Rosenborg 2 f., 125, 141, 152, 184, 194, 213, 239, 259 f., 294, 313, 328, 339, 353. *Dat.* 19, 41, 47, 49, 51-60, 62-71, 73, 75 f., 92-7, 143, 162-70, 172, 175, 179-82, 203, 206, 209, 211, 213, 221, 238 ff., 245-58, 260 f., 264 f., 267-73, 275-83, 285, 289-93, 308, 311 f., 348, 350 ff., 355 ff. (Have 125 f., 288. Laboratorium 117, 195, 248. Kongens Stue 75.) — Stadsret 58. — Søerne ved Kbhvn. 142 (Sortedamssø 142.) — Rundetaarn 226. — Triangelen 142. — Tøjhuset 24, 117, 194, 226, 256 ff., 263. — Universitetet 60, 133, 170, 214, 225-8, 259 (Bibliotheket 225 f. Universitetsur 226.) — Gamle Vartov 312 f. — Ny Vartov 141 f. — Volden 215. (Nørrevold 152, 206. Vestervold 47.)

Kjøbenhavns Len 21, 66, 81, 260, 313

Kjøge 99, 292.

Klavs Jensen s. Varbjerg.

Klavsholm 325.

Klein, Hans Leonhard, Sekret. i det tydske Kancelli, 249 f., 251, 331.

Knud Alfsen, norsk Rigsraad, 277.

Kolding 123, 156.

Kongsberg Sølvværk 178.

Korsør 20 f., 100.

Krabbe, Gregers, 49, 216. — Iver 72. — Karen 72. — Niels 72.

Krag, Kjeld, 75, 89, 103, 180, 182 f., 218 (?), 230, 238, 298 (?), 321 f. — Niels 180. — Otte 5, 7 f., 21, 36, 50, 66, 72 f, 79, 90, 119, 121, 123, 153, 180, 218 (?), 298 (?), 305, 328, 348.

Kragerøers Havn 5.

Krakau, By i Polen, 248.

Kronborg 13, 18, 50, 91, 190 f., 211, 234 f. *Dat.* 14, 44 f., 160 f.

Kronborg Len 42.

De to Kroner, Skib, 58.

De tre Kroner, Skib, 57.

Krummedige, Henrik, 277.

Kruse, Vibeke, 20, 37, 61, 127, 148-51, 231, 235 f., 252, 260, 321, 339.

Krogerup 153.

v. d. Kuhla, Arent, 42, 50, 183, 190 f., 292.

Køln 145, 233.

König, David, Gartner ved Rosenborg, 125 f.
Königsmark, svensk General, 137.
v. Körbitz, Johan Christoffer, 204, 209, 211, 254.
Körbitz, Slot i Sachsen, 289.
Köster, Henrik, Livlæge, 71.

Laaland 9, 19 ff., 25. 71, 109, 123. 159, 164. 176, 199, 204 f., 230, 255.
Laholm 112 f.
Lahorse s. Le Sage.
Lammet, Skib, 58.
Landdage i Hertugdømmerne 120, 127 f., 136, 190.
Landretten i Hertugdømmerne 173 f.
Lange, Karen, (g. m. Christoffer Gjøe) 5.
Lassen, Maria, s. Maria Pedersdatter. — Peder, Højesteretsassessor, 191 f.*, 197 f., 220 f.
de la Thuillerie, Gaspard Cognet, fransk Gesandt, 34 f., 55 f., 77, 81 f., 85 f., 94 ff., 100 f. 131 f.
Lellingegaard 135 f.
Leonora Christina 47, 63, 150, 193 f.
Leopold Vilhelm, østrigsk Ærkehertug, 91, 192.
Lepine, Johan Christian, Overberghauptmand, 6, 91.
Lerke, Kornelius, Borger i Kbh., 30.
Lersø 313.
Le Sage, Charles, kgl. Livkirurg, 94*, 232.
Lichtenberg, Slot i Sachsen, 209.
Lifland 28. 112.
Lindenov, Christoffer, 2*. 7 f., 17. 22 f., 103. 106, 239, 241, 244, 313 f. — Godske 8. — Hans 23. 48 f., 148, 216 334, 355.
Lindersvold 2.
Lindormen, Skib, 58.
Longomontanus, Christen. Professor, 337.
Lorentz, Ludvig, Kjøbmand i Lybek, 263 f.
Lubbes, Eggerich Johan, Oberstlieutn., 130, 137.
Ludvig XIV af Frankrig 34 ff.
Lund 259. — Domkirke 277.
Lundenæs 15.
Lunge, Anne, 167. — Jørgen 167.
Lybek 18, 38, 263, 313 ff.
Lyhme, Christian, 274.
Lykke, Anne, 237. — Christence 356 f.* — Frands 356 f. — Kaj 179, 321 f., 357, 363
Lyngby 124 f.
Lütjenburg 78, 85.
Lützen, Slag ved, 68.
Løgumkloster 123.
Löwenklau, Jørgen, 108*, 109, 111, 128 f.
De to Løver, Skib, 58.
De tre Løver, Skib, 58.

Mads Mortensen, Tolder i Helsingør, 141, 327. Jvfr. Sundtold.
Magdalena Sibylla, Prinsesse, 71, 204 f., 208 f., 254 f., 360.
Magdalena Sibylla (g. m. Kurf. Johan Georg af Sachsen) 296.
Malmø 21, 52, 210 f., 321. — Malmøhus 211.
Madrid 135.
Marekatten, Skib, 58.
Maren Ernstes 59.
Maria Pedersdatter (Lassen) 191.
Markdanner, Familie, 2. — Frederik 2. — Kaspar 1 f.
Marquardt, Johan, fra Lybek, 38.
Marselis, Gabriel, Kjøbmand i Hamborg, 140, 163, 197 f., 247, 271, 312 (?). — Leonhard, Kjøbmand i Hamborg, 30. — Se-

lius, Bjergværksejer i Norge, 247, 275.
Marsvin, Ellen, 136, 145-8, 231, 233-6, 238. — Jørgen 238. — Otte 233, 238. — Peder 238.
Mazarin, Kardinal, 82.
Mecklenburg, Vilhelm, Resident i Dünkercken, 135, 200.
Meier, Samuel, Apotheker, 119.
Meissen 209.
Memmius s. Burinus.
Merckel, Hans v., s. Schmalkalden. — Valentin Hansen, Præst i Lyngby, 124.
Merløse Herred 125.
Michael Feodorowitsch, russisk Zar, 44 f.
Middelfart 99, 215 f.
Morten Mikkelsen, Proviantskriver, 37, 332.
Munk, Kirstine, 136, 144-51, 175, 181, 202, 231-8, 245 ff., 333 ff., 350, 352. — Peder, Præst ved den nye Kirke udenfor Kbhvn., 125.
Mylius, Herman, oldenborgsk Sekretær, 117.
Müller, Henrik, Tolder i Kbhvn., 30 f., 33, 213, 240.
Münster 192, 204, 223.
Møen 21, 51, 159.
Møller, Bertel, Snedker, 195.
Møllerød 136.

Nederlandene 4, 12 f., 17 f., 24, 28, 35 f., 38, 40-3, 134, 141, 143 f., 158 f., 163, 167-71, 188 f., 192 ff., 199, 201, 221 ff., 227 f., 261 f, 294, 306 f., 309 f., 316, 318 f., 325, 328, 344, 346, 358.
Nedernæs Len 5, 176.
Nellebladet, Skib, 57.
Neudorf 78, 85.
Neumünster 291.
Newcastle 269.
Niels Aagesen, Præst i Varberg og p. Christianshavn, 229*. — Frandsen, Præst i Sengeløse, 124. — Hansen s. Folskenck. — Jakobsen, Borgmester i Randers, 191. — Nelausen 362. — Nielsen, Borger i Kbhvn., 101. — Simonsen, Præst i Harte, 123.
Nordborg 51. Jvfr. Frederik; Hans Bugislav.
Nordlandene 113.
Nordsee, Klein-, 151.
Norge 5, 32, 38-44, 60, 88, 91, 103 ff., 107 ff., 112, 117 f., 127, 131, 133, 135 ff., 143, 158 f., 165, 168 f., 171, 173-7, 186, 188 f., 191-4, 196 f., 225, 232, 240, 247, 249, 251, 268 ff., 274 f., 277 f., 283-6, 288, 343, 347, 355.
Nyborg 21, 100.
Nykjøbing (p Falster) 70 f., 77, 210, 254, 262, 360. — Slotskirke 210.

Odense 9, 87, 114, 268, 283 f., 293, 296, 299, 302 f, 305, 310, 348, 358. — Odensegaard 100. *Dat.* 100. — St. Knuds Kloster 52.
Ohnemøller s. Ahnemøller.
Oldeland, Familie, 2. — Henrik 90. — Melchior 1 f., 16 f., 75, 314 f. Jvfr. Rentemestrene. — Sophie 2.
Oldenborg 117. Jvfr. Anton Gynther.
Oldenborg, Skib, 57.
Det Oldenborgske Kongehus 354.
Oluf Madsen s. Jyderup.
Ondet 125.
Orning, Erik Ottesen, 7.
Oslo Domkirke 331, 337.
Osnabrück 192, 204, 250.
Ostfrisland 179.
Otto Ludvig, Rhingreve, 146, 234 f.

Oxenstjerna, Axel, 48, 179. — Johan 176 f.

Pappenheim, Just Frederik v., 199.
Parsberg, Frederik, 153 f. — Niels 153. — Oluf 41, 45.
Pas, Simon de, Kobberstikker, 98.
Patientia. Skib, 57.
Pauli, Broderus, Syndikus i Hamborg, 102.
Paulli, Simon, Læge, 52 f.. 175.
Paynck, Peter Diderik, Hofchemicus, 119, 234 f.
Peder Jensen, i Krøgerup, 153. — Lavrsen 98.
Pentz, Adam Heinrich, 97 f., 180. 293, 322, 328 f. — Christian 78, 84 f., 90, 120, 130, 317.
Pfal, Hieronymus, Vognmester, 61, 65 f., 312.
Philip, Hertug af Glücksborg. 127.
Phoenix, Skib, 58.
Pinneberg 173 f., 186-9, 310, 316 f. — Slot 188.
Pinnebergske Marsker 317.
v. Plettenberg, Georg, kejserlig Resident, 91 ff., 100.
Pogwisch, Frands, 247, 352.
Polen 44 f., 68, 112. Jvfr. Vladislav.
Pontoppidan, Erik Eriksen, Biskop i Throndhjem, 36.
Preetz 291.
Preussen 321.
Pøl 236.

Qvitzov, Erik, 24. — Henning 24.
Qvitzovsholm 24.

Radsted 123.
Rammel, Henrik, 179, 328-31.
Randers 13, 191 f.
Rantzau, Bertram, 21, 56. — Christian 10 f., 120, 130, 138, 154, 276. — Frands 236, 314. — Henrik, Statholder, 78 - Henrik, Ritmester. 56.
Raphael, Skib, 26.
Rasmus Jensen s. Hellekande.
Rathlov, Jochum, 108 f.
Rauchhaupt, Rudolf, Oberst, 49. 140.
Ravn, Klavs, Byfoged i Kbhvn., 54 f., 58 ff., 63 f., 187.
Reedtz, Frederik, 3, 23, 39, 79, 109, 216, 357. — Peder 216.
Refstrup 2.
Regensburg 150, 191.
Reinhold Hansen, Borgmester i Kbhvn., 30, 60 f., 64, 193 f.
Reinking, Dietrich, Kansler, 204.
Rendsborg 7, 107, 183, 188 ff. *Dat.* 190 f., 193-6, 198, 200.
Rentemestrene 4, 11 f., 14, 22, 27, 29-33, 36 f., 42, 46, 50 ff., 57 f., 60, 81, 88, 95, 97, 104-7, 111, 113-6, 119, 138, 178 f., 182 f., 185, 194, 207, 212, 239 ff., 243-9, 251, 253, 256, 259-65, 267-71, 277 f., 282, 284 ff., 288, 290-4, 299 f., 303-6, 308, 313 ff., 322 f., 338 ff., 343, 347. Jvfr. Sten Beck; Melchior Oldeland.
Resen, Hans Hansen, Professor, 147. — Hans Povlsen, Biskop. 133.
Reval 198.
Reventlov, Ditlev, 4, 41, 90, 102, 117, 126, 134 f., 155, 188, 252, 302, 313 f., 320, 329.
Rhingreven s. Otto Ludvig.
Ribe 61, 123.
Riga 198, 345.
Rigsraadet 6-11, 14 f., 17-25, 27-32, 34, 38 f., 41, 52-5, 57, 61, 69 f., 73-6, 79-88, 93, 95, 98 f., 106, 111, 113, 118, 122, 127, 131 ff., 136, 138 ff., 143 f., 153 f., 156-71, 173-6, 188-92, 197 f., 200 f.,

304. 306 ff. [illegible] 341 ff. [illegible] 355 ff.
Ringsted 124 — [illegible]
Ringsted Amt [illegible]
Rosenkrantz Anne [illegible] — Erik 56. 293 — [illegible] 341 f. — [illegible] — Holger Axelsen [illegible] 130. 135 f. [illegible] — Holger [illegible] — Jørgen [illegible] — Mette [illegible]
Rosenvinge Henrik [illegible] 135. 137
Tre Roser Slægt [illegible]
Roskilde [illegible] 314 [illegible] — Duebrødre Kloster [illegible] — Roskildegaard [illegible] — Gymnasium [illegible] — Kapitel [illegible] 214 Præbenda militum [illegible] — Skole 153
Rostgaard, Hans 94. — Jens 274.
Rostock 71. 262.
Rothkirch, Wenzel, [illegible] 112. 264.
Rudkjøbing 259.
Rusland 41. 44 [illegible] 184 [illegible] 226. 332 f. 337 f. 341. 343 ff. Jvfr. Michael
Rytteren, Skib 58.
Rønninge-Søgaard 2.
Rørup 124.

Sachsen 178. 208. 289. 298. 302. 313. 320, 329. 336. 360. Jvfr. Johan Georg; Magdalena Sibylla.
Saltholmen 52.
Salvius, Johan Adler, svensk Statsmand 176 f.
Sandbygaard 153.
Sarnykoffner s. Zernichow.
Saur (Saurius), Johan Konrad, Dr., 66*.
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] Hans Merckel [illegible] — Hans Merckel [illegible]
[illegible] Arkelimester [illegible]
[illegible] 32 [illegible] 41 [illegible] 117 [illegible] 57
Segeberg [illegible]
Sehested [illegible] — Christen Thomesen 3 ff., 10. 12 ff. 16. 18. 20. 27 f., 32. 34 ff. 38-41. 43-6. 52. 60 62. 64 f. 67. 69-73. 77. 79. 82. 84 ff., 88 f. 91 ff. 95. 99-108. 110 ff. 114-22. 126 ff., 130-6. 138. 140-55. 157-62. 164-9. 171-8. 180-94. 197-206. 208-11. 216-25. 227 ff. 231 f. 241. 243. 245 ff. 249-58. 260-3. 267 f. 275-81. 283 ff. 289-99. 301-7. 310 f. 316-20. 323 ff. 327-33. 335-48. 350 ff. 354. 360 ff. Hannibal 16. 32. 39. 43. 90. 92. 103 f. 109. 135 ff., 145 f., 165. 169 ff. 175. 181. 197. 231 f. 241. 243-7. 270 f. 273 ff., 277-85. 288. 295. 299. 312. 343. 353. 355.
Sengeløse 124.
Sjælland 9. 19 ff., 25. 158 f. 164. 176. 183. 211. 230. 250 f. 264.
Sjællands Stift 123.
Sjællandske Regiment 199

Skaane 1. 3. 38, 52, 54. 80. 116 f., 126 f, 183 f.. 210, 228, 230, 277. 321.
Skade, Ove, 154 f.. 188.
Skeel. Christen Albertsen. 56.
Skjellinge 72.
Skjelskør 113. 124.
Skivehus Len 116.
Skrøder, Jørgen. s. Löwenklau.
Skynner, Thomas, engelsk Gesandt, 15.
Slagelse 21.
Slagslunde *Dal.* 345.
Slangerup 345.
Slesvig, By, 92. 231.
Slesvig. Hertugdømme, 54. 90. 92, 97, 106, 112. 120. 126 f. 135 f, 139. 154. 157, 174, 188, 231. 233, 266, 285. 287. 295, 300 f., 349, 364. Jvfr. Gottorp.
Smalkalle s. Schmalkalden.
Snarensvend. Skib, 58.
Snoghøj 171, 218.
Soderup 125.
Sommer Marsker 317.
Sonck, Albert, Borgmester i Hoorn. 18.
Sophie, Dronning. 204 f.. 254.
St. Sophie. Skib, 57, 72.
Sophie Amalie. Dronning, 101-4, 107. 110, 131 f., 154. 336.
Sophie Elisabeth, Christ. IV's Datter. 78. 84 f., 144, 151. 181. 231.
Sophie Elisabeth, Landgrevinde af Hessen, 204.
Sorø 51. — Akademi 122. 179, 328. — Skole 179.
Spanien 82. 134-7, 140, 181. 192.
Den spanske Krigsret 258.
Sparre (Gyldensparre), Fader Nilsson, 277. — Gyrvhild Fadersdatter 277*.
Spend, Niels Christensen, Præst v. Holmens Kirke i Kjøbenhavn, 36.
Sperling. Otto. kgl. Botanikus. 53. 119.
Spes, Skib. 58.
Stade 13.
Staphrophski. Oluf Phocas, Superintendent p. Gulland. 35 f.
Stavenisse. Cornelis v.. nederlandsk Gesandt. 18
Steenbuch, Hans, Sejermager i Kbhvn. 228.
Steenwinkel, Hans. Bygmester, 210. — Oluf. Bygmester, 210 f. *
Stege 259.
Steinburg Amt 139.
Steinkohl, Johan. Borger i Kbhvn., 33.
Stjernholm 16, 247.
Stjernholm Len 352.
Stockholm 48, 100 f., 138, 192.
Stokfisken. Skib. 58.
Stormarn, Skib. 58.
Stralsund 66.
Strelov, Hans Nielsen, Superintendent p. Gulland. 36*.
Sundtold 13. 24. 35. 38. 40. 43. 54, 88. 135. 141, 158 f.. 190 f.. 198 f.. 202 221 ff., 227 ff.. 271. 285 f.. 297 f., 327, 339 f., 349. Jvfr. Jonas Heinemark; Mads Mortensen. — Toldkiste 200. Jvfr. Helsingør.
Svane, Hans, Biskop, 132 f.
Svanen, Skib. 57.
Svend Tveskjæg, Konge, 334.
Sverig 4. 14, 16 ff., 22 f. 26 ff.. 34, 38, 42 f.. 48. 52 f., 68. 72, 74, 89, 101, 108, 112, 117. 131 f., 134 f., 137, 148 f, 154, 187 f.. 191 ff., 197 f., 211, 214, 216, 218. 220 ff., 227. 242, 271. 309, 343 f., 346. 358 Jvfr. Christina; Gustav Adolf.
Svitzer, Hans Ulrik, Mestersmed p. Bremerholm, 3, 194. 196. 287. 313, 356.
Sølvitsborg 282.

Søren Andersen. Præst i Tølløse. 125. Terkelsen, Tolder i Glückstadt. 187.

Tancke. Martin. Resident i Haag. 35 f.. 117. 134, 229. 337.
Thott. Henrik. 252 f. — Otte Tagesen 263. — Tage 3, 216, 292.
Throndhjem 36. 270.
v. Thurn. Heinr. Matth.. tydsk Greve, 146. 235.
Timmermann, Jakob Petersen, Borger i Kbhvn.. 185.
Torstenson. Lennart. svensk Feltherre. 13 f.
Torup, Store-, 362.
Tranekjær 275 f.
Tranekjær Len 276.
Tratziger, Adam, gottorpsk Kansler, 78.
v. Trautmannsdorf. Maximilian, kejserlig Minister, 187 f
Trefoldighed, Skib. 57.
Trellund. Find Nielsen, Borgmester i Kbhvn., 61 *.
Trolle. Niels. 20 f., 72. 103. 108, 160 ff., 216, 255, 274. 283-6.
Trudsholm 180.
Tryggevælde Len 81.
Trøst, Skib. 58.
Tybjerg 124.
Tydskland 55 f., 134. 176 f., 229. 254. 289. Jvfr. Ferdinand.
Tølløse 125.

v. **U**ffelen, Brødrene, i Hamborg, 15. — Peter 15
Uggerslevgaard 2.
Ulfdal, Mikkel Pedersen, s. Wolfdal.
Ulfeldt, Christoffer, 3, 81, 183 f.. 216, 229. 292. — Ebbe Christoffersen 112, 116 f.. 135 f., 172, 355. — Ebbe Jakobsen 115 ff. — Flemming 20 f. 75, 89. 121, 155, 262. — Knud 21. 23, 32. 127. 140. 172. — Korfits 1 f.. 5-8. 10, 12-6. 20 f.. 26-30. 32-6, 38 f, 41-6, 51. 59-66, 68 f., 76 ff.. 82-6. 91-8. 108. 113. 115 f., 135 f., 139 ff., 148, 150, 155, 158 f., 162 ff.. 170-4. 177, 188 f., 191 f., 194. 197 ff., 201 f., 219-23. 227 ff.. 242 f, 245, 286, 305-11. 316-20. 324-9, 332 f.. 338-47, 355. 362 f. — Lavrits 131. — Leo 193 f.
Ulfstand. Niels, 277. — Trud Gregersen 277.
Ulrik (d. y.), Hertug, 146, 153, 226. 235.
Ulriksholm 170.
Den graa Ulv, Skib. 292.
Ungarn 178. 290.
Urne. Christoffer, 12 ff., 20, 27 f.. 32, 34, 38 f.. 41, 43 f.. 60. 117. 127. 165. 167 f., 212, 216. 219 f., 265, 273-6, 279. 2-4. 295. 299. — Sivert 20 f., 75. 81. 89. 148 f., 155.
Urup 116.
Urup. Axel. 126 f.. 133 f.. 171, 198. 210. 215 f.

Waldburger, Joachim, Slotsfog. p. Kbhvns Slot, 27, 115 f., 125 f.. 128 f.. 184. 194. 196. 259. 312, 326, 328.
Valdemar Christian 41, 44 f., 91, 93. 96 ff.. 136, 145. 149 ff, 175. 202, 236. 245. 287. 312. 332, 334, 358.
Valentin s. Merckel.
Valkendorf. Christen Eriksen. 98. — Christoffer 83. — Henning 9. 127. 133 f., 324.
Vallø. Øster-, 135 f.
Walter, Fester, Kjøkkenskriver, 36. 97. 315.
Wandsbeck 77 f., 84 f.. 291 — Wandsburg 78.
Varberg 229.
Varberg, Klavs Jensen, Præst i Radsted, 123.

Warschau 68.
Venedig 93.
Verden Stift 101, 138, 223.
Viborg, Hans Jensen, Præst i Lund og Stege. 258 f.*
Vind, Iver. 3. 7. 23, 32. 170, 213, 216. 237. — Jørgen 3. — Niels 21, 72, 81. — Ole. Hofprædikant. 123. 143, 157, 258.
Vinding, Rasmus, Professor, 259.
Vinstrup, Peder, Biskop. 1. 145. 222.
Viskinde 124.
Witt, Jakob de. Borgmester i Dordrecht. 18.
Vladislav IV af Polen 41 f., 77, 112.
Vognserup 153.
Wolfdal (Ulfdal), Mikkel Pedersen, Præst i Branderup. 123.
Vordingborg 79.
Vordingborg Len 109.
Wrangel, Helmuth, svensk Feltherre, 13 f. — Karl Gustaf, svensk Feltherre. 72.
de Vries, Frederik, nederlandsk Resident, 291. 310, 316.

Ystad 40.

Zeeland 18.
v. Zernichow, Christian Diderik. Felttøjmester. 115 f.*. 226. 255-8.
Zollenspieker 291, 295, 299. 329.

Ø (i Angel) 236.
Øresund 15, 18, 22, 26. 41, 198, 321. Jvfr. Sundtold.
v. Oertzen, Jasper, 101. 154 f., 188.
Øsel 34. 112.
Østerdalen 269 f.
Østersøen 44, 135.



[illegible]

Til Bogbinderen.

[illegible]

